

LILIEN'S DICTIONARY

Part I: ENGLISH — POLISH

in 40 Fascicles

PRICE: \$1.00 PER FASCICLE

JULY 1st, 1949
Next Issue Jan. 1st, 1950

Due in 10 days in currency
or by money order or check
to the order of

ZESZYT XVI
face-saving — floating grass

WYDAWNICTWO SŁOWNIKA LILIENA
BOX 149, STEVENS POINT, WIS.

Ernesta Liliena SŁOWNIK

Część I: ANGIELSKO — POLSKI

w 40-u Zeszytach

CENA ZESZYTU: \$1.00

1 LIPCA 1949
Następny Zeszyt
1 Stycznia 1950

Płatna w ciągu 10 dni gotówką albo
przekazem pocztowym lub czekiem
na zlecenie

FASCICLE XVI
face-saving — floating grass

WYDAWNICTWA SŁOWNIKA LILIENA
BOX 149, STEVENS POINT, WIS.

br. 31821

face-saving, s. ocalenie prestyżu, zachowanie pozorów (w sytuacji grożącej inaczej kompromitacją); ob. **face**, s. 7.

face spanner, mech. klucz nakrętkowy, z dwoma czopkami dopasowanymi do otworów w powierzchni, jaką wypada naprostować.

face stone, bud. kamień przydatny do użytku na front.

facet, s. (fa'syt) jubil. faset, płaszczyzna (ścianka) ciętego klejnotu np. diamentu, ob. ilustrację str. 309.

faceted, adj. (fa'setył) fasetowany, ob. **facet**.

facetiae, s. pl. (fasej'szii) facette, żarty z grubsza wesołe, ramoty.

facetious, alj. (fasi'szós) żartobliwy.

face towel, ręcznik do otarcia twarzy.

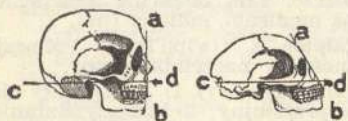
face urn (örn) archeol. urna ozdobiona twarzą ludzką w płaskorzeźbie.

f. value, a) wartość wypisana na monecie, banknocie, dokumencie itp.; b) wartość mieniowa; c) wartość (przedmiotu, wiadomości, twierdzenia itp.) przyjęta w dobrej wierze na słowo, na podstawie niemięanej wiarygodności innej osoby.

facia, s. (fa'szia) 1) = fascia; 2) szyld.

facial, adj. (fej'szeł) 1) dotyczący twarzy, np. **f. massage** masaż twarzy; 2) wierzchni, np. wierzchnia warstwa pięknych owoców wyłożona na pokaz; s. Kosmetyczny zabieg dotyczący twarzy.

facial angle, kran. kąt utworzony z osi twarzy i osi czaszki.

ortognatyzm prognatyzm
a—b oś twarzy c—d oś czaszki.

f. artery, ob. **maxillary artery**.

f. bones, anat. kości twarzowe, kości głowy które nie biorą udziału w utworzeniu puski kostnej mózgu; kości tych u człowieka jest 14: po dwie nosowe **NASALIA**, szczękowe **MAXILLARIA**, łzowe **LACRIMALIA**, jarzmowe **ZYGOMATICIA**, podniebienne **PALATALIA** i małżowinowe **TURBINATED BONES** oraz po jednej: lemięs **VOMER** i żuchwa **MANDIBULA**.

f. canal, przewód twarzowy w skaliście części kości skroniowej sięgający od wewnętrznego przewodu słuchowego do otworu rylcowosutkowego i przepuszczający rozmaite części nerwu twarzowego.

f. pit, **face pit**, zool. rowek w powierzchni czaszki zawierający gruczoł w jamie ocznej niektórych przeżuwaczy.

facies, s. (fej'sziz) 1) twarz, wygląd; 2) biol. wrażenie zwyczajów gatunku lub grupy gatunków; 3) ekol. podział spólnego środowiska znamieny różnicami poszczególnych warunków; 4) geol. w stratygrafii grupa koryt różniących się charakterem litologicznym lub zawartością

skamielin od innych łóżysk tego samego wieku; 5) petr. części ogniowej skały wyraźnie różniące się od niej w budowie albo w składzie mineralogicznym lub chemicznym; 6) **f. Hippocratica**, ob. **Hippocratic**.

facile, adj. (fe'syl) łatwy; zgodliwy, ustepliwy; -ly (-li) adv. łatwo; -ness, s. (-nes) łatwość.

facilitate, vt. (fasi'litejt) 1) ułatwić; 2) pomóc.

facilitation, s. (-tej'szn) 1) ułatwienie; 2) pomoc; 3) fizjol. ułatwienie reakcji przez dodatkową pobudkę, z tego samego lub innego źródła.

facility, s. (-iti) 1) łatwość, zgrabność, zręczność; 2) łatwe poddawanie się; 3) pomyślna okazja, pomocna okoliczność, ułatwienie.

facing, adj. (fej'sin~) zwrócony ku (dat.), z widokiem na (acc.), wychodzący na (acc.)

facing, s. 1) okładzinka; 2) obszewka, szlarka, wyłóg, brzeg (u sukni); 3) górn. zwrot poprzeczny w żyłę węgla; 4) odlew powłoka proszkowanej substancji np. węgla użyta na powierzchni odlewu dla lepszego wyglądu; 5) woj. a) wyłogi (pl.); b) zwrot (w tył, w prawo, w lewo).

facsimile, s. (faksi'mili) kopia, duplikat.

fact, s. (fakt) 1) fakt, coś co się stało, zaszcłość; 2) rzecz istniejąca; wypadek, zdarzenie (umysłowe lub fizyczne); 3) pr. (zwykłe pl.) w postępowaniu sądowym stwierdzone wydarzenie w odr. od ich prawnego znaczenia i skutku; zazwyczaj kwestja faktów należy do osądzenia ławy przysięgłych, kwestia ich znaczenia prawnego zaś należy do sądu.

fact-finding, adj. (f. fajn'din~) mający ustalić faktyczne stosunki (bez wyciągania wniosków); w sprawach publicznych często pierwszy krok do zebrania materiałów dla komisji mającej zaproponować sposoby reformy.

factice, s. (fek'tis) faktis, elastyczna substancja zrobiona z olejów roślinnych z siarką; używana jako przymieszka do gutaperchy albo jako namiastka kauczuku.

faction, s. (fek'szen) 1) frakcja, grupa w łonie partii politycznej; 2) hist. klas. grupa wyścigowców na rydwanach, różniących się barwami w wyścigach cyrkowych.

-faction = **-faction**.

factional, adj. (-szyneł) frakcyjny, stronnicy, dotyczący odłamu partii lub rozłamu partyjnego.

factious, adj. (-szes) wierny odłamowi partii, popierający rozłam, ślepiący niezgodę.

factitial dermatitis (fekty'szeł dermetaj'tis) med. sztuczne zapalenie skóry.

factitious, adj. (-szes) sztuczny; -ly, adv. (-li) sztucznie; -ness, s. (-nes) sztuczność.

-factive, przyr. -twórczy.

factor, s. (fekt'ör) 1) agent handlowy; 2) szk. totumfacki, zarządca majątku ziemskiego; 3) przest. a) zwolennik; b) urzędnik **East India**

Company; 4) kierownik placówki **Hudson Bay Company**; 5) czynnik, okoliczność, wpływ; 6) biochem. witamina; 7) biol. gen. czynnik decydujący o dziedziczeniu pewnych cech rodziców przez potomstwo, ob. **Mendel's law**; 8) fizjol. pożądaný czynnik pożywny w diecie zamierzzonej w pewnym specjalnym celu; 9) fotogr. liczba, przez którą należy pomnożyć pewien okres czasu, by otrzymać najlepszą ekspozycję i odbitkę; 10) mech. = f. of safety; 11) mat. a) mnożna i mnożnik; b) ilość przez jaką należy pomnożyć lub podzielić miarę, by wyrazić ją w innej nazwie; 12) pr. a) dawniej faktor, dziś pośrednik, handlarz kupujący i sprzedający na rachunek obcy; b) St. Zj. i Szk. urzędowy zarządca własności nieczyjej lub sekwestrowanej.

factorize, vt. (-torajz) 1) mat. rozdzielać na składniki, rozwiązywać złożony wyraz matematyczny; 2) pr. (w Vermont i Connecticut) ob. **garnish**.

factor of assurance, elek. stosunek napięcia, na jaki drut jest próbowany, do napięcia w jakim będzie używany; **f. of evaporation**, masz. par. stosunek ciepła zużytego w zwyczajnych warunkach przez funt (453.59 gr.) wody do zużycia gdyby parowanie odbywało się w temperaturze 212°F (100°C.); **f. of merit**, woj. współczynnik balistyczny; **f. of safety**, mech. współczynnik bezpieczeństwa, stosunek ostatecznej wytrzymałości ognia lub kawałka materiału do istotnego naporu roboczego lub najwyższego dozwolonego nasilenia materiału do istotnego naporu roboczego lub najwyższego dozwolonego nasilenia w użyciu; **f. of value** współczynnik wartości, arbitralna cena przypisana pewnemu czynnikowi jako podstawie ocenienia.

factors of production, współczynniki produkcji, w dawnej ekon. społ.: ziemia, praca i kapitał, w nowszej dodany przez niektórych czwartą: inteligencja.

factory, s. (fak'tori) 1) fabryka, budynek fabryczny, przedsiębiorstwo fabryczne; 2) faktoria, placówka handlowa w dalekim i mało zaludnionym kraju kolonialnym.

factory system, system produkcji fabrycznej rozpoczęty w w. XVIII; przec. przemysł domowego, chałupnictwa, **domestic system**.

factotum, s. (fektot'm) totumfacki, osoba zajęta rozmaitymi szczegółami zarządu.

Factotum Johannes = **jack of all trades**, majster od wszystkiego.

factual, adj. (fek'czueł) faktyczny; -ity, s. (-eli) niezaprzeczalny fakt, fakt stwierdzony ponad wszelką wątpliwość.

facture, s. (-czör) faktura, sposób usnucia dzieła literackiego, utworu muzycznego; styl, charakter osobisty utworu.

facula, s. (fe'kiula; dosł. ł. pochodnia) astr. świetlane punkty na słońcu, może refleksy szczytów gór na słońcu, ob. **sunspot**.

facultative, adj. (fakultej'tyw) ewentualny, dozwolony, nieobowią-

kowy np. *f. money*, *f. studies* przedmioty szkolne nieobowiązkowe; 2) biol. mogący żyć pod rozmaitymi warunkami, np. roztocz mogący żyć jako pasorzyt; przeci. przymysłowy.

faculty, s. (fe'kiti) 1) możność, zdolność; 2) umiejętność; 3) zawód; 4) fakultet (wydział), dział studiów uniwersyteckich np. filozofia, medycyna, prawo, teologia itp.; 5) St. Zj. grono nauczycielskie; 6) KA. zezwolenie na przebudowę; 7) kość. prawo, upoważnienie, zezwolenie, dyspensacja; 8) psychol. w dawniejszych systemach zdolności umysłowe jak instynkt, rozsądek, wola; 9) pr. szk. władza nie oparta na własności; *f. adviser*, St. Zj. członek ciała nauczycielskiego przeznaczony do udzielania rad i wskazówek studentom.

fad, s. (fed) moda nagle obejmująca szerokie masy i szybko mijająca.

fade, vi. (fejd) 1) słabnąć, zanikać, wędznąć, schnąć; 2) blakować, pelfnąć, płowić, tracić żywość barw i blask; 3) znikać, uchodzić; 4) kinem. znikać z ekranu, powoli błędnąć; vt. 1) powodować zwiędnięcie; 2) zmienić barwę żywa na martwą; 3) gra w kości. przyjąć zakład; 4) kinem. to *f. in* stopniowo wprowadzać na ekran; to *f. out* stopniowo osłabiać widok obrazu znikającego.

fag, s. (feg) popychadło.

fadeless, adj. ('-les) niepłowiejący, niepełznący, nieblakujący.

fading, s. 1) pełnienie, płowienie; 2) radio. znikanie, zanik, odpływ.

fado, s. (fa'du) muz. żałobna melodia portugalska.

Faenza ware (fa-en'ca ue'r) hist. szt. p. majolika włoska wyrabiana w Faenza w w. XVI.

Faerie Queen, The (fe'ri kui'n) słynny poemat romantyczny (1590—1596) Edmunda Spensera (1552—1599).

faex, s. (feks) osad. *f. populi* (*f. pop'ula*), na kont. eur. *populi* motłoch.

Fafnir, s. (faw'nir) mit. nord. Fafnir, olbrzymi smok strzegący złota Renu, ob. *Rheingold*; w operze Wagnera „Pierścieni Nibelungów” określa się słowami: „leże i posiadam”; ponosi śmierć z ręki Sygurda, syna Wolsunga; ob. *Sigurd*, *Volsunga Saga*.

fag, vi. 1) pracować do umęczenia, pot. harować, zapracowywać się; to *f. out* umęczyć się do wyczerpania; ob. *fag end*.

Fagaceae, s. pl. (fagej'si-i) bot. bukowate *beech family*, rodzina drzew rzędu bukowych *FAGALES* obejmująca między innymi trzy ważne rodzaje: *dab oak QUERCUS*, *buk beech FAGUS*, oba licznie reprezentowane we florze polskiej, i *kasztan chestnut CASTANEA*; *fagaceous*, adj. bukowaty, bukowy.

Fagales, s. pl. (fagej'liz) bot. bukowe, rząd roślin bezpłatkowych *APETALÆ*, obejmujący 14 rzędów, z których pięć stanowi wśród bezpłatkowych osobną grupę zwaną od kotków czyli bazi *AMENTIFERÆ*: *FAGALES*, *SALICALES*, *JUGLANDALES*, *PIPERALES* i *MYRACALES*.

Fagelia, s. (fadzi'lie) bot. = *Calceolaria*, ob.

fag end rozplątany koniec powrozu, przen. smutny koniec czegośkolwiek np. nieudanego zebrania towarzyskiego, wyborów, przedsiębiorstwa handlowego itp.

fagger, s. (fe'gdr) 1) kto napędza drugiego do wyczerpującej pracy; 2) robotnik zapracowujący się na śmierć.

faggery, s. (feg'ri) 1) męcząca i niszcząca robota, pot. mordęga; 2) Ang. w szkołach ang. posługiwanie się biednymi kolegami przez studentów bogatych.

Fagin, s. (fej'gin) postać handlarza kradzionych przedmiotów z powieści Dickensa (1812—1870) „*Oliver Twist*” (1838); kształci niedorostków w złodziejstwie kieszonkowym.

fagine, s. (fej'dżyn) lotny narkotyk zawarty w łusce buczyny (bukwi).

Fagopyrum, s. (fegopaj'rom) bot. gryka, hreczka, tatarka, dawniej także poganka, *buckwheat POLYGONUM FAGOPYRUM* z rodziny *POLYGONACEÆ* rzędu *POLYGNALES*, podgromady bezpłatkowych *APETALÆ* w grupie dwuliściennych.

fagot, **faggot**, s. (fe'gyt) 1) wiązka gałązek; 2) wiązka czegośkolwiek; 3) hist. a) wiązka gałązek do podpalenia stosu na stracenie heretyka; b) haftowany wizerunek takiej wiązki, noszony obowiązkowo przez heretyków, którzy odwołali swe błędy; 4) met. a) wiązka drutów lub prętów żelaza sztabowego; b) Ang. waga żelaza i stali (120 funtów = 54.4 kg.); 5) Ang. babsko, babsztyl; 6) Ang. = *spice ball*, ob.

fagot, **faggot**, vi. a) wiązać we wiązki; b) hist. nosić wizerunek wiązki ob. *fagot*, s. 3) b), jako penitent; stąd: odwoływać, odrzekać się (gen.), wyrzekać się (gen.); vt. 1) związywać; 2) hist. związywać komu ręce i nogi albo związywać dwie osoby razem przed spaleniem na stosie.

fagott = *bassoon*, ob.

fagot vote głos wyborcy, który został przez partię zrobiony właścicielem realności w tym celu, by uzyskać prawo głosowania.

Fagus, s. (fej'ges, na kont. eur. fa'gus) bot. buk, rodzaj drzew, ob. *Fagaceae*.

fahlunite, s. (fa'lunajt, of *Fahlun* w Szwecji) min. fanulit, klasy sylikoidów, odmiana kordierytu, $Mg_2Al_2Si_2O_{10}$ t. 7—7.5, c.w. 2.60—2.66.

Fahrenheit, adj. (fa'renhajt) *Fahrenheit*, dotyczący termometru *Fahrenheit*; *Gabriel Daniel Fahrenheit* (farenhajt), 1686—1736, wynalazł termometr alkoholowy 1709, rtęciowy 1714, którego zero (0°) odpowiada temperaturze mieszaniny równej wagi śniegu i soli, a 212° temperaturze wrzenia wody; woda zamarza (czytaj zamarza) na 32°, co oznacza w temperaturze Celsjusza i Réaumur (reomtura) 0°; 212°F = 100°C = 80°R.; 32°F = 0°C = 0°R.; -40°F = -40°C = -32°R.; skala F. przyjęta jest w Anglii i St. Zj., skala C. na całym świecie w nauce (właśnie z Ang. i St. Zj.) oraz w wielu

krajach w codziennym użyciu; skala R. przeważnie we Francji; ob. *Celsius*, *Centigrade*, *Réaumur*.

faience, s. (fjans) ceram. fajans, gruba porcelana fr. z w. XVI—XVIII.

fail, vi. (fejl) 1) nie odpowiadać oczekiwaniom, zawieść, zawodzić; 2) braknąć; 3) zapadać na zdrowiu; 4) przepaść (w egzaminie); vt. 1) zawieść, zawodzić kogo, robić komu zawód; 2) zaniedbać (gen.), nieuczynić czego.

failure, s. (fej'ler) 1) błąd, brak; 2) niepowodzenie, rzecz nieudana; 3) zaniedbanie; 4) bankructwo, upadłość; 5) osoba której się nie udało przedsięwzięcie; 6) woj. niewypał, ob. *misfire*.

fain, adj. 1) rad (dat.); 2) zadowolony z (gen.) (w braku czegoś wymarzonego); adv. z miłą chęcią, z *would*.

fain, vi. radować się, być radym. **faineance**, -ancy, s. (fejni-ens, -i) beczynność.

faincant, adj. (fej'ne-a~, fr.) beczynny; s. leń (m), nieroba (m & f).

faint, adj. (fejnt) 1) słaby, bezsilny; 2) słabowity; 3) niewyraźny, ledwo widzialny, ledwo dostykalny.

faint-, przedr. słabo-, lekko-, *f.-blue* bladoniebieski.

faint, vi. zemdleć, omdleć.

faintheart, s. (fejnt'hart) tchórz; -ed, adj. ('-yd) tchórzliwy, trwożliwy, tchórzem podszty; -edly, adv. (h) tchórzliwie, trwożliwie, -edness, s. tchórzliwość, tchórzostwo.

fainting, s. ('-in~) omdlewanie, mdlenie; *f.f.it*, omdlenie, zemdlecie, atak omdlenia, mdłości (pl.).

faipule, s. (fa'ipu'le) w Polinezijsamoński naczelnik gminy.

fair, adj. (fe'r) 1) ładny, miły dla oka, przystojny; 2) budzący zaufanie, miły; 3) obszerny np. *a f. orchard* także *f.-sized*; 4) jasny, blond, np. *f. hair*, *f. skin*; 5) otwarty, szczery, uczciwy, godziwy, przyzwoity, np. *f. play* uczciwe traktowanie drugiej strony; 6) bez zarzutu, czysty, nieskalany, np. *f. name*; 7) wyraźny, czytelny, *f. writing*; 8) kup. godziwy, sprawiedliwy, przyzwoity, np. *a f. price*; 9) o pogodzie, ładny, pogodny; 10) pomyślny, dobrze wróżący; *f. wind* mar. pomyślny wiatr; 11) przest. grzeczny, uprzejmy, elegancki, godny pożądanja.

fair, adv. przyzwoicie, godziwie; pogodnie, jasno, prosto.

fair, s. 1) kiermasz, jarmark, targ, targowica; 2) bazar kościelny na cele dobroczynne; 3) wystawa ziemiopłodów, bydła, drobiu itp., *state f. wystawa stanowa*; *county f. wystawa powiatowa*; *a day after the f.* za późno, pot. musztarda po obiedzie.

fairfieldite, s. (fer'fildajt, od powiatu Fairfield w Conn.) min. ferfildyt, saletrowiec rzędu fosforanów uwodnionych zawierających wapń, $Ca_2Mn(PO_4)_2 \cdot 2H_2O$, c.w. 3.07—3.15.

fairground, s. (fer'graund) plac wystawowy.

fairies'-bath, s. (fe'ris bež', kąpiel rusałek) bot. bedka kubkowa, *blood cup*, ob.; *f.-butter*, s. (f.-bo'der) bot.

glon niebiesko-zielony, ob. *Nostoc*; f.-hair (f. he'r) bot. kamionka, ob. *dodder*; f.-horse (f. ho'rs) bot. starzec jakubek *ragwort* *SENECIO JACOBAEA*, Linn.; f.-paintbrush, bot. jastrzębiec pomarańczowy *hawweed* *HIERACIUM AURANTIA-CUM*, Linn.; f.-petticoat, bot. naparstnica purpurowa *common foxglove* *DIGITALIS PURPUREA*, Linn.; f.-table a) wążkrota zwyczajna *Eur. marsh pennywort* *HYDROCO-TYLE VULGARIS*; b) każdy grzyb.

fairily, adv. (fe'ri-li) bajkowo, bajecznie, baśniowo, po czarodziejsku, sposobem rusałek.

fairing, s. (fe'rin) 1) gościniec, podarek z jarmarku; 2) lot. owiewka, cokolwiek przyczynia się do usunięcia punktów oporu na powierzchni samolotu.

fair leather, skórką nie barwiona sztucznie.

f. linen cloth white KA. 1) długi pas płótna do przykrycia wierzchu ołtarza; 2) płótno do przykrycia pozostałych elementów po udzieleniu komunii.

fairly, adv. (fe'ri-li) 1) przest. a) ładnie; b) grzecznie; 2) wcale nieźle, he sings f. well; 3) w przybliżeniu, wprost; 4) słusznie, godnie, należyście, przyzwoicie; 5) z łatwością; 6) wyraźnie, jasno.

fair-minded, adj. (fe'majndy) nieuprzedzony, bezstronny, sprawiedliwy, uczciwy.

fair-natured, (f. nej'czörd) życzliwy, życzliwie usposobiony.

fairness, s. ('-nes) godziwość, uczciwość, wrodzona przyzwoitość w uczciwym postępowaniu.

Fair Parricide, piękna ojcobójczyni Beatrix Cenci (Czenczi, 1577—1599).

f. play, godziwe postępowanie, sprawiedliwość.

f. sex, płeć piękna, ród kobiecy.

fairway, s. ('-uej) mar. szlak żaglowy, sprawna część kanału, rzeki itp.; stąd: każda wolna droga.

fair-weather, adj. ('ue'ger) 1) wykonywany w dobrą pogodę; 2) pomocny, wierny, przyjazny tylko dopóki warunki sprzyjają a usuwający się gdy nadchodzą trudności.

fair whites, etnol. = *Xanthocroi*.

fairy, adj. (fe'ri) bajeczny, czarodziejski; s. bogunka, rusalka, nimfa, świtezianka; ob. elf, shee, puck (skrzat, ułboże); podrzędne duchy, czestokroć psotne i złośliwe.

f. book, książka zawierająca bajki.

f. butter, bot. 1) ob. *fairies' butter*; 2) grzyb o żelatynowej zaleźni.

f. club, grzyb maczugowaty, ob. *Clavariaceae*.

f. cup, bot. 1) pierwiosnka lekarska *English cowslip* *PRIMULA OFFICINALIS* (Linn.), Jacq. lub Hill, także *PRIMULA VERIS* (?); 2) *-fairies'-bath*.

fairydom, s. (fe'ridum) świat bajek.

fairly fans, (fens) bot. dzierotka *CLARKIA* (Kalifornia).

f. finger (f. fin'ger) bot. naparstnica *foxglove* *DIGITALIS*.

f. flax bot. len przeczyszczający *purging flax* *LINUM CATHARTICUM*, Linn.

f. glove = *foxglove*.

fairyland = *fairydom*.

fairy-like, adj. (-lajk) jak z bajki, bajeczny.

fairy linit = *fairy flax*.

fairyology, s. (-a'łodzi) badanie legend o duchach.

fairy ring okrągła przestrzeń trawnika, ciemniejsza niż otoczenie, dzięki pomieszanu trawy z grzybami; w ludowej legendzie miejsce tajemnych zabaw nimf nocnych; przechodzenie przez takie koło groziło ludziom śmiercią.

f. shrimp (f. szrimp) zool. słodkowodny skorupiak rzędu liścionogich, *EUBRANCHIUS DIAPHANUS*, rodzaj zadychry, przeźroczysty o delikatnych barwach i zgrabnych ruchach; amer. gatunek *E. VERNALIS*.

f. smoke (smo'k, Ang. smeuk) bot. korzeniówka *MONOTROPA*.

fairy tale, f. story, s. (fe'ri tejl, f. sto'ri) bajka, baśń.

f. wand, (f. uond') bot. amer. czarica lilia blazing star lub devil's bit *CHAMÆLIRIUM CAROLINANUM*, Willd.

f. water lily, (fe'ri uo'derlil) grzybieńczyk *floating heart* (flo'tin' ha'rt) *LIMNANTHEMUM*, Gmel, czyli *NYMPHOIDES*, Hill, z rodziny goryczkowatych *gentian* family *GENTIANACEAE*.

fait accompli (fetakompli', fr.) rzecz dokonana, coś co się stało i nie może się odstać; np. *the government was met by a fait accompli* rząd znalazł się wobec faktu dokonanego (albo: wobec fait accompli).

faith!, int. (fej'g) dalibóg.

faith, s. 1) wiara, w szcz. wiara w Boga, w objawienie itp.; 2) zaufanie, wiara w człowieka, wiara w dotrzymanie przyrzeczenia itp., *to keep f.* dotrzymać wiary, dotrzymać słowa; *to break f.* złamać słowo, niedotrzymać przyrzeczenia, zobowiązania; 3) lojalność, dotrzymanie naturalnych obowiązków nieprzepisanych prawem, umową, przyrzeczeniem itp.; 4) waga, polewanie, wiarygodność (opowiadania); 5) wiara, zbiór wierzeń i przepisów religijnych, np. *Buddhist faith*; 6) zaufanie do umiejętności zawodowych (np. lekarza, prawnika, laboranta chemicznego itp.); 7) F. żeńskie imię własne; 8) teol. a) wiara w istnienie Boga oparta na słowie Bożym; b) ufność w Boga; c) łaska wiary.

f. cure metoda leczenia za pomocą wiary.

Panna święta... jak mnie dziecko powróciłaś cudem. (gdy od płaczącej matki pod Twoją opiekę ofiarowany, martwą podniosłem powiekę i zaraz mogłem pieszo do Twych świątyni progu iść za wrócone życie podziękować Bogu), tak...

when, offered by my weeping mother to thy protection, I raised my dead eyelids, and could straightway walk to the threshold of thy shrine to thank God for the life returned me.

f. curer 1) kto leczy za pomocą wiary; 2) znachor.

faithful, adj. (fej'g-fuł) 1) wierny, wierzący; 2) dotrzymujący obowiązku; 3) stale wierny; 4) godny zaufania, spolegliwy, wiarygodny; 5) dany z uroczystym zapewnieniem; -ly, adv. (li) wiernie, szczerze.

faithful, s. 1) osoba lub rzecz wierna i spolegliwa; 2) wierny członek społeczności religijnej; 3) spolegliwy członek organizacji religijnej; 3) spolegliwy członek organizacji; ob. *Old Faithful*.

faithless, adj. ('-les) 1) niewierzący, nieufający, niedowierzący; 2) niewierzący w Boga; 3) niedotrzymujący przyrzeczeń, zobowiązań itp.; 4) fałszywy, zdradliwy, nielojalny; 5) skłonny do robienia zawodów, zawodowy, niestały; s. niedowiarek.

faithworthy, adj. ('-uor'gi) godny zaufania; -worthiness, s. (-uor'gines) godność zaufania.

fake, adj. (fej'k) pot. fałszywy, fałszowany, podrobiony, udany; s. pot. fałszykat, fałszerstwo, coś podrobione, oszustwo.

faker, s. (fej'ker) pot. fałszerz, oszust.

fakir, s. (fakö'r; faki'r ar. ubogi) mah. mnich który złożył śluby ubóstwa, derwisz, członek zakonu mahometanckiego; pokutnik hinduski (yogi) w szerszym znaczeniu kwestarz czyli wędrowny żebrak i cudotwórca innych wyznań w krajach mah. i Ind. Wsch.

Fakofu, s. (fako'fo) log. (w Eur. baroco) druga figura trybu (mode) syllogizmu (z możliwych 19-u); ob. *mode*.

fanalaca, s. (falana'ka) zool. zybet madagaskarski *EUPLERES GOUTTII*, ob. *civet*, *civet cat*, *Viverridae*.

Falasha, s. (fala'sza, abis. wygnaniec) Falaszowie, lub hamici zamieszkali w Etiopii, religii żydowskiej, rasy Galla, ob. *Galla*.

falbala, **falbelo**, s. (fe'bal'a, '-be-lo; wł. falbala) falbana, obszyte u spodnicy damskiej, ob. *furbelow*.

falcate, adj. (fo'kejt) sierpowaty, o księżycu gdy mniej niż połowa tarczy oświetlona.

falchion, s. (fo'czn) hist. średniowieczny, miecz szeroki i wygięty.

Falcidian law (falsi'dien lo; na kont. eur. -ci'-, we Włoszech -czy'-, prawo Falcydusza, trybuna ludu pod cesarzem Augustem (40 przed Chr.) przyznające przymusowo czwartą część spadku spadkobiercom (*Falcidian portion*) i unieważniające inne testamentowe rozporządzenia powyżej trzech czwartych wartości spadku.

falciform, tdj. (fel'siform) sierpowaty; f. ligament anat. s. więzadło (wątroby) *LIGAMENTUM SUSPENSORIUM HEPATIS*; f. *process* s. wyrostek, s. pociąg (grubej błony mózgowej), ob. *falcula*; f. *sinus* s. zatoka *SINUS FALCIFORMIS*.

Falco, s. (fel'ko) główny rodzaj sokoła.

falcon, s. (fo'kn) zool. sokół, jastrząb, ptak drapieżny, używany

przez wiele wieków do pomocy w polowaniu; tresurze poddawano w szcz. samice, ob. **falcon-gentle**, ptaków długoskrzydłych, uważanych za szlachetne, noble, gdy sokolice o lotach krótszych uważano za nieszlachetne, ignoble; sokolnictwo, trzymanie sokółów i polowanie z sokolami były wszędzie przywilejem szlachty; sokoley stanowią oddzielny gatunek jastrzębi **FALCONIDÆ**, są stosunkowo niewielkie, lecz niezmiernie odważne i mają fascynującą szybkość ataku z góry; 2) woj. w w. XV—XVII wielki sokół, działo, czwarta część kolubryny, wyrzucające trochę więcej niż pięć funtów naboju; 3) **F. Sokół**, towarzystwo gimnastyczne założone w Pradze w 1862, i Sokół, założony po r. 1863; 1864 we Lwowie; oba z programem narodowym; Sokół Polski w St. Zj. z siedzibą centralną w Pittsburghu, Pa., założony w r. 1908, wydaje pismo miesięczne „Sokół Polski”.

falcon, vi. polować z sokolami.

falcon-beaked (fokn'bi'kd) z zagiętym dziobem, z zakrzywionym dziobem.

falconbill, s. ('-bil) hist. topór wojenny mający po drugiej stronie ostrza koniec zagięty w kształt dzioba sokoła.

falconer, s. (fo'kner) hist. 1) sokolnik, najemnik wychowujący sokole myśliwskie; 2) torba sokolnika na zdobycz.

Falcones, s. pl. (falko'niz) zool. podrząd rzędu **FALCONIFORMES** obejmujący podrodziny **FALCONIDÆ**.

falconet, s. (fo'knet) 1) hist. falconet, działo z w. XVII; 2) zool. a) sokolik, ptak mniejszy od sokoła, lecz zupełnie zrębszy do niego podobny; b) kilka azj. gatunków sokolików rodzaju **MICROHIERAX**; c) dwa australijskie gatunki srokośców australijskich tworzących rodzaj **FALCUNCULUS** i podobnych w swych zwyczajach do sikory.

falcon-gentle, (fokn džen'ti) zool. sokolica, samica sokoła **peregrine falcon**.

Falconidae, s. pl. (falka'nidi, na kont. eur. falkoni'de) zool. główna rodzina dziennych ptaków drapieżnych, obejmująca jastrzębie, orły, rorogi, kanie, a czasem i eur. sepy, hawks, eagles, true buzzards, kites and Old World vultures.

Falconiformes, s. pl. (falkonifor'miz, na kont. eur. -mes) zool. jastrzębiowate, rząd obejmujący wszystkie ptaki drapieżne z wyjątkiem sów.

falconine, adj. (fo'konajn) jastrzębi, sokoli.

falconry, s. (-ri) hist. sokolnictwo, także **hawking**.

falconern, s. (fo'kopörn) zool. w Afr., Azji i Australii niektóre jastrzębie lub sokoley okazujące znamiona rorogów, w szcz. tworzące rodzaj **AVICEDO**; nazwa książkowa, w praktyce nieużywana.

falcula, s. ('-kula) 1) zool. zagięty, ostry szpon; 2) anat. sierpowaty pociąg grubej błony mózgowej, **FALX**.

falcular, adj. (-er) 1) sierpowaty; 2) dotyczący pociągu sierpowego, ob. powyżej **falcula** 2).

falderal, s. (fel'dereł) 1) refren; 2) drobnotka, drobniak, głupstewko; vi. nucić refren.

faldstool, s. (fold'stul) 1) ozdobny fotel składany dla biskupa w kościele, kiedy nie zasiada na tronie lub bawi poza swoją diecezją; 2) podobny fotel lub klęcznik dla króla ang. podczas koronacji; 3) KA, składany stół, od którego czyta się litanię, **litany stool**.

Falerno, s. (faler'no) słodkie wino włoskie z okolic Neapolu.

Faliscan, adj. (falis'kan) hist. dotyczący Falisków, **Falisci** (fali'si, na kont. eur. falis'ci, we Włoszech fali'szi) ludu staro-italijskiego w Etrurii; s. 1) członek tego ludu; 2) ich język spokrewniony z łacińskim pochodzenia etrusko-łacińskiego.

Falkland, s. (fo'kland) 1) = **Faulkland**; 2) główna postać w powieści „**Caleb Williams**” Williama Godwina (1756—1836).

fall, adj. (foł') jesienny.

fall, s. 1) upadek, upadnięcie w szcz. wskutek siły przyciągania ziemii; 2) upadek, degradacja, utrata stanowiska, ruina, bankructwo, upadłość; poddanie się obłożonego miasta; 3) wypadnięcie, utrata np. zębów, włosów, upierzenia, rogów, włosów itp.; 4) pora roku kiedy drzewa tracą liście, jesień; w Ang. przest., ob. **autumn**; 5) zapadnięcie się z pozycji prostopadłej w poziomą np. upadek na ślizgawce, zapadnięcie się ściany w pożarze; 6) upadek moralny w szcz. bib. **The F.** grzech pierworodny Adama i Ewy, często zwany **f. of man**; 7) obniżenie się, odpływ po przypływie, spadek temperatury; 8) spadek, sklon, obniżenie terenu; 9) a) ujście rzeki, b) wodospad; 10) opad; ilość opadu w mm. lub calach wysokości na cm² lub cal² powierzchni; 11) spadek, różnica wysokości rozmaitych punktów rzeki nad powierzchnią morza; 12) spadek ceny, wartości itp.; 13) a) ścięcie drzewa; b) ilość ściętych drzew; 14) hist. stara miara długości w Ang., jeszcze w użyciu gdzieniegdzie w Szkocji; 15) pomiot jagnięcy; 16) los, przypadek, co komu przypadnie, przest. z wyj. Szkocji; 17) astrol. położenie planety gdzie nie ma wpływu; 18) ogr. zazwyczaj pl. listek kwiatu wygięty na zewnątrz jak u kosaćca; 19) mech. ciąg wielokrażka, ciąg talii; 20) zapas. sposób rzućnia przeciwnika na ziemię.

fall, vi. spadać, spaść z góry w dół dzięki sile przyciągania ziemi, spaść na ziemię jak przedmiot puszczonej z rąk, spaść w głąb, opaść niżej lecz nie na ziemię, np. warkocze opadające na plecy; 2) przen. obniżyć się; opaść, spaść niżej np. temperatura spada; zapadać np. noc tam rychło zapada **the night falls swiftly**; **the voice falls** głos opada, obniża się; 3) upaść na ziemię; 4) legnąć, spaść w bitwie, umrzeć na polu walki; 5) popaść (w błąd, w kłopoty, w długi); 6) paść, wpaść w ręce nieprzyjaciela; 7) zapaść się jak dom, sklepienie, mury; 8) upaść moralnie,

stracić szacunek otoczenia; 9) opaść niżej, jak sklon tarasu; 10) (o rzece) wpaść (np. do morza); 11) tracić (na sile), zmniejszać się, maleć, opadać na wadze, na śmiałości wyglądu i wystąpienia; 12) przypadać na (acc.), **this New Year's fell on a Monday**, Nowy Rok przypaść na poniedziałek; wpaść na (acc.), wydarzyć się w (acc.); przypaść w udziale (dat. — upon, — to); zdążyć się; 13) popaść w stan nieprzytomności to **f. unconscious**, to **f. ill** zachorować; popaść w sen, usnąć, zasnąć to **f. asleep**; 14) gram. padać na **the accent falls in Polish on the penultima** akcent pada w polskim języku na przedostatnią zgłoskę; 15) dzielić się na (acc.) **the dictionary falls into two parts**; 16) astr. wejść w sferę małego wpływu; 17) karty. paść, np. dyska wobec tuza; to **f. across** spotkać przypadkowo (acc.); to **f. among** wpaść pomiędzy (acc.), wpaść pośród (gen.); to **f. astern** (o okręcie) a) pozostać w tyle; b) cofać się; to **f. away** 1) odpaść; 2) wystąpić ze zrzeczenia lub gminy; 3) zniknąć; to **f. back on** 1) nie dotrzymać, sprzeniewierzyć się; 2) sięgnąć do zasłoków rezerwowych; to **f. behind** popaść w tył, popaść we zwłokę; to **f. dead** 1) paść trupem; 2) golf (o kuli) paść na miejscu; to **f. down** 1) kość, paść krzyżem np. przed ołtarzem w kościele; 2) mar. płynąć z prądem; 3) roln. pokładać się jak np. zboże o ciężkim kłose w czas burzy; to **f. flat** spudlować, nie zrobić wrażenia; to **f. for**, pot. zadurzyć się w kim lub w czym; to **f. foul** mar. zderzyć się, of 2 (abl.); to **f. from** grześć kość, zgrzeszyć; to **f. home** okrętown. zapadać ku środkowi, o bokach okrętu ponad liną wodną, ob. **tumble home**; to **f. in** 1) zapaść się np. dach domu; 2) zapadać, zapaść np. termin zapłaty, najmu itp.; 3) przyjść lub powrócić w posiadanie; np. to **f. heir** to —; 4) wpaść, wejść pośpiesznie na chwilę; 5) zgodzić się na (acc.); 6) woj. zająć na swoje wyznaczone miejsce; to **f. into** the hands of wpaść w ręce (gen.); to **f. in upon** spotkać niespodziewanie (acc.), pot. nadziać się na (acc.); to **f. in with** 1) spotkać się z (abl.); 2) zgodzić się na (acc.); 3) zgadzać się z (abl.) np. zarządzenie to zgadza się z opinią większości **the measure falls in with the general opinion**; 4) mar. zbliżyć się (o okręcie); to **f. off** 1) odpaść, spaść jak dojrzały owoc; 2) odpaść, wystąpić, wycofać się; umrzeć; rozstać się; 3) tracić popularność, zwolenników, czytelników, abonentów itp.; 4) upadać na zdrowiu; 5) mar. odpadać od wiatru; to **f. on one's feet** wyjść bez szkody z niebezpieczeństwa; (dosł. stanąć na obie nogi); to **f. out** 1) pokłócić się; 2) wyjść, zakończyć się; 3) woj. wypaść z szeregu; to **f. over** 1) przewrócić się; 2) Szekspir. przejść do przeciwnego obozu; 3) szk. pójść spać; to **fall short** zabraknąć, nie wystarczać, nie dopisywać; to **f. through** skrewić, niedopaść, niesprostować (dat.) nieduć się; to **f. to** 1) zacząć, zabrać się do (gen.); 2) począć bitkę; 3) zamknąć się, przymknąć się, zapaść się (np. o drzwiach); 4) przypaść w udziale,

przypaść na (acc.); to f. to the leeward mar. stracić na wietrze, stracić na wysokości; to f. under 1) dostać się pod jurysdykcję (gen.); 2) przynależać według klasyfikacji do grupy...; to f. upon wpasnąć na coś, napaść coś lub kogoś, zaatakować, to f. within przynależać pod (acc.).

-fall, przyr. (-fał) -spad np. water-fall wodospad.

fallacious, adj. (fał'ej'szes) błędny, mylny, zawodny, zwodniczy, wiodący na manowce, wprowadzający w błąd; -ly, adv. (-li) błędnie, zawodnie; -ness, s. (-nes) błędność, zwodniczość.

fallacy, s. (fa'la:si) 1) zwodniczy wygląd, zwodniczość, rzecz powodująca mylnie wrażenie, omyłka, błąd; 2) błędne zapatrywanie, błędność, mylność; 3) log. rozumowanie nie wytrzymujące dowodu opartego na rzeczywistym stanie rzeczy a prowadzące do wniosków fałszywych.

fallages, s. pl. (fo'lydzys) leśn. ścięte drzewa.

fall-lal, adj. (fel'lel) zamilowany w drobniaczach, afektowany; s. stroik, szmatki, drobniaczki do ozdoby.

fall army worm, ob. grassworm.

fallback, s. (fo'bek) 1) cofanie się, stronienie; 2) rezerwa.

fall-board, s. ('-bord) żaluzje na zawiasach u spodu.

fall chronometer (f. kro'nomiter) przyrząd do mierzenia czasu spadania przedmiotu spadającego bez tarcia, używany w psychologii doświadczalnej.

f. dandelion (f. den'dila'en) bot. brodawnik jesienny autumn hawk-bit LEONTODON AUTUMNALE lub AUTUMNALIS, Linn.

fall-down, adj. (f'daun) odwrócony, a f.-d. collar kołnierz Słowackiego.

fallen, adj. part. 1) upadły, zrujnowany; (o kobiecie) upadła, złego prowadzenia się; 2) zabity na polu walki; 3) (o zwierzęciu) zdechły, padły; f. animal padlina; f. star 1) astr. meteor; 2) bot. glon niebiesko-zielony z rodziny NOSTOCACEAE rosnący na wilgotnych gruntach; f. wool wełna owcza zebrana z ziemi, ogrodzenia, drutu kołczastego itp.

faller, s. (fo'ler) 1) kto lub co spada; 2) leśn. drwal; 3) mech. część maszyny, która wykonuje swą czynność przez spadanie; 4) zool. błotniak zbożowy ob. Circus cyaneus.

fallfish, s. (fo'fysz) zool. wsch.-amer. karp LEUCOSOMUS CORPORALIS (ok. 30 cm. dł.); ob. chub, Cyprinidae.

fall guy gw. frajer, człowiek łatwy do oszukania, ofiara do naciągania.

f. herring siedź atlantycki POMOLOBUS MEDICRIS od Cape Cod, Mass., ku pld.

fallible, adj. (fe'libl) 1) omylny, mogący się mylić; 2) zawodny, zwodniczy, mogący zawodzić; fallibility, fallibleness, s. (fel'ib'li:ty, fel'ib'li:nes) zawodność, omylność; fallibly, adv. zwodniczo, zawodnie, błędnie.

falling, adj. part. spadający np. diphthong, pitch, rhythm; f. evil, f.

sickness, padaczka, ob. epilepsy; f. sluice śluza automatycznie spadająca w razie powodzi; f. tide odpływ; s. med. opadnięcie, wypadnięcie, np. f. of the uterus opadnięcie macicy.

fall line, geol. linia znamienista licznymi wodospadami; w Am. Pn. w szcz. granica między starszym krystalicznym podłożem gór Appalachy, ob. Appalachian a młodszymi skałami atlantyckich równin pobrażnych.

f. of the hammer, pr. uderzenie aukcjонера młotkiem w stół na znak zakończenia przetargu; o ile chodzi o przedmioty osobistego posiadania kupujący staje się ich właścicielem z chwilą tego uderzenia.

f. of the leaf, (por. listopad) jesień.

Fallopian tube, (felo'pien tiu'b) anat. jajowód wiodący jajo z jajnika do macicy, ob. oviduct.

fallow, adj. (fe'-lo) płowy, sarni, jelonkowy.

fallow, s. 1) odlóg, ziemia uprawna pozostawiona odlógiem na pewien czas; 2) uprawienie ziemi bez jej obsiania, tylko celem zabicia chwastów i owadów; 3) kolor sarni, płowy.

fallow chat, zool. białorzytka czyli opocznik wheatear SAXICOLA CENANTHE, ob. wheatear.

f. deer, zool. eur. daniel (m), damula (f), daniel (n), ob. deer; w Ang. często oswojony w parkach.

F. Pippin, sad. gatunek żółtych jabłek.

f.-plow (fo'plau') orać pod ozime zasiewy; f.-sow (fo'so') siew jesienią, zwykle w pl.: zasiewy jesienne, zasiewy ozime.

falltime, s. (fo'tajm) jesień.

fall-trap ('-trep) pułapka automatycznie zamykająca się przez opadnięcie zatrasku.

fall wheat pszenica ozima odr. pszenicy jarej.

false, adj. (fo'is) 1) nieprawdziwy, niezgodny z rzeczywistością, mylny, błędny; 2) świadomie kłamliwy, fałszywy np. f. witness fałszywe świadectwo; 3) fałszywy, nieszczerzy, dwulicowy, zdradziecki, obłudny, przewrotny; 4) fałszywy, podrobiony, fałszowany, nieprawdziwy, np. sztuczne klejnoty; 5) fałszywy, udany, wprowadzający w błąd, np. podwójne dno; 6) nieuzasadniony, bezpodstawny, np. podejrzenie, roszczenie; 7) niecisły, niecisłe nazwany, podobny, np. lincznik f. flax czyli gold-of-pleasure CAMELINA SATIVA, Brantz.; 8) bud. fałszywy, udany, pozorny, np. f. window, f. door.

false, s. przest. fałsz, kłamstwo, fałszerstwo.

f. acacia, ob. locust.

f. alarm, fałszywy alarm, alarm wszczęty przez pomyłkę, gdzie niema żadnego niebezpieczeństwa.

f. alder (dosł. fałszywa olsza, z rodziny brzoźowatych) bot. rodzaj ostrokrzewu ILEX.

f. alkanet (dosł. fałszywy farbownik) bot. nawrot polny corn grom-

well LITHOSPERMUM ARVENSE, Linn.; f. asphodel (dosł. f. złotogłów) bot. kosatka; f. attack szerm. finta; f. attic, bud. poddasze, strych bez okien i bez pokoiów, strych; f. blossom, patol. rośl. choroba żołądka wywołana przez grzybek EUBASIDIUM OXYCOCCI, kwiaty pienne nie dające owocu; f. bottom podwójne dno; f. boxwood (dosł. f. bukszpan) bot. kwitnący derzeń flow-ering dogwood CORNUS FLORIDA, Linn.; f. brome grass (dosł. f. stokłosa) a) kłosownica pierzasta BRACHYPODIUM PINNATUM (L.) P.B.; b) kłosownica leśna BRACHYPODIUM SYLVATICUM (Huds.) Roem. & Schult.; f. buckwheat (dosł. f. gryka) bot. winorośl amer. BILDERDYKIA SCANDENS... mająca ziarno podobne do gryki; f. caper (dosł. f. kaperek) = caper spurge, ob.; f. caterpillar (dosł. gąsienica) larwa błonkówki (błonkoskrzydłych HYMENOPTERA) z rodziny TENTHREDINIDAE (lub nadrodziny TENTHREDINOIDEA) podobna do larwy motyla t.j. rzędu LEPIDOPTERA; ob. sawfly; f. conception, (f. konseps'n) akusz. cięża zaśniadowa, c. fałszywa, mola; f. core, hutn. rdzeń formowy, kareń; f. croup fałszywy dławiec LARYNGITIS STRIDULOSA, ASTHMA MILLARI; f. dawn słabe światło ukazujące się czasem przed wschodem słońca na wschodnim widnokręgu, prawdopodobnie pochodzące od zodiaku; f. decretals, hist. kośc. (także F. Decretals) ob. pseudo-Isidorian; f. equilibrium, chem. fiz. równowaga sprężna z teorią termodynamiczną; f. face a) maska papierowa, płócienna itd.; b) masz. fałszywa szczeka; f. face society, antropol. w wielu szczepach indiańskich w Amer. Pn. tajne związki religijne, których członkowie noszą maski podczas uroczystości; f. fire a) mar. materiał palny brany na okręt w celu spalania w razie koniecznej potrzeby jako sygnał; b) ogień robiony w celu zwabienia w zasadzkę okrętu, śpieszającego w dobrej wierze z ratunkiem na morzu; c) woj. r. strzelanie bez naboju; f. flax ob. false, adj. 7); f. floor a) ślepa podłoga; b) podłoga przewidywana nad podłogą zwartą (dla przewiewu); f. foot ob. pseudopodium; f. front 1) tupet na szczycie czoła; 2) ściana zakrywająca od ulicy budynek a nie połączona z budynkiem; 3) zachowanie obliczone na pokaz, pozory mające zakryć prawdę; f. galena min. pseudogalena, blenda Zn S, sfaleryt, ob. sphalerite; f. gid wet. choroba owiec podobna do kołowaczyny, powodowana przez gzy owce CESTRUS OVIS; f. goat's-beard, ob. Astilbe; f. gromwell, bot. fałszywy nawrot ONOSMODIUM.

false-heart, -ed, adj. (fois' hart, 'yd) 1) próżny i niezdrowy w samym rdzeniu; 2) fałszywy, zwodniczy, przewrotny; -ly, adv. (-li) przewrotnie, nikczemnie; -edness, s. (-ydnos) przewrotność.

false hemp, (dosł. fałszywe konopie) bot. poziewnik hemp nettle GALEOPSIS.

falsehood, s. (fois'hu'd) 1) fałsz,

brak prawdy i akurtności; nieprawda; nieprawdziwe twierdzenie; 2) świadome kłamstwo, kłamanie, kłamliwość; 3) przest. fałszerstwo; 4) pr. szk. oszukańcze naśladowanie albo zatajenie prawdy na szkodę drugiej strony; f. fraud and willful imposition pr. szk. urzędowa nazwa pojęcia: oszustwo.

false hoof, ob. dewclaw; f. horehound, ob. black horehound; f. hyacinth ob. camas; f. ice plant dziki rozchodnik amer. wild orpine SEDUM TELEPHIODES, Michx.; f. imprisonment pr. nieprawne uwięzienie, fałszywy areszt; bezprawne ograniczenie osobistej wolności; f. indigo 1) ob. Amorphia; 2) ob. Baptisia; f. knot, mar. babski węzeł; f. leg 1) woj. proteza; 2) zool. ob. proleg 1); f. ligaments anat. fałdy otrzewnej pomocne w utrzymaniu pęcherza we właściwym położeniu; f. lily of the valley („f. konwalia”) bot. majownik, konwalijska, w Pol. m. dwulistny M. BIFOLIUM (Linn.) DC; w St. Zj. i Kanadzie M. CANADENSE, Desf. (czerwone jagody); f. lupine f. łubin, THERMOPSIS CAROLINIANA, Curtis, amer. motylkowata roślina o kwiecie podobnym do żółtego łubinu.

falsely, adv. (-li) 1) mylnie, błędnie; 2) fałszywie, kłamliwie, oszukańczo; 3) zdradziecko, przewrotnie.

false mahogany bot. fałszywy mahon; drzewo smaczliwi red bay PERSEA z rodziny wawrzynowatych laurel family LAUREACEAE, gdy prawdziwy mahon pochodzi z mahoniowca mahogany SWIETENIA MAHOGANY z rodziny miedlinowatych MELIACEAE; f. mandrake (f. mandragora) bot. eur. przestęp dwupienny bryony BRYONIA DIOICA; f. mange wet. poważny łojotok u konia; ob. seborrhea; f. mangosteen bot. f. mangustan, owoc podobny do mangustanu, ob. mangosteen, rosnący na wsch.-ind. palmie daktylowej DIOSPYROS PEREGRINA . . . ; f. membrane med. błona fałszywa PSEUDOMEMBRANA w szcz. w wypadkach dławca i blonicy; f. mercury bot. komosa strzałkowata Good - King - Henry CHENOPODIUM BONUS HENRICUS; f. mermaid (dosł. fałszywa rusalka) smukła roślina o drobnych białych kwiatach zaliczana do rodziny a) bodziszkowatych geranium family GERANIACEAE albo b) false mermaid family LIMNANTHACEAE, Gmel., albo c) bobrkowatych MENYANTHACEAE; f. mildew=downy m.; f. morning, ob. powyżej f. dawn; f. motherwort mierzchnica (czytaj: r-z czarna black horehound BALLOTA NIGRA, Linn.; f. musie muzyka nieodpowiadająca zwyczajowym regułom kontrapunktowym, ob. musica ficta; f. myrrh, f. mirra, bdellium wsch.-ind., ob. bdellium; f. nostril (dosł. fałszywe nozdrze) zool. u koni i pokrewnych zwierząt zamknięta jama długości 5—7 cm. między kością nosową a międzyszczykową; funkcja jej jeszcze niewiadoma; f. oath fałszywa przysięga, krzywo-przysięstwo, ob. perjury; f. papers, dokumenty transportowe okrętu zawierające fałszywe dane co do tran-

sportów w celu oszukańczego; f. personation, występowanie pod obcym nazwiskiem, ob. personate v.; f. pretenses, kłamliwe przedstawienie przeszłych i obecnych okoliczności w celu oszukańczego; f. redtop (f. mietlica AGROSTIS) wiklina pastewna fowl grass POA PALUSTRIS, Linn.; f. returns fałszywa faszja podatkowa; f. rhubarb (f. rabarbar) bot. rutewka żółta meadow rue THALICTRUM FLAVUM; f. ribs anat. żebra wrzeczne czyli COSTÆ SPURIAE, z których 3 pary łączą się z mostkiem za pośrednictwem chrząstki, a 2 pary (luźne czyli COSTÆ FLUCTUANTES) wcale nie łączą się z mostkiem; ob. rib; f. ring leśn. fałszywy słój, mniej niż urost roczny i zazwyczaj nie sięgający dookoła; f. rue anemone bot. zdrojówka rutewkowata ISOPYRUM THALICTROIDES, Linn., z rodziny jaskrowatych crowfoot family RANUNCULACEAE, bardzo podobna do rutewki early meadow rue THALICTRUM DIOICUM Linn. z tej samej rodziny; f. scab wet. silny łojotok, SEBORRHEA; f. scorpion, ob. book scorpion; f. senna, bot. moszkenki poludniowe common bladder senna COLUTEA ARBORESCENS, Linn.; ob. Colutea.

falsettist, s. (fołse'tyst) osoba mówiąca lub śpiewająca fałsetem.

falsetto, adj. (-to) fałsetowy 1) leżący poza naturalnym rejestrem głosu; 2) nienaturalny, wymuszony; adv. fałsetem. s. 1) fałset, głos leżący poza naturalnym rejestrem, zwany także męski alt, male alto i countertenor; 2) fałsetto, śpiewak śpiewający fałsetem.

falsework, s. (fołs'uork') bud. rusztowanie, prowizoryczna struktura na czas burzenia budowli lub na czas schnięcia cementu itp. (np. łuku).

falsificate, s. (fołsy'fikejt) fałsyfikat, rzecz podrobiona, np. sfabrykowany antyk.

falsification, s. (fołsyfikej'szn) 1) fałszowanie, podrabianie; 2) kłamliwe przedstawianie.

falsificator, falsifier, s. (fołsyfikejt'or, fołsyfajer) fałszerz.

falsify, vi. kłamać; vt. 1) fałszować a) przedstawiać fałszywie, wbrew prawdzie; b) zmieniać prawdziwe sprawozdanie itp. przez dodanie fałszywych twierdzeń lub przez wykreślenia; 2) pr. udowodnić fałszywość lub błąd.

falsity, s. (foł'siti) fałsz, kłamstwo, kłamliwość, błąd, myślność.

Falstaff, Sir John, postać szekspirowska z „Merry Wives of Windsor” i „Henry IV”; wprowadzona w r. 1893 w librecie Boita do opery Verdiego; do literatury polskiej przez Henryka Sienkiewicza w trylogii w osobie Zagłoby; Falstaffian, adj. podobny do Falstaffa.

falter, vi. (foł'ter) 1) potykać się, poruszać się niepewnie, jękać się; niedopisywać; vt. wypowiedzieć coś urywany sposobem i niepewnie.

falter, s. drganie, drgnienie.

falteringly, adv. (-in'li) niepewnie, z trudnością.

Faluns, s. (fa'lunz) geol. warstwy

muszelek w dolnym piętrze trzeciorzędu młodszego (neogenu) w zach. Francji, uważane przez Karola Lyella (la'jel, geol. ang. 1797—1875) za typowe dla miocenu.

falx, s. (felks) pl. falces (felsiz) hist. klas. rzym. broń w kształcie pałasza; 2) anat. sierp w szcz. sierp mózgu czyli sierp większy FALX MAJOR czyli PROCESSUS FALCIFORMIS MAJOR czyli sierp błony twardej FALX CEREBRI i sierp mały czyli F. CEREBELLI; 3) zool. szczekorożek, ob. chelicera; 4) zool. u pcheł wewnętrzne zgrubienie między zgąbieniami czułków.

Fama, s. (fej'ma) uosobienie rozgłosu, Fama, Sława.

famatinite, s. (fame'tinajt) min. famatynit, siarkosól miedzi w rzędzie siarkosoli klasy lamprytów czyli blaskotów 3Cu₂ S. Sb; S₂ albo według Czernaka Cu₂ Sb S₂, c.w. 3.57.

fame, s. (fej'm) 1) fama, pogłoska np. fama niesie; 2) opinia publiczna, sława.

fame, vt. wślawić.

fameflower, s. ('-flauer) bot. roślinna wsch. St. Zj. TALINUM RETIFOLIUM, Pursh., z rodziny portulakowatych purslane family PORTULACEAE.

Fameuse, s. (fam'oz) sad. rodzaj późnych jabłek jesiennych.

familia, s. (famili'a) pr. rzym. rodzina t.j. PATER FAMILIAS wraz z potomstwem rodzonym i adoptowanym oraz ich żonami, ob. pater familias, patria potestas.

familial, adj. (famy'liet) rodzinny, familijny, znamienny dla rodziny, powtarzający się w rodzinie.

familia rustica, (f. ros'tika, na kont. eur. rus'-) hist. kl. niewolnicy, „dusze” na majątku Rzymianina.

familiar, adj. ('-lier) 1) familiarny, poufaly; 2) obznajomiony dokładnie z (abl.) with; 3) niewłaściwie i przesadnie poufaly, pot. za pan brat, over- lub too f.; 4) o zwierzętach) oswojony; 5) obyty, zwyczajny, powszedni, wszystkim znany, np. a f. view; to make one's self f. with obznajomić się z (abl.).

familiar, s. 1) poufalec, towarzysz; 2) przest. domownik, wiernik; 3) a) niol-stróż; 4) hist. za czasów inkwizycji zaufany urzędnik działający z polecenia trybunału w śledztwie i aresztowaniu; 5) kośc. świecki domownik dygnitarza kościelnego, wiernik, wierniś.

familiarism, s. ('-izm) familiarizm, sposób mowy i zachowania się właściwy tylko w zaufanym gronie.

familiarity, s. ('-iti) 1) familiarność, poufalość; 2) ścisła znajomość przedmiotu; 3) zbytnia swoboda przekraczająca granice nakazane wzajemnym odstępem między ludźmi; 4) astrol. aspekt czyli konfiguracja.

familiarization, s. (-ej'szn) obznajomienie się, zbliżenie, przyzwyczajenie.

familiarize, vi. zaznajomić się z (abl.), obznajomić się z (abl.); vt. 1) zaznajomić, obznajomić; 2) zbli-

żyć, przyzwyczaić; 3) oswoić; 4) nadać poufalną formę, np. imię.

familiarly, adv. (-li) poufale, beceremonialnie, po domowemu.

familiar spirit transcendentalny czynnik kierujący czynami człowieka, anioł-stróż; ob. **control**, s. 8); **daemon** s. 1); **genius**, s. 1).

familism, s. (fe'milyzm) hist. kość. zasady sekty **Family of Love**, ob.

famelist, s. (-yst) członek tej sekty.

Familière, s. (familiste'r; **family** i **monastery**) komunistyczne stowarzyszenie rodzin, skupione około J. B. A. Godin'a (godę') w r. 1859 w Guise (gi'z) departamentu Aisne (e'jn) we Francji; stowarzyszenie to rozwinęło się w kooperatywę hutniczą w Guise i w Belgii; ob. **phalanstère**.

family, adj. (fe'mili) rodzinny, rodowy, domowy, rodzinny; f. **circle** w teatrach i operach przedział w tyle łoży, odciepy kotar; f. **compact** hist. a) układ spokrewnionych dworów w sprawach międzynarodowych; b) grupa królewskich urzędników rządzących Kanadą w początkach w. XIX; f. **contract** układ członków rodziny w sprawie wzajemnego dziedziczenia; f. **expense** wydatek na rodzinę, pr. w odpowiedzialności męża i żony w małżeństwach o podzielonym majątku; f. **man** 1) człowiek żonaty i dzieciaty; 2) domator, człowiek zamieszany w życiu domowym; f. **meeting** rada rodzinna, w pr. starofr. (Kanada i Luizjana) obowiązkowy zjazd przynajmniej pięciu członków rodziny zwolany z urzędu, by postanowić w sprawie małoletniego, konieczny według ustawy dla prawomocności pewnych aktów prawnych; f. **name** nazwisko, odr. **given** n. albo **Christian** n. imię; f. **physician** lekarz domowy; w Chinach płatny tylko wtedy gdy wszyscy w domu zdrowi; f. **skeleton**, zniesławiająca sprawa, utrzymywana przez rodzinę w tajemnicy; f. **tree** drzewo genealogiczne; f. **wage** zarobek spólny wszystkich członków rodziny.

family, s. (fe'mili) 1) przest. służba domowa; stąd: (nie przest.) urzędowy sztab dygnitarza; 2) grupa osób żyjących pod jednym dachem we wspólnym gospodarstwie, jak np. rodzina z dziećmi i służbą; grupa osób mieszkających spólnie np. wszyscy uczestnicy mieszkania i stołu od jednej osoby żyjącej samotnie do zespołu osób jak goście hotelowi, więźniowie, mieszkańcy schroniska, domu ubogich, domu starców itd.; 3) rodzina, ród, osoby pochodzące od spólnego przodka; 4) familia, rodzina, własne dzieci zbiorowo; 5) rodzina, rodzice i dzieci, ob. **clan**, **familia**, **gens**, **nair**, **punaluan**, **Tibetan**; 6) astron. a) grupa asteroid pochodzących przypuszczalnie od wspólnej gwiazdy; b) grupa komet przyciąganych przez większą planetę; 7) bakt. grupa komórek powstałych od wspólnej komórki w środowisku żelatynowym z którego albo odpływają, ob. **swarm**, albo w którym tworzą nowe rodziny, ob. **colony**; 8) biol. rodzina, grupa roślin i zwierząt tworzących kategorię wyższą niż rodzaj,

genus, a niższą niż rząd, **order**; nazwy rodzin roślin kończą się na -owate, -aceae, zwierząt na -owate, -idae; ob. **classification** 3), **nomenclature** 3 a); 9) chem. grupa pokrewnych pierwiastków, np. **chlorowce** **chlorine** f.; 10) kość. **holy** f. święta rodzina, św. Józef, Matka Boska, Dzieciątko Jezus; 11) muz. grupa podobnych instrumentów, np. dęte, smyczkowe; 12) petr. grupa skał o podobnych własnościach chemicznych i mineralogicznych; in a f. way 1) nieformalnie, swobodnie, beceremonialnie; 2) w odmiennym stanie, przy nadziei, w ciąży.

Family of Love, hist. kość. hol. założona przez Henryka Niclasa (Nik'las, 1502—1580), mistyczna i potrośnie liberalizująca przepisy biblijne; rozpowszechniona w Anglii gdzie przetrwała do czasów Cromwella (1660).

famine, adj. (fe'myn) głodowy; f. **bread** bot. chleb głodowy, porost **UMBILICARIA ARCTICA** . . . , czasem spożywany przez ludzi; f. **fever** (f. i'fver) tyfus głodowy, dur plamisty; ob. **typhus**.

famine, s. 1) powszechny brak żywności, głód (powszechny), głodowanie; 2) głód, zamieranie z głodu, mór; 3) powszechny brak czegoś na rynku, np. **milk** f., **coal** f., **steel** f.

famish, vi. (fe'misz) 1) umierać z głodu, zagłodzić się; 2) cierpieć głód prawie blisko śmierci głodowej; zagłodzać się; 3) cierpieć dotkliwie z powodu braku czegośkolwiek potrzebnego; vt. 1) zagłodzić, wygłodzić; 2) osłabić głodem, wyczerpać głodem, złać czyjaś wytrzymałość przez głodzenie; 3) pozbawić (acc.) czegoś potrzebnego.

famous, adj. (fej'mös) 1) sławny, słynny, głośny, rozgłosny; 2) sławny, znakomity, przewyborny; 3) przest. a) powszedni, zwykły; b) obojętny, osławiony.

famulus, s. (fe'miules, na kont. eur. fe'mulus) famulus (czyt. fa'mulus), średniowieczny służący uczonego, chemika, alchemika, fizyka, pomocny mu w eksperymentach.

(I) **fan**, s. (fen) 1) hist. kobiałka do rzućcia zboża w powietrze w celu oczyszczenia od plew; 2) w nowoczesnych przyrządach wiatrak służący do oczyszczania ziarna z plew, przyrząd do wywołania prądu wiatru, wiatrak do chłodzenia radiatora itd.; 3) wachlarz; 4) cokolwiek w kształcie wachlarza np. otwarty ogon pawi, delta rzeki; 5) = **fanlight**; 6) poet. rozwarte skrzydła; 7) śmigła, małe skrzydła u wiatraka które nastawiają skrzydła wiatraka na prost wiatru.

(II) **fan**, s. 1) miłośnik (sportu, teatru, kina itp.); 2) **Fan**, sing. i pl., członek afr. szczepu zamieszkującego zagłębienie Ogowe we Francji Równikowej a niedawno przybyłego ze środka Afryki; także **Fang** (fa~) Pahouin (pa-ue'), Pangwe i Fanwe; 3) chińska miara i waga, ob. **fen**.

fana, s. (fena') rel. mah, zniknięcie osobniczej woli ludzkiej wobec woli Boga.

fanam, s. (fenam') 1) waga wsch.-ind. (Madras) 98.44 mg.; 2) mon.

moneta srebrna wsch.-ind. (Trawancore) ósma część rupii.

fanatic, adj. (fane'tik) fanatyczny, skrajny, niezrównoważony, w szcz. w sprawach religijnych.

fanatic, s. 1) przest. wariat; maniak religijny; ang. nonkonformista; 2) fanatyk, człowiek bezgranicznie oddany swojej idei i narzucający ją entuzjastycznie i natrętnie wszystkim innym, zapalenie, zagorzałec.

fanatical, s. (-i) = **fanatic**; adj. -ly adv. (-li) fanatycznie; -ness, s. (-nes) fanatyzm.

fanaticize, (-tisajz) vi. działać i czuć fanatycznie; vt. sfanatyzować, doprowadzić (acc.) do fanatyzmu.

fanback, s. (fen'bek) mebl. tylne oparcie drewnianego fotelu, w szcz. **Windsor chair**, którego słupki rozchodzą się od siedzenia do górnego łuku wachlarzowo.

fan blower, mieszek, dmuchawa, przyrząd ze skrzydełkami do wywołania przeciągu, wiatru (**fan blast**) w kuźni, w organach itp.

fancied, adj. (fan'sid) 1) urojony, nierzeczywisty; 2) ulubiony, dawniej: faworyt; 3) przest. wymarzony, artystyczny.

fancier, s. (fan'sjer) marzyciel; 2) osoba mająca szczególne upodobanie w pewnym kierunku, w szcz. osoba zajmująca się chowem specjalnego rodzaju roślin lub zwierząt.

fanciful, adj. (fan'sifoł) 1) pełen fantazji, dający wodze swym zachciankom i upodobaniom; 2) oparty na urojeniach nie na faktach; 3) fantastyczny, fantazyjny, niecodzienny, niezwykły; -ly, adv. (-li) fantastycznie, fantazyjnie; -ness, s. (-nes) bogata fantazja, fantastyczność, niecodziennność.

fanciless, adj. (-les) bez imagi-nacji, trzeźwy.

fan-crested, adj. mający na głowie pióropusz do nastawiania jak dudek, ob. **hoopoe**.

fan cricket ob. **mole cricket**.

fancy, s. (fan'si; Ang. fa~'si) 1) upodobanie oparte raczej na fantazji niż na rozsądku; 2) opinia oparta na kaprysie, wrażeniu intuicyjnym; 3) przedmiot upodobania; 4) wyobraźnia, imaginacja; 5) iluzja, wyobraźnia bezpodstawa; 6) sąd i odczucie w sprawach sztuk pięknych; 7) wyobrażenie wytworzone w umyśle, koncepcja, idea, plan, pomysł, zamiar; 8) fantazja muzyczna, balada, improwizacja; 9) bot. bratek (**pan-sy**); 10) skrót zamiast f. **woman**, ob.; 11) wyobraźnia poetycka i artystyczna, fantazja autorska i kompozytorska; 12) ogr. roślina wyhodowana w niezwykłym kolorze.

fancy, vi. 1) wyobrażać sobie, przedstawiać sobie; wierzyć w coś bez dowodów; 2) u Szekspira odczuć miłość; vt. 1) mieć zamiłowanie do (gen.); rozmilować się w (loc.), lubić, kochać; 2) usnuć koncepcję, myśl, zamiar; 3) uwierzyć bez dowodów; 4) uroić sobie, mniemać bezpodstawnie; 5) hodować szczególne gatunki roślin lub zwierząt; 6) pot. jako int. przedstaw sobie!, wyobraź sobie!, dawniej: wyimaginuj sobie! imainuj sobie!!

fancy ball bal kostiumowy z wykluczeniem strojów historycznych, na który wstęp dozwolony tylko w kostiumach alegorycznych.

fancy-bred, adj. (f. bred') 1) pochodzący z fantazji; 2) (o zwierzęciu) znakomitego pochodzenia, świetnej hodowli.

fancy diving, sztuka i praktyka artystycznego wskakiwania z trampoliny do wody.

f. fur skóra zwierzęcia z włosami, futro; przec. staple fur.

f. girl, fl lady = **f. woman**.

f. man utrzymawca prostytutki.

f. sapphire (f. sa'fajr) szafir lub inny kosztowny korund barwy innej niż niebieskiej.

fancy-sick 1) chory z miłości; 2) chory z urojenia.

fancy stocks paplery wartościowe na giełdzie sprzedawane a) po fantastycznych cenach; b) po cenach często zmieniających się.

f. woman prostytutka.

f. woods gatunki drewna rzadkie i kosztowne.

fancywork, s. (fan'si-uörk) robotki ręczne.

fandango, s. (fandan'go) fandango, taniec hiszpański.

fane, s. (fejñ; l. fanun) przest. światynia.

Faneuil Hall, (fe'ni hoł) hist. St. Zj. dom w Bostonie darowany miastu w r. 1742 przez Piotra Faneuila; tam patrioci amer. gromadzili się w czasach przedrewolucyjnych, stąd nazwa: **Cradle of Liberty** (Kolebka Wolności).

fanfare, (fan'far) fanfara, sygnał na dętych instrumentach na uroczystościach i na polowaniu.

fanfaron, s. (fan'faron) fanfaron, blagier; -ade (-ejd') fanfaronada, puste przechwałki, przeźrocyste udawanie.

fan fold geol. fałda wachlarzowata (wynik sprasowania, fałd) gdy siodło anticline, u szczytu jest szersze, niż u podstawy; **fanfold**, adj. wachlarzowo-fałdzysty.

fanfoot, s. (fen'fut) zool. gatunek jaszczurek z rodziny gekonów o palcach z poduszczkami zawierającymi lepka ciecz; egipski PTYODACTYLUS LOBATUS (pti'os gr. ślina, daktylos gr. palec), jakkolwiek niejadowity, uchodzi u ludności miejscowej za mającego trujące palce.

fang, s. (feg') 1) przest. chwyt; 2) przest. z wyj. szk. połów; 3) zool. kiel, długi, ostry pazur zwierzęcia drapieżnego, węża, pająka; także spięzasty wyrostek tworzący część korzenia zęba; 4) mar. zawór skrzynki pompowej; 5) mech. ząb lub kołec mechanizmu np. zamku, koniec narzędzia; in a fang wplątany, w niebezpieczeństwie; to lose the f. nieodpisać celu; 6) (fa~) chińska miara pojemności = 100 cz'i sześciennych; ob. chih; 7) F. (fē) a) postać szeryfa w „Henry IV” Szekspira; b) postać sędziego policyjnego w „Oliver Twist” Dickensa; c) ob. Fan (Afryka).

fang, vi. Ang. hodować buraki cukrowe

krowe o rozszczepionych korzeniach; vt. 1) wpić kły; 2) dopasować kołce do podstawy; **fangled** ob. **newfangled**.

fanglomerate, s. (fengla'mörýt) geol. materiał aluwialnego wachlarza w którym fragmenty skalne niewiele ucierpiały od wody.

fan-kwai, s. (fan'gwa' chiñ. obcy diabeł) przybłąda, zawłoka (obelżywa nazwa cudzoziemca).

fanleaf palm palma wachlarzowa.

fanlight, s. (fen-lajt) światło górne, okno w kształcie półkola nad drzwiami lub nad oknem prostokątnym z promieniami drewnianymi od środka podstawy do łuku górnego na kształt sprych.

fanlike, s. ('-lajk) 1) wachlarzowy, wachlarzowaty, na kształt rozwartego wachlarza, rozwarty; 2) bot. na kształt wachlarza zamkniętego, składany.

fanner, s. (fe'nör) 1) kto lub co wachluje, dmucha; dmuchawa, wiatrak, śmigło; 2) zool. ob. **kestrel**.

Fannia, s. (fen'ja) zool. rodzaj obojętnych małą muchę domową.

fanning, s. ('-in~) 1) wachlowanie; 2) miynkowanie (zboża itp.); f. machine wiatrak, młynek.

Fanny ob. **Frances**.

fantail, s. ('-tejl) 1) ogon lub zakończenie w kształt wachlarza; 2) bud. część budowli podobna do wachlarza; 3) gór. ang. kapelusz górnik zwaną a sou'wester; 4) mech. palnik gazowy dający płomień w kształt wachlarza; 5) zool. a) gatunek gołębi mających niezwykle ilość piór w ogonie (do 40 zamiast 12) które umieją ustawiać w okrągły wachlarz; b) australijska mucholówka z rodzaju RHIPIDURA o okrągłym wachlarzowym ogonie często szeroko rozpuszczonym w locie; c) ptak nadśrodiemnomorski CISTICOLA CISTICOLA; d) złota rybka o podwójnych płetwach tylnych i ogonowych.

fan tan, s. (fe'te') 1) chińska gra hazardowa polegająca na obstawianiu czterech rogów czystej karty, znaczących 1, 2, 3, 4, i boków między dwoma rogami; bankier wyjmując garść groszków, fasoli lub tp. i odlicza patyczkiem po 4 aż zostanie na stole 1, 2, 3 albo nic, natenczas wygrywa stawka 1, 2, 3 lub 4 i o trzymuje 3:1; stawka boczna otrzymuje 1:1; 2) amer. hazardowa gra w karty.

fantasia, s. (fantazi'a) 1) wł. taniec arabski wykonywany w szczególne uroczystości a obejmujący popisy konne, strzelanie z broni palnej i dzikie okrzyki; 2) utwór muzyczny przeważnie improwizowany a wolny od wszelkich więzów tradycji, reguły i przepisów.

fantassin, s. (fan'tasin) infanterzysta, żołnierz z piechoty, piechota.

fantast, s. (fen'test) marzyciel.

fantastic, adj. (fentes'tik) 1) przest. fantastyczny; 2) urojony, nierzeczywisty, wymarzony; 3) dziwny, groteskowy, ekscentryczny, bajeczny; 4) wynikający z kaprysu, wymyślny, chimeryczny, fantazyjny.

fantasy, s. 1) wyobraźnia, fanta-

zja; 2) przedmiot wyobraźni, obraz, idea, pomysł.

Fantee, Fanti, s. sing. i pl. (fen'ti) 1) murzyński naród afr. zamieszkujący Złote Wybrzeże; 2) ich język; ob. **Ashanti**; to go **Fanti** zdziżyć, wpaść w szal morderczy, por. **amuck**.

Fanteine, s. (fa'ti'n) postać nie-szczęśliwej dziewczyny w „Nędznikach” Wiktora Hugo (1802—1885).

fantoccini, s. pl. (fantoczi'ni) kulki w jasełkach, jasełka (pl.).

fantraining ('-nin~) ogr. prowadzenie krzewu lub drzewa owocowego w kształcie wachlarza.

f. tree, bot. 1) palma wachlarzowa; 2) drzewo prowadzone w kształt wachlarza.

f. vaulting, bud. system budowy sklepienia w późniejszym gotyku ang. w którym żebra wzdłużne rozchodzą się wachlarzowo; **f. vault** bud. sklepienie wachlarzowe.

fan weed, s. (fen'ui'd) tobołki polne penny cress THLASPI ARVENSE, Linn.

fan wheel koło młynka, wiatraka, dmuchawy.

f. window, ob. **fanlight**.

fan-wing fly ryboł. przynęta w kształcie muchy z wachlarzowymi skrzydełkami.

fanwort, s. (fen'uört) ob. **Cabomba**.

faon, s. (fa~) kolor jelonkowy, kolor sarnięcy.

far, adj. (fa'r) 1) daleki, oddalony, odległy; 2) daleki, długi, np. podróż, droga; 3) z dwójga dalszy, np. the far side po przeciwnej stronie, po stronie dalszej; 4) zaawansowany, f. in studies.

far, adv. 1) daleko, w znacznej odległości, daleko w głąb, daleko wwyż, daleko na wschód, na zachód, na północ, na południe; daleko w przeszłości, daleko w przyszłości; 3) w dużej mierze, w znacznej części; 4) wiele, o wiele f. less, f. more o wiele mniej, o wiele więcej; as f. as aż do; by f. na ogół, o wiele, znacznie; f. and away stanowczo, na wszelki wypadek, w każdym razie; f. and near daleko i blisko, wszędzie, w całej okolicy.

far, s. przest. roln. orkisz.

farad, s. (fe'red; od nazwiska Michała Faradaya 1791—1867) el. farad, jednostka miary pojemności elektrycznej; pojemność kondensatora który obciążony jednym kulonem daje różnicę potencjału o jeden volt, = 9.10¹¹ ES; skrót F; ob. **daraf**.

faraday, s. (fe'radej) el. i chem. jednostka ilości elektryczności = 96,500 kulonów; F. cage puszka Faradaya, zwana także electrostatic screen; F. effect zjawisko Faradaya; Faraday's disk krążek Faradaya w magnetycznym polu; Faraday's law a) elektroliza; b) indukcja elektromagnetyczna.

faradic, adj. (fere'dik) faradyczny, dotyczący Faradaya i jego rozlicznych odkryć; med. f. electricity prąd faradyczny, prąd przerywany.

faradism, **faradization**, s. (fere'-

dyzm, fe'redyzej'szn) med. lecznicze stosowanie tego prądu.

faradize, vt. (-ajz) med. pobudzać za pomocą prądu faradycznego; -r, s. przyrząd tak pobudzający.

farandole, s. (fara~do'l) taniec prowansalski (płd.-fr.).

farasula, s. (farasu'la) waga etiopska = 13.478 kg. kości słoniowej, = 16.85 kg. kawy, = 17.95 kg. kauczuku.

faraway, adj. (far'euej) 1) odległy, daleki; 2) senny, mroczny; -ness (-nes) dal, nieskończoność.

faraway, s. odległość, dal; zaświat.

far-back, adj. (far'bek) dawno miniony, z zamierzchłej przeszłości.

farce, s. (fars) 1) kuch. faszernek, nadzienie; 2) podobne wzbogacenie dzieła literackiego dowcipem, satyrą, pikanterią, cytatai itp.; 3) farsa, sztuka sceniczna wesoła i często satyryczna z większą swobodą co do prawdopodobieństwa i ścisłości logicznej; 4) czynnik humoru; 5) w życiu rzecz niewytzymająca krytyki rozsądku, rzecz z gruntu śmieszna i niezgodna do życia, mimowolna parodia.

farfical, adj. (far'sikl) śmieszny, nierealny, nierzeczywisty.

far-come adj. (far'kum) przybyły z daleka.

far cry (fa'r kraj) pierwotnie daleki zew; dziś 1) duża odległość; 2) duża różnica np. a f.c. from Napoleon to to-day's warfare.

farctate adj. (far'kajt) bot. ani pusty ani rurkowy.

farcy s. (far'si) wet. a) nosaczna koni; b) podobna lecz rzadsza choroba bydła rogatego ACTINOMYCES = STREPTOTHRIX FARCI-NUS; ob. Actinomyces.

fardel s. (far'del) tobolek.

fardel-bound adj. (-baund) wet. chory na konstypację.

fare s. (fe'r) 1) przest. podróż, wyprawa; wyposażenie na wyprawę; odzież, przybory; grupa osób gotowych do wyprawy; droga, ścieżka, przewóz opłacony; obciążenie ju-cznego zwierzęcia; 2) cena przejazdu; 3) zbiorowo pasażerowie najmu-jący przewoźnika, wagon, okręt, miejsce w wagonie, w samolocie; 4) wikt, potrawy (pl.), pożywienie, pot. stół.

fare, vi. 1) powodzić się, wieść się. he fares well powodzi mu się dobrze; 2) podróżować, udać się w podróż; 3) być częstowanym.

Far East, ob. east, s. 2); Far Eastern Question, problemy polityczne dotyczące Japonii, Chin, Korei, Filipin itd.; Far Eastern Treaty, ob. Nine-Power Treaty z 1922.

farer, s. (fe'rer) wędrowiec, wędrownik; tułacz.

farewell, adj. (fer'uef) pożegnalny; f. speech mowa pożegnalna; w szcz. F. Address mowa pożegnalna Waszyngtona ustępującego po ośmiu latach prezydentury (17 września 1796); adv. przest. i r. precz, w dal, np. to go f.; int. f!, żegnaj mi! żegnajcie!

farewell, s. 1) pożegnanie, życze-

nie dobrej podróży; błogosławieństwo na drogę; 2) odjazd, odejście; 3) mar. odbicie od brzegu.

farewell, vi. żegnać się (odjeżdżając), odbijając od brzegu (na okręcie); vt. żegnać (acc.).

farewell-summer, s. bot. a) mydl-nica soapwort SAPONARIA; b) aster wrzosewy hearth aster ASTER ERICOIDES, Linn.

farewell-to-spring, s. bot. marsza-wa GODETIA AMENA, Lillia.

farfara, s. (far'fara, hisz. i port.) bot. podbiał pospolity coltsfoot TUSSILAGO FARFARA, Linn.

far-fetched, adj. (far'feczt) wywie-dziony z daleka; niewysnuty bezpo-srednio, nie wynikający naturalnie, wymyślny, sztucznie wyspekulowa-ny, przesadny w swej logice; -ness, s. (-nes) rozumowanie sięgające zbyt daleko i przesadne, pot. docho-dzenie lewą ręką do prawego ucha.

farflung, adj. rozległy, obszerny, przen. śmiały.

Far from the Madding Crowd sie-lanka z r. 1874 powieściopisarza ang. Tomasza Hardy'ego (1840—1928).

fargoing, adj. (far'go-in~) daleko idący, dalekosiejący.

far-gone, adj. (far'go'n) zaawan-sowany, np. a wounded soldier f.-g. ranny żołnierz bliski skonu.

farina, s. (St. Zj. fari'na, Ang. faraj'na) mączka, 1) ze zboża, orze-chów i glonów morskich, używana do budyniów i pieczywa śniadani-owego; 2) oczyszczona pszena; 3) kartoflana; 4) w formie pyłu na-siennego albo pyłu na owocach.

farinaceous, adj. (ferinej'szes) a) mączny, mączysty; b) med. mączny, mączasty, mączysty, np. kapiel, li-szaj.

farinometer, s. (ferina'mitör) przyrząd do mierzenia mąki np. na cienkość młewa, na lepkość mąki.

farinose, adj. (-na'z) mączny, mą-czysty, pokryty białym pyłem.

farinulent, adj. (feri'niulent) po-kryty cieniutkim pyłem.

-farious, przyr. -oraki, -krotny; ob. ploid.

(I) Farish, adi. (fa'-, fej'-risz) do-tyczący wysp Faroe i ich mieszkań-ców.

(II) farish, adj. (fa'risz) nieco da-leko, dalekawe.

farkleberry, s. (far'kle'ri) rodzaj czernicy płd.-wsch. St.

farleu, farley, s. (far'liu, 'li) pr. feud. opłata w gotówce lub w by-dle należna panu od spadkobierców dzierżawcy, ob. heriot.

farm, adj. (farm) gospodarski; w Eur. chiłopski, włościański.

farm, s. 1) przest. suma pieniężna płatna w regularnych odstępach czasu za czynsz, podatki itp.; 2) wydzierżawienie za pewną umówio-ną sumę prawa pobierania podatku, myta itd.; 3) dzierżawa, dawniej a-renda, poboru podatków przez rząd; 5) obszar ziemi wydzierżawiony w celu uprawy rolnej; 6) obszar ziemi wydzierżawiony w celu prowadzenia gospodarstwa, dairy f., chicken f.,

rabbit f., fox f., oyster f. itd.; 7) dworek wiejski; farmhouse; w St.Zj. farma, we Fr. ferma; 8) baby farm gospodarstwo wiejskie przyjmujące niemowlęta na wychowanie, pot. na mamki.

farm, vi. gospodarzyć na roli; vt. 1) wydzierżawiać (dat.), odbierać regularnie opłatę za wynajem inte-resu; 2) dzierżawić od kogo, za taką opłatą pobierać dochody i zyski z ta-kiego interesu; w wypadkach 1) i 2) właściciel oddaje dzierżawcy dyspo-zycję nad żywym i martwym inwen-tarzem (dawniej i z duszami podda-nych) w zamian za opłatę czynszu dzierżawnego; 3) oddać osobę na u-trzymanie za opłatą np. the city farms its paupers; 4) uprawiać zie-mię.

f. bureau St.Zj. biuro stowarzysze-nia rolników; f. elevator publiczny skład zboża, w którym rolnicy za o-płatą składają swe zboże.

farmer, s. 1) hist. dzierżawca po-datków, cia, myta itp. który opła-ciwszy rządowi odpowiednią sumę, pobierał dochody państwowe lub miejskie; b) dzierżawca monopolu państwowego np. tytoniowego, za-pałkowego itp.; 2) farmer, gospodarz rolny, hodowca; 3) osoba dająca za opłatą utrzymanie niemowlęciu, u-bogiemu żyjącemu z zapomogi publicznej; 4) górn. opłata dzierżawna za grunt kopalny i od wykopa-nych kruszców; 5) karty. hazardo-wa gra podobna do 21, lecz z grani-cą do 16.

farmeress, farmerette, s. (far'me-res, farmeret') 1) gospodyni wiejska, farmerka zajęta gospodarstwem wiejskim; 2) żona farmera.

farmer-general, s. (far'mer dze'-nerel) hist. fr. generalny dzierżawca poborów państwowych. fermier gé-néral (fermje' żeneral'), od r. 1697 rdeń systemu podatkowego, tak dokuczliwego i znienawidzonego, że w r. 1792 zniesiony przez pierwszą Konwencję Narodową, która zniosła królestwo we Francji.

Farmer George król ang. Jerzy III.

Farmer-Labor Party St. Zj. partia polityczna rolniczo-robotnicza założona w r. 1920 z programem radykalnym (m. i. upaństwowienia banków, kolei i kopalń, wybieralno-sci sędziów federalnych); tylko w jednym stanie (Minnesota) doszła do pewnego znaczenia; od r. 1924 bez widocznego wpływu.

Farmers' Alliance St.Zj. polityczna organizacja rolników założona w r. 1876, zdobyła pewne wpływy na płd. i zach. około 1890, lecz w r. 1892 po-łączyła się z Partią Ludową (Popu-lists) która w r. 1892 otrzymała w wyborach na Prezydenta milion głosów (z 11 milionów), a po r. 1896 znikła.

farm hand, robotnik rolny, w szcz. najęty.

farmhold, s. (farm'hold) majątek ziemski.

farmhouse, s. ('-hauz, Ang. '-hauz') dworek.

farming, adj. (far'min~) rolniczy, gospodarski.

farming, s. 1) dzierżawienie; 2)

dzierżawa; 3) gospodarstwo wiejskie; 4) gospodarzenie na roli.

farmer's-plague, bot. podagrycznik pospolity *goutweed* *ÆGOPODIUM PODAGRARIA*, Linn.

farmer's ruin, bot. sporek polny *corn spurry* *SPERGULA ARVEN-SIS*, Linn.

farmery, s. (far'möri) Ang. 1) o-biejsie gospodarskie; 2) gospodarstwo wiejskie.

farm loan bond (farm lo'n bond) list zastawny wolny od podatkuwania, zabezpieczony na pierwszej hipotece majątku ziemskiego.

f. management nauka prowadzenia majątku ziemskiego, agronomia.

f. yard obojętne gospodarskie.

Farnese Bull (farnje'ze) Byk Farniezyjski, grupa słynnego posagu z I. w. przed Chr., przypisywana Apoloniuszowi i Tauriskusowi, odnaleziona w 1546, odświeżona pod kierunkiem Michała Anioła (Michelangelo Buonarrotti (mikelan'dzelo) 1475—1564), do r. 1786 w pałacu rodziny Farnese, obecnie w Muzeum Narodowym w Neapolu; przedstawia scenę wiązania przez pasierbów Dirki na grzbiet byka; ob. *Dirce*.

Farnese Hercules Herkules Farniezyjski, ogromny posąg Herkulesa, dłuta Glykona Atenczyka (I w. przed Chr.); długi czas pomieszczony w pałacu Farnese, dziś w Muzeum Narodowym w Neapolu.

farnesol, s. (far'nisol) chem. płynny alkohol $C_{15}H_{32}O$ z serii związków alifatycznych (tłuszczowych) o zapachu konwali.

farness, s. (fer'nes) oddalenie, dalekość, odległość.

Farnovian, adj. (farno'wien) dotyczący Farnowiusza; hist. kość. zwolennik Farnowiusza, polskiego heretyka z w. XVI, odrzucającego wiarę w św. Trójcę.

faro, s. (fa'ro) karty. faraon, hazardowa gra w karty; talia z 52 kart, nieograniczona liczba grających; sposobów wyboru stawki jest 21; f. banker osoba trzymająca bank; f. bank; pomocnik jego lookout, kontroluje stawki, które stawia się na obrusiku z obrazkami 13 kart pikowych, layout.

Faroeish, adj. (faro'isz) dotyczący wysp Faroe, ich mieszkańców i ich języka; s. język używany na wyspach Faroe, dialekt skandynawski.

Faroeish, s. (faro'iz') sing. i pl. mieszkaniec wysp Faroe; ludność przeważnie składająca się z potomków Wikinów, od r. 1380 pod władzą Danii.

far-off, adj. (far'of') 1) daleki, odległy; 2) skierowany w odległą dal, np. a f.-o. look; -ness, s. (-nes) odległa dal.

farrage, **farrago**, s. (fer'ydz. fer'ej'go, fera'go) 1) mieszanka ziarna np. owies z jęczmieniem; 2) przen. mieszanina np. wrznię.

far-reaching, adj. (far'ri'czin) 1) sięgający daleko; 2) przen. daleko-siężny, głęboki, np. myśl, reforma, skutek.

farrier, s. (fe'rier) 1) kowal, w szcz. podkuwający konie, ob. *smith*;

2) przest. weterynarz; 3) woj. pod-officer kawalerii mający nadzór nad podkuwaniem koni.

farriery, s. (-i) 1) kowalstwo; 2) przest. weterynaria; 3) kuźnia, gdzie podkuwają konie; ob. *smithery*.

farrisite, s. (fer'isajt; od Farris pod Oslo w Norwegii) petr. skała a-fanitowa (ob. *aphanite*) składająca się z barkewikitu (hornblendy bazaltowej zawierającej dużo żelaza), diopsytu, nefelitu, skaleniu (feld-spar) oraz drobnych ilości lepidomelanu, magnetytu i oliwinu.

farrow, adj. (fe'ro) bezcielna w jednym roku (tylko o krowie).

farrow, s. 1) oprosienie; 2) pomiot prosiąt; 3) przest. prosię; vi. oprosić się (tylko o porodzie świni).

farruca, s. (farru'ka) taniec hiszpańsko-cygański.

farseeing, adj. (far'si-in~) 1) widzący z daleka; 2) dalekowzroczny, przeznany.

farset, adj. (far'set) 1) osadzony głęboko, np. oczy; 2) zwrócony w dal, ob. *far-off*. 2).

Farsi, s. (far'si) Fars, mieszkawiec Farsistanu w Persji.

farsight, s. (far'sajt) zdolność widzenia z daleka.

farsighted, adj. 1) widzący daleko, przewidujący, przeznany, ostrożny, rozważny; 2) med. dalekowzroczny; -ness, s. 1) przeznaność, przewidywanie; 2) med. dalekowidztwo *HYPERMETROPIA*.

farther, adj. (far'zer) 1) przest. wcześniejszy; 2) dalszy, ob. *further*; 3) odleglejszy; adv. 1) odleglej, dalej; 2) w wyższym stopniu, dokładniej; 3) poza tym, następnie, dalej, ponadto.

farthermost = **farthest**.

farthest, adj. (-est) 1) najdalszy, najodleglejszy; 2) najdłuższy,

farthest, adv. najdalej; **at the farthest** na końcu.

farthing, s. ('-in~) 1) hist. a) dawna ang. złotówka a) i *noble'a* (ob.) b) i *royal'a* (ob. *royal*); b) dawna miara powierzchni także rozmaita w różnych okresach czasu, i akra, skóry, pręta kwadratowego itd. 2) mon. moneta ang. = i penny, pierwotnie srebrna, później miedziana od r. 1860 z brązu.

farthingdale, s. (far'ingdejl; verdugo hisz. gałązka na obręczki do krynoliny) uroczysta suknia damska

Anna duńska, żona króla ang. Jakuba I-go, w robronie.

ze spodnicą na dużych obręczach ze trzciny, drzewa, metalu, fiszbinu itp., zwana w Polsce robron od fr. robe ronde (ro'b rad'); modna za królowej Elżbiety. F. chair, hist. ogromny fotel bez oparcia na ramiona, modny za Elżbiety i Jakuba I (1550—1625).

far to seek rzadki, daleko by szukać, niełatwo znaleźć.

far-traveled, adj. obyty w świecie, (osoba) która wiele podróżowała i wiele świata zwiedziła.

Far West, s. Daleki Zachód St. Zj. między Mississippi a Pacyfikiem; określenie nie urzędowe.

fas, s. (fas) hist. kl. u Rzymian prawo boskie; odr. *jus* prawo ludzkie; przec. nefas.

fascēs, s. pl. hist. kl. u Rzymian wiązka gałązek spomiędzy których wystawało bokiem ostrze topora; oznaka władzy publicznej noszona przez liktora przed królem lub cesarzem; w fascēs konsula topór był włączony tylko poza granicami kraju; symbol władzy publicznej i kary groźnej przestępcom (gałązki symbolizujące chłostę, a topór — ścięcie); 2) przen. władza publiczna.

fascia, s. (fesz-ja na kont. eur. fascja, we Włoszech faszja) pl. fascie ('-ji) 1) wstążka, pasek, opaska, obwiązka, bandaż, powijacz; 2) anat. powięź, *FASCIA*, *APONEUROSIS* (nauka o powięziach = *APONEUROLOGIA*); *superficial* f. p. płytka, *deep* f. p. głęboka, ob. f. lata i f. of Scarpa; 3) bud. ozdoba kolumny itp. w kształcie wstęgi, opaski (kamiennej); 4) zool. wyraźna barwa, pręga.

f. bulbi (Tenoni), anat. powięź gałki ocznej, *Tenon's capsule*; zapalenie tej powięzi: *tenonitis*.

fascial, adj. (fe'sziel) 1) anat. dotyczący powięzi, powięziowy, np. p. odruchy; 2) hist. kl. dotyczący fascēs.

fascia lata (la'ta) anat. powięź szeroka (uda) *APONEUROSIS FEMORIS*.

f. of Camper (Plotr Camper, anatom hol., 1722—1789) powięź Kampera, wierzchnia warstwa wierzchniej powięzi pachwiny.

f. of Colles (A. Colles, anatom irl. 1773—1843) powięź Kollesa, głęboka warstwa wierzchniej powięzi międzykrocza (*PERINEUM*).

f. of Scarpa (Antoni Scarpa, anatom wł. 1747—1832) powięź Skarpy głęboka warstwa wierzchniej powięzi pachwiny.

fasciate, -d, adj. (feszet', -yd) obwiązany, oblamowany, zrosnięty we wiązki, np. jak szpilki modrzewia; zool. opasany barwnym brzegiem.

fasciation, s. ('-szn) obwiązanie, zrosnięcie; bot. zniekształcenie pnia drzewa wyglądającego jakgdyby kilka pni były się zrosły.

fascicle, s. (fa'sikl) 1) wiązka, fascykul, zbiór, skupienie, zrosnięcie, ob. *glomerule*; 2) zeszyt książki wychodzącej w częściach, jak powieści w w. XIX, słownik Trzaski-Ewerta-Michalskiego, słownik niniejszy, i i.

fascicled, adj. (fa'siklt) zrosnięty we wiązki, jak szpilki modrzewia.

fascicular, adj. (-kiuler) 1) fasykułowy, dotyczący zbioru aktów; 2) wiążkowy, dotyczący grup bot. liści, szpilek; petr. igiełkowych kryształów w skale; f. tissue, ob. vascular tissue.

fascicule, s. (fa'sikiul) fasykuł, zeszyt aktów.

fasciculus, s. (-es) pl. -li (laj), na kont. eur. -li) anat. wiązka włókien w szcz. nerwowych, podział powrózka rdzenia kręgowego; także przewód; f. cuneatus (kiuni-ej'tes, kunea'tus) pęczek klinowaty (rdzenia kręgowego) czyli pęczek Burdach; f. gracilis pęczek Golla; f. proprius ta część istoty białej rdzenia kręgowego, która styka się z istotą szarą; f. teres = funiculus teres.

fascinate, vi. (fe'sinejt) być czarującym; vt. 1) przest. oczarować, rzucić urok na (acc.); 2) opanować wrażeniem, przyciągać nieodpornie, zachwycać.

fascinated, adj. part. (-yd) oczarowany, oszołomiony miłym wrażeniem.

fascinating, adj. part. (-in~) czarujący, ujmujący, uroczy.

fascination, s. (-ej'szn) 1) hist. urok (pl.); 2) zachwyt, oczarowanie, urok, wdzięk, powab, ob. charm, s. 4).

fascinate, adj. uroczy, pociągający, wabiący.

fascine, s. (fesin') woj. faszyna, pęk długich, prostych gałęzi używany do wypełniania rowu przez który trzeba przejechać, jako podkład do podwyższenia działu, do wzmocnienia skarpy lub brzegu wody.

fascine, vt. woj. ofaszynować, wzmocnić faszynami.

f. choker (czo'ker) woj. przyrząd do zbijania gałęzi w ciasne pęki przed wzięciem faszyny.

fascinery, s. (-ri) woj. wzmocnienie gruntu faszynami.

Fascio, ob. Fascisti.

fascio-, przedr. (fe'szio, fe'sjo) a-nat. powięź-.

fasciola, s. (fesjo'la) zool. 1) pasek, pręga, w szcz. barwna, także fasciolet; 2) F. = Distomum, Distoma, ob. rodzaj smocznice reprezentujący rodzinę FASCIOLIDÆ.

fasciola cinerea, anat. taśma zębata hipokampa.

Fasciolaria, s. (fesjolej'ria) zool. rodzaj ślimaków morskich reprezentujących rodzinę FASCIOLARIDÆ w podrzędzie STENOGLLOSSA.

fasciole, s. (fe'sjoł) zool. pasek drobnych gruzełków z kolcami zwykle orzesionymi, na pokrywie żełwów z rodzaju SPARTAGINA, ob. Echinoidea.

fasciolet = fasciola 1).

fascioliasis, s. (fe'sjolaj'ezyz) med. i wet. choroba wątroby spowodowana przez przerwę (smocznice) z rodzaju FASCIOLA; ob. distomiasis, fluke.

fascis, s. (fe'sis; i. ob. fascēs) wiązka, pęk.

Fascism, s. (fe'sizlm) faszyzm, kierunek i program polityczny faszystów we Włoszech pod Benedyktem Mussolinim (Il Duce = Wódz), ob. Fascisti.

Fascist, adj. (fe'szyst) faszystowski.

Fascista, s. (-a) faszysta (m), faszystka (f), czarno-koszulowiec, Black-Shirt.

Fascisti, s. pl. (-i) faszysci, członkowie politycznej organizacji włoskiej pod wodzą Mussoliniego, który pragnął powrócić Włochom kierownictwo świata z czasów starożytności (ob. fascēs); ruch ten doprowadził do zaboru Etiopii przez Włochy i przyjęcia przez króla włoskiego tytułu cesarza Etiopii, a wkrótce potem do wojennej klęski Włoch, detronizacji króla i zamordowania Mussoliniego (1919—1945).

fashion, s. (feszn) 1) krój, forma, fason, sposób; 2) moda, obyczaj; f. book książka ilustrowana zawierająca wskazówki co do mód.

fashion, vt. nadawać kształt, formować, fasonować, tworzyć (ubranie); dostosowywać.

fashionable, adj. (-ebł) modny, zgodny z przepisami mody; mający powodzenie w kołach dbających o najnowsze przepisy mody, np. modne letnisko.

fashioner, s. (fe'szoner) przykrawacz.

fashionist, s. (fe'szenyst) rysownik mód.

fashion plate, s. 1) rysunek przedstawiający suknie najnowszej mody; 2) osoba ubrana według najnowszej mody.

fasibitkite, s. (fe'sybi'tykajt, od Ambasibitika na Madagaskarze) petr. basibitkit, gruboziarnista skała składająca się przeważnie z kwarcu, a pozatym z cyrkonu, egirynu, eukolitu, feldspatu alkalicznego i rybekitu.

fasinite, s. (fasi'najt, od Fasina na Madagaskarze) petr. fasynit, gębinowa skała składająca się z augitu i nefelinu z domieszką apatytu, biotytu i oliwinu a czasem i ortoklazu.

fassaite, s. (fe'se-ajt, od doliny Fassa w Tyrolu) min. fassait, zielony rodzaj augitu.

fast, adj. (fast) 1) przymocowany, umieszczony na stałe; nie dający się łatwo ruszyć z miejsca, f. ice stały lód; nie dający się łatwo przerwać, np. f. sleep; nie dający się łatwo usunąć, nie dający się łatwo wyciągnąć, f. in the mud; f. color trwały kolor, nieblaknący, niepłowięjący; 2) szybki, f. horse, f. race; f. ship, mar. statek pędzący; my watch is. mój zegarek śpieszy się; 3) oddany zabawom, rozrywkom; 4) biol. odporny na pewne trucizny.

fast, adv. 1) na stałe, na dobre, np. frozen f.; f. asleep w głębokim śnie, zdrowo uspioń; 2) szybko, łatwo, obficie; 3) rozwiązałe, rozrzućne.

fast, int. łucz. okrzyk przestrzegający zbliżającego się do linii po której za chwilę przejdzie strzała.

(I) **fast**, s. coś co trzyma w miejscu, np. zamek, skobel, haczek, łańcuch, lina itp.

(II) **fast**, s. 1) post, dobrowolne wstrzymanie się od pewnego lub wszelkiego jadła przez określony czas; 2) poszczenie; 3) post, okres czasu ustalony przez władzę kościelną jako dyscyplina duchowa lub dowód pokory religijnej.

fast and loose pulleys, mech. krążek stały i luźny, oba na tej samej prękości (albo jeden luźny i więcej stałych) z możliwością przesuwania pasów (czasem automatycznie).

FA station (ef ej stej'szn) mar. aeronautyczna stacja radiowa.

fasten, s. (fa'sn) przest. z wyjątkiem zwrotu f. Tuesday = Shrove Tuesday.

fasten, vi. 1) ustalić się, chwycić popularność, uwagę, zrozumienie, stać się popularnym; 2) zewrzeć się, stwardnieć, uschnąć jak wyprawa gipsowa; 3) przylgnąć, przylgnąć się.

fasten, vt. 1) przywiązać, przymocować, przytwierdzić; 2) umieścić we właściwej pozycji, we właściwym miejscu itp. 3) zamknąć, zakleić np. kopertę; 4) zwrócić, skierować np. wzrok, uwagę, zainteresowanie na (acc.).

fastener, s. (fas'ner) kto lub co przymocowuje.

fasti, s. pl. (fes'taj; na kont. eur. fasti) 1) hist. kl. kalendarz, a) f. sacri czyli kalendares (kelendej'riz, na kont. eur. kalendares) spis swiąt; b) f. annales czyli historici (annej'lis; histo'risa), na kont. eur. annales, historici, we Włoszech -czy) spis urzędów, c) f. consulares (-lej'riz, na kont. eur. -la'res) skorowidz urzędów, triumfów, poważnych wypadków, d) f. ludorum (ludo'rum) spis igrzysk publicznych.

fast ice, ob. fast, adj. 1).

fastidious, adj. (festy'djez) 1) przest. grymaśny, kapryśny, wyniosły; 2) wybredny, staranny w stroju, wymagający.

fastigate, -d, adj. (festi'dżiet, -dziej'tyd) bot. skierowany wwyż i prawie równoległy, jak np. gałęzie topoli włoskiej; zool. dążący do kształtu stożkowatego pędu.

fasting, adj. (fes'tin~) poszczący; postny; s. post; -ly, adv. (-li) na czczo (czyt. na'czczo).

fast-mass = Shrovetide.

fastness, s. (-nys) 1) stałość, stanowczość; 2) pl. górskie wawozy nadające się do bezpiecznego ukrycia się; 3) biol. odporność na pewne trucizny rozwinęta przez niektóre ustroje; 4) woj. forteca, warowne miejsce, twierdza.

fastuous, adj. (fas'ciuōs) wyniosły, wywyższający się, pyszny; -ly, adv. (-li) wyniosłe; -ness (-nes) s. pycha.

fat, adj. (fet) 1) tłusty, otyły, zażywny, (o zwierzętach) tłuczny; 2) tłusty, oleisty; 3) tłusty, gruby, dobrze wypchany, np. portfel, spiżarnia; 4) tłusty, bogaty, zyskowny, np. a fat job tłusta posada; f. clay tłusta glina; f. soil tłusta gleba, (żywna

ziemia); 4) tłusty, ordynarny, a f. smile głupi lub oblesny uśmiech, f. wit tłusty dowcip, (making our western wits f. and mean, Emerson); 6) inż. tłusty, zawierający nadmiar smoły (o asfalcie).

fat, s. tłuszcz, 1) tkanka zwierzęca, zawierająca znaczną ilość substancji olejowej; 2) tłuszcz pochodzenia zwierzęcego lub roślinnego używany do smażenia; 3) otyłość; the f. of the land bogactwa kraju; the f. is in the fire stała się rzecz nieodwołalna i skutki okażą się.

fat, vi. tyć; vt. 1) tuczyć; 2) smażyć, smarować tłuszczem; 3) garb. wcierać tłuszcz, impregnować tłuszczem, mazać.

fatal, adj. (fej'tel) 1) przest. skazany na (acc.); 2) fatalny, zawisty od losu (fatum), nieszczęsny, nieuchronny jak los, złowieszczy; 3) = lethal, śmiertelny, np. f. wound śmiertelna rana.

fatalism, s. (-yzm) 1) fatalizm, mniemanie że wszystko podlega przypadkowi (fatum, por. rzym. Fates, gr. Mojra); 2) duchowy nastrój fatalistyczny człowieka wierzącego w taką nieuchronność wypadków.

fatalist, s. (-yst) fatalista (m), fatalistka (f), osoba o takim nastroju umysłowym.

fatalistic, adj. (-ys'tik) fatalistyczny.

fatality, s. (fete'lyti) 1) fatalność, rzecz która rzekomo musi wydarzyć się; 2) konieczność niewidzialna jako podstawa zająć w przyrodzie; doktryna o nieodpornym przeznaczeniu, determinizm; 3) stan nieumiennej zależności od przeznaczenia, np. fatalna liczba ja ktrzynastka w wyobraźni zabobonnych osób; 4) konieczność śmiertelnego wyniku, np. f. of this disease; 5) wypadek śmierci, np. a collision with three fatalities zderzenie w którym umarły trzy osoby.

fatally, adv. (-li) 1) fatalistycznie, zgodnie z przeznaczeniem; 2) śmiertelnie.

Fata Morgana (fa'ta morga'na) 1) fatamorgana, miraż optyczny widoczny w dali na pustyni lub na morzu, w szcz. między Kalabrią a Sycylią; 2) F. M. mit. nord. bogunka w legendach rycerskich, a) siostra Artura, żona Uriensa, króla Gore; b) u Boiarda (Mateusz Maria Bojardo, 1434—1494) w „Orlando Innamorato” bogunka bogactwa żyjąca na dnie morza.

fate, s. (fej't) 1) los, przeznaczenie, konieczność; w najdawniejszych wierzeniach tej konieczności (gr. mojra, ob. Moira) podlegali bogowie i ludzie; por. kalwiński predestination; 2) wynik, koniec, ruina, upadek; 3) F. w mit. gr. i rzym. trzy boginie losu FATA, (pl. od fatum), Fates czyli gr. Moirai: Klotho przędzie nić żywota, Lachesis odmierza jej długość, Atropos ją przecina; rzymskie Parki, ob. Parca (Nona, Decuma i Morta), por. Norn w mit. nordyckiej (Urth, Verthandi i Skuld czyli Przyszłość, Teraźniejszość i Przyszłość).

fated, adj. ('-yd) przeznaczony (na stracenie).

fateful, adj. ('-ful) 1) ważny, doniosły, brzemienisty wypadkami, prozoczy; 2) złowieszczy; 3) posłuszny przeznaczeniu; 4) śmiertelny.

fathead, s. (fet'hed) 1) zool. a) karpowata ryba amer. PIMEPHALUS PROMELAS w rzece Mississippi; b) redfish kalifornijska ryba PIMELOMETOPON z rodziny LABRIDAE rzędu PHARYNGOGNATHI; 2) pot. głupiec, dureń, kapuściana głowa; -ed, adj. (-yd) = 2); -ness, s. (-nes) głupota, głupowatość.

fat hen (dosł. tłusta kura) miejscowa nazwa pot. rozmaitych roślin, np. ARTEMISIA VULGARIS, Linn., mugwort bylica pospolita; ATRIPLEX HASTATUM, Linn., orach łoboda oszczepowata; A. PATULUM, Linn., orach l. rozłożysta; CAPSELLA BURSA PASTORIS, Mönch., shepherd's purse tasznik pospolity; CHENOPODIUM ALBUM, Linn., common pigweed komosa biała; CH. BONUS-HENRICUS, Linn., good-King-Henry komosa strzałkowata; CH. MURALE, Linn., goosefoot komosa murowa; CH. RUBRUM, Linn., komosa czerwona; CH. VULVARIA, Linn., komosa mierzliwa; FAGOPYRUM TATARICUM, Gaertn., buck-wheat tataraka; GLECHOMA HEDERACEA, Linn., ground ivy bluszcz kurdybanek.

father, s. (fa'er) 1) ojciec; 2) F. Bóg; 3) przodek, w szcz. w pl. fathers, forefathers przodkowie; 4) opiekun działający jak ojciec, np. ojciec poetów i artystów = opiekun, dobrodziej młodzieży artystycznej; 5) kość. a) Ojciec = biskup, opat, a z grzeźności każdy ksiądz zakonny a także i świecki; b) Ojciec Kościoła, wybitny pisarz kościelny sprzed r. 1153; niektórzy historycy kościelni ograniczają tę epokę do r. 754 (św. Jan z Damazku) dla KW, a do r. 604 (śmierć św. Grzegorza Wielkiego) dla K. Zach.; inni do r. 653 (śmierć św. Izydora ze Sewilli) dla K. Zach.; najdalej j. w. do r. 1153 (śmierć św. Bernarda); Ojcow Kościoła grupuje się zazwyczaj jako należnych do KW. i K. Zach., oraz chronologicznie jako Ojcow Apostolskich, Apostolic Fathers z w. II oraz Ojcow przed-Nicejskich, Ante-Nicene Fathers, od meczeńskiej śmierci św. Polikarpa (155) do Soboru Nicejskiego (325) i po-Nicejskich, Post-Nicene Fathers (Atanazy, Bazyli, Chryzostom, Augustyn i in.); ob. patristics; 6) wynalazca, autor pomysłu, rodzaju, sztuki, stylu itd.; 7) a) hist. kl. senator starożytny; b) mąż publiczny, np. członek pierwszego Sejmu organizacyjnego, w St. Zj. Washington; podczas Wojny Domowej Lincoln, ob. Father Abraham; 8) pot. ojczym, teść; 9) grzeźnościowy tytuł oddawany starszej osobie.

-father, przyr. godfather ojciec chrzestny, kum, kmotr; grandfather dziadek, greatgrandfather pradziadek; stepfather ojczym.

father, vt. 1) płodzić; 2) stworzyć (kierunek literacki itp.); działać jako ojciec, opiekować się (abl.); 4) wymyślić, narzucić ojcostwo.

Father Abraham, ob. father 7).

F. Christmas = Santa Claus.

f. complex a) u chłopca kompleks Edypowy; b) u dziewczęcia kompleks Elektry.

father-confessor ojciec - spowiednik.

father-family linia męska, dawniej; po mieczu.

Father General Ojciec-Generał, naczelnik zakonu jezuitów.

fatherhood, s. (fa'gerhud) ojcostwo.

Father in God Ojciec w Bogu, tytuł oddawany biskupom, zwłaszcza w KP.

father-in-law (fa'gerinlo') teść.

fatherland, s. (-land) ojczyzna, kraj urodzenia.

father-lasher, s. (-le'ször) zool. ryba morska wzdłuż wybrzeży pin-gach. Eur. ACANTOCOTTUS RUBALIS = MYOXOCEPHALUS.

fatherless, adj. (-les) 1) osierocony, bez ojca; 2) bez autora, anonimowy (o artykule itp.).

fatherliness, s. (-lines) staranność ojcostwa, opieka ojcostwa.

fatherly, adj. ('li) ojcowski, jakby pochodzący od własnego ojca.

Father Neptune uosobienie oceanu; ob. Neptune.

F. of Anarchism (f. ow e'narkism') 1) Piotr Józef Proudhon (pruda'), 1809—1865; F. o. Deism Lord Herbert (1583—1648); F. o. his Country a) PATER PATRIAE hist. klas. Marek Tulliusz Ciceron (106—43) i kilku cesarzy rzym.; b) Fryderyk I Barbarossa (1152—1190); Cosimo de' Medici (1519—1574); w St. Zj. popularnie (bez uchwały ustawowej) Jerzy Washington (1732—1799); F. o. Lies bib. Szatan (św. Jan 8:24); F. o. Waters St. Zj. Mississippi.

father right, ob. patriarchy, matriarchy.

f. rule, antropol. stan społeczeństwa, w którym rządzącą grupę stanowią męskie głowy rodzin.

f. sib szczepek oparty na pokrewieństwie ojcostwem („po mieczu”).

fathers of the church, ob. father, s. 5)b).

Father Time uosobienie czasu, ty-sy starzec z długą brodą z kosą w jednej ręce a klepsydrą w drugiej.

fathom, s. (fe'zom) 1) przest. zasięg obu ramion wyciągniętych w obie strony w prostej linii; 2) mar. sag, miara długości, 1.829 m., sześć stóp, używana do mierzenia głębokości wody, kabłów, lin okrętowych; 3) sag, sążeń, miara pojemności drewna, a) w Ang. 6 stóp kwadratowych o długości rozmaitej; b) w Ang., Skandynawii i krajach nadbałtyckich 6.12 m.³, czyli 216 stóp sześciennych (cu.) podwór kopalnych; 4) indiańska miara skorupek ob. vampum; 5) gór. miara pojemności żyły kopalnianej 6 stóp kw. przez głębokość; 6) głębia myśli.

fathom, vi. mierzyć głębokość; vt. 1) zajmować wyciągniętymi ramionami; 2) zgłębiać.

fathomage, s. (-ydz) głębokość w sążniach.

fathomer, s. (-er) kto lub co mierzy głębokość.

Fathometer, s. (-mi'ter) mar. marka ochronna przyrządu do mierzenia głębokości wody, także f. sam przyrząd.

fathomless, adj. (-les) bezdenne; -ly, adv. (-li) bezdenne, bez dna, bezdenne głęboko; -ness, s. (-nes) bezdenność.

fatidic, adj. (fejt'i'dik) proroczy.

fatigable, adj. (fe'tigebl') rychło zmęczony; łatwo męczący się, łatwo znużony; -ness, **fatigability**, s. (-nes, -bi'liti) brak wytrzymałości, łatwość znużenia, zmęczenie.

fatigate, adj. (fa'tigejt) przest. zmęczony, znużony, utrudzony, zdroniony (podróża, chodzeniem).

fatigue, s. (fati'g) 1) zmęczenie, strudzenie; 2) fizjol. wyczerpanie komórek wskutek nadmiaru wykonanej pracy lub brak siły lub możliwości reagowania na pobudki; 3) mech. utrata siły materiału, zwłaszcza metalu, wskutek zużycia; 4) roln. wyczerpanie żywności gleby; 5) woj. a) f. duty; b) = f. dress.

fatigue, vi. 1) męczyć się pracą; 2) tracić siłę, jak metal, wyczerpywać się; 3) woj. wykonywać dodatkowo przykre roboty.

f. call, woj. rozkaz wykonywania przykrych dodatkowych robót.

f. cap, woj. czapka wojskowa do munduru roboczego.

f. curve, med. krzywa znużenia, diagram wykazujący stopień umęczenia pracą.

f. dress, woj. mundur roboczy.

f. duty, woj. roboty dodatkowe, szczególnie przykre, nakazywane za karę.

fatiguesome, adj. (-sym) męczący, nużący, żmudny.

fatiha, s. (fa'tiha) kość. mah. krótki wstęp do rozdziału (sura) koranu, odmawiany przez mahometan jako modlitwa.

Fatima, s. (fati'ma) Fatima, 1) ulubiona córka Mahometa; 2) w opowieściach „Tysiąca Nocy i Jednej” a) czarodziejka, b) matka księcia Kamaralzamana; 3) ostatnia żona Sinobrodego.

Fatimid, Fatomite, s. (fati'myd, -'majt) potomek Fatimy, córki Mahometa; dynastia 909—1171.

fatling, s. (fet'lin) cielę, jagnię, kozę, tuczone na zabicie.

fat liquor garb. roztwór tłuszczu i mydła używany do wyprawiania skóry.

f. necrosis, med. obumarcie tkanek tłuszczowych.

fatness, s. (fet-nes) 1) tłuszcz, o-leistość, tłustość; 2) otyłość, obfitość, bogactwo; 3) najbogatsza część, śmietanka.

fat-rumped sheep (fet'rumpszi'p) tatarskie owce o wielkich tłustych poślachach.

fat series, chem. = **fatty series**.

fat-soluble, adj. (fet'so'liubl) biochem. rozpuszczalny w tłuszczu, wyraz używany z dodaniem słowa „wi-

tamina” lub bez dodania; f.-s. **vitamin A** albo f.-s. **A**.

fatten, vi. tuczyć się; vt. 1) tuczyć; 2) użyźniać.

fattish, adj. (fe'tisz) tłustawy.

fatty, adj. (fe'ti) 1) tłusty, oleisty; 2) żyźny; 3) chem. tłuszczowy, ob. **aliphatic**; 4) med. przesadnie tłusty, mający nadmiar tłuszczu.

f. acid, chem. kwas tłuszczowy, z szeregu nasyconych kwasów o wzorze $C_nH_{2n}O_2$.

f. compounds, chem. związki alifatyczne, ob. **aliphatic**.

f. degeneration, med. zwyrodnienie tłuszczowe, zwyrodnienie komórki wskutek osadzania się tłuszczu; **f. heart** zwyrodnienie serca, **f. liver** zw. wątroby itp. z tej samej przy-czyny.

f. infiltration (-trej'szn) med. przesadne przenikanie tłuszczu do narządu bez poważnego uszkodzenia części samego narządu.

f. tumor, med. tłuszczak, ob. **lipoma**.

fatuitous, adj. (fatiu'itös) niedoręczny; -ness, s. (-nes) niedoręczność.

fatuous, adj. (fe'tiu-ös) 1) głupi, niedoręczny, bezsensowny, bezsensy; 2) błędny, urojony; -ness, s. (-nes) niedoręczność.

fat-witted, adj. głupi, durny, niedoręczny.

faucal, adj. (fo'keł) 1) anat. gardłany; 2) fon. gardłowy; s. brzmienie gardłowe.

faucity, s. ('-iti) 1) niedoręczność; 2) coś niedoręcznego; 3) głupota, niedorozwój umysłowy.

fatuoid, adj. (fe'tiu-oid) roln. zdegenerowany owies, kombinacja zdrowego owsa z dzikim, **AVENA FATUA**, zwana także **false wild oats**.

faucis, s. pl. (fo'siz) 1) anat. część gardła, polik między miękkim podniebieniem a podstawą języka, zwana także: cieśń gardła, przesmyk gardła, **isthmus of the fauces** **ISTHMUS FAUCIUM**; 2) bot. gardziel korony o zespolonych płatkach (**gamopetalous corolla**); 3) hist. kl. korytarz, w szcz. od wejścia aż do atrium; 4) zool. gardziel muszli, część wnętrza muszli widoczna z zewnątrz.

faucet, s. (fo'syt) 1) przest. czop; 2) kurek u rury przepuszczający płyn lub zamykający przepływ; zwany także **cock** lub **tap**.

fauchard, s. (fo'szard) średniowieczny pałasz, długi, wygięty.

faucial, adj. (fo'szeł) anat. gardłany, polikowy.

faucitis, s. (fosaj'tys) med. zapalenie polyku.

fauconnier, s. (fokonje'; fr.) sokolnik.

faugh, int. (f', pf') pfe! fe! wykrzyknik obrzydzenia lub pogardy.

faugh, s. (fo) Ang. Płn. i Szk. roln. odłóg.

faujasite, s. (fo'zasajt, od geol. fr. Faujas de St. Fond, (foza'de se fa) min. fosażyty, sylikoid podobny do chabazytu i do gmelinitu ($Na_2Al_2Si_2$

$O_4 + 6H_2O$) lecz zawierający znacznie więcej wody.

fault, s. (fołt, fo't) 1) zaniedbanie, omieszkanie; 2) błąd, brak, defekt, uszkodzenie, niedoskonałość; 3) błąd, uczynek niewłaściwy, grzech, uchybienie, omyłka; 4) wina, odpowiedzialność; 5) elek. błąd, przerwa, brak połączenia; 6) geol. i górn. fałda, wygięcie warstw skalnych; składa się z siodła (antykliny) i łęku (synkliny); **symmetrical f.** f. symetryczna, gdy oba skrzydła są mniej więcej równo strome; **asymmetrical f.** f. asymetryczna, gdy jedno skrzydło bardziej strome niż drugie; **dip f.** f. obalona; **oblique f.** f. pochylona; **dip f. i oblique f.** = **cross f.** f. poprzeczna; **horizontal f.** f. leżąca; **thrust f.**, **overthrust f.** f. nasunięta, płaszczowina (nasunięta pokrywa skalna z fałd leżących, których ramię wewnętrzne zostało wyprasowane); **strike f.** f. w kierunku prostym; **reverse f.** f. wsteczna pochylona w stronę przeciwną ogólnemu kierunkowi panującemu w danym systemie fałd; **normal f.** f. normalna; **isoclinal f.** f. izoklinalna; **rotary i pivotal f.** f. wachlarzowata, w jednym miejscu załamana w dół, w innym w górę; 7) myśl. utrata tropu; 8) sport. niedostarczenie piłki na właściwą część kortu; at f. a) zgubiwszy trop, na fałszywym tropie, w kłopotcie; in f. w błędzie, ponosząc winę; to a f. najdokładniej, bardzo, skrajnie; with al f. -s kup, bez gwarancji za jakiegokolwiek wady.

fault, vi. geol. (o skale podziemnej) załamać się; fałdować się; vt. spowodować niedoskonałość, uszkodzenie lub załamanie; sfałdować.

faultage, s. (fo't-tydz) geol. fałdowanie; fałdy zbiorowo.

faultfinder, s. (fo't-fajn'der) 1) osoba znajdująca we wszystkim błąd, pot. szukająca dziury w całym; 2) el. przyrząd do szukania uszkodzenia.

faultfinding, adj. znajdujący błędy, szukający błędów.

faultful, adj. (fo'tfuł) pełen błędów; -ly, adv. (-li) pełno błędów.

faultily, adv. (-li) błędnie, mylnie, z mnożstwem pomyłek, wadliwie.

faultiness, s. (-nes) błędność, mylność, wadliwość.

faulting, s. (fo'tin) geol. i górn. załamanie warstwy podziemnej, fałdowanie; fałdy zbiorowo.

faultless, adj. (fo'tles) bezbłędny, wolny od pomyłek, nienaganny, bez zarzutu; -ly, adv. (-li) bez zarzutu, nienagannie; -ness, s. (-nes) bezbłędność, doskonałość.

fault localizer, (fo't lo'kelaizer) el. ob. **faultfinder** 2).

fault rock, f. rubble, geol. ob. **crush breccia**.

faultsman, s. (fo'cmen) pl. -men mech. mechanik który zajmuje się usuwaniem przerwy komunikacji w przedsiębiorstwie telefonicznym, telegraficznym itp.

faulty, s. (fo'ti) wadliwy.

faun, s. (fo'n) faun (jedna zgłoska), mit. kl. satyr, ob. **Faunus**; faunowie byli liczni po lasach w kształcie ludzkim lub pół-kozia pół człowieka.

Faun of Praxiteles (fo'n ow prek-si'teliz) Faun Praksytelesa, posąg marmurowy obecnie umieszczony w Muzeum Kapitołowym w Rzymie; kopia rzeźby Praksytelesa (IV w. przed Chr.); por. powieść „The Marble Faun” Nataniela Hawthorne'a (ho'gorn) 1804—1864.

Fauna, s. (fo'na) 1) = *Bona Dea*; 2) f. pl. faunas i faunae zwierzęca, zwierzęta zbiorowo; w szcz. wszystkie zwierzęta żyjące w pewnym klimacie np. f. arktyczna; 3) systematyczne zestawienie zwierząt żyjących w pewnej okolicy w pewnym okresie; 4) zoogeogr. pomniejszy podział zoogeograficzny; ob. flora.

faunal, adj. (fo'nel) dotyczący a) fauny; b) faunów.

faunology, s. (fona'łodzi) = zoogeography.

Faunus, s. (fo'nes) mit. rzym. Faun, bóg życia zwierzęcego i płodności; opiekun trzód, gospodarstwa i łowiectwa; kapłanami jego byli Luperici (ob.) a świętem głównym Lupercalia (15 lutego).

f. butterfly, zool. ob. comma butterfly.

Faust, s. (fo'st) Faust, nawpół legendarna postać uczonoego czarnoksiężnika (ur. ok. 1480, zm. ok. 1540), przedmiot mnóstwa przeróbek literackich poczynając od r. 1587; najznakomitsza Jana Wolfganga Goethego (gö'te; 1749—1832), na tle której osnuł (1859) operę Karol Gounod (guno', 1818—1893).

Faustulus, s. (fos'tiules) mit. rzym. Faustulus, pasterz który znalazł niemowlęta, Romulusa i Remusa, i z pomocą swej żony, Akki Larencji, wychował.

faute de mieux (fo't de miö'; fr.) w braku czego lepszego.

fauteuil, s. (fo'ti, z fr. fotöj') 1) fotel; 2) a) katedra uniwersytecka; b) fotel członka Akademii Francuskiej („Nieśmiertelnych”).

fauvist, s. (fo'wist) „Nieuskromieni”, ekspresjonaliści, szkoła malarzy z pierwszego dziesięciolecia w. XX, odrzucająca surowość malarstwa klasycznego impresjonistów; szkoła pod wodzą Henryka Matisse'a zaliczała do swych zwolenników Deraina'a, Dufyego, Rouault'a i in.; znikła po niedługim czasie w zawierusze wojennej.

faux pas, (fo'pa'; fr. fałszywy krok) niewłaściwy krok, błąd, wykroczenie przeciwko nakazom dobrego tonu.

Faventine, adj. (fewentin') z wł. miasta Faenza, np. F. majolica.

faveolate, adj. (fewi'olejt; ob. favus plaster miodu); dziurkowany jak plaster miodu; ob. alveolar, alveolate.

faveolus, s. (-les) pl. -li (-laj) drobne zagłębienia lub otwory w skale, podobne do komórek plastra miodu; 2) bot. = alveola.

faviform, adj. (-form) med. woszczynowy np. w strupień.

favilla, s. (fawi'la) pl. -ae (-i) drobny rozżarzony kawałek lawy z wulkanu.

favissa, s. (fawi'sa) pl. -ae (-i)

hist. kl. podziemie świątyni starożymskiej.

favonian, adj. (fawo'njen) zefirowy, łagodny.

Favonius, s. (-njer) mit. rzym. uosobienie wiatru zachodniego, wiejącego na wiosnę i budzącego roślinność, = Zephyrus.

favor, Ang. favour, s. (fejwör) 1) względy (pl.), przychylność, życzliwość, łaska; 2) dowód życzliwości, wyświadczona grzeczność lub pańska łaska; hist. koncesja udzielona przez księcia; pomoc, zasiłek, podarek, podarunek; 3) grzecznościowo: otrzymany list w potwierdzeniu odbioru do nadawcy: your favor of . . . received; 4) hist. barwy swej bogdaniki noszone na turnieju, np. wstążka dana przez nią; 5) upoważnienie, pozwolenie, = leave; in f. w łaskach; in f. of za (abl.), z poparciem (gen.); w zgodzie z (abl.); out of f. w niełasce.

favor, vt. 1) popierać, zgadzać się na (acc.), przychylić się na tę stronę; 2) okazywać życzliwość, np. the public favored the accused man, the author favored us with his book; 3) pomagać (dat.), ułatwiać (acc.), sprzyjać (dat.) np. darkness favored the raid; 4) wzmoćnić, poprzeć.

favorable, adj. (-ejbl) życzliwy, korzystny, pomyślny, dobrze rokujący; -ness (-nes) przychylność; -ably, adv. pomyślnie.

favored, adj. (fejwörd) ulubiony, mający poparcie.

favorer, s. (-worör) opiekun, popieracz, mecenas.

favorress, s. (-res) opiekunka, o-rzędniczka.

Favorita, La, s. (la fawori'ta) Faworita, opera (1840) Kajetana Donizettiego (1797—1848).

favorite, Ang. favourite, adj. (fejwör, fejwrit) ulubiony, najbardziej ulubiony, faworyt (m), faworytka (f), np. the f. child beniaminek; the f. son St. Zj. ulubiony syn Stanu, polityk otrzymujący głosy delegatów ze swego stanu w pierwszym głosowaniu na prezydenta, (grzecznościowo wyraz holdu nie mający związku z dalszym tokiem głosowania).

favorite, ang. favourite, s. faworyt, ulubieniec, osoba lub koń lub przedmiot szczególnie ulubiony; 2) pl. faworki, kędziorki, spadające na czoło, modne w w. XVII i XVIII; 3) kandydat na wybory, koń na wyścigach itp. mający największe widoki wygrania.

favoritism, s. (fejw'rytyzm) faworytyzm, popieranie swych ulubieńców osobistych w służbie publicznej, mianowanie itp., stronniczość.

favorless, adj. (-les) nie mający poparcia.

favose, adj. (fejwos, fejwo'z) 1) podobny do plastra miodowego, mający otworki i komórki; 2) bot. = alveolate; 3) med. woszczynowy, dotyczący grzybicy woszczynowej.

Favosites, s. pl. (fewozaj'tiz) paleont. kopalny rodzaj koralów znamiennych wielobocznymi komórkami i przedziurawionymi ścianami;

bardzo liczny w sylurze i w dewonie; rodzaj reprezentujący rodzinę paleozoiku Favositidae, s. pl. (-siti'di).

favus, s. (fejw'es; i. plaster miodu) med. i wet. woszczyna, strupień, parch, p. pospolity, p. prawdziwy, p. złośliwy, dawniej ogniopłóro, FAVUS, IMPETIGO, TINEA FAVOSA, ob. Achorion; 2) pl. favi (-waj) sześcioboczny kamień brukowy w kształcie komórki pszczelnej.

fawn, adj. (fo'n) sarni, barwy jelonka = f.-colored.

fawn, s. 1) jelonek lub sarenka w pierwszym roku; 2) przest. młode zwierzęta, szczenię, niedźwiadek itp.; 3) kolor sarni lub jelonkowy.

fawn, vi. (o sarni) ocielić się; vt. łasić się (o zwierzęciu); 2) starać się o łaski kogoś przez poddańcze łaskanie się.

fawner, s. (-er) lizun, człowiek płaszczący się, ob. sycophant.

fawnery, s. (-i) poddańcze płaszczenie się, = sycophancy.

fawn lily, (fon'li) bot. biała lilia kalifornijska, dogtooth violet ERYTHRIONUM CALIFORNICUM . . .

fawny, adj. (-i) barwy sarniej lub jelonkowej.

Fay, s. (fej) 1) żeńskie imię własne; f. 2) rusaika; 3) f. w narzeczu murzyńskim: biały człowiek.

fayalite, s. (fej'elajt, od nazwy wyspy azorskiej Fayal) min. fajalit, sylikoid rządu krzemianów bezwodnych, w grupie oliwinu Fe₂SiO₄, c.w. 3.9—4.1.

Fayal lily (fej'et li'li) bot. śniedek arabski ORNITHOGALUM ARABICUM . . . nad Morzem Śródziemnym.

faying surface, (fej'in~ sör'fys) okrętow. styczna powierzchnia, o desce, płycie itp. przywierzonej do drugiej.

fazenda = hacienda.

FC station, radiowa stacja służby pobrażnej.

feak, vt. (fik) obetrzeć dziób sokoła po karmieniu.

fealty, s. (fi'elti) hist. 1) wierność lennika dla pana lennego; 2) przynależność; ob. homage.

fear, s. (fir') 1) obawa, strach, trwoga; 2) trwożliwość; 3) głęboka cześć, groza.

fear vi. trwożyć się, bać się, być w obawie, być w strachu; vt. 1) obawiać się (gen.); 2) oczekiwać (gen.) ze strachem; 3) odczuwać głęboką cześć i grozę; bać się (gen.); 4) powątpiewać o (loc.).

fearful, adj. (-ful) straszny, przestraszający; budzący grozę.

fearless, adj. (-les) nieustraszony, bez obawy, nie znający trwogi; -ly, adv. (-li) dzielnie, nieustraszenie; -ness, s. (-nes) nieustraszenie, nieznanie strachu.

fearnaught, -nought, s. (fir'not) 1) osoba nie znająca strachu; 2) u Lew'a Wallace'a (1827—1905) napój leczący z uczucia strachu; 3) gruby materiał wełniany i kubrak z niego uszyty; 4) przyrząd do szarpnięcia włókien przed rozczesywaniem.

fearsome, adj. (fir'sem) 1) stra-

szy, przerażający, budzący strach;
2) bojaźliwy, tchórzliwy.

feasance, s. (fi'zens) pr. czynność
prawna.

feasibility, s. (-zibi'li) wykonal-
ność, możność przeprowadzenia.

feasible, adj. (fi'zibi) wykonalny,
możliwy.

-feator, przyr. -czyńca, np. **tort-f.**
złoczyńca.

feast, adj. (fi'st) uroczysty; **f. day**
święto, dzień świąteczny.

feast, s. 1) uczta, biesiada; 2) ra-
czenie się; 3) święto; **F. of Banners**
japońskie święto 5-go maja, gdy ka-
żdy chłopiec wywiesza chorągiew
narodową i papierową rybę; **F. of**
Christ the King KRK święto Chry-
stusa-Króla ustanowione przez pa-
pieża Piusa XI w r. 1925 w celu u-
czczenia Chrystusa jako duchowego
pana świata (ostatnia niedziela paź-
dziernika); **F. of cups** = **Antestheria**;
F. of Dolls japońskie święto dzie-
wcząt i ich lalek (3-go marca); **F. of**
Fools, hist. fr. święto głupców, **Fools'**
Festival, w średnich wv. wesołe za-
bawy noworoczne z udziałem niż-
szego duchowieństwa; **F. of In-**
gathering, święto dożynek, **F. of**
Tabernacles; **F. of Lanterns** chiń-
skie święto w 15-ty dzień Nowego
Roku, kończące obchody noworo-
czne; **F. of Orthodoxy** KW. święto po-
konania wszystkich herezji (pier-
wsza niedziela wielkiego postu); **F.**
of the Circumcision, kośc. święto ob-
rzezania Dzieciątka; **F. of the Holy**
Name of Jesus KRK Dzień Najświęt-
szego Imienia Jezus od r. 1930 drugi
tydzień stycznia; przez pewien czas
w przeszłości KRK obchodził święto
to w drugą niedzielę po Trzech Kró-
lach, potem zaś 2-go stycznia; **F. of**
the Immaculate Conception święto
Niepokalanego Poczęcia KRK 8-go
grudnia; **f. of the place**, ob. **patronal**
festival; **F. of the Sacred Heart**
KRK święto Przenajświętszego Ser-
ca Chrystusowego, przeważnie w pią-
tek (w Ang. w niedzielę) po oktatwie
od Bożego Ciała, **CORPUS CHRI-**
STI.

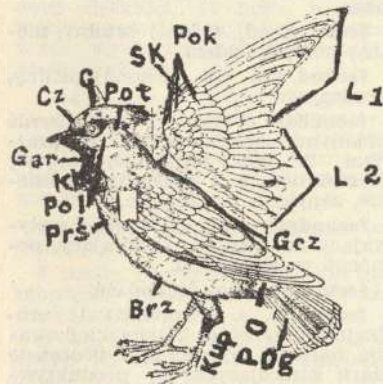
feast, vi. 1) biesiadować, ucztow-
wać; 2) obchodzić święto, świątko-
wać; 3) raczyć się, rozkoszować się;
vt. przyjmować gości, gościć (acc.);
2) raczyć np. słuch muzyką; 3)
obchodzić dzień uroczysty, rocznicę
itp.

feat, s. (fi't) 1) czyn, zwłaszcza
odważny; czyn w przec. do słów; 2)
dzieło, wyczyn.

feather, adj. (fe'zer) 1) z piór, z
pierz; 2) pierzasty; **f. boa** boa z
piór; **f. bolster** wałek wypchany pier-
zem; **f. bonnet** kapelusz damski z
piór; **f. brush** piórko do kurzu; **f.**
fan wachlarz z piór; **f. mattress** pier-
zyna; **f. pillow** poduszka wypchana
pierzem; **f. plume** pióropusz; **f. tick**
pierzyna.

feather, s. 1) pióro, pl. -s, pierze,
pióra, piórka, upierzenie; znamienne
pokrycie ciała ptaków; lekki, rogo-
waty wytwór naskórka podobnie jak
włosy u ssaków; główna oś piór
(**shaft**, **stem**) jest złożona z części
dolnej detej, **duki**, **barrel** czyli **cal-**
amus lub **quill** i górnej, spoistej sto-
siny, **rachis**; ze stosiny wybiegają o-

bustronnie skośne promienie, **barbs**,
na których podobnie osadzone są
promyki, **barbules**, oraz promyczki
barbicels, a na tych często znajdują
się jeszcze włosiste haczyki, **hamuli**,
służące do wzajemnego szepiania
się promyków; wszystkie te części o-
sadzone na osi głównej tworzą cho-
ragiewkę, **vane** lub **web**; gdy brak
jest haczyków, **hamuli**, pierze jest
miękkie i puszyste; większe pióra na
skrzydłach są to lotki: na dłoni
lotki pierwszego rzędu, **primaries**, na
przedramieniu lotki drugiego rzędu,
secondaries; pióra na ogonie zwane
sterówkami, **rectrices**, ob. **rectrix**
2) krótkie pióra pokrywające z gó-

Pok pokrywy, SK skrzydełko katowe, Cz
Czoło, C ciemię, POT potylicca, Gar
gardziel, K kark, Pol policzek, Prs pierś,
Brz brzuch, Kup kup, PO pokrywa o-
gonowa, Og ogon, Grz grzbiet, L1 lotki
pierwszego rzędu, L2 lot. drugiego rzędu.
ry 1 od spodu lotki lub sterówki zwą
się pokrywami, **coverts**; 2) poet.
skrzydła; 3) pl. upierzenie, przen. o-
dziecie, ubranie zewnętrzne (tp.
4) rodzaj; gatunek; usposobienie;
natura; **birds of a f.** dobrana kom-
pania, ludzie podobnego pokroju;
5) kita piór, kosmyk włosów, np. na
czole konia, na nogach wyża; 6) coś
lekkiego, coś mało ważnego; drobno-
stka; 7) cienka plamka w oku lub
w klejnocie; 8) gór. narzędzie do
rozbijania kamienia; **plug and feath-**
er lub **plug and feathers**, ob. **plug**;
9) łączn. a) opierzenie tyłu strzały;
b) w łuku sioł pręta cisowego; 10)
mar. wart. pozostawiony na powierz-
chni wody przez peryskop zanurzo-
nej łodzi podwodnej; 11) mech. że-
berko wzmacniające, ob. **f. key**,
spline; 12) myśl. a) dzikie ptactwo; b)
polowanie na dzikie ptactwo; 13)
kręgl. ob. **cocked hat** and **f.**; a **f. in**
one's cap pot. zdobycz, odznaczenie,
chwalebny wyczyn, coś czym można
się poszczycić.

feather, vi. 1) porastać w pierze,
pierz się, często z **out** o piskleciu;
2) przybierać kształt piór, porastać
jak pióra; 3) rozlewać się, zalewać,
o atramencie na bibule lub na mięk-
kim papierze; 4) nastawiać się pro-
stopadle, jak np. łopatkę koła wodne-
go; 5) myśl. (o psie szukającym tro-
pu) nerwowo machać zadem w lewo
i w prawo; 6) wiosł. podnieść wiosło
prawie do poziomu wyjmując z wo-
dy po tempie.

feather, vt. 1) ubrać w pióra; 2)
dać (czemuś) skrzydła; 3) ubrać,
ozdobić; 4) okryć pierzem; **to tar**

and f., osmarować smołą i oblepić
pierzem, tradycyjny sposób wype-
dzenia niepożądanego człowieka z
miasta praktykowany dawniej przez
purytanów, ku-klux-klan itp.; 5) na-
ostrzyć do grubości śmigi; 6) prze-
cinać jak gdyby skrzydłami; 7) myśl.
odstrzelić ptakowi parę piórek; 8)
stoł. łączyć za pomocą pióra (wy-
pustu) i wpustu, **tongue and groove**;
9) wiosł. obrócić wiosło prawie do
poziomości, wyjmując je z wo-
dy po ukończeniu tempa i przenieść
je w tej pozycji do przodu aż do
skręcenia wiosła przed zanurzeniem
do następnego tempa; **f. one's nest**
wyścielić sobie gniazdko; zwykle
przen. skorzysać z powierzonych so-
bie pieniędzy dla własnego pożytku.

f. alum, min. alun pierzasty, a) =
alunogen; b) = **halotrichite**.

featherback, s. (fe'zerbek) zool.
pot. nazwa ryb zach.-af. i pld.-azj.
rodzaju **Notopterus**, ob.

feather bed (f. bed) 1) pierzyna;
2) przen. wygodne stanowisko żywcio-
we; 3) bot. koryto płytkiej wody u-
tworzone z gęstwiny ramienic.

featherbone, s. (fe'zerbo'n, Ang.
-beun') imitacja fiszbiny zrobiona z
dutek gesch i indyjskich.

featherbrain, s. (-brejn) głuptas,
pustogłów.

feather columbine = **feathered**
columbine.

f. duster, piórko od kurzu.

feathered, adj. (fe'zerd) 1) opie-
rzony, mający pierze; 2) podobny do
pióra, pierzasty; 3) lekki, wiotki,
skrzydlaty, szybki, chyży, chybki; **f.**
columbine bot. a) eur. rutewka orli-
kolistna meadow rue **THALICTRUM**
AQUILEGIFOLIUM, Linn.; b) a-
mer. rutewka dwupienna **early**
meadow rue **THALICTRUM DIOI-**
CUM, Linn.

featheredge, s. 1) intr. szarpane
brzegi; 2) inż. cienka krawędź boków
drogi, której środek stopniowo gru-
bieje przez dosypywanie materiału
ściananego z boków; 3) leśn. cienki
koniec deski o nierównej grubości;
4) stoł. cienki bok deski o przekroju
trójkątnym albo trapezoidalnym.

feathered serpent, mit. amer. wąż
pierzasty, bóstwo staro-meksykań-
skie i śr.-amer., ob. **Gucumat**,
Quetzalcoatl.

featherfoil, s. (fe'zerfojl) bot. o-
krężnica, roślina z rodziny pierwios-
nowatych **primrose** family **PRIMU-**
LACEAE.

featherfooted, adj. (-fu'tyd) 1)
poruszający się lekko; 2) mający o-
pierzane nogi.

featherhead, s. (-hed) 1) pusto-
głów; 2) pot. kapuściana głowa.

feathering, s. (-in~) 1) upierze-
nie; 2) uwłosienie na nogach wyża;
3) upierzenie na strzale; 4) muz.
lekkie staccato na skrzypcach.

featherweight, adj. (fe'zeruejt)
sport. lekkiej wagi s. 1) wyśc. kon.
najmniejsze obciążenie konia dozwol-
one w wyścigu z wyrównaniem; 2)
zapaśn. waga zapaśnika lekkiej wa-
gi (118-126 funtów amer., 53.52-
57.15 kg.); 3) zapaśnik lekkiej wagi,
np. bokser, dżokej.

feathery, adj. (fe'eri) 1) lekki jak piórko; 2) pusty; 3) opierzony.

featly, adj. (fit'i) 1) zgrabny; 2) bohaterski.

feature, s. (fi'czör) 1) przest. a) piękność twarzy; b) część ciała; c) akusz. płód (foetus); 2) rysy twarzy, wygląd zewnętrzny, znamiona; cecha; 3) wybitny szczegół; kup. szczególnie zachęcająca cena towaru ogłoszona na pewien dzień; szczególnie zajmujący i niezwykły artykuł w dzienniku, periodyku itp. ogłaszany specjalnie; szczególnie sensacyjny film (zazwyczaj długości 8.000 do 10.000 stóp).

-featured, przyr. mający wygląd wskazany przez pierwszą część wyrazu np. sharp-f. o ostrych rysach twarzy.

featureless, adj. (-les) bez wyrazu, niewyrazisty.

feaze, vi. (fi'z) strzepić się; vt. strzepić.

feazings, s. pl. ('-zi's) strzępiasty koniec liny.

feбри- przedr. (fe'bri) med. gorączko-, np. febricide (-sajd) gorączkobójczy.

febricant, adj. (-kent) med. febryczny, gorączkowy, zimniczy, wywołujący gorączkę.

febricity, s. (-siti) med. gorączkowość.

febricula, s. ('-kiula) med. lekka i przejściowa gorączka.

febrific, adj. ('-fik) med. wywołujący gorączkę.

febrifugal, adj. ('-fiugl) med. łagodzący lub usuwający gorączkę.

febrifuge, s. (fe'bri'fudz) med. środek przeciwgorączkowy, ob. antipyretic.

febrifuge plant, bot. = feverfew.

febrile, adj. (fi'bryl, fe'-) med. febryczny, gorączkowy, zimniczy.

febrility, s. (fi'bry'li) med. stan gorączkowy, stan podgorączkowy, pot. gorączka.

febris, s. (fi'bris, na kont. eur. fe'bris) med. gorączka.

Febronian, adj. (fibro'njen) hist. kość. Febroniuszowski, dotyczący nauki Jana Hontheima, biskupa-sufragana w Trewirze, piszącego pod pseudonimem Justinus Febronius, że Papież ulegać musi większości Biskupów; nauka ogłoszona w r. 1763, a odwołana w r. 1778; spór zakończył się w r. 1870 uznaniem nieomylności Papieża w rzeczach wiary.

February, s. (fe'brieri) luty, drugi miesiąc roku, początkowo wprowadzony przez króla Numę Pompiliusza jako pierwszy; ob. calendar; ma dni 28, a co cztery lata z wyjątkiem lat setnych (zakończonych na 00), dni 29; F. Revolution, hist. fr. Rewolucja Lutowa w Paryżu (22—24 lutego 1848), wskutek której król Ludwik-Filip ustąpił i rozpoczęła się druga Rzeczpospolita.

fecal, faecal, adj. (fi'käl) dotyczący kału; ob. feces.

fecalith, fae-, s. (fi'kali) med. kamień kałowy, kamień kiszkowy, skamieniały kał tworzący się czasem w

jelitach lub w wyrostku robaczkowym.

fecaloid, fae-, adj. (fi'keloid) med. podobny do kału.

feces, fae-, s. pl. (fi'siz) 1) osad, odpadki; 2) kał, odchody, gnój.

fecit, s. (3-a osoba czasu przeszłego, ł. uczynił) wykonał (malował, rzeźbił itp.) po nazwisku artysty.

feckful, adj. (fekful) gw. szk. silny, potężny, wydatny, feckless, adj. (-les) gw. szk. nieudolny, bezwartościowy.

fecula, s. (fe'kiula) pl. -ae (-li) skrobie.

feculence, s. (-lens) 1) osad, fusy, męty, drożdże; 2) kał, błoto, zgnilizna.

feculent, adj. (-lent) brudny, mętny, pokryty kałem.

fecund, adj. (fi-', fe'kond) płodny, urodzajny.

fecundate (-ejt) vt. 1) uczynić płodnym, użyźnić, uczynić urodzajnym; 2) biol. zapłodnić, zapylić; fecundation, s. (-ej'szn) zapłodnienie, zapylenie, użyźnienie.

fecundative, adj. ('-detiw) wpływający na żyzność, użyźniający, pomocny w użyźnianiu.

fecundify, v. = fecundate.

fecundity, s. (fikon'diti) 1) urodzajność, żyzność; 2) siła kiełkowania nasienia wyrażona w procencie ziarn kiełkujących; 3) produktywność (fizyczna i umysłowa); 4) moc użyźnienia, np. słońca; 5) biol. siła i jakoś obfitego i szybkiego produkowania potomstwa.

fed, adj. part. od to feed, karmiony, tuczony, często w połączeniu, np. milk-fed karmiony mlekiem, corn-fed tuczony na kukurydzy.

feddan mashri, (feddan' masz'ri, akr. egipski) egipska miara powierzchni = 333 1/3 kw. kassaba = 42,01 ara = 1.038 akra. amer.

federacy, s. (fe'derasi) federacja, konfederacja, związek, zjednoczenie, liga.

federal, adj. ('-derel) 1) federalny, związkowy, w St. Zj. i w Szwajcarii państwowy, dotyczący centralnego rządu, odr. poszczególnych stanów lub kantonów; 2) hist. St. Zj. a) federalny, popierający ustrój centralistyczny z wielką przewagą władzy w rękach rządu centralnego, myśl idei stronnictwa federalnego, ob. Federal Party; b) podczas Wojny Domowej (1861—1864) wierny rządowi i armii pin.

Federal, s. hist. St. Zj. federalista, żołnierz armii rządowej w Wojnie Domowej, przec. Confederate.

F. Advisory Council, komitet doradczy Rady Rezerwy Federalnej, składający się z dwunastu reprezentantów dwunastu okręgowych Banków Federalnych St. Zj.

f. aid, St. Zj. zasiłek pieniężny rządu federalnego dla poszczególnych stanów.

Federal City, stolica państwa związkowego, w St. Zj. Washington, D.C.; w Meksyku Mexico F.D.; w Australii Canberra, C.T., w Kanadzie Ottawa, Ont., w Szwajcarii Berno (Bern, Berne) itd.

federal district, okręg wydzielony ze stanu jako siedziba rządu związkowego, jak np. w St. Zj. z Maryland jako District of Columbia (D.C.), w Meksyku F.D., w Brazylii Caracas, w Australii Canberra, w Unii Pl. Afr. Pretoria, itd.

federalism, s. (fe'deralizm) 1) federalizm, system związku krajów z pewną autonomią każdego z nich i z pewną zależnością od wspólnego rządu centralnego, np. w sprawach celnych, wojskowych, komunikacyjnych, itp.; 2) St. Zj. F. zasady związku 13 pierwotnych stanów.

federalist, adj. (-ist') federalista, federalistyczny; s. członek lub zwolennik związku kolonii pin.-amer. po Rewolucji Amer., ob. Federal Party; The F., hist. St. Zj. zbiór 85 artykułów pisanych przez Aleksandra Hamiltona (1757—1804), Jana Jay'a (1745—1820) i Jakuba Madisona (1751—1836), omawiających, objaśniających i zalecających zasady Konstytucji St. Zj., drukowanych pierwotnie (w liczbie 79) w nowojorskim „Journal” od 27 paźd. 1787 do 2 kwietnia 1788, z podpisem „A Citizen of New York”, a następnie (z dodatkiem 6-u), w formie książkowej; wywarły wówczas ogromne wrażenie i pozostały do dziś dnia dokumentem autentycznej interpretacji idei i zamiarów twórców tej Konstytucji.

federalize, vt. połączyć w federalny związek z zachowaniem samorządu poszczególnych części.

Federal Parliament, hist. parlament byłego cesarstwa austriackiego zwany od 1867—1914 „radą państwa reprezentowanych królestw i krajów” (bez nazwy państwa).

federation, s. (rej'szn) federacja, konfederacja, związek, zjednoczenie, liga.

Fedia, s. (fi'dia) bot. rodzaj nadśródziemnomorskich roślin, rozspunka warzywna corn salad czyli lamb's lettuce VALERIANELLA OLITARIA (Linn.) Poll., rodzina kozlikowatych valerian family VALERIANACEAE; w Polsce na niżu i na pogórzu Karpat.

Fedora, s. (fido'ra) 1) Fedora, żeńskie imię własne; 2) bohaterka słynnego dramatu (1882) Wiktoryna Sardou'a (sardu', 1831—1908) „Fedora”, grywanego w olbrzymim powodzeniem we wszystkich językach europejskich; 3) f. rodzaj kapelusza męskiego.

fed-up, fed up, part. adj. (fedap') gw. syt, przesycony, syt do znudzenia, znudzony (abl.), pot. mający czegoś po uszy; -ness, s. (-nes) gw. przesyty.

fee, s. (fi') 1) przest. własność osobista, było, pieniądze, por. PECUS, PECUNIA; 2) pr. feud. dziedziczny majątek dzierzawiony od udzielnego lorda; wszelkie prawo do własności feudalnego pana; 3) pr. ang. prawo własności ziemi, f. simple (prawo nieograniczone) i f. simple limited) zależne od pewnych możliwości w przyszłości wypadków; 3) obszar ziemi trzymany in fee; 4) hist. wierzność wasala dla lorda; obecnie: posada, służba, zatrudnienie; 5) hist.

trybut, opłata należna lordowi; obecnie: zapłata należna robotnikowi; 6) opłata oznaczona za czynności urzędowe np. za cło, licencje urzędowe np. za prawo rybołówstwa, jazdy samochodowej itp.; 7) opłata za czynności adwokata, lekarza, inżyniera itp., honorarium; hist. czesne, pamiętne, poczesne; 8) opłata za wstęp do teatru itp., przynależność do klubu, czesne w szkole; 9) napiwek (służbie).

fee, vt. zapłacić (dat.) za usługi zawodowe, *to f. the physician*; dać napiwek *to f. a waiter*.

feeble, adj. (fi'bł) 1) słaby, wątpliwy, nie posiadający potrzebnej siły; osłabiony; 2) ubogi w coś (nie pieniężnie).

feeble, s. 1) brak w charakterze; 2) słaba strona (człowieka), słaba część (przysądu), np. cienki koniec szabli.

feeble, vi. słabnąć, osłabnąć; *vt.* osłabić.

feeble-minded, adj. (fi'bł-majn'-dyd) słaby umysłowo, słaby na umyśle; nierozwinięty umysłowo; -ness, s. (-nes) niedorozwój umysłowy.

feeblewit, s. (-uit') pot. idiota.

feebling, s. (-in') pot. słabeusz, człowiek słabowity na duchu i ciele.

feebly, adv. (fi'bli) słabo, zalewale, niewyraźnie.

feed, s. (fi'd) 1) pożywienie, karma dla bydła, porcja jednorazowa pożywienia dla bydła; dawniej i dla ludzi, dziś w tym znaczeniu tylko gw.; 2) zasilanie, dostarczanie materiału do maszyny, kotła itp. jak węgla, wody, brzości, ziarna pod żarna itd.; 3) mech. podsuniecie, podsuw.

feed, vi. 1) karmić się, zadowalać apetyt, np. karmić się padliną; *to f. on lub upon*; 2) posilać się jak gdyby jedzeniem, np. *to f. on rest*; 3) tyć; 4) przybrać na wadze dzięki chemicznej działalności; 5) teatr. w celu powiększenia roli aktora dodać parę dialogów.

feed, vt. 1) karmić, zaspokajać głód; 2) karmić, dać niemowlęciu pierś do ssania; 3) karmić liźcą lub flaszeczką; 4) karmić, dawać pokarm dla lepszego wzrostu, np. nawóz sztuczny, *f. plants with bone meal*; karmić produkcję przez dostarczanie paliwa, wody, materiału, jak ziarna, brzości itp.; 5) sport. w ciągu gry dostarczać piłki komu w interesie partii należy; 6) teatr. poddawać koledze na scenie właściwe końcowe słowa swej kwestii.

feed bag, woreczek z owsem zawieszony na karku konia.

f. board, druk, deska na zapas papieru, z której karmi się prasę.

f. box, skrzynka na karmę.

f. case, woj. przy niektórych karabinach maszynowych rezerwowa skrzynka na zapasowe naboje.

feeder, s. (fi'der) 1) kto lub co karmi; hodowca bydła; pasterz; aparat do karmienia; 2) pomocnik który zasila maszynę; 3) kto lub co dostarcza materiału, np. dopływ rzeki, szkoła przygotowawcza; kabel elektryczny (także *f. cable*); 4) druk.

człowiek lub maszyna nakładająca papier pod prasę; 5) gór. a) drobna żyła boczna wpadająca w główną żyłę; b) silny upust gazu wychodzący ze szpary; 6) organy, mały miech zasilaający miech organów; 7) sport. gracz, który dostarcza piłki swojej stronie; 8) teatr. a) rola dodana w tym celu, by dać sposobność do opisu innemu aktorowi, grającemu główną lub większą rolę; b) aktor grający taką dodaną uboczną rolę; 9) transport. boczna linia transportowa zasilaająca większą; także *f. line*.

feedhead, (fi'd hed') 1) cysterna, z której woda spływa do kotła prawem ciężkości; 2) hutn. nadmiar metalu pozostawiony nad odlewem w celu wywierania nacisku na odlew aż do stężenia.

feed heater (f. hi'ter) kot. par. a) podgrzewacz w którym zagrzewa się wodę (zazwyczaj parą); b) grzejnik w którym zagrzewa się karmę dla bydła; *f. heating* ('-tin') podgrzewanie.

feeding, s. (fi'din') karmienie; zasilanie.

f. bottle, flaszka na mleko dla niemowlęcia, flaszka do ssania, flaszka do karmienia.

f. cup, kubek z szyjką sięgającą od spodu używany do karmienia chorych.

f. head = feedhead.

f. point, elek. miejsce skąd zasila się prąd do kabli elektrycznych.

f. rod, hutn. żelazo drążkowe dla utrzymania przedziału między odlewem a kanalikiem na powietrze.

f. root, bot. korzeń karmiący, mały korzonek o dużych cienkościennych komórkach korowych i naczyniowych sposobnych do łatwego absorbowania pokarmów mineralnych.

f. standard, roln. ilość pożywienia, zazwyczaj wyrażana w ilościach strawnych pokarmów (proteiny, tłuszczów i węglowodanów) i energii, najlepiej dostosowana do karmienia zwierząt utrzymywanych w pewnym żądanym stanie albo stosownie do celu hodowli.

feed line = feeder 3), feeder cable.

f. lot, miejsce karmienia bydła i drobiu.

feedman, hist. najemny żołnierz.

feed mill, młyn przygotowujący oypkę dla bydła i drobiu.

f. motion, f. movement, ruch mechanizmu dostarczającego surowca do maszyny.

f. plate = seed plate.

f. pump, pompa zasilaająca, pompa dostarczająca wody do kotła parowego itd.

f. roll, f. roller, wałek lub jeden z kilku wałków doprowadzających surowiec do maszyny.

feedsman, s. (fi'dzmen) pl. -men, mech. Ang. robotnik pracujący przy pompie pomocniczej, ob. *donkey pump*.

feed stable, stajnia przyjmująca konie na utrzymanie, ob. *livery*.

f. trough (f. trof) a) koryto dla bydła; b) cysterna kolejowa.

f. valve, zasilaający zawór kotłowy.

f. water, woda zasilaająca kocioł parowy.

feed-water heater, aparat do podgrzewania wody zasilaającej kocioł parowy; w podgrzewaczu otwartym para ogrzewająca wprost wchodzi do wody, w zamkniętym zaś otacza rury w których mieści się woda zasilaająca.

feedway, s. (fi'd uej') korytarz między przegrodami („klatkami”) w stajni, skąd rozkłada się karmę dla przegród.

feed wheat, pośląd pszenicy skarmiany bydlęm.

f. wheel kolo używane czasowo lub stale do regulowania dopływu surowca.

f. wire, el. = feeder, el.

feedy, adj. (fi'di) pełen karmy, jak np. ryba nie nadająca się do bezpiecznej przesyłki pocztą.

fee farm, dzierżawa bez zobowiązania innego jak opłacanie czynszu t.j. bez dawnych zobowiązań, usług, dostaw, gościny dla pana itd. itd.

fee-faw-fum, int. (fi'fo'fom') dużo hałasu by zastraszyć tchórza.

feeling market (fi'in' markiet) Szk. kiermasz na którym zbiera się służba domowa i gospodarska szukająca posady na sezon lub na rok.

feel, s. (fi'l) 1) uczucie, poczucie, pojmowanie przez zmysły; 2) zmysł dotyku, dotyk, czucie przez dotyk; 3) uczucie cielesne lub umysłowe, np. uczucie ułknięcia przez pszczołę, uczucie radości lub smutku; 4) wrażenie jakie pewna rzecz wywiera, np. uczucie tłuściwości w dotyku, uczucie dotknięcia czegoś zimnego lub gorącego; 5) jakość, atmosfera, charakter otoczenia.

feel, vi. 1) odczuwać lub móc odczuwać wrażenia zmysłowe; 2) dotykać, szukać za pomocą dotyku rękami lub nogami; 3) mieć uczucie ciepła lub zimna, głodu lub przesytności lub strachu itp.; 4) czuć się, *to f. bad, to f. badly* czuć się źle; *to f. cheap* czuć się poniżonym; *to f. in one's bones* mieć pewne uczucie niewiadomo dlaczego; *to f. for* współczuć z (abl.); *to f. hurt* czuć się obrażonym; *to f. inclined* czuć skłonność do czego; *to f. like* czuć zamiar, czuć się jakoby miało się ochotę takiego postąpienia; *to f. well* być zadowolonym, czuć się zdrowym, czuć się dobrze.

feel, vt. 1) dotykać (acc.), dotykać się (gen.), tknąć (acc.), dotykając badać przedmiot, macać, próbować zbadać ciężar przedmiotu, jego temperaturę, twardość, gładkość itd.; 2) odczuwać wewnętrznie wrażenia zewnętrzne za pomocą zmysłów albo za pomocą urojonych wrażeń, np. odczuwać obecność włamowacza w nocy itp.; 3) odczuwać radość, smutek, chłód wobec kogoś, przywiązanie, obrażę itp.; 4) być pewnym czegoś raczej na podstawie uczucia niż na podstawie faktów; *to f. the helm* (o okręcie) odpowiadać ruchom steru; *to f. one's way* (dosł. wymacywać drogę) postępować ostrożnie.

feeler, s. (fi'ler) 1) narząd dotyku,

rozek, macka, czulek; 2) kto lub co czuje; 3) zapytanie, propozycja, uwaga wysunięta w tym celu, by zasięgnąć języka lub wyzwać reakcję drugiej strony w sposób pośredni; 4) mech. a) szczeka mierniczego narzędzia precyzyjnego; b) miernik grubości składający się z wąskiego i cienkiego paska metalu o wiadomej grubości; 5) tk.

feeling, adj. (fi'lin) 1) czujący; 2) czuły, odczuwający, zmysłowy, ulegający wpływom uczuć, np. a f. heart czule serce; wyrażający uczucie, np. f. words czule słowa; 3) odczuwany, odczuły, głęboki, np. joy, grief radość, żal.

feeling, s. 1) uczucie, odczuwanie; 2) dotyk, jeden z 5-ciu zmysłów którego głównym narzędziem jest skóra i którego działanie dotyczy dotknięcia, temperatury, stopnia nacisku itp.; 3) uczucie, wrażenie, a) cielesna świadomość organiczna, uświadomienie; b) wrażenie, dotyczące dotyku, temperatury, stopnia twardości, ciężaru itp., cielesnego bólu lub przyjemności; c) w szcz. uczucie dotyku; d) uczucie bezpieczeństwa, uderzenia, uszkodzenia cielesnego; 4) uczucie zadowolenia, pokory, dumy, krzywdy itp.; 5) odczuwanie, odczucie, stosunek wewnętrzny do (gen.), niewyrozumowane wrażenie, np. f. about national minorities, w gw. dziennikarskiej: nastawienie; 6) atmosfera, nastrój, uczucie jakiego otoczenie, np. uroczysko w nocy, dzieło sztuki itp.; 7) psychol. a) stan świadomości albo na ogół świadomości sama przez się bez względu na szczególny przedmiot; b) świadomość bez uwzględnienia usiłowań, pojmowania i odczuwania; u nowoczesnych autorów zwyczajnie rozróżnia się dwa uczucia: przyjemności i przykrości, ob. feeling tone.

feelingly, adv. (-li) czule.

feelingness, s. (-nes) czulość.

feeling tone, psychol. nastrój: przyjemny i przykry; uczucie oczekiwania (np. podczas wyścigów lub podczas toczenia się kuli na torze kręgielnianym) jest uczuciem przykrości umyślnie wywołanej dla przyjemności.

fee tail, pr. (fi'tejl) własność nieruchomości zawista od istnienia potomków lub tylko potomków męskich.

feet of clay, (fi't ow klej; dosł. gliniane nogi, ob. bib. Dan. 2:33 itd.) brak doskonałości u osoby wysoko cennej, brak silnej podstawy u wielkiego mocarstwa lub w dużym przedsiębiorstwie.

fei, s. (fe'i) 1) bot. dziki banan MUSA FEI (Tahiti); 2) mon. moneta na wyspie Yap.

feign, vi. (fejn) udawać; vt. wynajdywać, wymyślać; 2) tworzyć coś i przedstawiać jako prawdziwe; 3) udawać (np. chorego), fałszować, podrabiać.

feigned, adj. (-d) 1) urojony, wymyślony, niewiarygodny, fałszywy, udany, podrobiony, maskowany; f. issue pr. spór prawny przedłożony sądowi za zgodą obu stron w celu rozstrzygnięcia zasadniczego, choć

wszystkie przedstawione szczegóły są wymyślone a nie rzeczywiste; nowe ustawy ukróć taki procedur.

feigner, s. (fej'ner) symulant.

feigning, adj. (-nin) symulujący; -ly, adv. (-li) symulująco, pozornie.

feint, s. (fejnt) 1) coś udanego, manewr, podstęp, sztuczka; 2) sport. finta, udany atak (w szermierce, boksowaniu, na wojnie) dla zmylenia przeciwnika i dla wykonania rzeczywistego napadu w innym kierunku.

feint, vi. wykonać fintę.

feis, s. (fesz) pl. -eanna (fe'sze-na) 1) hist. irł. zjazd starożytny na którym ogłaszano nowe ustawy i urządzano widowiska literackie i sportowe; najważniejsze były zjazdy w stolicy Feis of Tara (fesz ow ta'ra) odbywająca się co trzy lata (por. Olimpiady greckie co cztery lata); 2) galickie zebranie literackie lub muzyczne w Irlandii nowoczesnej.

fei tsui, s. (fej'cui) min. dzet szmaragdowo-zielony z Burmy, ob. jade.

feldsher, s. (feld'ször) hist. w Polsce i w Rosji pomocnik lekarza wojskowego, felczer.

feldspar, s. (feld'-, fel'-spar) min. ortoklaz, skałen, dawniej spat polny, spat skalny, feldspat, sylikoid grupy skałeni, t.6, c.w. 253-2.6, K Al Si₃O₈, albo też K₂O.Al₂O₃. 6SiO₂ (64.8% krzemionki; 18.3% glinki, 16.9% tlenku potasu) a często z sodem związanym w formie albitu Na₂O. Al₂O₃. 6SiO₂ (68.8% krzemionki, 19.4 glinki, 11.8 tlenku sodu); rozkład skałenia daje gliny ziemi uprawnej i kaoline.

feldspathic, adj. (-ik) skałeniowy, w szcz. o polewie porcelanowej zawierającej skałeni.

feldspathization, s. (-izej'szn) petr. rozwój skałenia w skale drogą przeobrażenia.

feldspathoid, s. (feld'spa'oid) petr. minerał z grupy sylikoidów, obejmujący dawny, hanyn, leucyt, melilit, nefelin, nozean, sodalit itp.

feldspathose, adj. = feldspathic.

Felibrige, s. (felibri'ż) felibriż, stowarzyszenie literatów Francji pld., założone w r. 1854 przez Józefa Roumanille'a (rumanij') w zamiarze podniesienia gwary prowansalskiej do poziomu języka literackiego; **Félibrean** (felibri'en) zwolennik tego kierunku; **Félibrisme** (felibrizm') taki kierunek.

Felicja, s. (fili'sja) 1) Felicja, żeńskie imię własne, dzień patronki 7 mar. i 23 list.; zdr. Fela, Fila; 2) bot. rodzaj ostu pld.-afr.

felicide, s. (fili'sajd) zabicie kota, kotobójstwo.

felicific, adj. (fili'sy'fik) uszczęśliwiający, stwarzający szczęście, radosny.

Felicitas, s. (fili'sitas) mit. rzym. Felicitas (-li') bogini szczęścia; św. F. ob. Felicja.

felicitate, adj. (fili'sitejt) uszczęśliwiony.

felicitate, vi. życzyć szczęścia, składać życzenia, winać komu (gen.).

felicitation, s. (szn) powinszowanie, gratulacja; UWAGA: częste w St. Zj. „kongratulacja” jest w jęz. pol. błędne.

felicitor, s. (-fej'tör) winający, gratulant.

felicitous, adj. (-tös) 1) oznaczający szczęście; szczęśliwie dobrany.

felicity, s. (-ti) 1) szczęśliwość, błogość; 2) szczęśliwy nastrój, szczęśliwa chwila, szczęśliwy wypadek; 3) to co sprowadza szczęśliwy nastrój, powodzenie, szczęście; 4) łatwość, umiejętność, naturalne powodzenie w wykonywaniu pewnych czynności zawodowych, talent, uzdolnienie, np. łatwość pisanie, rzeźbienia itp.; 5) F. żeńskie imię własne; 6) astrol. przest. zapowiedź powodzenia.

felid, s. (fild) zool. zwierzę z rodziny kotów, Felidae.

Felidae, s. pl. (fi'li'di, fe'li'di) zool. koty, rodzina ssaków rzędu drapieżnych CARNIVORA do której należą m.i.: lew lion FELIS LEO; tygrys tiger F. TIGRIS; pantera panther czyli lampart leopard F. PARDUS; pantera mniejsza ocelot F. PARDALIS; jaguar jaguar F. ONCA; puma, czyli kuguar czyli górski lew czyli srebrny lew puma, cougar, mountain lion F. CONCOLOR; żbik wildcat F. CATUS; ryś lynx F. LYNX (przez niektórych zoologów zaliczany do oddzielnej rodziny ryśiów); gepard cheetah F. JUBATA; kot staro-egipski F. OCREATA (czczony jako święty), od którego pochodzi kot domowy na całej kuli ziemskiej; (m) kocur tomat, (f) kotka she-cat, (n) kocię kitten; (m) lew, lion (f) lwica lioness; (n) lwiatko lionet.

feliform, adj. (fi'li'form) kształtu kota, podobny do kota.

Felinae, s. pl. (fi'laj'ni) zool. podrodzina rodziny FELIDAE, obejmująca wszystkie (ob. Felidae) rodzaje z wyjątkiem geparda.

feline, adj. (fi'lajn) 1) zool. koci, należący do rodziny kotów, FELIDAE lub do rodzaju kotów FELIS; 2) przen. fałszywy, podstępny, zdradziecki; s. kot, zwierzę z rodziny kotów.

Felix, s. (fi'lis) zool. kot, rodzaj zwierząt w rodzinie FELIDAE.

Felix, s. (fi'liks) 1) męskie imię własne Feliks, zdr. Felek, dzień patrona 11 września; Szczęsny.

Felix Holt, the Radical, powieść (1866) George'a Eliota (Mary Ann Evans, 1819—1880).

fell, adj. (fel) przest. okrutny, dziki; adv. przest. usilnie, bardzo.

fell, s. 1) skóra, runo; najczęściej: gęsta błona tuż pod skórą; 2) przest. góra; 3) przest. żółć, gorycz (ob. fellie); 4) górn. Ang. cienki proszek kruszeu przechodzący przez oka sita; 5) leśn. a) zrab; część lasu przeznaczona na wyrąb; b) wyrąb jednoroczny.

fellage, s. (-ydż) leśn. wyrąb.

fellah, s. (fel'a) pl. -in (felahi'n) 1) wieśniak arabski; 2) antropol. Egipcjanin pochodzący od starożytnych Egipcjan, średniego wzrostu, krępy, twarz okrągła i brunatnawa.

fell-field, s. (fe'fild') fitogeogr. bezdrzewna przestrzeń pokryta prze-ważnie glazami ponad linią roślin-ności, zarosła niskimi ziołami lub trawami i trzcinami.

fellie, adj. (fe'lik) biochem. doty-czący kwasu zawartego w ludzkiej wątrobie.

felling, s. (fe'lin~) leśn. 1) wyręb; 2) zręby (pl.).

felling-bird, s. (f. börd) zool. Ang. dzięcioł krzywoszyjka, rodzaju *Jynx*, ob. *wryneck*.

felling wedge, (f. uedż') leśn. klin żelazny jaki wbija się w nadsieczę przed obaleniem drzewa aby upadło w pożądanym kierunku.

fellmonger, s. (fe'l'mongör) han-dlarz skór w szcz. owczych, który od-dziela wełnę od skóry.

fellness, s. ('-nes) dzikość, niszczenie, barbarzyństwo.

fell of hair, gw. czupryna, ob. *head of hair*.

fellow, adj. (fe'lo) będący kolegą, równym itp., np. *fellow man* bliźni, *fellow student* kolega, *f. workman* współpracownik, *f. traveler* towa-rzysz podróży, *f. countryman* zio-mek, rodak, *f. writer* towarzysz po-piørze.

-fellow, przyr. *bedf-s*, osoby śpiące we wspólnym łóżku, *playf.* towarzysz zabaw.

fellow, s. 1) towarzysz, osoba; 2) członek towarzystwa naukowego, skrót *F.* np. *F.R.G.S.* *Fellow Royal Geographical Society*.

f. feeling, uczucie sympatii lub spólności interesów.

f. heir, współspadkobierca.

fellowship, s. (fe'lozyp) 1) kole-żeństwo, kolegowanie, spólnota gro-na osób równych sobie i zajętych razem, w szcz. w celach naukowych; 2) stosunek przyjaźni; 3) stowarzy-szenie naukowe którego członkowie otrzymują tytuł „fellow” oraz cza-sem połączony z tym zasilek prze-znaczony na cele naukowe; 4) człon-kowie zakładu naukowego zbiorowo; 5) członkowie zboru religijnego zbiorowo; vi. być członkiem takiego ze-społu; vt. uznać za członka takiego zespołu.

fellowship porter, Ang. stowarzy-szenie tragarzy u bramy miasta Bil-linggate w Londynie.

felly, adv. (fe'li) w sposób barba-ryński.

felly, s. dzwono koła.

felo-de-se, s. (fi'lodisi') pr. samo-bójca, ob. *suicide*, s.

feloid, adj. (fi'loid) koci.

felon, adj. (fe'lyn) 1) wrogi, wra-ży, złośliwy, zdradziecki, zabójczy; 2) przest. a) przysięgnięty; b) od-ważny; c) znakomity, potężny.

(II) **felon**, s. pr. zbrodniarz (m), zbrodniarka (f), osoba która popeł-nia zbrodnie.

(III) **felon**, s. med. zastrzał *PANA-RITUM*, zapalenie części miękkich na paznogciowym członku palców; zanogica *ONYCHIA*, *PARONY-CHIA*, ob. *whitlow*.

f. grass, bot. 1) miarż wielki czyli mistrzownik *mastergrass IMPERA-*

TORIA OSTRUTHIUM; 2) ciemiernik biały *black hellebore HELLEBORUS NIGER*, Linn.; 3) bodziszek cuchnący herb *Robert GERANTUM ROBERTIANUM*, L.

f. herb, bot. 1) bylica pospolita *mugwort ARTEMISIA VULGARIS*, Linn.; 2) jastrzębiec, kosmaczek *mouse-ear HIERACIUM PILOSEL-LA*, Linn.

felonious, adj. (fe'lonjöz) pr. zbro-dniczy, wykonany ze złym zamiarem popełnienia zbrodni; np. *homicide* zabójstwo (przypadkowe), *f. h.* zbro-dnia zabójstwa popełniona z zamia-rem zabicia; -ly, adv. (-li) zbrodni-czo, ze złym zamiarem, -ness, s. (-nes) zbrodnictwo.

felonry, s. (-ri) grupa zbrodniarzy zbiorowo, np. więźniowie zakładu karnego albo mieszkańcy kolonii karnej.

felony, s. (fe'loni) 1) przest. zło, podłość, zdrada, oszustwo, fałsz, złość, grzech, zbrodnia; 2) feud. pierwotnie każde przestępstwo wasa-la, które uzasadniało jego utratę posiadania albo każde przestępstwo lorda, jakie uzasadniało utratę je-go lordostwa; z biegiem czasu na-zwa ta objęła wszystkie poważne zbrodnie; 3) pr. zwyczajowe *com-mon law* zbrodnia poważniejsza niż przekroczenie *misdeemeanor*, np. za-bójstwo, zgwałcenie, oszustwo, wła-manie, podpalenie, zdrada stanu.

fels, s. (fels) pl. *falus* (falu's) dro-bna moneta w Ind. Wsch., Arabii i Afr. Płn.

felsite, s. (fel'sajt) petr. felsyt, skała ogniowa (magmowa) składa-jąca się prawie wyłącznie ze skale-nia i kwarcu.

felsobanyite, s. (felszoba'ni-ajt; od *Felsö-Banya* w Rumunii) min. felsobanyit, siarczan glinowy $2Al_2O_3 \cdot SO_3 \cdot 10H_2O$ czyli 17.20 bezwodnego siarczanu, 44 glinki, 38.80 wody.

Felsöház, Senat Węgierski, ob. *Legislature*.

felsophyre, s. (fel'sofajr) petr. ska-ła porfirytowa z felsytem.

felsophærite, s. (-sifrajt) petr. sferulit utworzony z warstw sub-stancji felsytowej.

felstone, s. (fel'ston', Ang. -steun) petr. felsyt.

felt, adj. (felt) 1) pilśniany, np. a *f. hat*, *f. shoes*, *f. cap*; 2) adj. part. (od *feel*) odczuty, *this loss was deep-ly f.*

(I) **felt**, s. zool. Ang. = *fieldfare*.

(II) **felt**, s. 1) pilśń; 2) pilśniany kapelusz; 3) papier. a) gruby, tani papier budowlany; b) tkanina na której świeżo zrobiony papier prze-chodzi po słacie maszyn.

felteđ, adj. part. ('-tyd) zrobiony z pilśni; zbity w pilśń; bot. mający włoski ciasno zbite, spłśniony.

felter, s. (-ter) pilśniarz.

felt grain, leśn. słoć drzewa idący na poprzek słoju rocznego.

felting, s. pilśń, materiał na pilśń, ubranie pilśniane, także sposób ro-bienia pilśni; 2) szczepać drzewo po linii poprzecznego słoju; 3) zbita masa, np. włosów.

felt rust, patol. rośl. przetrwalnik *telia* rdzy wejmutowo-porzeczkowej *CRONARTIUM RIBICOLA* na li-sciach porzeczki i agrestu; ob. *white-pine blister rust*; ob. *Cronartium*.

feltwork, s. (fel'uořk') anat. zbita masa włókienek nerwowych bez o-słonki rdzennej, ob. *neuropile*.

feltwort, s. ('-uört') bot. dziewan-na drobnokwiatowa *common mul-lein VERBASCUM THAPSUS*, Linn.

felty, adj. ('-i) 1) pilśniany, z pil-śni, podobny do pilśni; 2) petr. u-tworzony ze zbitej masy rozmaitych pomieszanych drobnitkich cząstek minerałów przypominającej z wy-glądu pilśń.

felucca, s. (feluka; ar. *faluka*) mar. *faluka*, szybka, najczęściej trzy masztowa łódź śródlądniomorska o ożegłowaniu łacińskim, z zapasowy-mi wiosłami.

Felup, Fellup, Fulup, s. (fe'lep) 1) murzyn z Wybrzeża Zach. Afr. nad rzeką Garbia; 2) szczep murzyński w zach. Sudanie.

felwort, s. (fel'uořt) bot. potoczna nazwa rozmaitych roślin z rodziny gorczkowatych *gentian* family *GENTIANACEAE*, w szcz. gorczki żółtej *bitterwort GENTIANA LU-TEA*, Linn.

female, adj. (fi'mejl) 1) żeński, niewieści, kobiecy, dotyczący płci żeńskiej; 2) zool. dotyczący samicy; 3) bot. słupkowy, dotyczący słupka, ob. *pistillate*, dotyczący narządów rozrodczych lub części rośliny prze-chowujących gamety; 4) mech. próżna część narzędzia którą wypełnia odpowiednia druga część zwana *male part*; znak w naukach przyrodni-czych; ♀.

female, s. 1) kobieta, niewiasta, dziewczyna; człowiek płci żeńskiej; 2) zool. samica; 3) bot. roślina okry-tonasienna mająca słupek, ob. *gynæceum*; ob. *pistil*.

female agaric, bot. huba *FOMES* z rodziny zagwiewatych *POLYPO-RACEAE* rzędu obłoczniaków *HYME-NOMYCETES* gromady podstawczak-ów *BASIDIOMYCETES*; *f. dragon*, bot. czernień błotny *water arum CALLA PALUSTRIS*, Linn.; *f. fern*, bot. a) zanokcica lady fern *ASPLE-NIUM FILIX-FEMINA*, Bernh., roślina nie mająca wyraźnych zna-mion płciowych; b) orlica pospolita *common brake PTERIDIUM AQUI-LINUM*, Linn.; *f. fluellen*, bot. a) przetacznik ozankowy *germander speedwell VERONICA CHAMÆD-RYS*, Linn.; *f. horsetail*, *f. knot-grass*, bot. ob. *mare's tail* 2) a); *f. nervine*, bot. obuwik ozdobny *showy lady's slipper CYPRIPED-IDIUM SPECTABILE*, Swartz; *f. or-chis*, bot. storczyk ozdobny *showy or-chis ORCHIS SPECTABILIS*, Linn.; *f. pronucleus*, biol. ob. *pronucleus*; *f. rhyme* proz. rym żeński, dwuzgłosko-wy, ob. *feminine rh.*, *masculine rh.*; *f. rubber tree* bot. drzewo *HOLAR-RHENA ANTIDYSENTERICA*; *f. screw nut*, mech. nakrętka, mutra, muterka; *f. suffrage*, ob. *woman suf-frage*; *f. water dragon* = *f. dragon*.

Feme, s. (fejme) 1) ob. *Vehmge-richt*; 2) *f. (fem)* hist. żona; *f. cover*

meżatka, *f.* sole samotna kobieta; *f.* sole trader kobieta zamężna prowadząca kupiecki interes na własny rachunek; co do tego przedsiębiorstwa uważana prawnie za kobietę samotną; także *f.-s. merchant*.

femicide, *s.* (fe'misajd) 1) kobieto-bójstwo; 2) kobietobójca.

feminary, *s.* (-nesi) kobiecość, natura kobieca, zespół znamion kobiecych fizycznych i duchowych.

feminin, *s.* (-nin) biochem. = oestrin, theelin, ob.

feminine, *adj.* 1) żeński, dotyczący płci żeńskiej; 2) należący do kobiet, składający się z kobiet, kobiecey, np. *f. society* stowarzyszenie kobiece; 3) astrol. mający wpływ; 4) gram. żeński, np. rzeczownik rodzaju żeńskiego, odmiana żeńska.

f. rhyme, ob. *female rh.*, *male rh.*, *masculine rh.*; *f. caesure*, ob. *caesure*; *f. ending* końcówka żeńska, *a.* gram. przyr. ang. -ess, ster; pol. -yni, ini; w wielu wypadkach *a.* i; *b.* proz. zakończenie wiersza na zgłoskę nieakcentowaną; *f. signs* astrol. = nocturnal signs.

femininity, *s.* (-ni'ni'ti) 1) kobiecość, ob. *feminacy*; 2) zniewieściaość; 3) świat kobiecy.

feminism, *s.* (-nizm) 1) charakter kobiecy, znamiona kobiecy; wyrażenie znamienne u kobiet; 2) feminizm, dążenie do społecznego równouprawnienia kobiet; 3) med. objawy kobiecych oznak w mężczyźnie; dawniej niewieścichostwo.

feminist, *s.* (-myst) 1) feministka (*m.*), feministka (*f.*), zwolennik społecznego równouprawnienia kobiet; 2) badacz kobiecej fizjologii i psychologii.

feminity, *s.* = *femininity*.

feminization, *s.* (-zej'szn) biol. feminizacja, przemiana samca na samicę; próby przeprowadzone na kogutach, świnkach morskich, szczurach itp. wykazały, że po kastracji samca przeszczepianie jajników samiczek tegoż gatunku zmienia całkowicie płć fizycznie i psychicznie.

feminize, *vi.* skobiecieć, zniewieścić; *vt.* przemienić samca w samicę, ob. *feminization*.

femme, *s.* (fam; fr. kobieta, ob. *feme*) *f. de chambre* (fam'desza~br) pokojówka; *f. savante* (f.sawa~t') sawantka; *Les Femmes Savantes* (le fam sawa~t'; fr.) komedia (1672) Moliere (pseudonim Jana Chrzyciela Paquelina (paklę'), 1622-1673).

femoral, *adj.* (fe'moral) anat. udowy; *f. artery* tętnica (żyła) udowa; *superficial f.a.* udowa żyła powierzchowna; *deep f.a.* u. ż. zaskórna *VENA SAPHENA MAGNA*; ob. *popliteal*; *f. canal* udowy przepust; *f. nerve* u. nerw mniejszy *NERVUS CRURALIS* czyli *FEMORALIS* zwany także *anterior crural nerve*, ob. *posterior femoral cutaneous nerve*; *f. ring* podłużny otwór normalnie zamknięty przez przegrodę udową *Cloqueta* (klokietta) *SEPTUM CRURALE*, przez który przepuklina wnika z jamy brzusznej, *abdominal cavity*, do przepustu udowego, *femoral canal*; *f. sheath* powięziowa po-

chewka obejmująca naczynia udowe; *f. triangle* trójkąt udowy *TRIANGULUM INGUINALE* czyli *SCARPAE*; *f. vein* żyła udowa, główna żyła uda.

femor-, przedr. (fe'moro-) anat. udowy, udowo-, udno-, np. *femorocaudal* udowoogonowy, *femorococcygeal* dotyczący uda i kości ogonowej; *femorotibial* udopięśzczelowy; *f. index* proporcja długości uda (przyjętej jako 100) do długości golenia; *femoropopliteal*, udowopodkolanowy, udnopodkoleny.

femur, *s.* (fi'mör) pl. *femurs* (-s) lub *femora* (fi'mora) anat. kość udowa, u człowieka kość najdłuższa, sięgająca od biodra do kolana; 2) zool. trzeci człon nogi owada, ob. *leg of an insect*.

fen, *adj.* (fen) bagnisty.

(I) **fen**, *s.* 1) bagno, bagnisko, moczar, (dawniej (f.) moczara), trzęsawisko, błota (pl.), mokradła (pl.), mokradlina; ob. *bog*, *marsh*, *moor*.

(II) **fen**, *s.* miary chiń. *a.* waga = jednej setnej taela = jednej tysięcznej czina (ob. *chin* 2); *b.* miara = setnej czia czyli 0.32 cm. ob. *kung chih*.

fenberry, *s.* (fen'beri) drobna żółtawina.

fence, *s.* (fens) 1) przest. obrona; to co broni; schronisko; 2) obrona orężna, sztuka szermierska; sprawność w dyskusji, ob. *fencing* 1); 3) ogrodzenie, bariera, parkan, mur graniczny, drut kolczasty, żywopłot, sztachety itp.; 4) osoba skupująca kradzione przedmioty; miejsce gdzie takie przedmioty kupują; 5) pr. szk. zakaz wydany z zagrożeniem grzywny; *on the f.* pot. niezdecydowany, nie przytaczający się do żadnej z dwóch walczących stron, wyczekujący wyniku by przyłączyć się do zwycięzcy.

fence, *vi.* 1) przest. bronić się; 2) ćwiczyć się w szermierce; dawniej fechtować; 3) używać sztuczek szermierskich w dyskusji, zeznaniach itp., wymijając odpowiedź na zapytanie, przesuwając przedmiot sporny itp.; 4) o koniu brać przeszkody, przeskakować ogrodzenia; 5) to *f. the tables* kość. (Szkocki K. Prez.) wygłosić uroczystą admonicję do osób przystępujących do komunii św. na temat wymaganych warunków dopuszczenia do tego obrzędu, aby powstrzymać od niego tych, którzy warunkom owym nie sprostali.

fence, *vt.* 1) ogrodzić (acc. abl. np. podwórze krzewami); 2) ochronić przed (loc.), obronić od (gen.); zabezpieczyć przed (abl.); 3) kupować i sprzedawać przedmioty skradzione; 4) Ang. zamknąć las przed łowcami; 5) Szk. *a.* otworzyć posiedzenie parlamentu, rozprawy sądową itp. ostrzeżeniem zakazującym przerywania przez nieuprawnionych do głosu; *b.* zabronić pod rygorem grzywny.

fence month, *f. season*, *f. time*, myśl i ryboł. czas ochronny.

fencer, *s.* (fen'ser) 1) szermierz; 2) kto buduje lub naprawia ogrodzenie; 3) koń biorący przeszkody; 4) dysputant wymijający esencjonalne dyskusje.

fenchene, *s.* (fen'czen) chem. fenczen, kopren, bezbarwny płynny terpen, $C_{10}H_{16}$, otrzymywany przez odwodnienie alkoholu fenczynowego koprylowego.

fenchone, *s.* ('czon) chem. fenczon, kopron, oleisty keton $C_{10}H_{16}O$ izomeryczny z kamforą, ob. *camphor*, gatunek dekstro jest olejkiem koprowym, a lewo olejkiem tujowym, ob. *Thuja*.

fenchyl, *s.* (-czyl) chem. fenczyl, kopryl, jednowartościowy rodnik $C_{10}H_{17}$, którego wodanem jest alkohol koprylowy *fenchyl alcohol* $C_{10}H_{17}OH$ otrzymywany przez redukcję kopronu, *fenchone*, jako ciało stałe o przenikliwym zapachu.

fencing, *s.* (fen'sin~) 1) szermierka, sztuka i praktyka ataku i obrony na szable, ob. *sword*, lub florety, ob. *foll*, przen. podobna walka na słowa w dyskusji; 2) St.Zj. materiał na ogrodzenie, ogrodzenie.

fend, *vi.* (fend) być w opozycji lub defensywie; opierać się, odparować; *vt.* 1) przest. i poet. bronić (gen.); 2) odparować, często z *off*.

fender, *s.* (-er) 1) przest. obrońca; 2) cokolwiek chroni od szkody, np. *a.* sprężyna, poduszka itp. zmniejszająca siłę zderzenia; *b.* błotnik u powozu lub automobilu; *c.* okładzinka na rogu domu dla ochrony od przejeżdżających wozów; *d.* ochronna siatka u przodu parowozu, ob. *cowcatcher* itp.; *e.* barierka w prośnym chlewie chroniąca pomiot od zaduszenia przez lochę; *f.* barierka przed otwartym kominkiem, itd.

fenestella, *s.* (fenyste'la) 1) okienko w szcz. do oglądania ołtarza z relikwiami; 2) F. paleont. znamieny rodzaj mszywiolów z rodziny *FENESTELLIDÆ*, ob. *lace coral*.

fenestra, *s.* (finest'ra; i. okno) pl. -ae, (-i, na kont. eur. -e) 1) anat. okienko, otwór w uchu między bębenkiem a uchem wewnętrznym; *a.* *f. vestibuli* czyli *ovalis*, okienko jajowate, i *b.* *f. cochleae* czyli *rotunda* okienko okrągłe; 2) chir. otwór w bandażu w celu oglądania części pod bandażem, otwór w kości, w instrumencie chir. itp.; 3) zool. przeźroczyste miejsce, np. *a.* w skrzydłach niektórych motyli; *b.* zagłębienie pokryte błoną na głowie niektórych karaczanów; *c.* ciemiączko niektórych termitów.

fenestral, *adj.* (-el) okienny, należący do okna, z oknem.

fenestral, *s.* bud. okno zakryte przeźroczystym papierem lub płótnem.

fenestration, *s.* (-ej'szn) bud. rozkład czyli rozstawienie okien i drzwi w budynku.

fen fever, (fen fi'wer) med. rodzaj malarii; *f. fire* błędny ognik nad moczarem; *f. grounds*, bot. *a.* starzec bagienny *SENECIO PALUDOSUS*, Linn.; *b.* starzec błotny, *S. PALUSTER* (Linn.), Hook.

feng-shui, *s.* (feg szuej; chiń. wiatr i woda) u Chińczyków wpływ żywiołów na pewne miejsce na ziemi, ważny w wyborze miejsca na dom mieszkalny, grób itp.

Fenian, *s.* (fi'njen; Fene (fi'n)

pierwotni legendarni mieszkańcy Irlandii) 1) hist. członek związku wojskowego z II w. przed Chr., Fianna; 2) hist. członek związku założonego w r. 1856 w Nowym Jorku F. Brotherhood i rozpostarty na Irlandię pod nazwą Irish Republican Brotherhood w celu oswobodzenia Irlandii ze Zjednoczonego Królestwa.

fenite, s. (fe'najt, od Fen w Telemark, w Norwegii) petr. fenit, biaława skała składająca się z sylikodów; egirynu (ob. *agerin*) i mikropertytu (ob. *micropertite*).

fenks, s. pl. (fenks) odpadki z tłuszczu wielorybiego używane do wyrobu białku pruskiego i nawozów sztucznych.

fen lentil, s. (fen'len'til) bot. rzęsa drobna lesser duckweed LEMNA MINOR z rodziny rzęsatych duckweed family LEMNACEAE.

fennec, s. (fe'nek; arab.) zool. fennek, mały lis afr. o dużych uszach VULPES ZEBRA.

fennel, s. (fe'nel) bot. 1) eur. roślina koper FCENICULUM OFFICINALE, All. i jej nasienie; 2) pięciokwiatowa roślina konopli hemp CANABIS SATIVA, Linn.

fennel-flower, s. każda roślina z rodziny NIGELLA; także jej owoc; fennel seed czarnuszka siewna NIGELLA SATIVA, Linn.

fennig, ob. pfening.

fen nightingale (fen'naj'tingejl, dosł. słówek bagienny) skrzecząca żaba.

Fennoman, s. (fe'noman) pl. -s, nacjonalistyczna partia w Finlandii.

fenny, adj. bagienny, z moczarów, chowany i żywiony na trzawiskach. **fen orchis**, s. (-or'kis) lipiennik Loesela LIPARIS LOESELII (Linn.) Rich., z rodziny storczykowatych orchis family ORCHIDACEAE; rośnie na ziemi; Eur. i Am. Pn.-Wsch.

Fenrir, s. (fen'rir) Fenris-wolf, s. (-s uulf') mit. nord. wilk, płód Lokiego i Angerbothy; uwiązany przez bogów magicznym łańcuchem, Glepniur, odgryza Tyrowi rękę wziętą mu w paszczę w dowód zaufania; spuszczonej z łańcucha w Ragnarök pożera głównego boga Odina (Wotana) i ginie z ręki syna Odinowego, Witara, ob. Vitthar.

fen rue, s. bot. eur. rutewka żółta meadow rue THALICTRUM FLAVUM, Linn.

fen-ting, s. (fen'tin~) rodzaj chińskiej porcelany z Tingchow (prow. Hopeh).

fenugreek, s. (fe'niugrik) bot. azj. ziele TRIGONELLA FCENUM GRÆCUM ... z wonnym nasieniem, używanym w kucharstwie.

feod, feudal, feudality, itp. ob. feud itp.

feoff, vt. (fi'f) puścić w dzierżawę, hist. nadać prawo lenne, ob. fief.

feofee, s. (fe-, fi-, fi') hist. pr. dzierżawca.

feoffment, s. (fe'f-, fi'fment) pr. ang. nadanie lenna, wydzierżawienie.

feoffor, feoffer, s. (fe-', fi'för) wła-

ściel nadający lenno, puszczający w dzierżawę.

-fer, przr. (-fer) -nosz.

feracious, adj. (fire'szös) owocny, urodzajny.

feracity, s. ('-siti) urodzajność, owocność.

Feræ, s. pl. (fi'ri, na kont. eur. fe're) dzikie zwierzęta; zool. dawniejsza klasyfikacja, obejmująca drapieżne mięsożerne, owadożerne i niektóre torbacze; f. naturæ pr. dzikiej natury, o zwierzętach nieoswojonych, do których nikt nie może rościć sobie prawa własności, chyba pod specjalnymi warunkami, jak np. prawa polowania na własnym gruncie.

Ferahan, Feraghan, s. (ferehan', -gan') rodzaj kosztownego kobierca perskiego.

feral, adj. (fi'rel) dziki, nieoswojony, dziczący.

Feralia, s. pl. (fere'lia) kość. święto starożymskie, ob. Paternalia.

ferash, s. (ferasz') Pers., Ind. Wsch. pokojowy, służący do stawiania namiotów, do sprzątania i zarządu meblami.

ferberite, s. (fer'beryt) min. ferberyt, gipsowiec rzędu wolframianów i molibdenianów, wolframian żelaza Fe WO₄.

fer-de-lance, s. (fer'döla~s; fr. żelazna dzida) zool. jadowita żmija amer. BOTHROPS ATROX, spokrewniona z grzechotnikiem lecz bez grzechotek; Ind. Zach., Meksyk, Am. Śr. i Płd.

Ferdiad, s. (far'di-ad) mit. irl. postać legendarna podań irl., ob. Ulster cycle.

Ferdinand, s. (fer'dinend) Ferdynand, męskie imię własne.

ferdwit, s. (fer'duit) pr. feud. grzywna za odmówienie zbrojnej pomocy przez lennika.

feretory, s. (fe'ritori, Ang. -töri) zdobny, często przenośny katafalk także feretrum (feri'trom).

ferganite, s. (fer'ganajt; od Fergana w rep. Uzbek), min. ferganit, saletrowiec arsenianowy, wandylian U₃V₂O₈·6H₂O.

Ferguson, s. (fer'gusn) ryboł. przynęta na ryby ze złochem, z żółtymi paskami, szkarłatnym ogonem i piórkami indyjskimi.

fergusonite, s. ((-ajt) min. fergusonit, saletrowiec rzędu kolumbianów i tantalianów Y (Cb,Ta)O₃. t. 5.5-6.

feria, s. (fi'ria) hist. kl. święto, dzień świąteczny, np. feriae Jovi święto Jowisza; 2) kość. dzień roboty, na Rusi budny dzień; ni święto ni post; 3) z hisz. fiesta; festyn, kiermasz.

ferial, adj. (fi'rjel) 1) świąteczny; 2) pr. szk. oznaczający dzień w jaki wszelkie kroki sądowe są wykluczone; f. use, muz. kość. muzyka na codzień, odr. festal use muzyki odświętnej.

feridzi, s. (feri'dzi; tur. feredže) długi płaszcz noszony w Egipcie, Turcji i Persji, w w. XVI i XVII w Polsce ferezja, najczęściej z sukna czerwonego podbita futrem, bez pasa, często z kosztownymi potrzebami.

Feringi, s. (ferin'dzi) Ind. Wsch. Europejczyk; na Bliskim Wsch. pogardl. mieszaniec portugalsko-indyjski.

ferity, s. (fe'rity) stan dzikości, dzikość, barbarzyństwo.

ferling, s. (fer'lin~) 1) farthing. 2) ćwierć (akra, skóry, pręta kw.) 3) hist. f.-noble złota moneta = ćwierć noble'a.

ferment, s. (fer'ment) biochem. 1) ferment, zaczyn, enzym; środek wywołania fermentacji; dawniej rozróżniano fermenty organiczne czyli żywych ustrojów (drożdże, bakterie) i martwe czyli chemiczne; podział zarzucony odkąd przekonano się, że działanie fermentów organicznych tak samo jest spowodowane przez enzymy, jakie wytwarzają; 2) fermentacja; 3) przen. zaburzenie, działanie nowych prądów w społeczeństwie; w tym znaczeniu „Fermenty” tytuł powieści (1897) Wł. Reymonta (1868-1925); ob. amylase, emulsin, enzyme, erepsin, pepsin, ptialin, trypsin, tryptase.

ferment, vi. (ferment') 1) przechodzić fermentację, fermentować, pienić się, robić; 2) burzyć się wewnątrz, oczyszczać się wewnątrz, klarować się, przen. klarować się myślowo; vt. fermentować (acc.), zaczynać, pobudzać, podbuzdzać, podburzyć, zajątrzyć.

fermentable, adj. (fermen'tebi) nadający się do fermentacji, poddający się zaczynowi.

fermentation, s. (fer'mentej'szn) 1) fermentacja, zaczynienie, proceder zmian chemicznych połączonych z burzeniem się w sposób podobny do działania drożdży; 2) przen. stan niepokoju i klarowania; fermentacja jest zazwyczaj katalitycznym rozkładem związku skomplikowanego na związki prostsze; 3) biochem. przekształcenie substancji, np. zmiana słodkiego mleka na kwaśne mleko, jabłecznika na ocet, skrobi na cukier; stosownie do najważniejszego produktu nadaje się fermentacji nazwę, np. acetic f. kwaśna f., gdy alkohol przemienia się za pomocą bakterii ACETOBACTER ACETUS w kwas octowy acetic acid, ob. acetic; alcoholic f. f. alkoholowa, gdy pewne rodzaje cukru w szcz. glikoza, przemieniają się w alkohol i dwutlenek węgla; lactic f. f. mleczna, gdy słodkie mleko pod wpływem bakterii mlecznej np. STREPTOCOCCUS LACTIS i w.i. przemienia się na kwaśne mleko; 4) fermentacja tytoniu, proceder trwający kilka tygodni albo i dłużej; liście poddane temu procederowi nabywają wymaganego smaku i zapachu prawdopodobnie dzięki pewnym zaczynom istniejącym w liściu już przedtem.

fermentative, adj. (fermen'tatyw') 1) powodujący fermentację; 2) wynikający z fermentacji; 3) zdolny do fermentacji, fermentujący w danych warunkach.

fermenter, s. (fer'morajt) min. fermenty, arsenian bezwodny w klasie.

fermorite, s. (fer'morajt) min. fermoryt, arsenian bezwodny w klasie.

sie saletrowców, F (Ca,Sr)₂(As, P)₂O₁₂.

fern, s. (fern) bot. 1) paproć, a) rząd roślin FELICALES należący wraz ze skrzypami Equisetales i widłakami LYCOPODIALES, typ paprotników PTERIDOPHYTES; podobne do roślin nasiennych tym, że posiadają korzeń, łodygę i liście oraz tkanki naczyniowe; przez długi czas zwane skrytopłciowymi z powodu braku nasienia, lecz obecnie wiadomo że kupki SORI dawniej nazywane fern fruits, zawierają spory i tworzą wyraźne gametofity, ob. **prothallium** (przedrośle); b) roślina tego rzędu; 2) rozmaite rośliny o liściach podobnych do liści paproci; 3) kolor paproci.

fernbrake, s. ('-brejk') 1) bot. orlica pospolita **common brake** czyli c. bracken **PTERIDIUM AQUILINUM**, (Linn.) Kuhn.; 2) gęsta zarost paprociowa.

ferned, adj. (-d) zarosły paprocią, pokryty paprocią.

Ferney, s. (fernej') 1) hist. przez długie lata miejsce zamieszkania Woltera (sławny filozof Rewolucji Francuskiej, Franciszek Voltaire (wolte'r) 1694—1778); stąd: **Old Man of F.**; **Patriarch of F.**; **Sage of F.**; (dziś nazwa miejscowości: Ferney-Voltaire).

fern seed, (f. si'd) pyłek bezpłciowy spor paproci dawniej uważany za nasienie, w podaniach ludowych czyniący człowieka niewidzialnym.

ferntickle, s. (-tikl) piegi (pl.); -d adj. piegawaty; gw. szk.

f. weevil (f. ui'wyl) zool. australijski ryjkowiec żyjący na paproci; ob. **Curculionidae**.

fernwort, ('-uört) bot. paprotnik, ob. **Pteridophyta**.

fernyear, s. ('-ji'r) przest. ubiegły rok; adv. przest. drzewiej.

ferocious, adj. (firo'szós) 1) dziki; 2) okrutny, zawzięty; natarczywy, rozjuszony; -ly adv. (-li) dziko; -ness, s. (-nes) dzikość, srogość; zdżczenie, zawziętość.

ferocity, s. ('-siti) 1) dzikość; 2) dziki napad, przykład zdżczenia, gwałt.

feroher, s. (fero'hör; od awestańskiego frawa'szi anioł stróż) uskrzydłona tarcza z twarzą boską lub ludzką znajdowana na starych pomnikach asyryjskich, babilońskich i perskich, w szcz. jako symbol boga asyr. Aszura.

-ferous, przyr. ('-ferös; po literze i-) zawierający, wytwarzający, przynoszący, rodzący.

Ferrara, s. (ferra'ra) hist. ciężki pałac z napisem na stali: Ferrara; wysoko ceniony w Anglii i w Szkocji w w. XVI i XVII; prawdopodobnie wyrób Andrzeja Ferrary z Wł. i jego rodziny.

Ferrarese, adj. (ferari'z) z miasta Ferrara we Włoszech; dotyczący miasta Ferrary.

ferrate, adj. (fe'rejt) chem. sól kwasu żelazowego czyli żelazianego.

ferrated, adj. (fe'retyd) apt. zasilony żelazem.

ferratin, s. ('-ratin) biochem. za-

wierająca żelazo proteina jądrowa albo mieszanina proteinowa znajdująca się w wątrobie.

ferreiro, s. (fere-i'ro, port. -'ru; kowal) zool. zaba nadrzewna **HYLA FABER**, której zew przypomina metryczne uderzenia w płytę miedzianą lub o kowadło.

ferrel, ob. **ferrule**.

Ferrel's law (fe'rels lo'; amer. fizyk William Ferrel, 1817—1891) meteorol. prawo Ferrela że wskutek obrotu ziemi ruch masy (np. powietrza) stykającej się z powierzchnią ziemi będzie skierowany na prawo na półkuli pñ. a na lewo na półkuli pñd. z siłą proporcjonalną w prostym stosunku do masy, do jej chyżości, do wstawy (sinus) szerokości i do kątownej chyżości obrotu ziemi.

ferreous, adj. ('-ies) żelazisty, podobny do żelaza, zawierający żelazo.

(I) **ferret**, s. (fe'ret) wstążeczka, lamówka.

(II) **ferret**, s. zool. 1) łasica **MUSTELA FURIO** z rodziny kunowatych, **MUSTELIDÆ**, prawdopodobnie pochodząca z Ind. Wsch. od łasicy pospolitej polecał **MUSTELA PUTORIUS** i po oswojeniu używana w Amer. i Eur. do polowania na gryzonie (szczury, zające); 2) w zach. St. Zj. czarnonoga łasica **M. NIGRIPES** długości 2 stóp (do 66 cm.) pozerza pustynne suszy.

(III) **ferret**, s. w hucie szkła kawał żelaza używany do mierzenia roztopionego szkła.

ferret, vi. polować z pomocą łasicy; tropić z jamy lub z legowiska, jak łasica zająca; polować z łasicą lub jakgdyby z łasicą, niepokoić, wykurzać; przen. wypytывать podstępnie i sprytnie, prowadzić skutecznie wywiad.

ferret-badger, rozmaite kunowate ssaki Azji pñd.-wsch., borsuk wsch.-azj., w szcz. **HELICIS MOSCHATA**; ob. **barger** 2).

ferreter, s. (fe'reter) 1) kto węszy i wykurza; 2) kto przeprowadza skutecznie zawile śledztwo; 3) wścibski, natręt.

ferreto, s. (fere'to; wł. f. di Spagna czyt. di spa'nja) szkl. siarcezek miedzi do barwienia szkła.

ferreto zone, geol. przepłukany i wylugowany pokład różnorakiego żwiru, zwykle zabarwiony czerwono przez tlenek żelaza, znajdujący się w lodowcach.

ferrety, adj. (fe'riti) zool. łasicowaty, kunowaty.

ferri-, przedr. żelazo-, żelazno-.

ferrriage, s. (fe'ri-idż) opłata za przewóz promem; przewożne na promie.

ferric, adj. (fe'rik) żelazny; chem. f. compound związek żelazowy, w którym żelazo występuje jako więcejwartościowe niż w związku żelazowym (dwuwartościowe). ob. **ferrous**, bo jako trójwartościowe np. **ferric oxide** tlenek żelaza, lub nawet jako sześciwartościowe np. **ferric acid** kwas żelazowy.

ferric acetate, apt. octan żelazowy, **FeO(CH₃COOH)₂**.

f. acid, chem. kwas żelazowy, **FeH₂O₄**, nieznan w przyrodzie a otrzymywany z soli żelazowych.

f. chloride, chem. chlorek żelazowy **Fe Cl₂ 6H₂O₂**; **ferric-chloride** (e) chem. związek zawierający chlorek żelazowy.

f. hydrate, chem. wodzian żelazowy **Fe(OH)₃**.

f. hydroxide, chem. wodorotlenek żelazowy **Fe (OH)₃**.

f. oxide, chem. tlenek żelazowy **Fe₂O₃** związek istniejący w przyrodzie jako hematyt, ob. **hematite**; w użyciu jako pigment, róż itd.

f. sulphate, chem. siarczan żelazowy, związek **Fe₂(SO₄)₃**, otrzymywany z siarczanu żelazowego przez oksydację z kwasem azotowym; jego wodan w przyrodzie **Fe₂(SO₄)₃ 9H₂O** znany pod nazwą kokimbitu, ob. **coquimbite**.

f. thiocyanate, chem. żelazowa sól kwasu rodanowego czyli trójcyanowego **Fe (CNS)**, używana do badania żelaza wyżejwartościowego.

ferricyanide, s. (fe'risa'jenajd, -nid) chem. cyanek żelaza.

ferrier, s. (fe'rier) przewodnik promu, promownik.

ferriferous, adj. (feri'feröz) zawierający żelazo, wydający żelazo.

Ferris wheel, (feris ui'l) koło Ferrisa (W.G. Ferris, inż. amer.) duże koło z wagonikami, popularne na wystawach, jarmarkach, festynach itp.; pierwszy raz wystawione na Światowej Wystawie w Chicago w 1893 w cztery lata po wystawie paryskiej, na którą zbudowano wieżę Eiffla.

ferrite, s. (fe'rit) 1) petr. i metalurg. a) w skałach.

ferro-, przedr. 1) żelazo-, żelazno-; 2) żelazowo-.

ferro-concrete, s. żelazobeton, żelbeton.

ferrocyanogen, s. (fe'rosajan'o-dżen) chem. czterwartościowy rodnik **Fe(CN)₄** z kwasu żelazocyjankowego i cyanków żelaza.

ferrogoslarite, s. (-gas'larajt) min. goslarz zawierający siarczan żelazowy, ob. **goslarite**.

ferromagnetic, adj. (-megne'tik) magn. żelazomagnetyczny, dawniej **paramagnetic**, o magnetycznej powierzchni, odr. **diamagnetic** na wskroś magnetyczny; a także odr. magnetyzmu zwierzęcego; dzisiaj w wysokim stopniu magnetyczny, jak np. kobalt, nikiel, żelazo; odr. **paramagnetic**.

ferronatriite, s. (-nej'trajt) min. ferronatryt, gipsowiec w grupie siarczanów żelazowych **3Na₂SO₄Fe₂(SO₄)₃ + 6H₂O**.

ferrous, adj. (fe'röz) 1) żelazny; 2) chem. żelazawy, żelaziany; o związkach w których żelazo występuje jako składnik dwuwartościowy, **bivalent** ob. **ferric**.

ferrous carbonate, chem. węglan żelazawy **FeCO₃**.

f. chloride, chem. chlorek żelazawy **FeCl₂**.

f. hydroxide, chem. wodorotlenek żelazawy **Fe(OH)₂**.

ferrous oxide, chem. tlenek żelazowy FeO.

f. sulphate, chem. siarczan żelazowy FeSO₄; używany w farbiarstwie, w lecznictwie, w wyrobie atramentu itd.

f. sulphide, chem. siarczek żelazowy FeS.

ferruginous, adj. (feru'dżinös) 1) dotyczący żelaza, zawierający żelazo, nadający skale zabarwienie żelaza; 2) podobny do rdzy, rdzawy, koloru rdzawego.

ferrule, s. (fe'rul, fe'ri) skówka (na łasce lub parasolu), obrączka, kółko, pierścien z żelaza (na drewnianym narzędziu), panewka; **f. of pile** mar. trzewik pala.

ferrum, s. (fe'rum, i. żelazo) chem. żelazo, skrót Fe (bez kropki); ob. element.

ferry, s. (fe'ri) 1) prom, a) miejsce, gdzie przewozi się pasażerów z jednego brzegu wody na przeciwny brzeg, lub b) łódź, na której się tak przewozi; 2) koncesja na taki przewóz w charakterze publicznego przewoźnika, **common carrier**; **ferryboat**, s. prom, łódź przewozowa, często połączona z aparatem linowym; **ferryhouse** a) domek mieszkalny przewoźnika promowego; b) poczekalnia dla pasażerów na brzegu i magazyn na towary nadawane.

fers, s. (fers; od pers. far-zajn', królowa) szachy. przest. królowa.

fertile, adj. (fer'tajl) urodzajny, płodny, pełny, obfity, (o drobiu) nośny; bot. a) obfitujący w owoce; b) zawierający pyłek nasienny; c) wytwarzający spory.

fertility, s. (fer'tyliti) 1) urodzajność; 2) biol. zdolność rozrodcza, zdolność i możliwość utrzymania gatunku; ob. **fecundity**; 3) ekon. sp. urodzajność ziemi.

fertilization, s. (-zej'szn) 1) użyźnianie; 2) biol. zapłodnienie, zapylenie; 3) roln. znawozienie; **f. cone**, biol. drobnutki stożek na powierzchni komórki zarodkowej, który styka się i łączy z pojedynczym nasieniem, **sperm**.

fertilize, vt. (fer'tilajz) 1) użyźnić np. grunt, zaopatrzyć (ziemię) w pożywne składniki; 2) biol. zapłodnić; 3) bot. zapylić (roślinę nasenną); 4) przen. ożywić drzemające siły, rozwinąć ukryte zdolności.

fertilizer, s. (-ör) kto lub co użyźnia, np. nawóz zielony, stajenny lub sztuczny, owad przenoszący pyłek kwiatu.

feru, s. (feru') lyko drzewa afr. COCHLOSPERMUM TINCTORIUM używane do wyrobu lin.

ferula, s. (fe'ula) pl. -lae (-li) 1) różga, w ww. sr. ferula, dyscyplina; chłosta, kara; 2) hist. gładkie berło cesarza bizantyńskiego; 3) bot. F. rodzaj roślin z rodziny baldaszkowatych **parsley family UMBELLIFERAE** zapalnicznik FERULAGO, Koch.; z polny, F. CAMPESTRIS, Bess., z. zaroślowy F. SILVATICA (Bess.) Rchb., z. lekarski F. ASAFETIDA . . . i F. MARTEX . . .

ferule, vt. (fe'rul) chłostać (wychowanka).

ferulic, adj. (feru'lik) chem. dotyczący kwasu C₁₀H₁₀O₄, otrzymywanego z asafetydy, opoponaksu itp.

fervanite, s. (fö'rwanajt, ferrum żelazo i vanadium wanad) min. rzadki wodny wanadnian żelaza w klasie saletrowców, znajdujący w towarzystwie minerałów radioaktywnych, ale sam nieradioaktywny.

fervency, s. (fer'wensi) zapal, ferwor, wewnętrzny ogień, ciepło przywiązania.

fervent, adj. ('-went) gorący, przen. gorliwy, zapalony, zapalczywy, zapamiętały; -ly, adv. (-li) gorliwie; -ness, s. (-nes) gorliwość.

fervescence, s. (ferwe'sens) gorączkowanie, rozgorączkowanie.

fervescent, adj. ('-sent) gorączkowy, wykazujący podnoszącą się temperaturę ciała.

fervid, adj. (fö'rwid) 1) gorący, palący, rozżarzony; 2) zapalony, zapamiętały, gorliwy; -ly, adv. (-li) zapalczywie; -ness, s. (-nes) zapalczywość.

fervidity, s. ('-iti) zapal.

Fescennine, adj. (fe'senajn, od miasta Fescennia w Etrurii) hist. podobny do plugawych wierszy pochodzących z Fescenii, plugawy, ordynarny; s. a) mieszkanie miasta Fescennia w Etrurii starożytnej; b) styl plugawego wierszowania, także **fescinninity**.

fescue, s. 1) przest. słomka, gałązka, trzcina; pyłek w oku, małosotka, drobnostka; 2) pręt itp. służący nauczycielowi do wskazywania miejsca na tablicy lub mapie itp.; 3) plektron do harfy (dziś do harfy nie używany); 4) przest. gnomon zegara słonecznego i jego cień; 5) bot. kostrzewa, rodzaj roślin z rodziny traw, GRAMINEAE; także **f. grass**, ważny w gosp.; k. łakowa **FESTUCA PRATENSIS**, Huds., k. owcza **sheep's f. F. OVINA**, Linn., i w.i.

fess, s. (fes) herb. poziomy pas w środku tarczy herbowej; in f. na tarczy herbowej w miejscu takiego pasa; **parted per f.** albo **per f.** (o tarczy) podzielony poziomo na dwie połowy; **per f. and pale** (o tarczy) na trzy części, ob. **pale**.

F pasek

festal, adj. (fes'tel) świąteczny, uroczysty.

fester, vi. ('-ter) ropieć, jątrzyć się, wydzielać ropę; vt. tworzyć ropę, powodować ropienie.

fester, s. ropień, ropniak, zebranie się ropy, wrzód.

festology, s. (-ti'łodzi) hist. kość. traktat o świętych kościelnych; także **festology**.

festination, s. (fes'tinej'szn) pośpiech, w szcz. med. przespieszne ruchy, zwłaszcza skłonność do zbyt szybkiego chodu, znamienna w wielu przypadłościach nerwowych.

festine, s. (festin'), **festino**, (festi'no) festyn, zabawa.

festival, s. (fes'tiwel) święto religijne lub państwowe; 2) szereg koncertów; 3) kość. książka zawierająca

wzory przemówień odpowiednich w dany dzień świąteczny.

festive, adj. (fes'tiw) świąteczny, uroczysty, odświętny; -ly, adv. (-li) odświętnie; -ness, s. (-nes) powaga, nastroj uroczysty.

festivity, s. (-ti'witi) 1) święto; 2) zabawa świąteczna.

festoon, s. (festu'n) 1) feston, płócienne dekoracje zwisające w kształcie łuków; 2) bud. ozdoby kamienne lub cementowe w kształcie festonów; vi. zwisać jak feston; vt. zawieszzać festony.

festuca, s. (fes'tiuka) 1) bot. F. kostrzewa, rodzaj traw, ob. **fescue**; 2) hist. a) staroż. kijek, którym dotykano niewolnika przy uwolnieniu, **manumissio**, na znak wyzwolenia; b) sr.-w. u Franków kijek dawany na znak zawarcia umowy, ob. **gage**; według jednych symbol siły, według innych na kijku były karbowane odpowiednie runy.

festucine, adj. (fes'tiusin, festiu'sin) barwy słomkowej.

Festus, s. (fes'tes; f. odświętny, rad) 1) starożytn. męskie imię własne; 2) bib. prokurator Judei który pozwolił św. Pawłowi wnieść odwołanie do Cezara.

fetal fœ-, adj. (fi'tel) anat. płodowy, dotyczący płodu; **f. circulation** fizj. obieg krwi w naczyniach krwionośnych płodu; u człowieka i wyższych ssaków świeża krew z zapasem pożywienia przybywa do płodu przez żyłę pępkową, **umbilical vein**, albo po przejściu przez wątrobę albo wprost przez kanał żylny, **ductus venosus** (który zanika wkrótce po narodzeniu) do dolnej żyły próżnej, **inferior vena cava**; ponieważ płuca są nieczynne, krew przechodzi przez owalny otwór, **foramen ovale**, wprost z prawego przedsionka serca do przedsionka lewego obok przewodu tętniczego, **ductus arteriosus**, między tętnicą płucną a aortą, poczem uchodzi, nieczysta, do łożyska, **placenta**.

fetalism, fœ-, (fi'telyzm) med. płodowość, zachowanie po narodzeniu pewnych cech właściwych płodowi.

fetal rickets, med. krzywica płodowa, ob. **achondroplasia**.

fetation, fœ-, s. (fitej'szn) med. tworzenie się płodu (normalnie w łonie); ciąża.

fetch, (fecz) **fitch** (ficz) vi. 1) dogonić, dognać; 2) mar. zyskać to **f. to windward** zyskać na wietrze; 3) pójść po co i przynieść, w szcz. myśl, o psie, wyszukać zastrzeloną zwierzynę i przynieść do nogi, zwykle w trybie rozkazującym: **sa tul** do nogi!; vt. 1) pójść po co; wstąpić po co lub po kogo; 2) wysnuć z przyskoku; 3) otrzymać cenę; **to f. one's breath** odetchnąć, zaczerpnąć oddechu.

fete, **fête**, s. (fejt, fe't) święto, KRK imieniny.

feterita, s. (feteri'ta) roln. sudańskie sorgo zwykłe, ob. **durra**, zwane **Sudan durra**; uprawiane powszechnie w pld.-zach. St.Zj.

feti-, **foeti-**, przedr. plodo-, np. **feticide**, ob.

fetiales, s. pl. (fisziej'liz) hist. kl.
komitet kapłanów wiodący układy
ugodowe z obcym krajem, a w razie
niezgody wypowiadający wojnę, ob.
pater patratus.

fetial law (fe'szeł lo') hist. kl. prawo międzynarodowe JUS FETIALE, stosowane przez fetiales, ob., w stosunkach z zagranicą odnośnie do prowadzenia wojny i zawierania pokoju; u pisarzy średniowiecznych wyraz równoznaczny z prawem międzynarodowym.

feticidal, foe-, adj. (fitisaj'deł) pr.
dotyczący spędzenia płodu.

feticide, fœ-, (fi'tisajd) pr. zabi-
cie płodu w łonie, spędzenie płodu,
abortion.

fetid, adj. (fe'-, fi'-tid) mający odstraszający zapach, cuchnący, śmierdzący, smrodliwy; w szcz. apt. zawierający asafetydę; -ly, adv. (-li) smrodliwie; -ness, s. (-nes) smród, cuch

f. aloe, bot. pl. = cabaline aloes;
2) = giant lily a).

fetiferous, fœ-, adj. (feti'ferös)
plodzący, płodny.

fetiparous, fœ-, adj. ('-parōs) zo-
ol. dotyczący ssaków, których płód
rodzi się bardzo niespełna rozwinię-
ty, jak np. torbacza, MARSUPIA-
LIA; ob. **oviparous**, **ovoviviparous**,
viviparous.

fetish, fetich, s. (fi'-, fetisz) 1) fetišyzm, przedmiot naturalny (np. żab, kość, łapka, ogon) albo sztuczny (np. rzeźba drewniana lub kościana) mający rzekomo władzę nadprzyrodzoną przynoszenia szczęścia, chronienia od złego wypadku, jako amulet, talizman itp.; 2) przedmiot szkodliwej czci, obawy itp.; 3) hist. obrzędy czcicieli fetišyzmów.

fetishism, -ch-, (- yzm) fetysyzm, 1) wiara w fetysze; 2) stan i poziom duchowy odpowiadający wierze w fetysze; 3) psychopati. skupienie zainteresowania erotycznego na część ciała, np. stopę lub na część odzienia. np. bucik.

fetlock, s. (fet'lak) zool. pęcina (konja).

fetlow, s. ('-lo) wet. zanogcica u
bydla, ob. whitlow, 2).

fetor, fœ-, (fi'tor) fetor, smród.

fetter, s. (fe'ter) 1) więzy, pl. pęta (pl.); pl. -s okowy, łańcuchy, kajdany; 2) przeszkoda, zawada.

fetter, vt. 1) okuwać w kajdany; 2) przeszkadzać (dat.), zawadzać (dat.).

fetter bone, zool. kość pęciniowa konia.

fetus, fœ-, s. (fi'tös) med. płód, w
szcz. kręgowca; jakkolwiek znacze-
nie wyrazu obejmuje każdy zarodek,
embryo, w użyciu jest on przeważnie
gdy mowa o płodzie w łonie macie-
rzystym u człowieka począwszy od
trzeciego miesiąca ciąży.

fetus-in-utero position, archeol. (f'ites in ju'tero paży'szn, na kont. eur. fe'tus in u'tero pozy'szen) archeol. pozycja zmarłego podobna do pozycji płodu w łonie, t.j. w pozycji siedzącej i zgietej w kablak.

feu, s. (fiu') pr. szk. dzierżawa
gruntu za opłatą czynszu dzierżaw-

nego bez obowiązku pomocy wojennej jak w kontrakcie ward lub w kontrakcie za czynszem nominalnym; feuar, s. ('-ar) lennik trzymający taką dzierżawę.

(I) **feud**, s. (fiud) nieprzyjaźń, sąsiedzki spór często trwający kilka pokoleń i upstrzony szeregiem wzajemnych morderstw, ob. **vendetta**.

(II) **feud, feod, s. hist.** pr. beneficjum feudalne, dzierżawa oddana lennikowi w zamian za rozmaite opłaty i usługi, z których najważniejszą była pomoc orężna w razie potrzeby.

(I) **feudal**, adj. ('-el) dotyczący rodzinnego sporu.

(II) **feudal**, adj. feudalny, dotyczący czasów i porządków ustroju feudalnego, w szcz. stosunków między panem lennym a lennikiem czyli wasalem.

feudalizm, s. (fiu'delyzm) hist. feudalizm, system społeczny, w jakim Europa żyła od w. IX do końca XV; ob. benefice 2), (II) feud, (II) feudal, feudal system, liege, lord, precarium, vassal.

feudal system, hist. system społeczny panujący w Europie od w. IX do końca XV, oparty był na pojęciu że wszystka ziemia należy do króla; ziemie dawane w dzierżawę wprost od króla szły w ręce **tenants in capite** czyli **in chief**, następnie zaś od nich w ręce **mesne lords**; jakkolwiek system feudalny co do dzierżawy ziemi został zniesiony w Anglii w w. XVII, do tej pory jeszcze ślady jego istnieją w Wielkiej Brytanii, Kanadzie i Stanach Zj., z tym, że w St.Zj. w miejsce Króla wchodzi Rząd.

Feuillants, s. pl. (føj'ja~) 1) hist. kość. zreformowana odrośl zakonu Cystersów ze szczególnie surową dyscypliną, założona w r. 1577 w Feuillans pod Tuluzą we Francji; 2) hist. Rew. Fr. Klub polityczny założony w r. 1791 przez secesjonistów, którzy wycofali się z Klubu Jakubinów i zbierali się w dawnym konwencie Feuillantów w Paryżu.

feuille-morte, (fej'mort'; fr. uschły liść) kolor liścia klonowego pod koniec jesieni, czerwono-żółtawy.

feuilleton, s. (fejta'; fr.) feljeton. w prasie eur. dolny odcinek stronicy dziennika, zawierający dział powieściowy, krytyczny, rozpatrywania niezwiązane z bieżącymi nowinami dnia itp.; -ist, s. (-'ist) felietonista autor takich rozpatrywań; -istick, adj. (-is'tick) felietonistyczny.

fever, s. (fi-wer) 1) med. febra, gorączka; stan podwyższonej temperatury ciała z przyspieszonym tętnem, uczuciem pragnienia i brakiem apetytu; 2) med. także choroba której głównym znamięm jest podwyższona temperatura ciała, np. **yellow f.** żółta febra, **typhoid fever** dur; **continued f.** gorączka ciągła, **intermittent f.** g. mijająca, **remittent f.** g. odpuszczająca; 2) podniecenie, stan niezwykłego ożywienia.

fever, vi. 1) zapaść na gorączkę; 2) żyć gorączkowo, żyć w podnieceniu; vt. wprowadzić w stan gorączkowy.

fever blisters, med. opryszczki go-
raczkowe.

f. chart, med. wykres gorączkowy, diagram wykazujący przebieg gorączki, przen. podobny wykres giełdowy, statystyczny itp.

f. cup, bot. dzbanek szkarłatny
pitcher plant SARRACENIA PUR-
PUREA z rodziny owadożernych ro-
ślin kapturkowatych pitcher plant
family SARRACENIACEÆ.

feverfew, s. (-fiu') bot. złocien maruna CHRYSANTHEMUM PAR-THENIUM, Bernh., rzekomo łago-dzacy gorączkę.

fever fly, dwuskrzydła muchówka
ang. DILOPHUS FEBRILIS, której
larwy żywią się na korzeniu chmie-
lu; podobno kilkakrotnie zjawiała
się w wielkich rojach równocześnie
ze wzrostem nagminnej gorączki.

f. heat, med. temperatura gorączkowa, t.j. wyżej 37°C lub 98.6° F.; przen. stan niezwyklego podniecenia np. na giełdzie, w parlamencie, w teatrze.

feverish, adj. (fɪˈwɜːrɪʃ) 1) gorączkowy, ob. fever, s. 1), w gorączce; 2) wykazujący oznaki gorączki, dotyczący gorączki; 3) powodujący gorączkę; 4) gorączkowy, ożywiony, podniecony, np. miasto witało Prezydenta z gorączkowym entuzjazmem, otworzył list z gorączkowym pośpiechem -ly, adv. (-li) gorączkowo; -ness, s. (-nes) gorączkowość, podniecenie, ożywienie.

feverous, adj. (fi'werös) r. = feverish.

fever plant, bot. 1) wiesiołek dwuletni common evening primrose *GENOTHERA BIENNIS*, Linn., 2) afr. krzew bazylia pospolita sweet Basil *OCIMUM BASILICUM*, Linn.

f. sore, med. 1) próchnicowy wrzód, lub obumarcie tkanek; 2) opryszczki wargowe (pl.).

fevertrap, s. (fi'wertrep) med.
miejsce gdzie łatwo zarazić się go-
raczką.

fever tree, krzew lub drzewo zazwyczaj tropikalne, znamienne dla okolicy wolnej od febrы, albo sadzone, ponieważ daje środki przeciwgorączkowe, w szcz. a) zrodzreb pospolicity EUCALYPTUS GLOBULUS . . . ; b) PINCKNEYA z pld. St.Zj. dający korę Georgia bark; c) pld.-afr. ACACIA XANTHOPHLEA rzekomo świadczące o zdrowotności okolicy.

feverweed, s. (fi'wer-uid') bot. stosowana w lecznictwie roślina przeciwgorączkowa, jak np. 1) rozmaite odmiany nikołajka, w szcz. eur. m. polny field eryngo ERYNGIUM CAMPESTRE, Linn.; pid.-amer. m. wodny E. AQUATICUM . . . ; 2) amer. fałszywa naparstnica false foxglove AUREOLARIA PEDICULARIA . . . ; 3) werbena pid.-zach. St. Z. VERBENA STRICTA, Vent.

few, adj. (fiu') mało, niewiele, nie-
liczni, niewielu; a few kilku, trochę;
he invited a few people, few of them
came zaprosił kilka osób, mało kto
przyszedł; quite a few, wcale spora
ilość, także (rzadziej) a good f.; the
f. mniejszość, często w przeciwień-
stwie do the poloj masy.

fez, s. (fez) pl. fezzes (-ez, -yz) fez,
czapka turecka bez kresy: fezzed.

fezzy, adj. (fezd, fe'zi) w fezie (na głowie).

Fezzan, s. (fezan'), sing. i pl., pierwotna ludność murzyńska Sahary, obecnie zmieszana z Arabami; ongiś kraj Garamantów, ok. 40,000 mieszkańców na 400,000 km².

FF myśl. śrót o średnicy 0.23 cala, kość. skrót *Fratres*, OO., Ojcowie.

f hole, s. (ef'ho'ł) muz. wycięcie w kształcie wydłużonego S na wierzchu skrzypiec i innych instrumentów smyczkowych.

F horn, muz. trąbka francuska nastrojona na f.

fiacre, s. (fia'kr) fiaker, dorożka, mały powóz na jednego konia, wprowadzony w użycie w Paryżu w r. 1640, tak zwany, ponieważ pierwotnie wynajmowano go w hotelu St. Fiacre; z czasem rozpowszechniony i używany także z parą koni.

Fiametta, s. (fiam'e'ta) w poematach Boccaccia (Bokaccio, 1313—1375) przedmiot jego uniesień miłosnych; prawdopodobnie księżniczka Maria, córka króla Neapolu, Roberta.

fiançailles, s. pl. (a~saj', fr.) zaręczyny (pl.).

fiancé, s. (fia~se') narzeczony; **fiancée**, s. (fia~sé) narzeczona.

Fianna, s., **Fianna Eireann** = **Fenians**.

fiard, s. (fiard'), ob. **fiord**.

fiasco, s. (fias'ko) pl. -os i oes, fiasko, niepowodzenie zwłaszcza rzeczy rozgłaszanej szeroko i zapowiadanej jako godnej powszechnej uwagi.

fiat, s. (faj'et) 1) rozkaz, rozporządzenie; 2) formułka „fiat” rozporządzająca wykonanie tego rozporządzenia; (FIAT ł. niech się stanie) f. lux bib. niechaj będzie światło; f. voluntas tua, bib. bądź wola Twoja; f. money, St.Zj. rozporządzenie nadające moniecie lub banknotowi obowiązkową wartość obiegową jakiej on sam nie posiada.

fib, s. (fib) niewinne kłamstwo.

fiber, fibre, adj. (faj'ber) włóknisty, z włókna.

fiber, s. 1) przest. a) wnętrzności; b) płat wątroby; 2) włókno, bot. komórka wydłużona i coraz cieńsza ku obu końcom, o ścianach błonnikowych i o małych szczelinach pozbawionych protoplazmy; 3) chem. skrót zamiast *vulcanized fiber*, ob.; 4) każda substancja dająca się użyć w tkactwie, w wyrobie sznurów itp.; 5) cokolwiek tworzy siłę, np. mięsień, ścięgno itp.; zool. duża elastyczna komórka tworząca tkankę mięśniową, nerwową, łączną; ob. *muscle*; ob. *nerve*; ob. *connective tissue*.

fiberboard, fibreboard, s. (fej'ber-bo'rd) deska z prasowanych włókien.

fiber-faced, -bre-, (-fejt') mający na wykończonym papierze widoczne włókienka, jak np. banknoty itp.

fiber graphite, (f. gre'fajt) prasowany grafit z włóknem drzewnym nasycony olejem schnącym, używany do smarowania.

f. plant, roślina dająca użyteczne włókno, np. len, konopie itd.

f. wax, wosk palmowy, ob. *Raphia*.

fibril, s. (faj'bril) włókienko, = **fibrilla**, s. ('-a) pl. -æ (-i) anat. nitka, na jakie można wzdłuż podzielić włókno mięśniowe lub nerwowe; chem. fiz. włóknisty łańcuch molekuł sklerowanych w jedną stronę.

fibrillar, adj. (fi'briller) włókienkowy, także -y (-i), np. drganie włókienkowe.

fibrillate, mający budowę włókienkową.

fibrillate, vi. przechodzić drgania włókienkowe, iak np. serce.

fibrillation, s. (-ej'szn) 1) anat. tworzenie włókien i włókienek; 2) med. drganie włókien mięśniowych, w szcz. w cierpieniach sercowych w przedsińku *auricular f.* połączone z nieregularnym tętnem i *ventricular f.* (w komorze serca) w poważniejszych uszkodzeniach.

fibrillose, adj. (fi'briloz) włókienkowaty, f. *mycelium* bot. grzybnia w której strzępki łączą się w spłoty.

fibrin, s. (faj'bryn) 1) materiał włóknisty, to co pozostaje po wymyciu wodą wszystkich substancji barwiącej z chudego mięsa; 2) biochem. a) włóknik, fibryna, krzepnik (dr. Władysław Krajewski), biała, nieprzepuszczalna, włókienkowata proteina utworzona z fibrynogenu przez działanie trombiny (czyli fermentu włóknikowego) w szcz. w krzepnięciu krwi; włóknik łatwo jest strawny w soku żołądkowym i trzustkowym; b) klej roślinny = *gluten* 2).

fibrination, s. (-ej'szn) med. nabywanie lub posiadanie nadmiaru włókienka.

fibrine, adj. (faj'brin) włóknisty, **fibrino-**, przedr. (-o) włóknikowo-.

fibrinogen, s. (fajbry'nodžen) biochem. fibrynogen, rozpuszczalna proteina zawarta we krwi i innych sokach zwierzęcych; pod wpływem zacynu włóknikowego trombiny, *thrombin*, wytwarza nierozpuszczalną fibrynę, *fibrin*, ob. 2), co powoduje krzepnięcie krwi, *coagulation*; ob. także *tissue f.*

fibrinogenous, adj. (-öz) fibrynogeniczny, mogący wytwarzać włóknik.

fibrinopurulent, adj. (-piu'rułent) med. wysączający fibrynogen i ropę.

fibrinosis, s. (-o'zys) med. nadmiar włókiennika we krwi.

fibrinous, adj. (-öz) włókienkowy.

fibrinuria, s. (-ju'ria) med. obecność włókienka w moczu.

fibro-, fibr-, przedr. (faj'bro-, fajbr-) anat. biochem. fizj. oznaczający związek z budową włóknistą, tkanką łączną itp.

fibroadenoma, s. (-edino'ma) med. gruczolak włóknisty.

fibroblast, s. (-blest) anat. pierwotna mezenchymatyczna komórka, z jakiej powstaje tkanka łączna.

fibrocartilage, s. (-kar'tyldż) anat. a) rodzaj chrząstki, której zrąb — z wyjątkiem bezpośredniego oto-

czenia komórki — składa się przeważnie z włókien takich samych jak zwykła tkanka łączna; także budowa części składającej się z takiej chrząstki; b) elastyczna chrząstka.

fibrocrystalline, adj. (-kri'stalajn) min. kamienny kryształami włóknistymi.

fibroferrite, s. (-feryt) min. fibroferyt, bladeżółty siarczan żelazowy w klasie gipsowców.

fibroid, adj. ('-ojd) med. 1) włókienny; 2) włóknikowaty; f. *phthisis*, med. rodzaj gruźlicy płuc połączony z gromadzeniem się w płucach nadmiaru tkanek włóknistych, których kurczenie się spłaszcza ścianę piersiową.

fibroid, s. med. włóknik, w szcz. niezłoslwy guz na macicy; ob. *fibroma*.

fibroin, s. (faj'bro-in) biochem. albuminoid, główny składnik surowego jedwabiu.

fibrolite, s. (-lajt) min. fibrolit, bucholcyt, cienko-włóknisty sylikoid, zaliczany do gatunków sylimanitu w grupie andaluzytu.

fibroma, s. (fajbro'ma) pl. -s i **fibromata**, med., włóknik, niezłoslwy guz, tumor, składający się głównie z tkanki włóknistej.

fibromatous, adj. (-töz) med. włóknikowaty.

fibromatoid, adj. (-tojd) med. włóknikowaty, podobny do włóknika.

fibromatosis, s. (-to'zys) włóknikowatość, med. stan chorobowy znamieny skłonnością do tworzenia się włókników.

fibromyoma, s. (-majo'ma) med. włóknikomięśniak.

fibromyomectomy, s. (-majomek'tomi) chir. wycięcie włóknikomięśniaka.

fibrosarcoma, s. (-sarko'ma) med. włóknikomięsak.

fibrose, adj. (-o'z) anat. włóknisty.

fibrose, vi. tworzyć tkankę włóknistą.

fibrosis, s. (-o'zys) med. włóknistość, w. nerki *nephrosclerosis*, w. żołądka *cirrhosis ventriculi*; stan znamieny względnym wzrostem w tworzeniu się śródmiąższowych tkanek włóknistych w narządzie lub w części ciała; włókniste zwyrodnienie.

fibrositis, s. (-saj'tis) med. zapalenie tkanki włóknistej, reumatyzm mięśniowy.

Fibrospongiae, s. pl. (-span'dzii) hist. bot. dawniejsza klasyfikacja grzybów o szkieletcie włóknistym jako rzędu obejmującego wszystkie grzyby z wyjątkiem *Calcarea*, ob.

fibrous, adj. ('-rös) włóknisty; -ly, adv. (-li) włóknisto; -ness, s. (-nes) włóknistość.

f. grass, bot. *STIPA SEMIBAR-BATA*.

f. tissue, (ti'sziu) anat. tkanka łączna, ob. *connective t.*

fibrovascular bundle, bot. ob. *bundle*, s. 4).

fibster, s. (fibstör) pot. figlarz; niewinny kłamca; kto zmyśla.

fibula, s. (fi'biula) pl. -æ (-i) lub -s (-s) 1) hist. kl. broszka, zapina, zapinka, zapon, zaponka, dziś: przyjaciółka, szpilka bezpieczeństwa; pojawia się w Grecji u wstępu do okresu historycznego, prawdopodobnie wprowadzona około w. XI przed Chr. z wędrówką dorycką; 2) anat. kość strzałkowa, jedna z dwóch kości goleni, u człowieka u góry i u dołu przylegająca do kości piszczelowej; w stosunku do swej długości najcieńsza kość w ciele ludzkim; u przeżuwaczy i koniowatych prawie zupełnie zanikła wskutek przeobrażenia się kończyny czołgowej w typ kończyny nośnej.

fibular, adj. (-r) anat. strzałkowy, dotyczący tylnej części tylnej kończyny.

fibulare, s. (fibiulej'ri; na kont. eur. fibula're) zool. kość odstrzałkowa, kość piętowa u wyższych ssaków, dziś = **calcaneum**; niegdyś (u lądowców pierwotnych) leżała obok kości skokowej a bezpośrednio przed kością strzałkową, dziś osunęła się pod kość skokową.

-fic, przyr. (od facio ł. czynię) = twórczy, np. **morbific**, chorobotwórczy, **soporific** napotny (wywołujący poty).

Ficaria, s. (faj'ke'ria) bot. pszonka, jaskier ziarnopłon **pilewort** **RANUNCULUS FICARIA**. Linn.

ficary, ob. **pilewort**.

-fication, s. przyr. (od facio czynię) ob. **fic**, np. **pacification** wprowadzenie pokoju, = **-faction**.

Fichte, s. (fich'ti-en) zwolennik filozofii Fichtego (Jan Bogumił Fichte, 1762—1814).

fichteanizm, s. (fich'te-a'nizm), fichteanizm, system filozoficzny Fichtego; początkowo starał się uzupełnić system czystego rozumu Kanta (Immanuel Kant, 1724—1804) systemem praktycznego rozumu, tworząc system skrajnie idealistyczny, którego podstawową zasadą jest jaźń czysta, nie osobowa; później wprowadza w miejsce jaźni byt absolutny, który objawia się w etycznej działalności wolnych podmiotów; łączy oba systemy w naukę wiedzy, „Wissenschaftlehre”, science of knowledge.

fichtelite, s. (fich'telajt) min. fichtelit, gatunek wosku ziemnego odzokierytu z torfu koło Redwitz w Bawarii, koło Marienbadu w Czechosłowacji, koło Oldenburga w Danii, węglowiec o punkcie topliwości 40°C.

ficiform, adj. (fi'siform) kształtu figi.

fickle, adj. (fikl) 1) przest. zwo-dny, zawodny, zdradliwy, niebezpieczny; 2) niestały, zmienny, wahający się, kapryśny, chwiejny; -ness, s. zmienność, niestałość, chwiejność.

fico, s. (fi'ko) gw. figa, ncie, (znak ręką w pięść z kciukiem między palcem wskazującym a trzecim), wyraz pogardy lub przekory, **fico for you** tobie figa.

ficoid, adj. (faj'kojd) bot. przynależny do rodzaju **FICUS**, ob.; 2) przynależny do rodziny (gdzie uznana) **FICOIDEAE** fig **marigold** family; 3) podobny do figi lub do rodzaju **FICUS**.

ficoid, s. roślina z rodziny **FICOIDEAE**, ob. **Urticales**.

ficile, adj. (fik'tyl, Ang. -tajl) dający się urabiać i formować jak glina, garncarski, zduniński; s. kawał garncarskiej roboty, ceramika; -ness, **ficility**, s. (-nes, -ty'li) podatność do urabiania i formowania.

fiction, s. (fik'szn) 1) przest. a) naśladowanie, naśladownictwo; a-parat, przyrząd; b) fałszerstwo, oszustwo; 2) wyobraźnia; 3) twór wyobraźni; literatura dramatyczna i powieściowa; przec. **fact**, **reality**, prawdziwego wydarzenia, rzeczywistości; powieść, opowiadanie, dramat sceniczny; 4) zmyślny przykład w celu wypowiedzenia odpowiednich szczegółów przedłożonego zagadnienia.

fictional, adj. (-el) fikcyjny, wymyślony, stworzony w wyobraźni; -ly, adv. (-li) fikcyjnie.

fictionary, adj. (-eri) urojony.

fictionize, vt. (-ajz) przerobić na powieść.

fictionmonger, s. (-mon'gōr) plotkarz (m), plotkarka (f), bajeczarka (f).

fictitious, adj. (fikty'szys) pozorny, nieprawdziwy, udany, urojony; -ly, adv. (-li), pozornie; -ness, s. (-nes) urojenie.

Ficus, s. (faj'kes) bot. figa, rozległy rodzaj podzwrotnikowych drzew i krzewów z rodziny morowatych **MORACEAE** z rzędu **URTICALES**; ważne gatunki: figa pospolita czyli karyjska **common fig** **F. CARICA**, Linn., figa religijna **pipal** **F. RELIGIOSA** dostarczająca szelaku, figa elastyczna **India rubber tree** **F. ELASTICA**, Roxb.

fid, s. (fyd) mar. róg drewniany (lub i żelazny) spiczasty do robót linowych (np. do odchylania szpicem splotu liny w celu wplecenia, rozszerzenia itp.); także **marline spike**; woj. blok drewniany do ustawiania i zdejmowania dział; f. **hole**, mar. gniazdo dla klucza masztowego.

fid, vt., mar. podnieść (maszt gniezdny) i przytwierdzić rogiem.

-fid, przyr. (**fidus** ł. rozcięty) podzielony, np. **trifid** na troje, w szcz. bot. nacięty, np. **bifid**, zatokowy **pinnatifid**.

Fidac, s. lub **F.I.D.A.C.** skrót nazwy **Fédération Interalliée des Anciens Combattants** (federacja' eterallie' dezansje' kabata~) związek międzynarodowy dawnych towarzyszy broni (weteranów Wojny Światowej 1914—1918) walczących po stronie aliantów antyniemieckich.

fidalgo, s. (fidal'go) szlachcic portugalski; ob. **hidalgo**.

fiddle, s. (fidl) 1) pot. skrzypki, skrzypce; ob. **violin**; 2) szk. skrzypek, osoba produkująca się dla zabawy widzów; 3) coś podobnego kształtem do skrzypiec; np. rakietka tenisowa; 4) bot. dla podobieństwa liścia do skrzypiec, pot. a) szczaw, ob. **fiddlehead**; b) dzika marchew; 5) giełda ang. jedna szesnasta funta sterlingów; 6) mar. podkładka sznurowa pod naczynie stołowe dla zabezpieczenia od ześlizgnięcia ze stołu w czasie burzy; 6) mech, część

hebla lub podobnego narzędzia trzymająca narzędzie pod nastawionym kątem.

fiddle, vi. 1) gw. grać na skrzypcach; 2) poruszać palcami ustawicznie choć często bez celu, igrać, zajmować się przygodnie, np. to f. with gardening; 3) boks. machać rękami wprzód i wstecz jak na początku spotkania w zawodach; vt. gw. grać coś na skrzypcach; f. away trwonić czas, siły, pieniądze.

fiddleback, adj. (-bek) wcięty w pasie.

fiddleback, s. 1) kość. nowoczesny ornat, ob. **chasuble**; 2) zool. australijski chrząszcz **EUPECILA AUSTRALASIAE**.

fiddle block, mar. blok skrzypcowy (jeden krążek nad drugim nie obok siebie).

Blok skrzypcowy

f. bow, (f. bau) 1) mar. dziób łabędzi, ob. **clipper b.**; 2) smyczek, ob. **fiddlestick**, s. 1).

f. cases, (f. kej'sis) bot. owoce szelężnika **RHINANTHUS** (= **ALECTOROLOPHUS**) **CRISTAGALLI**.

fiddledeedee, int. (fidlidi) głupstwo! gadanie! nonsens! terefere-kuku!

fiddle dock, bot. pot. szczaw **RUMEX PULCHER**

fiddlehead, s. (fidl'hed) 1) zakręcony koniec górny skrzypiec, wiolonczeli, basu; bot. od podobnego kształtu zwinionych młodych liści długosz cynamonowy **cinnamon fern** **OSMUNDA CINNAMONEA**, Linn.; 3) mar. podobny ornament na dziobie okrętu; 4) pot. półgłówek, roztrzepana głowa.

fiddleneck, s. (-nek) kalifornijska roślina **PHACELIA TANACETIFOLIA**, uprawiana jako roślina pszczelna z rodziny wodnolistnych **waterleaf family** **HYDROPHYLLACEAE**.

fiddler, s. 1) pot. skrzypek (m), skrzypczak (f), ob. **violinist**; 2) gw. ang. pół szylinga, **sixpence**; 3) zool. pot. a) australijski chrząszcz, ob. **fiddleback**; 2) b) eur. siewka **sandpiper** **ACTITIS HYPOLEUCA**; c) meks. kaczka nadrzewna **DENDROCYGNUS AUTUMNALIS**; d) kanad. dzięcioł **COLAPTES AURATUS**; e) austral. ryba **TRYGONORRHONA FASCIATA**.

fiddler crab, zool. krab skrzypek

Krab skrzypek

UCA MINAX z jednym kleszczem znacznie dłuższym niż drugi i tak ustawionym, że robi wrażenie podobieństwa do pozycji ramienia grającego skrzypka.

Fiddler's Green, bajeczny kraj dla marynarzy i obieżyświatów, gdzie

kredyt jest otwarty dla wszystkich i nigdy nie zbraknie zabawy.

fiddlestick, s. (-stik) 1) smyczek; 2) = **fiddledeedee**; 3) roln. pręt u siewnika.

fiddlewood, s. (-uud') twarde drewno amer. drzewa z rodzaju *CITHAREXYLUM*, dominik. *PETITIA*; nadśródziemnomor. *VITEX AGNUS-CASTUS*, Linn.; hondur. *TECOMA*.

fiddley, s. (fid'li) mar. nadpalarnia, góra pokryta dla wentylacji kratą f. **opening**.

fideicommissary, s. (fajdi-ajko'-miseri) ordynat.

fideicommissor, s. (-komi'sor) fundator ordynacji.

fideicommissum, s. (-som) pr. fideikomis, spadek pozostawiony z zastrzeżeniem praw lub nadań dla osób trzech pierwotnie na dobrą wiarę spadkobiercy, z czasem pod rygorami; najpowszechniej znaną formą była ordynacja zatwierdzona przez rząd a założona w interesie zachowania wielkiego majątku rodzinnego na wieki w ręku jednego dożywotniego posiadacza, który nie miał prawa sprzedaż ziemi ani w całości, ani częściowo.

fideism, s. (faj'di-izm) filoz. poleganie na wierze, nie na rozumowaniu, w sprawach prawd religijnych.

fidejussion, s. (fajdidzo'szn) pr. poręczenie, gwarancja.

fidejussor, s. (-sor) pr. poręczyciel, ręczyciel.

Fidelio, s. (fide'lio) muz. jedyna opera Beethovena (Ludwik van Beethoven, bej'towen, 1770—1827, „Fidelio”, pierwotnie „Lenora” (1805); istnieją cztery uwertury do tej opery, zwane uwerturami do „Lenory”.

fidelity, s. (fide'liti) 1) wierność, a) spełnianie obowiązków, w szcz. małżeńskich, służbowych, osobistej lojalności itp.; b) dokładność (odpisu, aparatu elektr.); 2) F. służbowy krzyż zasługi w królestwie Badenii (1715—1918); f. **bond**, assek. ubezpieczenie od defraudacji lub (czasem) niedbalstwa urzędnika.

fideos, s. (fidej'os) bot. kaniańka *CUSCUTA AMERICANA* w Portorico.

fidepromission, s. (fajdipromi'szn, na kont. eur. fidepromi'szn) pr. rzym. kontrakt poręczenia.

Fides, s. (fajdz, na kont. eur. fi'des) mit. rzym. Fides, bogini wierności; f. muz. lutnia.

fidget, s. (fi'dzet) 1) niepokój; 2) wiercenie się, nerwowość; 3) kto lub co ustawicznie i niespokojnie porusza się, niespokojny duch.

fidget, vi. 1) niespokojnie kręcić się na wszystkie strony, wiercić się nerwowo i niecierpliwie; 2) martwić się, gryźć się; vt. 1) denerwować, rozdrażniać, igrać niespokojnie z (abl.).

fidgeter, s. niespokojny duch, wiercipięta (m).

fidgety, adj. niespokojny, nierwo- wy, grymaśny.

fid hole, ob. **fid**.

Fidia, s. (fi'dja) zool. fidia, stonka winogrodowa, rodzaj owadów z rodziny stonkowatych *CHRYSOME-*

LIDÆ, której jeden gatunek dotkliwie uszkadza winnice amer.; f. osobnik tego rodzaju.

Fidibus, s. (fi'dibos) zwitek papieru do zapalania fajki.

fidicinal, adj. (fydi'sineł) dotyczący instrumentów strunowych.

fidicinales, s. pl. (fy'disineł'liz) anat. mięśnie glistne w dłoni ludzkiej, używane w szcz. w grze na instrumentach strunowych, ob. **lumbrealis**, **MUSCULI LUMBRICALES**.

fidicula, s. (fidi'kiula) pl. æ (-e) mała lira (zdr. **fides lira**).

fiducia, s. (fidiu'szia) lub **contractus fiducie**, pr. rz. układ sprzedaży z obowiązkiem odprzedaży na powrót na wypadek ziszczenia się pewnych warunków.

fiducial, adj. (fidiu'szł) 1) polegający na zaufaniu i wierze; 2) fiz. przypuszczalny, przyjęty (za coś).

fiduciary, s. (fidiu'szeri, Ang. -szö-ri) wiernik, pełnomocnik.

fie, int. (faj) fe, pfe.

fiedlerite, s. (fi'dlerajt) min. (?) fideryt (nie jest właściwie minerałem) zaliczany do solowców w rzędzie chlorków metali ciężkich podobnie jak laurionit, Pb Cl OH.

fief, s. (fif) pr. feud. feudalny majątek ziemski.

fie-fie, vt. (fajfaj') powiedzieć komu „pfe”.

field, adj. polny, w bot. **ARVEN-SIS**, **CAMPESTRIS**.

field, s. 1) pole, odr. lasu; 2) zagon, uprawna ziemia; 3) obszar ziemni dający korzyści, np. kopalnia itp. **diamond f.**, **coal f.**, **oil f.**; 4) pole walki; 5) lotnisko, **flying f.**; 6) duża przestrzeń pod gołym niebem; 7) pole, poszczególne części tarczy herbowej, monety, sztandaru; 3) arena, pole, rodzaj, zakres, obręb, dziedzina działalności: literackiej, handlowej itp.; 9) el., fiz., magn., obszar objęty danym wpływem; 10) sport. plac poświęcony wysiłkom konnym, grom sportowym, jak piłka nożna, piłka metowa itp.; wszyscy zgłoszeni uczestnicy gry zbiorowej; czasem wszyscy z wyjątkiem jednego faworyta lub dwóch.

f. **artillery** (artil'ry) woj. artyleria polowa; a) artyleria używana w polu, ciężka, średnia, lekka; b) rodzaj broni mający sobie poruczoną służbę i nadzór nad materiałem artyleryjskim; c) F.A., St.Zj. dział regularnej armii pod rozkazami generałmajora zwanego szefem Artylerii Polnej.

f. **battery**, (bet'ri) woj. bateria polnej artylerii.

f. **betony**, (f. be'toni) bot. czyszciec polny **field hedge nettle** **STACHYS ARVEN-SIS**, Linn.

fieldbird, (-börd) zool. złota siewka.

field book, inż. drog. notatka z zapisami inżyniera drogowego.

f. **bugloss**, s. (biu'glas) bot. krzywo- szczy polny, **small** lub **f.b.** **LYCOPSIS ARVEN-SIS**, Linn.

f. **camomile**, bot. ob. **Anthemis**.

f. **chickweed**, bot. rogownica polna **mouse-ear chickweed** **CERASTIUM**

ARVENSE z rodziny goździkowatych **pink family** **CARYOPHYLLACEÆ**.

f. **clerk**, woj. biurowy pracownik w czynnej służbie wojskowej w polu; f. **colors**, woj. a) chorągiewki wtykane w ziemię dla oznaczenia miejsc w polu dla oddziałów; b) sztandary; f. **company**, woj. w armii bryt. oddział inżynierski składający się z 200 osób.

f. **corn**, roln. kukurydza pastewna.

f. **cornet**, 1) hist. na Przyłasku Dobrej Nadziei komendant milicji obywatelskiej na wypadek zamieszek wewnętrznych; 2) obecnie podrzędny sędzia pokoju w Związku Afr. Płd.

f. **cranes bill**, bot. ob. **alfilaria**.

f. **cress**, bot. dzika eur. pieprzica polna **peppergrass** **LEPIDIUM CAMPESTRE**, R.Br. z rodziny krzyżowych **mustard** rodziny **CRUCIFERÆ**.

f. **cricket** (-kry'kiet) zool. nazwa rozmaitych świerszczów z rodzajów **GRYLLUS** i **NEMOBIUS**, w szcz. świerszcz polny **GRYLLUS CAMPESTRIS** z gromady owadów rzędu prostoskrzydłych czyli szarańczaków **ORTHOPTERA**.

f. **day** (f'dej') 1) zebranie towarzyskie pod gołym niebem np. wycieczka botaników w celu zbierania okazów; majówka; wiec w parku pozamiejskim; 2) a) wystawa, pokaz; b) sposobność znacznego powodzenia handlowego lub agitacyjnego; 3) St.Zj. zabawa sportowa, publiczne zapasy, gra w piłkę; 4) mar. wielkie sprzątanie na okręcie; 5) woj. dzień masowych ćwiczeń.

f. **dodder**, bot. (f.da'der) kaniańka polna **CUSCUTA ARVEN-SIS**, Beyr.

f. **dog**, (f. dog) myśl. pies trenowany do polowania w polu.

f. **duck**, (f. dok) zool. mały drop **little bustard** **OTIS TETRAX**.

fielded, adj. (fil'dyd) woj. będący w polu, przec. w twierdzy.

fielder, s. (-er) 1) piłka met., kryk. itp. uczestnik umieszczony w polu; 2) wyśc. konne. kto stawia zakład przeciwko faworytowi.

fieldfare, s. (fi'dafer) zool. kwiczoł **TURDUS PILARIS**, do 28 cm. długości, zimuje w W. Bryt. resztę roku spędza w Eur. Płn.

field garlic, bot. czosnek winnicowy **wild onion** **ALLIUM VINEALE**, Linn.

f. **glass**, opt. 1) teleskop zwyczajny typu lornetkowego o znacznej sile powiększającej, **binocular**; 2) mały achromatyczny teleskop długości około 50—60 cm. (20—25") z kilkoma rurami do wyciągania; 3) = f. **lens**; 4) mar. luneta ziemska.

f. **gray**, kolor siwo-popielato-niebieski używany przez długi czas na uniformy wojskowe.

f. **gromwell**, ob. **corn gromwell**.

f. **gun**, (f. gon) woj. działo polowe.

f. **hand**, robotnik rolny; dawniej w St.Zj. niewolnik pracujący w polu, odr. służby domowej.

f. **hospital**, woj. szpital polowy.

f. **house**, sport. zabudowanie obok boiska sportowego służące jako magazyn przyborów i garderoba.

f. intensity, elek. natężenie pola magnetycznego, elektrycznego itp., miara siły; ob. **radio f. i.**

f. judge, sport. St. Zj. urzędnik kontrolujący czas podczas gry sportowej, czas i zachowanie się graczy oraz pomaga arbitrowi i bezstronnie umpire i referee, w osądzeniu faktów (dzierżenia piłki itp.).

f. kitchen, woj. kuchnia polowa.

f. lens, opt. soczewka umieszczona blisko przedmiotu mająca gromadzić promienie do innej części aparatu optycznego.

fieldman, s. (fild'men) pl. -men; 1) kup. agent podróżujący; 2) nauk. badacz zajęty poza laboratorium w celach naukowych; 3) roln. polowy, dozorca robotników w polu.

f. meeting, zebranie pod gołym niebem.

f. mouse, mysz polna, ob. **vole**.

f. music, mar. i woj. członkowie orkiestry grający na bębnach, cymbałach, trąbach, piszczałkach itp.

f. of blood (f. ow blöd) 1) bib. ob. **Aceldama**; 2) hist. krwawe pole pod Kannami (Cannae 216 przed Chr.), gdzie Hannibal zadał Rzymowi krwawą klęskę.

f. of consciousness, (f. ow kan'szy-znes) psychol. cała suma świadomości w pewnej chwili.

f. officer, woj. naczelny oficer w randze pułkownika, podpułkownika albo majora, ob. **general officer**.

f. of fire, woj. pole pod ogniem, przestrzeń mogąca być osiągnięta ogniem wojska w danej pozycji, przedpole, pole obstrzału.

f. of honor, pole chwały.

f. of vision, (f. ow wi'zen) opt. i psychol. pole widzenia, zespół punktów w przestrzeni jakie mogą być objęte równocześnie a) jednym okiem lub b) dwuocznymi, gdy oczy są w spokoju, c) przy ruchach gałek ocznych, d) przy ruchach głowy.

fieldpiece, s. (fild pi's) woj. działo, armata.

field pine = **poverty plant** HUDSONIA ERICOIDES z rodziny posłonkowatych rockrose family CISTACEAE.

f. radio, **f. telegraph**, **f. telephone**, woj. polowe radio, p. telegraf, p. telefon.

f. training, woj. musztra polowa.

f. winding, elek. uzwojenie magnetyczne.

f. wormwood, (f. uörm'uud) bot. bylica polna ARTEMISIA CAMPESTRIS, Linn., bardzo podobna do piołunu A. ABSINTHIUM, Linn., ob. ARTEMISIA.

fiend, s. (fi'nd) 1) przest. wróg; 2) Szatan, najgorszy wróg człowieka, diabeł, demon; 3) człowiek okrutny o diabelskich instynktach; 4) człowiek oddający się chorobliwie nałogowi pijaństwa, morfinizmowi itp., także zapamiętały sportowiec, zbieracz, kolektor itp., oddający się bezmiernie swemu zamiłowaniu; -ish, (-isz) diabelski, diabli, szatański, czarci.

fierce, adj. (fir's) 1) dziki, okrutny, rozjuszony; 2) żarliwy, nadzwyczaj czynny, energiczny, rzutki.

fiercen, vi. umacniać się, zyskać na sile i rozmachu.

fiery, adj. (faj'eri) 1) ognisty; 2) działający jak gdyby ogień, rozżarzony, gorączkowy; 3) podobny do ognia, żarzący się, świecący; 4) żarliwy, gwałtowny, rozpalony; 5) namiętny, popędliwy, obraźliwy; 6) hist. med. gorączkowy, ob. **humor**; 7) używający ognia, np. f. weapon broń ognista; 8) zapalny, zawierający palny materiał; **f. mine** gases zapalne gazy kopalniane; 9) (o stali) mający błyszczącą powierzchnię.

fiery, adv. gorąco, namiętnie, zapalczywie.

f. cross, krzyż ognisty, 1) hist. szkockie wici wojenne: krzyż opalony i nasyciony krwią słany był od klanu do klanu; 2) St. Zj. pionący krzyż zapalony tajemniczą ręką na szczycie góry jako sygnał ku-klux-klanu.

f. red, kolor płomienia złotawo-czerwony.

f. sign, znaki Zwierzyńca gorące i suche: Baran, Lew, Strzelec; **f. triplicity**, ob. **triplicity**.

fiesta, s. (fie'sta; wł.) 1) święto, dzień patrona; 2) kolor żółtawo-czerwony.

fife, s. (fajf) muz. piszczałka, fu-jarka; vt. grać na piszczałce.

fifer, s. (-er) grający na piszczałce, piszczałek.

fifteen, adj. (fifti'n) piętnaście (liczebnik).

fifteen, s. 1) piętnastka, 15, XV, xv.

fifteenth, adj. (-) piętnasty (liczebnik porządkowy); s. piętnasty (dzień miesiąca), dawniej z punktem np. 15. lipca, obecnie bez punktu 15 albo 15-ty lub 15-go; piętnasta część, jedna piętnasta (ułamek).

Fifteenth Amendment, St. Zj. piętnasta poprawka do Konstytucji Amerykańskiej uchwalona po Wojnie Domowej prowadzonej pod hasłem zakończenia niewolnictwa; poprawka nadała równość obywatelską Murzynom na papierze rzekomo od 30-go marca 1870, lecz po dziś dzień nie została wprowadzona w życie całkowicie.

fifth, adj. (fif) 1) piąty liczebnik porządkowy) 5, 5-y, V, v.

fifth, s. 1) piątka; 2) jedna piąta, piąta część (ułamek); 3) muz. kwinta, interwał obejmujący pięć całych tonów; ton tego interwału; akord dwóch tonów oddalonych od siebie o kwintę; piąty ton licząc od dominanty.

Fifth Avenue (fif; ew'niu) jedna z najpiękniejszych ulic Nowego Jorku znana ze swych wykwinnych sklepów i pięknych domów mieszkalnych.

fifth estate, piąty stan, uczeni, jako uzupełnienie tradycyjnych czterech stanów w społeczeństwie (duchowieństwo, szlachta, lud i od XIX w. robotnicy, ob. **estate i forth estate**); znaczenie stanu szlacheckiego uległo tak głębokiej zmianie w w. XIX, że dawniejszy tradycyjny podział przetrwał się na nowoczesny: kapitał, zorganizowana praca, rolnictwo, duchowieństwo, uczeni.

fifthly, odr. ('-li) po piąte.

fifth monarchy, (f. mo'narki) rząd świata przepowiedziany rzekomo przez Daniela (bib.); cztery poprzednie monarchie: asyryjska, perska, macedońska (za Aleksandra) i rzymska; piąta ma nadejść z tyśiącieciem Chrystusowym; hist. ang. za czasów protektoratu Cromwella od 1640 (śmierci Karola) do 1653 (końca protektoratu) lub do 1660 (restauracji) żywy ruch społeczny **Fifth Monarchy Men** pod hasłem zbrojnego przewrotu w służbie powrotu Chrystusa Pana.

f. nerve, (f. nerw) anat. płyta nerw czyli piąta para nerwów, nerwy rozdzielne, ob. **trigeminal nerve**.

f. of May, hist. pol. dzień 5-y maja, na który powołany był pierwotnie Sejm w 1791; termin jednak przyspieszono by uchwalić konstytucję już 3-go maja w obawie opozycji możnowładców.

f. of November, hist. ang. data nieudanej rewolucji katolickiej, 5-ty listopada 1605; ob. **Gunpowder Day**.

f. quarter, (f. kuor'ter, dosł. piąta ćwierć) reżn. część ubitego zwierzęcia oddzielona od czterech ćwiartek, obejmująca (po odruczeniu nieużytków) podrobie drobiu lub ptactwa, a głowę, ogon, skórę, rogi, racice, łój, tłuszcz, zórz, serce, wątrobę itp. bydlę.

f. ventricle, (f. wen'trikl) anat. dodatkowo do czterech komór mózgowych nazwa „piątej komory” dotyczy szpary między warstwami przezojczy przezojczy SEPTUM PELLUCIDUM.

f. wheel (f. hui'l) poziome koło lub półkoło umieszczone nad przednią osią wozu (nie samochodu), a pod nawozem, pozwalające nawracanie wozu bez niebezpieczeństwa przewrócenia; 2) koło zapasowe, konieczne od czasu do czasu w jeździe samochodem; 3) w czasach przedsamochodowych „piąte koło u wozu” rzecz lub osoba zbyteczna, coś bezwartościowego.

fiftieth, adj. (fif'ti-e) pięćdziesiąty (liczebnik porządkowy); s. pięćdziesiąta część, jedna pięćdziesiąta (ułamek).

fifty, s. (fyf'ti) pięćdziesiąt, 50, I, l; pl. **fifties** (-s) a) pięćdziesiątki, szereg liczb w okresie 50—59, **fifty-one**, **fifty-two** itd., **fifty-first**, **fifty-second** itd.; b) pięćdziesiątka, lata wieku ludzkiego; in the f. w pięćdziesiątych latach, pot. z pięćdziesiątką na karku; f.-f. gw. St. Zj. pół na pół, f.-f. **allegiance** podzielona lojalność, przynależność do dwóch patronów; f.-f. **chance** równe widoki, np. wyzdrowienia lub śmierci, zysku lub straty itp.

fifty-four forty or fight (fif'ti for for'ti or fajt, 54° 40' albo wojna) hist. St. Zj. hasło partii demokratycznej w 1844 (dem. Prez. Polk) ob. **Northwestern Boundary Dispute**.

fig, s. (fig) 1) drzewo figowe z rodzaju FICUS w szcz. uprawiane powszechnie (od niedawna także w St. Zj.) FICUS CARICA, Linn., ob. **caprifig**, **caprifigation**; 2) figa, owoc drzewa figowego; najlepsze figi świata pochodzą ze Smyrny; 3) po-

dobne drzewo australijskie MARS-DENIA LEICARDTIANA i owoc ELAEOCARPUS; 4) zach. ind. a) banan figowy; b) figa koszenilowa; 5) szczypta np. tabaki; 6) wet. guz (na nodze konia) podobny do figi; 7) figa, rzecz bezwartościowa, nic; 8) figa = fico.

Figaro, s. (fi'garo) Figaro, postać z komedji de Beaumarchais'a pseudonim Piotra Augustyna Carona (Caron, kara, 1727—1799) „Cyrułik Sewilski”, „Le Barbier de Séville” (lō barbie' dō Sejwii', 1775) i „Wesele Figara”, „Le Mariage de Figaro” (lō marjaż' dō Figaro', 1784) dwóch satyr na sfery derydujące przed Wielką Rewolucją; Beaumarchais (bomarsze') czynnie popierał Rewolucję Amerykańską dostarczając broni; dwie wielkie satyry doczekały się przeróbki na opery przez mistrzów tej miary co Mozart („Le Nozze di Figaro”, 1786) i Rossini („Il Barbiere di Siviglia”, 1816); 2) f. golibroda.

figaro sauce (f. so's) kuch. sos à la Figaro, sos holenderski (ob. hollandaise) z tartymi pomidorami.

fig. banana, Ind. Zach. banan figowy.

f. bar, pierniczek nadziewany figami.

f. bean, lubin.

figbird, s. (fi'görd) zool. wilga australijska ORIOLOUS SPHECOTERES.

fig dust, kasza owsiana dla ptaków w klatkach.

figeater, (fi'g'iter) zool. duży chrząszcz COTINIS NITIDA, pid. St.Zj.

figging, s. (fi'g'in~) tworzenie się ziarnistych skrzepów w mydlinach.

fight, s. (fajt) 1) walka, bitwa, utarczka, bójka, bijatyka; 2) nieporozumienie, sprzeczka; 3) siła do walczenia, chęć walczenia, bitność.

fight, vi. walczyć, with, against, for; vt. zwalczać; f. out, wywalczać to f. the tiger grać w faraona przeciwko bankierowi; to f. with windmills walczyć z wiatrakami (jak Don Kiszot).

fightable, adj. ('-ebi) skłonny do bitki.

fighter, s. (faj'ter) 1) bojownik (fizycznie i umysłowo), orędownik, człowiek gotów do walki; 2) żołnierz; 3) zapaśnik.

fighting, adj. (faj'tin~) 1) walczący, dzielny, sprawny; 2) wojowniczy, bojowniczy; f. chance, pot. słabe widoki, w chorobie możliwość wyzdrowienia, niewielka perspektywa powodzenia wszelako możliwego; f. cock 1) kogut zapaśniczy; 2) bojownicza osoba; f. cocks, bot. a) babka lancetowata ribwort czyli English plantain, PLANTAGO LANCEOLATA, Linn.; b) fiołek lancetowaty lance-leaved violet VIOLA LANCEOLATA, Linn., pin. St.Zj.; f. crab = fiddler crab; f. sandpiper, zool. bekas bitny MACHETES (czyli PHILOMACHUS) PUGNAX; f. weight, waga zapaśnika decydująca o tym do której klasy zapaśnik należy.

fight-off, s. (fajt'of) dodatkowe

rozstrzygające spotkanie zapaśników w razie braku rozstrzygnięcia.

fightwite, s. (fajt'uajt) stare pr. ang. grzywna za udział w zakłóceniu pokoju.

fig insect, osa figowa.

Figitidae, s. pl. (fi-, faj-dzit'idi) zool. rodzaj błonówek (błonkoskrzydłych) HYMENOPTERA spokrewnionych z galaszkami; ich larwy pasorczytują na muchach, mszycach itp. owadach.

fig marigold, (fig me'rigold) bot. przypoludnik kryształkowy MESEM-BRYANTHEUM CRYSTALLINUM z rodziny przyszczytnicowatych AZONACEAE; okolice nadśródziennomorskie.

figment, s. (fig'-ment) wymysł, fantazja, pomysł.

figmental, adj. ('-ei) urojony.

fig moth, (f. moż) zool. motyl mklka próchniczka EPHESTIO CAUTELLA, której gąsienice żywią się rodzynkami, suszonymi porzeczkami i figami, tytoniem, orzechami, czekoladą itp.

Fig Sundaw, gw. Ang. niedziela palmowa.

figuline, arj. (fi'giulin, -lajn) gliniany.

figura, s. (figu'ra) pl. -ae (-i) hist. muz. nuta.

figurable, adj. (fi'giurebt) dający się kształtować; **figurability**, s. (-li-ti) zdolność przyjmowania własnego kształtu; woda nie ma tej zdolności, przyjmuje tylko kształt naczynia w którym się znajduje.

figural, adj. ('-ei) 1) przest. w przenośni, emblematyczny; 2) dotyczący postaci, kształtu lub liczby.

figurant, s.m. (fi'giurent) 1) tancerz w grupie baletowej, figurant; 2) niemy aktor na scenie; zbyteczny funkcjonariusz, polityk bez wpływów.

figurante, s.f. figurantka, statystka na scenie, tancerka w zespole baletowym.

figurate, adj. składający się z postaci, kształtów lub numerów; muz. kwiecisty, obrazowy.

figuration, s. ('-ej'szn) 1) kształtowanie; 2) kształt.

figurative, adj. ('-retyw) w przenośni, obrazowy, typowy, emblematyczny; 2) kwiecisty (styl, opis itp.); 3) muz. kwieciste opracowanie tematu; 4) szt. p. dotyczący przedstawiania kształtów za pomocą rysunku, rzeźby itp.

figure, s. (fi'giur, Ang. -gör) 1) liczba, cyfra 1,2,3,4, itd. w dokumencie prawnym (np. na weksłu); w razie sprzeczności między liczbą wypisaną literami a cyframi decyduje liczba wypisana literami, np. trzydzieści siedem dolarów, \$31, dokument będzie ważny na 37; 2) postać; 3) kształt kontur; 4) przedstawienie postaci za pomocą rysunku, malowidła, rzeźby itp., podobieństwo, podobizna, obraz; 5) osoba, rzecz lub czynność pojęta jako tożsamość innej osoby, rzeczy lub czynności, której tedy staje się wyrazem; 6) urojona postać, fantazja; 7) wyrażenie porównawcze, podobieństwo; 8) dia-

gram lub rysunek przedstawiający treść książki; 9) kontur kształtu zakreślonego tyżkami na lodzie lub samolotem w powietrzu; 10) rysunek, wzór materiału tkanego, papieru itp.; 11) wrażenie pozostałe z zachowania się lub zajścia, to present lub to cut a (sad, impressive itd.) figure; 12) postać, osobistość (historyczna); 13) cena; 14) horoskop; 15) geom. figura geometryczna, rysunek, przestrzeń określona liniami; płaszczyzna; przestrzeń określona ścianami; f. przestrzenna; f. jedno-, dwu-, trójwymiarowa; 16) leśn. wzór wytworzony przez cięcie drewna lub fornierów o pomieszanym słoju; 17) log. forma syllogizmu co do rozmaitego pomieszczenia środkowej przesłanki; takich form jest cztery:

M jest P	P jest M
S jest M	S jest M
to S jest P	to S jest P
M jest P	P jest M
M jest S	M jest S
to S jest P	to S jest P ;

18) muz. figura muzyczna, grupa tonów powtarzająca się i łącząca się w rozmaite kombinacje tak że można utworzyć temat lub całą kompozycję; 19) proz. rozmyślenie opuszczenie poprawnego wyrażenia lub poprawnej wymowy; 20) psychol. zwarta jednostka wybijająca się ponad mętne zło; 23) retor. figura retoryczna, ob. figure of speech.

figure, vi. 1) figurować, być widocznym, uczestniczyć w publicznej czynności; ukazać się; 2) pot. rachować, operować liczbami; 3) pot. kombinować polityczne możliwości; vt. 1) kształtować, przedstawiać postać, rysować, portretować; 2) wyrazić obrazowo, symbolicznie, symbolizować; 3) ozdobić rysunkami postaci; 4) wykazać cyframi, rachować, kalkulować; 5) przedstawiać podobieństwo, np. chmury do ptaków w locie; to f. in, pot. wliczyć, włączyć; to f. on liczyć na (acc.); to f. out a) wylczyć, wyrachować, dorachować się; b) wyjaśnić sobie, wykombinować, wyrozumić; to f. up liczyć, obliczyć.

figured, adj. (fi'görd) 1) wyrównany, wymalowany; 2) ozdobiony; 3) ozdobny, np. materiał wzorzysty; 4) obrazowy, urojony, w przenośni, wymyślny, nieprzecywny.

figure dance, taniec figurowy, np. kadryl, lansjer, mazur itp.

figured lumber, (leśn. a) o drewnie twardej cięty pod prostym kątem do słoju rocznych; b) o drewnie miękkim: cięty pod kątem wyżej 45 do słoju rocznych.

figure eight, ósemka; **figure-eight**, adj. w kształt ósemki; f. -e. knot, mar. węzeł ósemkowy, ósemka, także f.-of-eight knot.

figurehead, s. (fi'görd) 1) marposąg, biust itp. ustawiony na przedniej części okrętu; 2) pozorny naczelnik urzędu udzielający swojego nazwiska przedsiębiorstwu, ale w istocie nie spełniający żadnych obowiązków; czasem osoba zajmująca naczelne stanowisko ale dająca się

kierować decyzjom innych; pot. malowany, prezydent.

figure of fun, śmieszna postać, osoba budząca powszechną wesołość ekstrawaganckim strojem i zachowaniem się.

f. of speech, figura retoryczna, zwrot lub sposób wyrażenia się użyty w mowie dla zwiększenia wrażenia na słuchaczach; ob. *allegory, anticlimax, antithesis, apostrophe, climax, euphemism, exclamation, hyperbole, interrogation, irony, litotes, metaphor, metonymy, onomatopoeia, personification, simile, synecdoche, vision*.

figuresome, adj. zwracający na siebie uwagę.

figurette, s. (*figuret'*) figurynka, mała porcelanowa figurka.

figurine, s. (-ri'n) figurynka, odlew przeźnawnie z terakoty.

fig wart, (*fig uort'*) med. brodawka kłykcinowa w okolicy narządów rozrodczych i odbytu; rodzaj *CONDYLOMA*.

f. blast, (*f. uasp'*) zool. niewielka osa, *BLASTOPHAGA GROSSORUM* z rodziny *AGAONIDÆ*, nadrodziny *CHALCIOIDEA*, żyjąca na dzikiej fidzie, *caprifig*, odgrywająca bardzo ważną rolę w zapładnianiu figi hodowanej, ob. *caprification*.

f. wax, ob. *gondang*.

figworm, s. (*fig'uorm*) zool. gąsienica młiki prochniaczki, ob. *fig moth*.

figwort, s. (*fig'uort'*) bot. w ścisłym znaczeniu każda roślinna rodzaju trędownikowego *SCROPHULARIA*; w szerszym znaczeniu każda roślina z rodziny trędownikowatych, *SCROPHULARIACEÆ*.

Fiji, s. (*fi'dzi*) pl. -s (-s) 1) członek rodzimej rasy ludzkiej na wyspach Fidżi; *F. disease* patol. rośl. choroba trzciny cukrowej, pierwszy raz spostrzeżona na wyspach Fidżi.

Filago, s. (*filej'go*) bot. nicennica *cotton rose* *FILAGO*, Linn., rodzaj roślin z rodziny złożonych *COMPOSITÆ*.

filament, s. (*fil'ament*) 1) nić, nitka, włókno, cienki przedmiot podobny do nitki; 2) cienki promień z korony słonecznej; 3) bot. a) część precika dźwigającego pylnik; b) nitkowata gromada komórek trzymających się razem czyli bardzo długa jedna komórka niektórych glonów, grzybów i bakterij; 4) elek. nitkowaty przewodnik z węgla lub metalu przez który przechodzi prąd elektryczny; w szcz. w openie elektr. katoda w postaci drutu metalowego rozpalonego przez przechodzący prąd elektryczny; 5) zool. a) cienki haczek puchowego pierza; b) nitkowata część skrzeli.

filament, vt. skubać na nici, robić nitki.

f. lamp, elek. włókno żarzeniowe (*incandescent lamp*).

filander, s. (*filen'der*; od hol. podróżnika Kornela Philandra de Bruyn) zool. kangur *MACROPUS BRUINI* z wysp Aru w Hol. Ind. Wsch.

filanders, s. pl. (*filen'drs*; *filer* fr. prząść) 1) zool. tasiecnice żyjące na

wnętrzościach sokoła; 2) wet. choroba wywołana przez te tasiecnice.

filao, s. (*fila'o*) bot. rodzaj drzewa austral. o czerwonym drewnie; *CASUARINA EQUISETIFOLIA*, ... ob. *beef-wood, casuarina*.

filar, s. (*faj'lör*) dotyczący linii lub nitki, nitkowy, ob. *micrometer*.

-*filar*, przyr. -nitkowy, -linijny.

Filaria, s. (*filej'ria*) zool. i med. nitkowce, rozległy rodzaj nitkowatych robaków typu czerwiochowatych *SCOLECIDA*, gromady oblenkowatych *NEMATHELMINTES*, pasorzytujących we krwi i tkankach kręgowców (a także wielu niekręgowców); gąsienice przenoszą często skoniowatość, ob. *elephantiasis*; f. osobnik rodzaju *F.* i rodziny *FILARIIDÆ*; nitkowiec podskórny *Guinea worm* *DRACUNCULUS* (albo *FILARIA*) *MEDINENSIS* (do 1 m. dłg.) cienki jak struna pasorzytuje pod skórą człowieka wielkie sprawiając cierpienia; w kiszkiach ludzkich pasorzytuje glista *common roundworm* *ASCARIS LUMBRICOIDES*, ob. *Ascaris*; oraz drobny owisk *pinworm* *OXYURIS VERMICULARIS* pospolity u dzieci a także u koni, *O. EQUI*; -i, adj. (-i) dotyczący nitkowca, nitkowcowy, spowodowany przez nitkowca, -*filarian*.

filariasis, s. (-raj'ezys) med. nitkowica, zakażenie spowodowane przez nitkowce, ob. *Filaria*.

filaricidal, adj. (-risaj'del) med. zabójczy dla nitkowców.

filariform, adj. (-form) nitkowaty, podobny do nitkowca.

filarious, adj. (*filej'riös*) med. 1) nitkowaty; 2) nitkowcowy; 3) mający nitkowicę, ob. *filariasis*.

filar micrometer, astron. mikrometr nitkowy, mikrometr astronomiczny składający się z nitki ruchomych i nieruchomych, poziomych i pionowych, którymi kieruje śruba precyzyjna pozwalająca na najdokładniejsze wymiary teleskopowe.

filasse, s. (*filas'*) włókno roślinne gotowe do fabrykacji.

filate, adj. (*fil'et*) nitkowaty, cienki i prosty.

filator, s. (*faj'-, fi'-le-tör, -tor*) zool. narząd połączony z kądziolkami służący do regulowania rozmiaru i kształtu nitki pajaka lub jedwabnika.

filature, s. (*fil'aczör*), wyciąganie w nitkę, nawijanie nitki z kokonu.

filbert, s. (*fil'bert*) bot. 1) orzech laskowy (krzew i owoc); ob. *corylus, hazel*; 2) kolor łupiny orzecha laskowego.

filbert-mouse, ob. *dormouse*.

filch, s. (*filcz*) pot. 1) kradzież; 2) rzecz skradziona.

filch, vt. kraść, ukraść, ściągnąć, grypsnąć.

filcher, s. (-er) pot. złodziej, ob. *thief*.

file, adj. (*fajl*) przeznaczony do złożenia do aktów; np. *f. card, f. copy*.

file, s. 1) przest. nić przewodnia (życia, powieści itp.); 2) przyrząd (teki, skrzynki itd.) do utrzymania archiwum w porządku; 3) archiwum

dokumentów, listów, druków itp.; 4) spis, skorowidz; 5) rząd, szereg ustawiony w porządku według czasu, na-dejścia, według wysokości itd.; 6) myśl tropiąca; 7) szachy. szereg pól szachownicy od jednego gracza do drugiego; 8) woj. szereg żołnierzy stojących jeden za drugim, odr. rzędu żołnierzy stojących obok siebie, *rank*; the front - rank man is the *f. leader* żołnierz stojący w pierwszym rzędzie prowadzi szereg.

(II) **file**, s. 1) pilnik; *rough f.* zdzierak; *coarse f.* ciężki p., półdzierak; *bastard f.* średni p., średniak; *smooth f.* p. gładzący, gładzik; *blunt f.* p. cięty równolegle; *taper f.* lub *pointed f.* p. ostrokończasty; *slim f.* p. bardzo wąski w stosunku do długości; *three square f.* lub *triangular f.* p. trójkątny, p. trójkątny, *square f.* p. czworokątny; *half-round f.* p. półokrągły; 2) gw. spryciarz; 3) zool. żeberkowana część narządu odwodu wydającego odgłos ćwierkania świerszcza itp.

(I) **file**, vi. maszerować gęsiego (w szeregu jeden za drugim, nie rzędem obok siebie); vt. 1) przest. nizać, nakładać na nitkę; 2) układać w porządku; odkładać (papiery itp.) do zbioru aktów ułożonych systematycznie; 3) pr. wnieść do sądu itp. w celu przechowania do dalszego użytku urzędowego; 4) przest. oskarżyć, potępić; 5) przest. splamić.

(II) **file**, vi. pilnować pilnikiem; vt. 1) ostrzyć pilnikiem (np. pilę); 2) gładzić; 3) off, away spiliować pilnikiem.

file -hard, adj. (*fajl'hard*) zbyt twardy na pilnik, nie dający się zetrzeć pilnikiem, przec. *file-soft*.

filer, s. (*faj'ler*) 1) kto lub co ściera pilnikiem; kto ostrzy pilnikiem *saw-f.*; kto przypilnowuje klucz do miary, *key-f.* itp.

file snake, afr. wąż podobny z wyglądu do trójkątnego pilnika.

file-soft, adj. ob. *file-hard*.

filial, adj. (*fil'iel*) 1) synowski, dziecięcy, stosowny dla syna lub córki względem rodziców; 2) biol. w systemie Mendla (ob. *Mendel's law*) pokolenie po rodzicach, *first f.*, *second f.*, itd. oznaczane jako *F₁*, *F₂*; -ity, stosunek duchowy dziecka do rodziców; f. piety, cześć dla rodziców.

filiation, s. (-ej'szn) stosunek dziecka do rodziców, w szcz. do ojca np. *paternity* and f. ojcostwo i dzieciństwo; 2) pochodzenie np. szczepu językowego; 3) dziedzictwo; coś odziedziczonego (w ustroju, charakterze itd.); 4) tworzenie linii bocznych i pokoleń; 5) pr. ustalenie ojcostwa np. dziecka niesłabego.

filibeg, s. (*fil'ibeg*) = *kilt*, s.

Filibanchia, -ta, s. pl. (*filibren'kia, 'kiata*) zool. rząd mięczaków *MOLLUSCA* w gromadzie małżów blaszkoskrzelnych *LAMELLIBRANCHIA*, często klasyfikowana jako *Pseudolamellibranchia*, ob.

filibuster, s. (*filibos'tör*; hisz. 1) hist. mar. napad korsarski; 2) St.Zj. parlamentarna obstrukcja.

filibuster, vi. 1) hist. mor. wykonać napad korsarski; 2) St.Zj. przema-

wiać w Kongresie tylko w celu zmarnowania czasu, by w ten sposób przeszkodzić załatwieniu sprawy nienawistnej dla opozycji zbyt słabej by uciąć ją w głosowaniu; vt. zwalczyć za pomocą obstrukcji parlamentarnej.

Filicales, s. pl. (filikej'liz) bot. jednazarodnikowe paprocie młodszej grupy paproci, LEPTOSPORANGIATÆ; rosną przeważnie w krajach gorących i wilgotnych; w Polsce poza długoszem królewskim OS-MUNDA REGALIS wszystkie inne formy należą do rodziny paprotkowatych, POLIPODIACEÆ.

filicauline, adj. (filiko'lin) bot. mający nitkowatą łodygę.

filic acid, (fili'sik esyd) apt. owa-dobójczy proszek otrzymywany z korenia paproci DRYOPTERIS - FILIS - MAS czyli PHEGopteris DRYOPTERIS, Fée.

filicide, s. (fili'sajd) 1) zabicie syna lub córki; 2) osoba popełniająca to zabicstwo, dzieciobójca (m), dzieciobójczyni (f), **filicidal**, adj. (fili-saj'del) dzieciobójczy.

filiciform, adj. (-form) mający kształt paproci.

filicin = **filic acid**.

Filicinea = **Filicales**.

filicite, s. (fili'sajt) kopalna paproć.

Filicornia, s. pl. (-kor'nja) zool. = **Adephaga**.

filieti, s. (fili'eti) synostwo.

filiferous, adj. (fili'feröz) bot. i zool. wydający nitki.

filiform, adj. (fili'form) kształtu nitki, włóknisty.

f. apparatus, bot. przedłużenie synergid ponad szczyt woreczka zalążkowego.

filigerous, adj. (-dżeröz) zool. przynależny do **FILIGERA** = **FLAGELLATA**, wiciowcowy.

filigree, adj. (fili'gri) filigranowy, delikatny, fantazyjny, niewytrzymały, dekoracyjny, ozdobny; filigranowa robota z drutu, porcelany, zdobna złotem i srebrem; vt. zdobić filigranową robotą.

filling, adj. (faj'lin) 1) przeznaczony do odkładania aktów według systematycznego porządku, **f. cabinet** szafka na akta; **f. clerk** archiwista, urzędnik biurowy utrzymujący akta w porządku; 2) dotyczący pilnika, **f. tool** pilnik.

filling, s. 1) a) pracowanie pilnikiem; b) opilki; 2) odkładanie aktów.

filopietistic adj. (-pajetis'tyk) dotyczący części dla przodków, znamieny dla czczenia rodzinnych tradycji.

filioque, **Filioque**, (filio'kue; dosł. i syna, i Syna) hist. kośc. Fociusz (867) użył tego słowa jako jednego z wielu pretekstów (prawdziwy powód był sprzeciwianie się Greków papieskiej supremacji) do spowodowania rozdziału KW i KRK, dopełnionego w r. 1054 przez Michała Celularjusza; spór toczył się od roku 362 (w Aleksandrii) o to, czy Duch św. pochodzi od Boga-Ojca, czy od Boga-Ojca i Boga-Syna, czy też od Boga-

Ojca przez Boga-Syna ob. **Great Eastern Schism**.

Filipendula, s. (filipen'diula) bot. wieżówka, rodzaj roślin z rodziny różowatych **rose family ROSACEÆ**; w. bulwkowata **F. HEXAPETALA**, Gilib., znamienna bulwkowymi korzeniami spichrzowatymi.

filipendulous, adj. (-öz) wiszący na nitce.

Filipinize, vt. (fili'pinajz) filipińczyć, asymilować z Filipinami.

Filipino, adj. (fili'pino) filipiński, dotyczący kraju Filipin i jego mieszkańców Filipinów.

Filipino, s.m., **Filipina**, s.f. (Fili'pino, Filipina) **Filipino** (m), **Filipina** (f), w prasie często: **Filipinczyk** (m), **Filipinka** (f).

filippo, s. (fili'po) mon. talar bity dla Mediolanu za panowania królów hisz. Filipa II, III i IV (1556—1665).

filipuncture, s. (filipon'czör) chir. wprowadzenie druczka lub nitki do tętniaka workowatego w celu wywołania skrzepienia.

Filix s. (fili'ks) bot. rodzaj paproci w rodzinie paprotkowatych **POLYPODIACEÆ**; **ASPIDIUM FILIX MAS.**, Sw. ob. **Aspidium**; **Filix**=**Cystopteris**, Bernh.

fill-, przedr. (fil) oznaczający napelnienie, np. **f.-belly** i **f.pouch** żarłok, **f.-space** przedmiot do zapychania próżnego miejsca np. w paczce, w gazecie

fill, s. porcja, pełnia, dostateczna ilość, do syta; w pol. języku zastąpiony często przez przedr. zwrotnego czasownika **na-**, np. **to eat one's f.** najeść się, **to weep one's f.** napłakać się; 2) napelnienie, wypełnienie, to co wypełnia (paczkę, korytarz, szpalte, salę, próżnię); 3) materiał do nasypów np. kolejowych; 4) strawiony i niestrawiony materiał wypełniający kiszki zwierzęcia.

fill, vi. napelnić się, wypełnić się; vt. 1) napelnąć, zapelnąć, nalać (kieliszek); 2) zaopatrzyć w (acc.); 3) nasycić, dostarczyć w pełni; 4) wypełnić tak że już nic się nie zmieści; 5) zajmować (wyłącznie); 6) wypełnić opuszczone stanowisko urzędowe przez zamianowanie następcy; 7) zatkać; 8) zasypać (rów, wyrwę); 9) **to f. an order** wykonać zamówienie; **to f. a prescription** wypełnić receptę lekarską; 10) napelnąć żagiel (wiatrem); **to f. in** giel do napelnienia wiatrem; 11) w grach hazardowych dokupić kartę, która wypełni brakujące miejsce w sekwenie itp.; **to f. in** wpisać (otwartą rubrykę itp.); **to f. in time** zabijać czas (czekając itp.); pot. zbijać baki; **to f. one's shoes** objąć po kimś stanowisko, stać się czyimś następcą; **to f. up** dopełnić.

filled, adj. part. (-d) wypełniony, dopełniony; **f. cheese** ser z mleka pełnego lub zebranego z przymieszką obcego tłuszczu; **f. soap** mydło, z którego nie usunięto wody i gliceryny za pomocą soli lub dodano sztuczne go środka czyszczącego.

(I) **filler**, s. (-er) 1) kto lub co zapelnia, zasypuje, zatyka; 2) kto lub co dostarcza, wypienia, zaopatrzuje; 3) materiał do zapelniania,

wypełniania; kuch. nadzienie; materiał używany do zwiększenia rozmiaru produktu lub do zwiększenia lepkości materiału plastycznego; 4) archeol. także f. vase wysoka urna z długą szyjką i małymi uchami blisko szczytu, znamienna dla przedhistorycznej epoki kretańskiej; 5) bud. płyta lub tp. do wypełnienia próżni między dwiema częściami budowli; 6) dzienn. krótka notatka o treści zawsze na czasie i pozytywnej (dla wypełnienia brakujących 2-3 wierszy w kolumnie); 7) leśn. (częściej w pl.) wysokie drzewo w otoczeniu zarośli; 8) obuw. drewniane kopyto do wypełnienia obuwia by nie straciło kształtu; 9) ogr. szybko rosnąca roślina użyta do tymczasowego wypełnienia miejsca w planie sadzenia drzew powolniej rosnących; 10) pap. glina, talk lub tp. dodatki do papieru dla zwiększenia nieprzezroczystości; 11) roln. jakikolwiek obojętny materiał, nie mający wiele roślinnych składników, jako dodatek do ciężaru nawozów sztucznych, w celu dopełnienia zamierzonej proporcji zawartości; 12) szt. p. mieszanina proszku krzemowego z olejem do wypełnienia szpar w tkaninie lub w słoju drewna przed użyciem powierzchni pod malowidło; 13) teatr. wkładka, jednoaktówka lub krótka produkcja dla wypełnienia czasu pomiędzy numerami programu; 14) tytoń używany do wnętrza cygara, odr. wiązania i okrywki.

(II) **filler**, s. mon. węgierski halerz, setna część dawnej korony, dziś pengő; (teoretycznie \$0.001743).

fillercap, s. (-kep) zakrętka na szczycie konwi, rezerwuaru itp. do zdejmowania na czas napelniania.

fillet, s. (fili'et) 1) pasek, wstążka, przepaska; 2) anat. pasek włókien, w szcz. paski białej istoty mózgu; 3) bud. a) gładki pasek między gzymsami; b) **half-round** f. narożnik zaokrąglony; 4) kuch. zraz mięsa; 5) stol. listwa na styku.

f. head, mon. miedziany cent St. Zj. 1796 do 1807, tak zwany z powodu opaski na głowie Wolności.

filleting, s. (-in) bud. zatkanie wapnem lub cementem szpary między okapem dachu a szczytem ściany; w lepszych robotach przykrycie tej szpary blachą zwane **flashing**, ob. s. 1).

fill-in, s. (fili'n) pl. **fill-ins** kto lub co wypełnia zastępczo miejsce, np. zastępca, substytut, surogat, towar dawany zamiast ogłoszonego, gdy tego zabrakło; wpis ręczny do drukowanej treści w miejscu pozostawionym na ten cel, np. na adres, na godzinę, na nazwisko itp.

filling, adj. wypełniający, zadawalniający, dostateczny.

filling, s. 1) kto lub co zapelnia; dent. plomba, inż. drog. żwir, asfalt itp.; kuch. nadzienie; piwowar. brzo-czka dodana do oczyszczenia piwa **ale**; tk. nić do czółenka; watek w tkaninie.

filling station, stacja gazolinowa sprzedająca detalicznie gazolinę, olej do samochodów itp.; w St. Zj. stacje takie zaopatrzone są w powietrze zgęszczone, którym odbiorca

sam sobie pompuje bezpłatnie powietrze brakujące w kole; na obszarze St. Zj. niema okolicy, gdzieby jedyna stacja od drugiej była oddalona o więcej niż 100 km.; w ludnych okolicach bywa ich nieraz cztery na czterech rogach przecinających się ulic.

fillip, s. (fi'lyp) szczutek; vi. dać szczutka.

fillister, s. (fili'ster) bud. strug wpustowy, strug wręgowy.

fillowite, s. (fילו'ujt; od A.N. Fillow'a z Branchville, Conn.) min. fosforan uwodniony w klasie saletrowców, rodzaj wiwianitu ($Fe_2P_2O_8 + 8H_2O$).

filly, s.f. (fi'li) zool. źrebic; młoda klacz; f. tail meteorol. = cirrus, ob. s. 2).

film, s. (film) 1) powłoka, cienka pokrywa, błoniasta zasłonka, zwłaszcza na oku lub w oku, jak gdyby mgła, zamglenie; 2) cienka nitka, np. z pajęczyny; 3) kinemat. a) cienki materiał przezroczysty pokryty światłoczułą emulsją do robienia zdjęć fotograficznych; b) giętki pas szeregu zdjęć fotograficznych zdolny do nawijania; zwyczajny rozmiar takiego paska (zawodowo) wynosi 35 mm. (ok. 18") szerokości i zawiera 16 zdjęć, zwanych frames, na stopę długości; amatorski film mieści zwyczajnie 16 mm. (ok. 11/16") szer. i 40 zdjęć na stopę długości; c) zbiór pasków tego rodzaju stanowiących całość sztuki teatralnej, film; d) kinematografia ogółem, zawód, sztuka, interes filmowy; 4) min. St. Zj. cieniutkie odłamy miki (tyszczyku); 5) psychol. ob. film color.

film, vi. 1) zasłonić się cienką powłoką; 2) mieć zdolność do dobrych zdjęć lub jej nie mieć, to f. well, to f. poorly; 3) robić obraz filmowy; vt. 1) pokryć cienką powłoką; filmować, fotografować sceny sztuki teatralnej dla kinematografu, np. to f. the coronation, to f. Hugo's „Les Misérables”.

film color, psych. nieokreślona barwa naszego widzenia, np. niezamalonego błękitu nieba lub zamkniętymi oczyma.

filmize, vt. (-ajz) przerobić powieść, fotografię, dramat itp. na film.

filmogen, s. (-odžen) med. skrótowniczy materiał do leczenia skóry.

film play, przedstawienie kinematograficzne, ruchome obrazy.

f. star, gwiazda filmowa, osoba występująca w pierwszorzędnej roli w kinematografii.

film-struck, adj. (f. strok) pot. o szołomiony zamiarem zostania gwiazdą filmową.

filmy, adj. (-i) mętny, zamglony, mglisty.

filopodium, s. (-po'diom) zool. nitkowata nibynóżka niektórych korzenionózek.

Filosa, s. pl. (filo'za) zool. grupa pierwotniaków gromady korzenionózek, rhizopods, mających takie nitkowate nibynóżki.

filose, adj. (filo'z) 1) nitkowaty; 2) zakończony nitką.

filoselle, s. (filosel') filozela, rodzaj

jedwabiu do haftowania, mniej lśniący niż jedwab surowy, ob. floss.

filis, s. (fi's; fr.) syn, ob. Fitz.

filter, s. (fil'ter) 1) przest. piłśń; 2) chem. i mech. filtr, cedzidło, sączek, sitko, kosz ssawny, przyrząd do filtrowania, komora do filtrowania płynu celem odczyszczenia; 3) fiz. materiał albo przyrząd wyłączający lub zmniejszający prąd elektr. lub kombinację prądów pewnej częstotliwości, absorbujący pewne promienie świetlne itd. itd.; 4) fotogr. specjalne szkło kolorowe na soczewkę przy robieniu kolorowych zdjęć; charcoal f. filtr węglowy, cloth f. filtr płócienny.

filter, vi. 1) filtrować się, sączyć się; 2) woj. wnikać (między ludność obcego kraju); vt. filtrować, czyścić, cedzić.

filtering apparatus, przyrząd oczyszczający; f. bag worek cedzidła; f. paper papier do przedcedzenia; f. tank zbiornik do filtrowania.

filter press, s. tłocznia do przedcedzania; prasa sączkowa; **filter-press**, vt. przepuszczać przez taką prasę, filtrować tłocznią.

filth, s. (filg') 1) przest. a) zgnilizna; b) podłe obejście się z (abl.); 2) gnilna substancja; gnój, brud; 3) cokolwiek brudzi fizycznie lub moralnie; 4) gw. robactwo, człowiek moralnie upadły.

filthy, adj. (-i) 1) brudny, niechlujny; 2) nikczemny, podły, plugawy.

filtrability, s. (-treby'li) możliwość odczyszczenia, możliwość filtracji; **filtrable**, adj. (-treb) dający się przedcedzić, oczyszczalny; f. virus, med. zarazek tak mały że przechodzi przez filtr.

filtrate, s. (-ejt) płyn przepuszczony przez filtr, przesącz, filtrat.

filtration, s. (-ej'szn) filtracja, przedcedzanie.

filum, s. (faj'lom) pl. fila (faj'la) anat. nitka, nitkowata budowa. f. aquae (faj'lom ej'kui, na kont. eur. filum a'kwe) środkowy prąd wody rzecznej.

fimble, f. hump (fimble = female, żeńska konop', chanvre femelle, żeńska konop', chanvre femelle, sza~wr femel', fr.) konopie męskie; ob. Cannabis, s.

fimbria, s. (fim'bria) pl. -riae ('brii, na kont. eur. '-brie) anat. strzępek, jak np. strzępy jajowodów FIMBRIAE TUBARUM FALLOPLAE.

fimbrial, adj. (-i), **fimbriate**, adj. (-ejt) strzępiasty; **fimbriation**, s. (ej'szn) strzępiatość.

fimbricate, adj. (-kejt) = **fimbriate**.

fimbrilla, s. (-i'la) kutasik frędzli. **fimbrillate**, **fimbrillose**, adj. (-lejt, -lo'z) ubrany frędziami.

Fimbul-winter, s. (fim'bul uin'ter) w mit. nord. straszliwa zima która poprzedziła Ragnarök (zmierzch bogów).

fime, s. (fajm, f. fimus) przest. gnój.

fimicolous, adj. (fimi'kolöz) biol. żyjący w gnoju lub na gnoju.

fin, s. (fin) zool. pletwa, pletwa, błonowaty narząd ryby w kształcie skrzydła lub wiosła służący do utrzymania równowagi ciała i do poruszania się w wodzie w dowolnym kierunku; pletwy są parzyste (piersio-we i brzuszne, pectoral i pelvic) i nieparzyste (grzbietowa, odbykowa i ogonowa, dorsal, anal i caudal) zamiast rąk i nóg innych kręgowców; 2) Ang. cienka płytka kości wielorybiej; 3) coś podobnego do pletwy na aeroplanie, maszynie elektr. lub innej.

finable, adj. (fajn'ebi) podlegający grzywnie.

final, adj. (faj'nei) ostatni, końcowy; s. 1) rozstrzygająca rozgrywka sportowa; 2) ostatnie brzmienie wyrazu lub ostatniej jego głoski.

finale, s. (fina'le) finale, zakończenie, w szcz. dzieła muzycznego, programu, obchodu itp.

finalism, s. (faj'nalizm) ob. teleology.

finalist, s. (-list) 1) filoz. ob. teleology; 2) sport. uczestnik rozstrzygającej rozgrywki sportowej, ob. final, s. 1).

finality, s. (fajne'li) 1) stan nieodwołalnej decyzji i niemożliwości zmiany lub postępu; 2) wiara lub doktryna, że zmiana lub postęp są niemożliwe; 3) rzecz ustalona i niezmienna; 4) ostateczność, koniec, ob. teleology; **Finality Men**, hist. St. Zj. ironiczna nazwa nadana przez przeciwników niewolnictwa tym obywatelom pln., którzy (1850—1860) gorąco starali się zatuszować ten spór powołując się na kompromis z r. 1850 jako na ostateczne jego załatwienie.

finally, adv. (faj'nei) 1) w końcu, na koniec; 2) na zakończenie; 3) ostatecznie, niezmiennie, nieodwołalnie.

final proof, druk, ostatnia korekta.

final utility, ob. marginal utility.

finance, s. (faj'nens) 1) załatwienie, zapłata długu, okupu itp.; 2) przest. towary, skarb, podatki, opodatkowanie; 3) pl. finance, dochody skarbu publicznego lub osoby prywatnej; 4) ekon. nauka i praktyka zarządzania skarbem publicznym.

finance, vi. przest. opłacić okup; vt. 1) przest. wymusić okup; 2) sfinansować, dostarczyć pieniędzy potrzebnych na prowadzenie interesu.

finance bill, s. 1) przekaz bankowy na inny bank krajowy lub zagraniczny; 2) ustawa finansowa parlamentu, legislatury, kongresu, sejmiku; f. company, St. Zj. biuro pożyczkowe; F. Department, oddział rządu zajmujący się finansowością.

financial, adj. (fajnen'szel) finansowy, pieniężny; -ly, adv. (-li) finansowo, pieniężnie.

financial year, rok fiskalny, w wielu krajach od 1-go lipca do 30-go czerwca.

financier, s. (fajnen'sjör, fajnen'sir) 1) hist. fr. poborca podatkowy przed Rewolucją Fr.; 2) finansista, bankier, osoba zajmująca się sprawami finansowymi zawodowo; 3) osoba obznajmiona ze sprawami finansowymi.

finback, s. f. whale, jeden z największych wielorybów wybrzeży atlantyckich w St.Zj. (do zwyczaj 60', 18 m.), nazwa pochodzi od dużej pletwy grzbietowej; **BALAENOPTERA PHYSALUS**.

finca, s. (fin'ka, hisz.) własność ziemiska (plantacja itp.) w hisz. Amer.

finch, s. (fincz) rodzina FRINGILLIDAE ptaków rzędu wróblowatych PASSERES, należąca do stożkodziobych, CONIROSTRES, jak gil, bull-f., red-f., green-f., szczygieł gold-f., zięba chaff-f.

find, s. (fajnd) 1) rzecz znaleziona; 2) odkrycie.

find, vi. 1) myśleć o psie trafić na trop; 2) pr. rozstrzygnąć sprawę, wydać werdykt, jak np. ława przysięgłych; vt. 1) znaleźć, najść na coś przypadkowo; 2) znaleźć wskutek szukania, badania, dochodzenia, namysłu; 3) dojść czegoś drogą doświadczenia; 4) dojść do przekonania, uznać za właściwe, np. ława uznała go winnym the jury found him guilty; 5) odnaleźć, odzyskać, np. przytomność, siłę; 6) dostarczyć (gen.); to f. fault uznać coś za błąd; to f. favor doznać przychylnego przyjęcia; to f. in one's heart zdobyć się na coś; to f. one's bearings zorientować się; to f. oneself znaleźć się (w położeniu), być, czuć się; to f. one's level dojść do swego poziomu; to find out odkryć, odgadnąć.

finder, s. (-er) 1) znalazca; 2) astron. mały teleskop o wielkim zasięgu umieszczony równolegle przy dużym teleskopie celem łatwego znalezienia poszukiwanego miejsca na nieboskłoncie; 3) fotogr. przyczepka do kamery wskazująca dokładnie pole objęte soczewką kamery; 4) mikrosk. suwak podzielony w kwadrantki służący do znalezienia poszukiwanego punktu; 5) szt. p. ramka używana czasem przez malarzy do oglądnięcia obranego widoku jak wyglądać będzie na obrazie.

fin de siècle, (fę dō sje'kl, fr. koniec stulecia) pod koniec wieku XIX powszechnie używana nazwa prądów literackich i artystycznych owej chwili; także fędesjeklista, fędesjeklista (powieść Zapolskiej (1897) „Fin-de-siècle'istka”).

finding, s. (-in') 1) rzecz znaleziona, odkrycie, rzecz odkryta; 2) orzeczenie, uznanie (po zbadaniu); 3) pl. przybory (dawniej potrzeby) np. przyrządy, guziki, rzemyki, paski krawca, szewka itp. poza materiałem; drobiazgi jubilerskie potrzebne do naprawek; 3) pr. wynik dochodzeń sądowych.

finding list, indeks ułatwiający znalezienie, np. książki w bibliotece; f. store, sklep z przyborami rzemieślniczymi; w Ang. grindery warehouse.

fine, adj. (fajn) 1) przest. a) sprytny, przebiegły; b) doskonały, rafinowany, oczyszczony; c) słabowity, niewytrzymały; 2) czysty, oczyszczony z domieszek (o metalu), mający wymagany stopień czystości; 3) lekki, elegancki, np. f. china; 4) (o nici) cienki; (o czcionkach) drobny, fine print druk niełatwo czytelny dla

starszych osób; 5) (o atlecie lub koniu wyścigowym) wytrenowany do doskonałości co do wagi i sprawności mięśni; 6) piękny, pogodny, np. f. view, piękny widok; f. weather pogodny czas, piękna pogoda; 7) o uczuciach, o wyrazie twarzy itp. wytwórny, wykwinny.

fine, adv. 1) pięknie, dobrze, w porządku; 2) bilard. o uderzeniu drugiej bili tak lekkim, że zmienia kierunek pierwszej bili o mały kąt.

(I) **fine**, s. (fi'ne) pr. st.-irl. grupa rodzin połączona węzłami krwi do pewnego stopnia; do trzeciego pokolenia geil f. (gejl f.), do czwartego pokolenia włącznie derb f. (derw f.).

(II) **fine**, (fajn) 1) przest. granica, koniec; 2) hist. pr. ang. a) grzywna umowna; b) opłata uboczna poza czynszem, np. podarunek z okazji zaślubin córki pana lennego; c) sposób przeniesienia własności ziemskiej za pomocą skargi o urojone roszczenie; zniesiony w 1299.

(III) **fine**, s. met. stopień czystości metalu; hist. feynzybl, feyngoldt.

(IV) **fine**, s. (fi'ne, wł.) muz. koniec; da capo al fine (da ka'po al fi'ne) od początku do końca.

fine, vi. r. placić grzywnę; vt. nalożyć grzywnę, ukarać grzywną.

fine arts (fajn'arcs) sztuki piękne (malarstwo, rzeźbiarstwo itp.).

fineness, s. (fajn'nes) 1) stopień czystości metalu, w szcz. złota lub srebra w monecie; ilość składnika w robocie kontraktowej np. cementu, piasku, szutru, żwiru itp.

finery, s. pl. (fajn'ri) kobiece stroiki, suknie, klejnoty, bielizna spodnia.

fines, s. pl. gór. materiał przesłany przez sito.

finest herbes, pl. (finzerb'; fr.) siekane grzyby, szarlotka, szczypiorek, pietruszka do ubrania półmiska.

finesse, s. (fines') 1) przest. czystość, delikatność; 2) ostre rozpoznanie, bystry spryt, subtelność; 3) przebiegłość, wybieg.

finesse, vi. 1) użyć wybiegu; 2) karty. przebić nienajwyższą kartą w nadziei przebicia wyższej wziętki później; vt. wprowadzić kogo sprytnie w pożądany nastrój; 3) krokiet. odrzucić obcą kulę w pozycję taką, gdzie byłaby najmniej pożyteczna dla przeciwnika.

fine-toothed comb, gęsty grzebień.

finfish, s. (fyn'fysz) 1) ryba, przec. shellfish, małżów; 2) = finback.

finfoot, s. (-fut) pl. -foots (-fuc) bot. rodzaj siewek pid.-amer. i afr. z rodziny HELIORNITHIDAE podrodzaju HELIORNITHES.

Fingel, s. (fin'geł) s. mit. irl. w legendzie Ossjańskiej ojciec Ossjana; galicka postać odpowiadająca irlandzkiemu bohaterowi Finnowi; ob. Fenian, Ossianic.

Fingall, s. (fin'geł) pl. Fingail (gall = cudzoziemiec) hist. irl. nor-dyk, Norweg.

Fingallian, s. (-jen) Fingalian, mieszkaniec ptn. części powiatu Dublin w Irlandii, pochodzenia nordyckiego.

figment, adj. (fyn'dzent) kształtujący, formujący.

finger, adj. (fin'ger) dotyczący palców, palczasty, palcowaty, palcowy, ob. dactylology.

finger, s. 1) palec u ręki; thumb kciuk, palec wielki; foref., index f. palec drugi, wtóry, rozeń, p. wskazujący; middle f. trzeci palec, średni lub długi; ring f. czwarty palec, pierścieniczny, serdeczny; small f. piąty p., mały p. mizywny p. uszny; czasem w ang. f. oznacza jeden z czterech palców nie licząc kciuka, a w takim razie first f., second f., third f., i fourth f. oznaczają w pol. palec drugi, trzeci, czwarty i piąty; ang ring f. oznacza palec czwarty; w pol. żart. przysłowie: „kucy, głupcy, narzeczeni, dzieci” od noszenia pierścienka na palcu drugim, trzecim, czwartym lub piątym; 2) coś podobnego do palca albo kształtem albo użytecznością, np. wskazówka zegara pointer zwie się także f.; 3) dawna miara dług. a) szerokość palca 1-1", b) długość palca około 4-4½" czyli jedna ósma jarda; 4) przest. ręka np. do gry na fortepianie, he has a good finger ma wprawna rękę; 5) palec u rękawiczki; 6) banan, ob. hand, s. 21); 7) mech. paluch, wystający kawałek żelaza, drutu itp. dla wstrzymania lub poparcia ruchu; f. disk tarcza numeryczna; f. exercise, muz. palcówka; f. mark, odcisk palca, ślad palca; to have a f. in the pie mieć udział, uczestniczyć w zamierzonej czynności albo w zyskach; to have at one's fingers ends mieć na pogotowiu, mieć z łatwością do dyspozycji.

finger, vi. mieć w rękach; vt. 1) dotknąć, dotykać (gen.), ruszać; 2) skraść zgrabnym ruchem palców; 3) wykonać palcami ręczną robotę w zręczny sposób; 4) szerm. zmienić kierunek floretu samym ruchem palców.

f. alphabet, abecadło głuchoniemych, abecadło do rozmowy na migi.

f. bowl, miseczka do wymycia palców podawana po wystawnym obiedzie na oficjalnych przyjęciach.

f. cutting, antropol. odcięcie palca praktykowane dawniej u Indian amer. w czas żałoby albo w myśl złożonego wotum.

f. cymbals, (f. sim'bois) muz. kastaniety, grzechotki.

fingered, adj. (-d) 1) mający palec; 2) bot. = digitate, ob.

f. kelp, bot. blaszaniec palczasty dead man's hand LAMINARIA DIGITATA . . . glon z gromady brunatnic, PHAEOPHYCEAE, rzędu LAMINARIALES.

fingerer, s. (fin'gerer) 1) osoba robiąca palce u rękawiczek; 2) złodziej kieszonkowy.

finger fern, (f. fern) 1) każda paproć z rodzaju zanogici ASPLENIUM, Linn.; 2) języcznik zwyczajny hart's tongue SCOLOPENDRIUM VULGARE, Sm.

fingerfish, s. (-fis), pl. -fish i -fishes, ob. Asteroidea, starfish.

fingerflower, s. (-flau'er) = fox-glove.

finger gauge, (f. gejdż) mech. przyr.

prasie do obróbki blachy przyrząd trzymający blachę i wskazujący kłó-rędy robota ma być wykonana.

f. grass, (f. gres) 1) rozmaite tra-
wy rodzaju *Digitalis* w szcz. napar-
stnica purpurowa *foxglove* D. PUR-
PUREA, Linn.; 2) ob. *Chloris*, s. 2);
3) korakan yard grass *ELEUSINE*
INDICA, Gaertn.

f. grip, (f. gryp) mech. przyrząd
do wyciągania narzędzia lub tp.
przedmiotu który wpadł do wier-
conego otworu.

f. guard, (f. gard') ochrona pal-
ców, w szcz. przy broni szermier-
skiej.

finger hole, (f. ho'ł) 1) muz. otwo-
ry niektórych instrumentów dętych,
np. fletu, klarnetu, oboi itp. zamy-
kane według potrzeby palcem lub
dźwignią, zwana key; 2) krąg. otwór
na palec u wielkiej kuli amer. *bowling*;
3) telef. otwór na palec w a-
paracie do sygnalizowania żadanego
połączenia telefonicznego.

fingering, s. (-in~) 1) przebiera-
nie palcami, przepuszczanie przez
palce, dotykanie (gen.), stały kon-
takt z czymś (np. kasier z bankno-
tami); 2) ręczna robótka; 3) muz.
palcowanie, znaczenie który palec
ma uderzyć pewien ton, w Eur. 1,
2,3,4,5, w Amer. x,1,2,3,4, (ob. *finger*,
s. 1); 4) szerm. ob. *finger*, vt., 4)
szerm.

fingerman, s. (-men) w półświat-
ku zbrodniarzy osoba wskazująca o-
fiarę korzystnego napadu i dająca
dokładne informacje o rozkładzie
mieszkań i wszelkich potrzebnych
szcze-gółach.

finger nail, s. (-nejł) paznagć (m.).

finger-parted, adj. palczasty,

finger plate, płytka szklana na
drzwiach dookoła zamku i klamki
ku ochronie drzwi od brukania rę-
kami.

fingerprint, s. odcisk palców, znak
pozostawiony na przedmiocie do-
tkniętym końcem palca; od odkry-
cia antropologa fr. Alfonsa Bertillo-
na (bertija, 1853—1914) który
stwierdził, że nie ma dwóch ludzi
mających takie same odciski pal-
ców, system policyjny dochodzenia
sprawców zbrodni itp. po odciskach
ich palców zrobił olbrzymie postę-
py; policje świata posiadają kilkaset
milionów autentycznych odcisków
w archiwach; f. vt. robić odciski pal-
ców.

finger post, drogowskaz.

fingerspin, s. fałsz udzielony piłce
palcami.

finger steel, stal do ostrzenia noża
garbarza.

f. tip, 1) koniec palca; 2) osłona
końca palca; **to one's f. tips** najzu-
pełniej, całkowicie.

f. wave, kędzior skręcony na zimno
palcami operatorki.

fingerly, adj. (fin'geri) palczasty,
palcowaty.

Fingu, Fingo, s. fin'gu, fin'go) pl.
Amafingu lub **Fingus**, Kafir skut-
kiem wojen domowych wygnany ze
swej siedziby w Afr. Płd. do okolic na
wschód *Great Fish River* w Afr. Płd.

finial, s. (fin'nejł, faj'ni-eł) bud.
szczyt kamiennej ozdoby gotyckiej w
kształcie liścia lub tp.; -ed, adj. (-d)
zakończony taką ozdobą.

finical, adj. (fin'ikł) kapryśny,
grymasny, przesadnie wybredny,
przedelikacony; -ly, adv. (-li) ka-
pryśnię; -ness, s. (-nes) przesadna
wybredność.

Finiglacial, adj. (finiglej'szi) ge-
ol. dotyczący czwartorzędowych lo-
dowców kiedy lody wycofały się z
Finlandii.

fining, s. (faj'nin~) końcowe czy-
szczenie metalu, szkła, wina. piwa,
za pomocą specjalnych przepisów,
np. dawniej przemiana surowego że-
łaza (surówki, *pig iron*) w żelazo ku-
te (dziś zastąpiona pudłowaniem,
puddling); przymieszka kleju ry-
biego do piwa itd.

finis, s. (faj'nis; i. fin'is) pl. *finises*
(-is) 1) koniec, zakończenie; 2) me-
ta, cel.

finish, s. (fy'nisz) 1) koniec, za-
kończenie; **fight to the f.** walka do
upadłego; 2) to, co kończy, uzupeł-
nia, udoskonala; 3) wykończenie ze-
wnętrzne; 4) Ang. ostatnia stacja w
nocnej wędrówce po lokalach zaba-
wowych; 5) ogląda towarzyska, ob.
finishing school; 6) ilość, jakość po-
działu tłuszczu ukazującego się na
zewnątrznej powierzchni skóry, na
wewnętrznych ścianach i pomiędzy
większymi mięśniami trupa; 7) bud.
wykończenie wnętrza nowej budo-
wy, ob. *inside f.* i *outside f.*; 8) mal.
materiał zużyty na wykończenie; 9)
szt. p. wykończenie dzieła sztuki, o-
statnich szczegółów itp.

finish, vi. 1) skończyć się, ustać;
dojść do końca zdania; 2) r. umrzeć;
3) stać się gładkim, jak np. drewno;
4) uczęszczać do **finishing school**,
ob.; vt. 1) zakończyć; 2) dokończyć
(gen.), dokonać (gen.), wykonać; 3)
doprowadzić bydlę, drób itp. do
najlepszego stanu wymaganego na
targu, np. przez dodatkowe i końco-
we podkarmienie; 4) doprowadzić
ogładę towarzyską do końca, *Miss*
Smith was finished at Miss Rou-
leau's; **to f. off**, skończyć z kimś lub

z czymś na zawsze; także zabić; **to**
f. with zerwać z kimś stosunki.

finished, adj. (-d) 1) skończony,
ukończony; 2) skończony, doskonały.

finishing school, Eur. pensjonat
dla panien kształcący bardziej zalety
życia towarzyskiego i doskonałe
zachowanie salonowe aniżeli przygo-
towujący do życia azwadowego i za-
robkowego; do tej pory takie pen-
sjonaty w St.Zj. są rzadkie, a młode
Amerykanki jadą po tę naukę do
Europy.

finite, adj. (faj'najt) 1) przest.
skończony, ostateczny; 2) mający o-
kreślone granice, określony grani-
cami; 3) dający się określić i opi-
sać albo teoretycznie albo w rzeczy
finitive, imiesłów (*participle*) ani
nieskończenie mały.

finitesimal, adj. (finitesimeł) mat.
dający się wyrazić całkowitą liczbą
porządkową.

finite verb, gram. forma słowa
(czasownika) używana jako orzecz-
nie, a zatem nie bezokolicznik (*in-*
finitive), imiesłów (*participle*) ani
gerund (*gerundium*), ob. *infinitive*,
verbal, s.

finitude, s. (fi'-, faj'-nitiud) skoń-
czoność, ograniczoność, określoność,
także finity, s. (fy'niiti).

finkel, s. (fin'k) = **fennel**, s.

finland, s. poet. kraina ryb.

Finlander, s. (fin'lender) Finland-
czyk, Finn.

(I) **Finn**, s. (od irł. *fionn* biały)
ob. **Fenian**.

(II) **Finn**, s. 1) Finlandczyk, Finn
(m), Finlandka, Finnka (f), miesz-
kaniec Finlandii; 2) Finn, osoba po-
chodzenia mongolskiego zmieszane-
go z Ugrami, Samojedami, Madzia-
rami, Estami, Łotyszami, Lapończy-
kami itp.; ob. **Finno-Ugric lan-**
guages poniżej.

finnac, **finnack**, s. (fi'nak) zool. 1)
szkocki pstrąg, podobny od ptn.-am.
pstrąga źródłanego *brook trout* SAL-
MO lub *SALVELINUS PONTINA-*
LIS; 2) = **grisle**.

finnan haddie, ob. **haddock**.

finned, adj. (find) zool. mający
płetwy, płetwiasty; -**finned** przyr.
-płetwy, np. *soft-f.* miękkopłetwy,
spiny-f. cierniopłetwy.

finner, s. (fin'er) 1) = **finback**;
2) Ang. = **finnac**; 3) Ang. raszpla
do ścierania strzępek.

finnesko, s. pl. (fine'sko) w Lapo-
nii buty z garbowanej skóry renifera
z futrem na zewnątrz.

Finnic, adj. (fin'ik) fiński, ob.
Finno-Ugric languages.

Finnish, adj. finlandzki, dotyczący

Gałąż	Grupa	Języki	Kraj
Ludy ugryjskie	Ostiacy Wogulowie Madziarzy	Płn., Irtysz, Surgut ok. 20.000 Soswa W., Konda W. ok. 8.000 węgierski, ok. 10.000.000	Syberia zach. u pod- nóża Uralu Węgry
Ludy fińskie	Permska Nadwożańska Bałtycka	wotiacki (500,000), żyrianski czereński czyli maryjski około 400.000; mordwiński ok. 500.000 estoński, fiński, liwoński, łotewski, wepski około 5.000.000	rep. wotiacka, nad rz. Kamą. rep. maryjska nad Wołgą Łotwa, Finlandia, Estonia i płn.- zach. Z.S.R.R.

kraju, mieszkańców i języka Finlandii.

Finno-, przedr. fiński-; **Finno-Hungarian** fińsko-węgierski; **Finno-Slav**, s. osoba wykazująca cechy fińskie i słowiańskie, **Finno-Slavonic**; **Finno-Turkish**, s. osoba w.c. fińskiej i tureckiej; **Finno-Ugrian**, s. o.w.c. fińskiej i ugarskiej, z okolicy Uralu, później po wędrówce do Europy: nadbałtycy Finnowie, Łotysze, Estoowie i i.

Finno-Ugric languages, poddział rodziny językowej Uralsko-Altajskiej ob. **Ural-Altaic**, obejmuje następujące języki: ob. spód str. 802.

finny, adj. (fin'ni) bogaty w pletwy; obfity w ryby.

finocchio, s. (fina'cio) koper włoski **sweet fennel** **FENICULUM DULCE**

fin ray, (fin'rej) zool. rogowaty wyrostek skórny stanowiący szkielet pletwy rybiej.

Finsen lamp, **F. light**, (fin'sen lemp, f. lajt, od wynalazcy lekarza d. Nielsa R. Finsena, 1860-1904) światło Finsena, wysoce aktywnie (ob. **actinic**) promienie słoneczne lub elektryczne używane do leczenia wilka (tocznia, **LUPUS**) i innych skórnych chorób.

finta, s. (finta) hist. podatek płatny synagodze przez niektórych żydów hisz. i port., ściągany przez poborców zwanych **fiutadores**.

fiord, **fjord**, s. (fiord') fiord, wąska zatoka między stromymi brzegami morskimi lub skałami wybrzeża, jak na wybrzeżach Norwegii i Alaski.

fiorded, **fjorded**, adj. (-yd) pocięty fiordami.

Fioretta, s. pl. (fioret'ti; wł. kwiatuszki) włoski tytuł słynnego zbioru legend o św. Franciszku z Asyżu (1181-1226); pierwszy rękopis pochodzi z r. 1300.

florin, s. (faj'orin) bot. (w Anglii) mietliczka biaława **white grass** **AGROSTIS ALBA**, Linn.

fiorte, s. (fio'rajt) min. opal **SiO₂**. **nH₂O**, skrzep perlisty z Santa Fiora w Toskanii, w rzedzie tlenków szklistych klasy tlenków, fioryt.

fippenny bit, hist. St.Zj. srebrna mon. hisz. 2 realu, wartości ok. 6 c. kursująca dawniej w Pensylwanii, w Wirginii, w Wirginii pod tą nazwą lub jako **fiip**, w stanie N.Y. pod nazwą **sixpence**, w Nowej Anglii **fourpence** **ha'penny** albo **fourpence**, w Luizjanie **picayune**; w r. 1857 po wydaniu ustawy wzbraniającej obiegu cyrkulacji obcych walut znikł z użycia.

fir, s. jodła, **ABIES**, Link, rodzaj drzew z rodziny sosnowatych **PINACEAE** (albo z rodziny jodłowatych **ABIETOIDEAE**); zwana także **balsam** i **balsam fir**; gatunki zwane **Douglas fir**, **Scotch fir**, itd.; 2) drewno jodły, jedlina; prawdziwa jodła odróżnia się od sosny, świerka i modrzewia brakiem przewodów żywicznych.

Firbolg, s. (fir'belyg; ludzie ze skórzanych łodzi) w dziejach przedhistorycznych Irlandii ludność krępa, ciemnoskóra, która pobudowała wielkie, kamienne fortece w Irlandii.

dii; pobici przez legendarnych Formorów w czasach przedceltyckich umknęli do Grecji gdzie popadli w niewolę.

firca, s. (firka, arab.) wsch.-ind. gromada; szczep, grupa.

fir club moss, (förklob mos') bot. widlak wronec **LYCOPodium SELAGO**, Linn.; pln. Eur. i Amer.; wygląda jak miniatura jodły.

Fir Domnann (fir ǵau'nen) ob. **Domnu**.

fire, s. (fajr) 1) ogień, dawniej jeden z czterech żywiołów na równi z wodą, ziemią i powietrzem; 2) paliwo w stadium spalania w piecu, w kominku; 3) pożar; 4) poet. „ogień z nieba”, błyskawica, piorun, grom; 5) przen. zapal, entuzjazm, fantazja; 6) gorączka; 7) jasność, blask, błysk; 8) ogień, wystrzał z broni palnej; 9) moc rozgrzania zawarta w substancji; 10) ciężkie przejście jakoby przez ogień pytań, tortur itp.; 11) choroba jagniąt ob. **black quarter** str. 258; **between two fires** wzięły we dwa ognie, narażony na ataki z obu stron; **on f.** dosł. płonący, gorzejący, przen. pod ogniem, pod atakiem.

fire, vi. 1) płonąć, gorzeć, świecić, palić się; 2) być podnieconym, roznamietnionym; 3) dać ognia z broni palnej; 4) o zbożu na pniu palić się (od przeciągłej suszy); o konopiach pokrywających się czarnymi plamami; gorzeć; 5) oszklić się jak ceramika w ogniu; 6) w grze dzwonów: bić we wszystkie dzwony razem.

fire, vt. 1) zapalić, podpalić; 2) zapalić, podniecić, ożywić, obudzić ducha w (loc.); 3) oświetlić; 4) odprawić, zwolnić ze służby, oddalić; 5) wypalić (z broni palnej); 6) użyć ognia do spalania, wypalenia; zasilać ogień np. w piecu, suszyć ciepłem itd.

fire adjuster, agent asekuracji załatwiający sprawę odszkodowania za pożar; **f. alarm** alarm pożarny, sygnał pożarowy; **f. altar** ołtarz ofiarowy na całopalenie; **f. ant** zool. mrówka amer. **SOLENOPODIS GEMINATA**; **f. apparatus** aparat do gaszenia ognia, ręczny, maszynowy, na kołach itd.; ob. **f. engine**; **f. area** 1) przestrzeń objęta pożarem, 2) przestrzeń ostrzału objęta ogniem atakującej siły zbrojnej.

firearm, s. (fajr-arm) broń która ciska kulę pod wpływem eksplozji, prochu strzelniczego itd., broń palna.

fire arrow, strzała zaopatrzona w przedmiot płonący, który ma zapalić cel; **f. balloon**, balon wznoszący się skutkiem rozgrzania w nim powietrza za pomocą ognia umieszczonego w spodniej części balonu; **f. beetle** robaczek świętojański i każdy inny owad świecący w ciemności, ob. **fire fly**; **f. bell** dzwon pożarny; **f. bill**, mar lista posterunków jakie mają zająć oficerowie i marynarze okrętu na wypadek pożaru; **f. blast**, patol. rośl. zgorzel roślin, w szcz. chmielu, wskutek której wyglądają jakby spalone; **f. blight** patol. rośl. 1) bardzo zaraźliwa choroba jabłoni, grusz i pokrewnych rodzajów roślin spowodowana przez drobnoustroje **ERWINIA AMYLOVORA** czyli **BA-**

CILLUS AMYLOVORUS; stosownie do części zarażonych zwana **blossom b.**, **body b.**, **fruit b.**; 2) organizm powodujący tę chorobę.

fireboat, s. (fajr'bot') łódź pożarna.

firebolt, s. ('-bolt) piorun, grom.

fire boss, St. Zj. ob. **fireman**, 4); **f. box**, (f. baks) 1) palowisko w piecu, w kotle parowym itp.; 2) skrzynka sygnałowa umieszczona w publicznym miejscu, np. na rogu ulic, w celu sygnalizowania pożaru do stacji pożarnej.

fireboy, s. (f. boj) palacz, dawniej kalfaktor.

firebrand, s. (f. brend) 1) głownia, płonąca szczepa drewna; 2) podżegacz (m), podżegaczka (f).

firebrat, s. (-brej) zool. rybek cukrowy **THERMOBIA DOMESTICA** albo **LEPISMA SACCHARINA**, mały bezskrzydły owad rzędu prasiatnic **ARCHIPTERA**, żyje we wszystkich częściach świata w miejscach ciemnych i ciepłych, np. dookoła pieca piekarskiego, rodzina rybków **LEPISMATIDAE** żyjąca mąką i cukrem.

firebreak, s. (-brejk) przekop albo polanka mająca służyć do przetrwania przyszłego pożaru.

firebrick, s. ('-brik) cegła ogniotrwała.

fire bridge, s. ('-brydz) próg paleniska, przewal ognioy; **f. brigade** oddział pożarny; straż ogniowa, straż pożarna; **f. bucket** wiadro strażackie.

firebug, s. ('-bog) St.Zj. piromaniak, chorobliwy podpalacz.

fire by direct laying, woj. ogień na wprost; **f. cherry**, (f. czeri) czerwona pensylwańska, **bird ch.**, **pin ch.**, **wild red ch.**, **PRUNUS PENNSYLVANICA**, Linn.; **f. chief** naczelnik straży pożarnej; **f. churn**, ob. **f. drill** 1); **f. clay**, petr. glina ogniotrwała zawierająca dużo krzemionki a mało wapnia, żelaza i alkaliów, wytrzymała na wysoką temperaturę nie topniejąc i stać używana na cegłę ogniotrwałą.

firecoat, s. ('-ko't) powłoka tlenku na powierzchni rozgrzanego lub rozpalonego metalu.

fire command, woj. grupa dział lub baterji pod rozkazami jednego oficera kierującego ogniem skupionym; **f. commander**, woj. starszy oficer kierujący ogniem skupionym; **f. company** 1) oddział ludzi gaszących pożar; 2) Ang. towarzystwo ubezpieczenia od ognia; **f. control** a) woj. osobiste rozkazy komendanta dotyczące prowadzenia ognia (**conduct of f.**); b) mar. organizacja załogi i baterji taka, że każde działo i każda grupa dział da się regulować z centralnej stacji co do celu, odległości i pocisku.

firecracker, s. ('-kre'ker) żabka (ogień sztuczny).

firecrest, s. ('-krest) zool. zniczek **REGULUS IGNICAPILLUS**, ptaszek eur. z rodziny mysikrólików **kinglets** **REGULIDAE**.

fire cross, krzyż ognisty, ob. **fiery cross** 1).

fire-cure, vt. fermentowanie tytoniu na otwartym ogniu i w bezpośrednim zetknięciu z dymem paliwa nadającym specjalnego zapachu liściom; ob. *flue-cure*.

firedamp, s. ('-demp) gór. kopalniany gaz zapalny tworzący się w kopalniach z rozkładu węgla i substancji węglowych a zawierający przeważnie metan (gaz błotny) i jego wybuchowe związki z powietrzem.

fire department, wydział pożarowy.

fire-dog, s. ('-dog) wilk, ob. *andiron*.

fire door, (f. dor) 1) drzwiczki paleniska; 2) drzwi zamykające się automatycznie na wypadek podniesienia się temperatury wskutek zbliżającego się pożaru; 3) rozkop, czelust, **fire dragon**, **firedrake**, s. (f. dregn, -drejk) ognisty smok.

fire drill, (f. dryl) 1) prymitywny sposób wywołania iskry za pomocą suchego pręta kręconego szybko między dłońmi oparłszy ostrzy końców o blok miększego drewna; 2) ćwiczenie straży pożarnej.

fire-eater, s. (f. iter) 1) magik rzekomo polykający ogień; 2) hist. St.Zj. przed Wojną Domową ironiczna nazwa pld. zwolenników secesji nadana przez ptn. stany; 3) pot. odważny strażak pożarny.

fire effect, woj. skutek ognia skupione.

fire-endurance test, inż. próba wytrzymałości na ogień, standaryzowana próba wytrzymałości rozmaitych typów budowy na ogień oraz materiałów używanych do budowy.

fire engine, sikawka przeciwogniowa, pompa przeciwpożarowa; f. *escape* 1) schody bezpieczeństwa, schody pożarowe; 2) wyjście ratunkowe; f. *extinguisher* gaśnica, ręczny aparat do gaszenia napełniony wodą z chemikaliami i wiszący na ścianie wewnątrz domu.

firefall, leśn. drzewo padłe skutkiem spalania korzeni w pożarze podziemnym.

fire fan, miech do ruchomej kuźni.

firefang, s. spalanie się wskutek powolnej oksydacji substancji organicznej, jak np. gnój, nawóz stajenny, butwienie.

firefang, vi. spalać się w ten sposób, macerować się, gnić, butwieć.

firefanged, adj. zniszczony jak gdyby od pożaru; przegnany skutkiem oksydacji materii organicznej, utleniony.

fire festival, (f. fes'tiweł) antropol. uroczystość odbywająca się dookoła ognia; taniec dookoła ognia; uroczystość nowego ognia, ob. *new fire*; f. *fighting*, zwalczanie pożaru, gaszenie ognia, np. pożaru lasu, pożaru preri, gdzie często tysiąc ludzi (*fire fighters*) bierze udział; f. *finch*, zool. jaskrawo czerwony wikłacz *weaverbird* rodzaju *Pyromyza* z rodziny *PLOCEIDÆ* bardzo podobny do zięby, lecz mający 10 a nie jak zięba 9 lotek pierwszego rzędu; f. *flag* 1) meteor. meteorowy błysk podobny do błyskawicy; 2) mar. flaga jako sygnał pożarny.

fireflirt, s. ('-flört) zool. ob. *red-start*.

fire-float, ('-flo't) łódź pożarna do gaszenia pożaru okrętowego.

fireflower, s. ('-flau'er) bot. a-mer. ostromlecz różnolistny *heterophyllum poinsettia* *EUPHORBIA HETEROPHYLLA*, Linn.

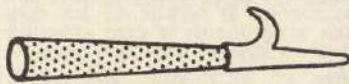
firefly, s. ludowa nazwa świetlika świętojańskiego *LAMPYRUS NOCTILUCA* itp. chrząszczyków świecących fosforycznie, jak np. podrzut szary *LACON MURANUS*.

fire fungus (f. fon'ges) pl. f. *fungi* (fon'dżaj) grzyb workowiec podgromady *EUASCI* rzędu jadrzaków *PARENOMYCETES*; f. *gilding* złoczenie stopem złota i rtęci; f. *glass*, ob. *wire glass*.

fire-god, s. ('-god) antropol. każde zjawisko dające ogień, bóstwo ognia, np. bóg błyskawicy, bóg ogniska domowego, bóg wulkanu itp.

fireguard, s. (f. gard) 1) siatka ochronna otwartego ogniska; 2) strażnik pożarny, np. w lesie; 3) leśn. przekop lub przestrzeń gruntu oczyszczona z materiału palnego celem przerwania pożaru lasu lub prerii.

fire hat, hełm strażacki ze skórzanym fartuchem na kark; f. *hearth* kominek, palenisko; f. *hook*, mocny hak strażacki do zdzierania belek nadpalonych itp.

Hak strażacki

firehouse, stacja pożarna, dom na magazyn sikawek i na pogotowie strażaków.

fire hunt, nocne polowanie z pochodniami; f. *insurance* ubezpieczenie od pożaru; f. *iron* 1) hist. kawał żelaza do krzesania ognia; 2) pl. narzędzia do kominka, np. ruszt, szczy-pce, ożóg, pogrzebac, wilk itp.; f. *lands*, hist. St.Zj. przestrzeń w zachodniej części *Western Reserve* obejmująca pół miliona akrów, przyznana jako odszkodowanie ludności *Long Island, N.Y.*, w r. 1792 za spalone domy i zabrawane mienie w ataku brytyjskiego wojska; f. *lane* = *fireguard*, 3).

fireless cooker, (fajr'les ku'ker) kuch. naczynie do gotowania o ścianach ze złego przewodnika ciepła, a zaopatrzone w grzejnik elektryczny albo inny sposób dopływu ciepła, które nie może uciec przez zły przewodnik.

fire lily, bot. lilia filadelfijska, *LILIUM PHILADELPHICUM*, Linn.; 2) *day lily* *HEMEROCALLIS FULVA*, Linn.; f. *limits*, St.Zj. granice osady lub miasta w obrębie których nie jest dozwolone budowanie domów drewnianych i krytych deskami lub gontem; f. *line* 1) kordon policyjny lub strażacki dookoła płonącego budynku; 2) leśn. a) = *fireguard* 3), *fire lane*; b) szpaler twardego drzewa ku ochronie młodego drzewostanu iglastego; c) rów kopany lub skrobany jako leśna linia przeciwpożarna.

firelock, s. (fajr'lok) starodawna fuzja.

fire main, rura wodna do gaszenia pożaru.

fireman, s. ('-men) 1) palacz; 2) strażak ogniowy, dawniej pompier; 3) Ang. w kopalni węgla dozorca badający czy niema gazów niebezpiecznych; w St.Zj. *fire boss*.

Fire Nation, ob. *Mascoutin*; f. *net* siatka rozciągnięta przez straż pożarną dla osób skaczących z okien, gdy inne sposoby ocalenia się są wykluczone; f. *office*, Ang. biuro asekuracyjne; f. *on-the-mountain* = *fireflower*.

fire plant, bot. niecierpek *jewelweed* lub *touch-me-not* *IMPATIENS*, Rivin.

fireplug, s., hydrant pożarny.

fire point lub **burning p.** 1) temperatura zapłnienia cieczy za dotknięciem ognia; 2) temperatura w której materiał niepalny będzie płonął w zetknięciu z powietrzem; F. *Prevention Day*, St.Zj. dzień w rocznicę wielkiego pożaru czikagowskiego w r. 1871 (8-11 października) obchodzony w kilku stanach wykładami, wystawami itp. dotyczącymi bezpieczeństwa ogniowego.

fireproof, adj. ('-pruf) ogniotrwały; pojęcie to podzielono w St.Zj. na trzy stopnie: *fire-resistive*, *fire-retarding* i *flameproof*, ob. *fire resistance*.

fire quarters, mar. miejsce jakie mają zając oficerowie i załoga okrętu w razie pożaru, ob. f. *bill*.

firer, s. 1) palacz; 2) broń palna; 3) Ang. strażak pożarny.

fire raft, tratwa obciążona palnym materiałem wysłana do podpalenia okrętu nieprzyjacielskiego albo frontu nadbrzeżnego, *brander*.

fire-raising, pr. szk. karygodne podpalanie, *arson*.

fire reel, motowidło (zwijadło) na wąż pożarny; f. *resistance* stopień oporu materiału przeciwko ogniovi mierzony upływem czasu skutecznego oporu.

fire-resistive, f. *resisting*, adj. ogniotrwały przez czas określony; **fire-retardant**, adj. wstrzymujący postęp pożaru przez jakiś czas określony próbami.

fireroom, s. ('-ru'm) mar. palarnia kotłowa, = *stokehold*.

fire sale, wyprzedaż towaru, który ucierpiał od dymu, pożaru, gaszenia itp.; f. *sand* a) ogniotrwały piasek krzemowy używany w hutach; b) ogniotrwały materiał o składzie mniej więcej Si_2C_2O otrzymywany jako produkt uboczny przy wyrobie węgliku krzemowego; f. *saw*, antropol. drewniany przyrząd do krzesania ognia; f. *scarlet* kolor szkarłatny kastylijski; f. *screen* 1) siatka ogniochronna chwytająca iskry i wstrzymująca pożar; 2) wełniana ścianka w korytarzu do magazynu prochu; 3) ob. *fire guard* s. 1); f. *ship*, ob. f. *raft*.

fireside, s. ('-sajd) 1) miejsce przy kominku, przen. ognisko domowe; -*ship* przyjacielskie koło, zasiadanie przy kominku w sąsiedzkiej komitywie.

fire station, stacja pożarna; **f. step**, woj. stopień wypadowy, stopień strzelecki; **f. stink**, min. przykry zapach rozkładających się pi-rytów (FeS₂).

firestone, s. ('-ston, Ang. 'steun) 1) paryt, służący do krzesania ognia; 2) krzemień; 3) kamień wytrzymały na wysokie temperatury.

fire temple, u starych Persów i u nowocześniejszych parsów świątynia z wiecznie płonącym zniczem; **f. test** próba ogniowa; **f. tower** 1) wieża służąca za latarnię morską; 2) wieża dla strażnika pożarnego; 3) wieża wewnątrz budynku z ogniotrwałą klatką schodową; **f. trap** budynek mieszkalny szczególnie niebezpieczny na wypadek pożaru; **f. trench**, woj. okop strzelecki; **f. walk**, antropol. chodzenie po rozpalonych węglach jako obrzęd religijny, sąd boży itp.

firewarden, s. marszałek pożarny.

firewater, s. wódka, tłumaczenie indiańskie wyrazu skautianabau.

firewood, s. ('-ui'd) drewno opałowe.

firework, s. ('-uork') ogień sztuczny, zwyczajnie w pl. ognie sztuczne.

fire worship, ('-uor'szyp) antropol. czczenie ognia jako bóstwa, oddawanie czci boskiej ogniom lub bóstwu reprezentowanemu przez ogień; -er czciciel ognia.

firing, s. ('-in~) 1) strzelanie; 2) palenie w piecu; 3) med. wypalanie, żeganie; 4) wypalanie ceramiki; 5) paliwo, materiał do opalania, opał; 6) pól. rośl. gorzenie roślin, np. kukurydzy, tytoniu itp. wskutek niesprzyjających warunków gruntu.

f. data, (dej'ta) woj. dane (pl.) strzału, dane (pl.) strzeleckie, materiał informacyjny w celu skutecznego strzału; **f. iron**, wet. żelazo do żegania; **f. line**, woj. linia frontowa, linia ogniowa; przen. front w każdej akcji sportowej, naukowej, politycznej; **f. party**, woj. oddział wyznaczony do dania salwy, np. nad grobem towarzysza chowanego z honorami wojskowymi; **f. squad**, woj. oddział wyznaczony do wykonania kary śmierci przez rozstrzelanie.

firkin, s. (fyr'kin) hist. stara miara pojemności i wagi, ćwierć, ćwiartka, o rozmaitej wartości, np. 8 galonów ejlu, ale, albo 9 galonów piwa, albo 56 funtów masła.

firm, adj. (fyrm) 1) silny, zwięzły, skupiony; 2) stały, nieugięty, wytrwały w swym zamiarze, wierny; 3) stały (nie płynny); 4) silny, zdecydowany, np. głos, postanowienie, zachowanie się; 5) kup. silny, np. u-sposobienie rynku, nie rokujący rychłej zmiany (cen, popytu i podaży itp.).

firm, adv. stale, solidnie, silnie.

firm, s. 1) podpis urzędowy, w szcz. na dokumencie publicznym; 2) firma, nazwa przedsiębiorstwa handlowego.

firm, vi. ustalić się; vt. wzmocnić, ustalić; hist. podpisać.

firmament, s. (förmament) nieboskłon, firmament, sklepienie niebieskie, niebo; **f. blue** kolor błękitny, błękit.

firman, s. (förmän) hist. na Bli-skim Wschodzie żelazny list wydany przez naczelnika kraju ku bezpieczeństwu obcego podróżnika lub tp.

firmness, s. ('-nes) stałość, moc, niewzruszoność.

firm rate, stały kurs po jakim na oznaczony okres czasu mają się odbywać transakcje walutowe między dwiema stronami bez względu na zmiany kursu giełdowego.

fir rape, (f. rej) nazwa pot. rozmaitych pasorzytów lub saprofitytów jodły, np. korzeniówka naigłasta **pinasap** czyli false beech drops **MONOTROPA HYPOPITIS**, Linn., korzeniówka pospolita **Indian pipe MONOTROPA UNIFLORA**, Linn., zaraza beechdrops **EPHIGNEA VIRGINIANA**, Bart., ob. beech drops, cancer root i i.

firry, adj. (fyr'i) jodłowy, jedlinowy, z jodły; pełen jodei.

first, adj. (förs) pierwszy, przedni, przodujący, najpierwszy; **f. vice-president**, **f. quality**, **f. in the race**, **f. in the field** najpierwszy myśliwy w powiecie; najwcześniejszy; gram. **f. declension** pierwsza odmiana; muz. prowadzący melodię, **f. violin** pierwsze skrzypce; adv. po pierwsze; po raz pierwszy; najwcześniej, najprędzej, nasamprzód, naprzód; **f. begot**, **f. begotten** pierworodny; **f. s. początek**; pierwsza klasa (szkolna); w szkole ludowej **f. grade**, w wyższych **freshman year**; pierwszy dzień miesiąca; pierwsze wydanie (gazety, książki itp.); auto. pierwsza chyżość; kup. najlepszy gatunek; muz. najwyższy głos w zespole; piłka met. pierwsza meta = **f. base**; sport. i wyśc. pierwsze miejsce w wyniku, zwycięzca.

f. aid, pierwsza pomoc, nagła pomoc; **f. border** kinkiet, rząd świateł na podłodze proscenium, = **concert border**; **f. born** pierworodny; **f. cause**, metafiz. przyczyna; **F.C. Bóg**; **F. Chamber** niższa Izba parlamentu, Izba Posłów; **St.Zj. House of Representatives**, ob. **parliament**; **f. class** pierwsza klasa (na kolejach, okrętach itd.); **f. class**, adj. najlepszego rodzaju, pierwszorządny, wyborowy; **f. c-mail**, ob. **mail**; **f. come** **f. served**, kto pierwszy do młyna, pierwszy zmiele; **F. Consul**, hist. fr. Napoleon Bonaparte (1799—1804), **f. cost** własny koszt nabycia lub produkcji; **F. Covenant**, hist. kość. układ z r. 1557 zawarty między grupą możnych baronów szkockich i grobem pomniejszej szlachty w celu poparcia Reformacji; **F. day** u kwadrów i niektórych innych protestantów niedziela; **f. edition** a) pierwszy nakład książki; b) egzemplarz z pierwszego nakładu, cenny dla specjalnych zbieraczy; **F. Empire**, hist. fr. cesarstwo fr. 1804—1815; **f. floor**, **St.Zj. parter**; w Europie pierwsze piętro, kondygnacja nad parterem, zwana w **St.Zj. second floor**; **f.-foot**, folklor ang. i szk. a) pierwsza osoba spotkana w podróży; b) pierwsza osoba przybywająca do domu w dzień Bożego Narodzenia lub Nowego Roku.

F. Gentleman in Europe, książę-regent późniejszy król Jerzy IV ang. 1820—1830; **F. Grenadier of France**, La Tour d'Auvergne (latu'r dower'n',

1743—1800) tak zwany przez Napoleona; **f. growth** dziewiczy las; **f. lady of the land** żona prezydenta **St.Zj.**; **f. lieutenant**, woj. porucznik, ranga wojskowa między kapitanem **captain**, a podporucznikiem **second lieutenant**; **mar. naczelnik oficer do prac budowlanych na okręcie**; **f. mortgage** pierwsza hipoteka; **f. name** imię, także **Christian n.** lub **given n.**; odr. **family n.** nazwisko; **f. fruits** 1) nowalce; 2) hist. dochody pierwszego roku z beneficjum płatne na-przód Papieżowi, następnie w Anglii Królowi; we Francji zniesiono ten obowiązek w r. 1515; **f. nerve** anat. nerw z pierwszej pary nerwów czaszkowych; **f. night** premiera teatralna, **f. -er habitué** stały bywalec na premierach; **f. offender** osoba oskarżona do tej pory niekarana; **f. officer**, **mar. handl.** pierwszy oficer po kapitanie; **f. or last** kiedyś; **f. page** tytułowa strona dziennika, miejsce najpilniejszych wiadomości; **f. papers**, pot. **St.Zj.** akt urzędowy stwierdzający zamiar imigranta zrzeczenia się swego dotychczasowego obywatelstwa; pierwszy krok do podania o obywatelstwo **St.Zj.**; **f. point** astron. zachodni punkt znaku zwierzyńca; **F. Presidency** u mormonów Prezydent i jego dwaj doradcy; **f. rate** najlepszego gatunku; **f. reading**, parl. ob. **reading**, parl.; **f. sergeant** starszy sierżant, najstarszy ranga podoficer; w jeździe wachmistrz; **f. speed**, auto. pierwsza chyżość; **f. story**, **St.Zj.** pierwsze piętro, w Eur. parter; ob. **f. floor**; **f. watch**, **mar.** straż okrętowa od 8 wiecz. do północy; **f. water** o klejnotach: pierwszej wody, bez zarzutu.

firth, s. (fyr') ujście rzeki do morza, odnoga morska w koryto rzeki.

fisc, s. (fisk) 1) hist. kl. rzymski skarb państwa, fiskus; 2) skarb państwa; **fiscal**, adj. ('-et) fiskalny, dotyczący skarbu państwa; **fiscal**, s. 1) fiskus; 2) hist. wysoki urzędnik skarbowy, szcz. w pokazajowych koloniach; 3) filatel. stempel skarbowy; 4) zool. **fiscal shrike** strokosz afr. **LANIUS COLLARIS**; **f. year** rok rachunkowy, w handlowym księgowaniu przebiega do 31-go grudnia, w księgowaniu państwowym w **St.Zj.** do 30-go czerwca, w Ang. do 31-go marca, w Pol. do 31-go marca.

fischerite, s. (fi'szerajt) min. fiszeryt, saletrowiec rzędu fosforanów, fosforan uwodniony glinowy **Al PO₄ · Al (OH)₃** plus 21 H₂O.

fish, adj. (fysz) rybi.

(I) **fish**, s. (fisz, z fr. fiche) po-dłużny żeton (szton).

(II) **fish**, s. ryba, kręgowiec wodny gromady PISCES zaopatrzony w pletwy i skrzel; w szerszym znaczeniu zwierzę żyjące w wodzie, np. szkarłupień **starfish**, mieczak **cuttle-fish** itp.; 2) ryba, potrawa odr. mięsa, drobiu, dziczyzny 3) nakładka (drewniana, żelazna itd.) dla wzmocnienia; 4) gw. i pot. **poor** **f. niebo-rak**, **queer** **f. ciekawy** pasażer, dziwak; 5) astron. **Fishes**, pl. Ryby, gwiazdozbiór zodiaku PISCES; ob. str. 490 mapa, 0° do 20°; 6) **mar.** przyrząd do podchwycenia kotwicy; 7) symbolika relig. ob. **ichthus**, **ich-**

thys; neither fish, flesh nor fowl, gw. ni pies, ni wydra; to have other f. to fry mieć pilniejszą sprawę do załatwienia; a fine kettle of f., gw. i pot. kłopot nielada.

fish, vi. 1) łowić ryby; 2) poszukiwać czegoś pod wodą, np. muszli, pereł, ostryg; 3) zapuszczać sieci, starać się wyłowić np. tajemnicę przez wypytywanie i podstęp; 4) być ustawionym na łowienie np. jak sieć rybacka, więcierz, sidła, 5) być rybnym, obfitować w ryby, np. jak strumień, staw itp.; 6) mech. lubkować, łączyć nakładkami, ob. fish joint.

fish, vt. 1) złowić, wyciągnąć z wody; 2) mar. podnieść łapy kotwicy, ob. anchor (fluke); 3) roln. St. Zj. nawozić pole rybami; to f. in troubled water łowić w mętnej wodzie; to f. for compliments zabiegać o pochwałę.

fish blanket, (f. blen'ket) bot. rogatek sztywny hornwort CERATOPHYLLUM DEMERSUM z rodziny rogatekowatych CERATOPHYLLACEAE.

fish-blooded, adj. (f. blo'dyd) zool. zimnokrwisty.

fishbolt, s. nakładka łącząca, ob. fish joint, f. plate.

fishbone thistle, bot. ostrożeń CIRSIMUM, Adams.

fish cake, kotlecik rybi; f. carrier a) łódź do przewozu ryb na targ; b) skrzynia z wodą do przewozu żywych ryb; f. coop pusta skrzynia nad przerebłą do łowienia ryb na oszczep; f. crow, zool. kruk rybożerny, CORVUS OSSIFRAGUS na atlant. wybrzeży St. Zj.; f. culture hodowla ryb, pisciculture (pi'sikoł'czór); f. davit, mar. żórawik podchwyty, żórawik, jakim dawniej podchwytywano łapy kotwicy, ob. ryciny str. 91-92 i 275; f. day postny dzień.

fished, adj. (fysz'd) 1) wzmocniony lub naprawiony nakładkami; 2) zaopatrzony w ryby.

fish eggs, ob. roe, ikra.

fisher, s. (fy'sz) 1) rybak (m), rybaczka (f), łowca (m), rybolowca (m), rybolowczyni (f); 2) pl. fisher i fishers, zool. rodzaj nadrzewnej kuny MARTES PENNANTI, ob. martin.

fishig, s. ob. fizig, s. 3).

fishet, s. (fi'szyt) rybka.

fish eye, s. (fysz'aj) 1) rybnie oko lub klej z rybiego oka; 2) opłiki diamentowe zbyt drobne na biask.

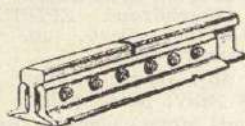
fish factory, zakład w którym przerabiają rybę na olej i nawóz; f. fly, zool. sieciarka (NEUROPTERON) z rodziny SIALIDAE; f. fork 1) widelec do ryby; 2) widły do ładowania ryb; f. fry smażona ryba w szcz. St. Zj. na miejscu łowienia; f. fungus, bot. 1) pleśń wodna SAPROLEGNIA PERAZ opadająca młode lososie w wylęgarniach itp.; 2) czerwoną grzybkę CLATHROCYSTIS ROSEOPERSICINA, ukazującą się czasami na solonym wątluszu; f. globe szklana waza na złote rybki; f. glue rybi klej; f. guano nawóz z ryb; f. hawk, zool. ob. osprey.

fishhook, s. 1) haczek do wędki;

2) mar. hak do podchwytywania łap kotwicy; f. money, ob. lari.

fishing, s. (fysz'in) 1) łowienie ryb; 2) rybolowstwo (zawód lub rozrywka); 3) prawo łowienia, łowiectwo; f. banks ławica łowiecka, płytka płaszczyzna podwodna gdzie gromadzą się ryby; f. cat dziki kot, łasza, FELIS VIVERRINA, pld.-wsch. Azja, żywi się rybami i małżami; f. eagle, zool. a) ob. osprey; b) rybożerny orzeł POLIOAETUS ICHTHYAETUS, w Ind. Wsch. i na Celebesie; c) wielki orzeł perski HALIAETUS LEUCORYPHUS; f. rod wędka; f. worm robak na przynętę.

fish joint, nakładka drewniana lub stalowa do wzmocnienia szyn, ciężkich rusztowań itp., ob. fishbolt, f.

Nakładka

plate; f. killer, zool. rybożerne owady rzędu pluskwiaków czyli półpokrywowych HEMIPTERA, w stanie larwalnym i w stanie dojrzałym wodne, w szcz. z rodziny BELOSTOMATIDAE; f. louse, zool. wesz rybia, nazwa rozmaitych drobnych skorupiaków w szcz. rzędu widłonogich COPEPODS COPEPODA, wiele z nich parasorzytne, tu należą m. i. oczlik CYCLOPS, splewka ARGULUS FO-LIACEUS; f. manure, roln. nawóz z ryb; f. maw, zool. pęcherz pławny ryby; f. meal ryba suszona i mielona użyta na nawóz lub na karmę; f. mint, bot. a) mięta długolistna MENTHA LONGIFOLIA (Linn) Huds.; b) m. nadwodna M. AQUATICA, Linn.; f. mold, ob. Saprolegniales; f. moth, zool. rybek cukrowy, owad bezskrzydły, silverfish LEPISMA SACCHARINA czyli rzędu skoczogonków THYSANURA.

fishmouth, s. bot. turtlehead, ob. Chelone.

fish out of water ktokolwiek lub cokolwiek poza swoim żywiołem, poza swoim środowiskiem; f. pearl sztuczna perła.

fishplate, s. ob. fish joint.

fish pomace odpadki po wyciśnięciu oleju rybiego używane jako nawóz; fish scale a) rybia łuska; b) coś podobnego do łuski rybiej, w szcz. skaza w polewie ceramiki; także f. scrap; f. skin, med. rybia łuska, rybioluska, ICHTHYOSIS; f. story, pot. bajki, przesadne opowiadania rybolowców; f. tackle linewka u wędki.

fish tail, adj. (fysz'tejl) działający jak ogon ryby, podobny do rybiego ogona.

fish tail, s. 1) ogon rybi; coś podobnego do ogona rybiego, np. a) kol. ramię semaforu w kształcie ogona rybiego; b) łucz. wicherowa strzała; c) zool. ob. f. moth.

fish tapeworm, s. zool. bruzdogłowiec, ob. Diphylobothrium; f. warden urzędowy kontroler rybolowstwa.

fishway, s. (fysz'uej) rybol. okop, grobla lub jakiejkolwiek urządzenie

ułatwiające rybom ominięcie wodospadu; także fish ladder.

fishwife, s. (-'uajf) 1) kobieta sprzedająca ryby; 2) kłótliva straganiarka obficie szafująca wyzwiskami.

fishy, adj. (fy'szi) 1) rybny, zarybiony, z ryby, z ryb; 2) pot. niejasny, niespolegliwy, zagmatwany, podejrzany, przesadny, pokrecony; 3) o oku lub o klejnotach: bez ognia, martwy.

fissate, adj. (fi'sejt) dzielony, rozszczepiony.

fissi-, przedr. (fi'si) dzielono-, rozszczepiono-, np. fissidactyl rozszczepiono-palczasty.

Fissidens, s. (fi'sidens) bot. rodzaj mchów typowy dla rodziny FISSIDENTACEAE rzędu BRYALES.

fissile, adj. (fi'syl) łupliwy, dający się rozdzielić, rozszczepić po linii słoju, jak np. drewno, warstwy, kryształ.

Fissilingula, s. pl. (-lin'gula) zool. jaszczurki o rozszczepionym języku.

fissility, s. (fisy'liiti) łupliwość.

fission, s. (fysz'n) 1) rozszczepienie; 2) biol. podział ciała na części z których każda rozwija się w całkowity ustrój, np. u bakterij, niektórych glonów i u pierwotniaków, ob. f. alga, protozoans, multiple f.

fission, vi. rozszczepiać się; vt. rozszczepiać, łupać.

f. alga, bot. rozprątek, ob. Cyanophyceae.

fissiparation, -parism, -parity, s. (-parej'szn, -pa'rizm, -pa'riti) biol. rozmnażanie się przez rozszczepienie.

fissiparous, adj. (-paröz) biol. rozmnażający się przez rozszczepienie.

fissiped, adj. (fi'siped) 1) mający palce rozdzielone aż do stopy; 2) należący do FISSIPEDIA.

Fissipedia, s. pl. (fisipi'dia) zool. podział mięsożernych obejmujący na lądzie psy, koty i niedźwiedzie.

Fissipes, s. (fi'sipes) bot. = Cypripedium.

fissirostral, adj. (-ros'trej) o szerokim dziobie głęboko rozwartym.

fissure, s. (fi'ször) 1) szczelina, szparka; 2) rozszczepianie; 3) anat. szczelina (ostrogowa czyli ostrogi ptasiej FISSURA CALCARINA, słonna RIMA VULVAE, słolowa CRYATA, FISSURA ANI), wnęka wątroby=sz. poprzeczna traverse f.; f. of Rolando (L. Rolando, 1773—1831) bruzda główna mózgu central sulcus; f. of Sylvius (Jakub Dubois, dūbo'a, 1478—1555) sz. boczna mózgu, sz. Sylwiusza FOSSA SYLVII.

fissury, adv. (-i) szczelinowy, szczelinasty, pełen szczelin, popekany.

fist, s. (fyst) 1) pięść; 2) druk. ręka wskazująca, także notatka z taką wskazówką.

fist, vt. objąć pięścią, np. pałasz.

fistiana, s. pl. (-ja'na) ramoty zapaśnicze.

fisticuff, s. (fis'tikof') 1) cios zadany pięścią; zapaśnictwo; -ery, s. (-eri) zapaśnictwo.

fist low, prawo pięści, przekład rdzennie niemieckiego „Faustrecht” (siła ponad prawem).

f. mate, przeciwnik w zapasach.

fistmele, s. miara, odległość obejmująca szerokość dłoni i wystającego prosto kciuka, używana w łucznictwie (= 6—7 cali).

fistnote, s. ob. **fist**, s. 1).

fistula, s. (fis'tiula) 1) fujarka; 2) bot. cañafistula senna; 3) kość srebrna lub złota rurka używana dawniej do Komunii; dziś używana tylko przez Papieża; 4) med. i wet. a) fistula, przetoka; b) przewód DUCTUS, CANALIS; c) natrętne zapalenie ropne kłębow konia; 5) muz. fałset, głos fałsetowy.

Fistulana, s. (fisculej'na) zool. rodzaj dwuskorupowych małżów należących do rodziny GASTROCHÆTA.

Fistularia, s. (-ria) zool. rodzaj ryb kostnoszkieletowych w ciepłych wodach, dług. do 2 m., głowa wydłużona w rurę podobną do fletu skąd nazwa tego rodzaju flutemouths.

fistulotome, s. (-tom') chir. przyrząd do operowania wrzodu fistulowego.

Fistulina, s. (-laj'na) bot. rodzaj grzybów podobnych do grzyba prawdziwego BOLETUS, ob.

fit, adj. (fyt) 1) stosowny do pewnego celu, właściwy, odpowiedni; 2) przyprawiony, przygotowany, dostosowany; 3) zdrowy, w dobrej kondycji; f. adv. odpowiednio, stosownie, ob. **fitly**.

(I) **fit**, s. odpowiedni sposób, krój, robota, konsystencja, moda, nastrój itd.; *this gown is a perfect f.* ta suknia doskonale pasuje, doskonale leży, leży jak ulana.

(II) **fit**, s. 1) atak, napad (śmiechu, płaczu, kaszlu, choroby, pilności, lenistwa itd.); 2) pl. med. drgawki, kurcze.

fit, vi. być stosownym, pasować, nadawać się do (gen.); vt. 1) pasować, odpowiadać wymogom; 2) uczynić stosownym, dopasować, przygotować do danego celu, do danej służby; 3) doprowadzić myślenie do wymaganey konsystencji, zwanej *the fit*; to f. in dopasować się, być dopasowanym, przynależać do środowiska; to f. out wyposażać, dostarczyć czego potrzeba; to f. up dostosować np. pokój dla gościa w sposób odpowiedni dla indywidualności danej osoby; dopasować.

fitch, s. 1) bot. gw. = *vetch*; 2) pl. bot. w bib. a) czarnuszka; b) orkisz; 3) zool. a) = *fitchew*, tchórz, PUTORIUS FETIDUS, zwierzę i jego futro; b) pędzel z włosów łasicy, tchórz lub sierści świni.

fitcher, vi. (-er) tkwić twarde i nieruchomo.

fitchet, **fitchew**, s. (-et, -u) zool. łasica eur. i jej futro.

fitful, adj. (fyt'fl) spazmatyczny, nieregularny, gwałtowny.

fitly, adv. odpowiednio, właściwie.

fitment, s. = **fittings**.

fitness, s. (-nes) 1) odpowiedność, stosowność, wzajemne dopasowanie; 2) wydolność, przydatność.

fitted, adj. ('-tyd) 1) wyposażony; 2) mogący spowodować następstwa pomyślne lub niepomyślne.

fitter, s. ('-ter) 1) monter, instalator, ślusarz; kto dopasowuje w szcz. części mechanizmu; f.'s shop, Ang. warsztat ślusarski; 2) leśn. kto znaczy drzewa jakie należy ścinać, po ścieciu oczyszcza je z gałęzi i nadcina korę do okorowania; 3) Ang. agent sprzedający węgiel imieniem kopalni.

fitting, adj. ('-in~) odpowiedni, właściwy, stosowny.

fitting, s. 1) dopasowanie; 2) -s, pl. mech. armatura, uzbrojenie, wszelkie drobniaki potrzebne do ekwipunku; 3) curve f., ob. curve, mat.

Fitz-, **Fitz**, s. (fic) przedr. nazwiska oznaczający pochodzenie z nieprawego łoża (= fils (fi's) fr. syn) np. *Fitzroy* syn króla, *Fitzclarence* syn udzielnego księcia Clarence; (*Fitzgerald* = Gierałtowicz).

Fiuman, adj. (fiu'myn) dotyczący miasta i portu Fiume; s. mieszkaniec miasta Fiume.

five, adj. (fajw) liczebnik: pięć; *quarter to five* trzy kwadransy na pięć, f. o'clock pięta, godzina pięta; f. o'clock tea Ang. podwieczorek; *quarter past f.* kwadrans na szóstą, *half past f.* wpół do szóstej.

five, s. 1) liczba pięć, 5, V, v; 2) grupa składająca się z pięciu, np. gry. pięćka w kartach, dominie; mon. a f. banknot pięciodolarowy; muz. kwintet; sport. pięćka piłki koszykowej; 3) określenie czasu na kolej itp. *five-ten* w 10 minut po piętej, pięta dziesięć, *five-ten-train* pociąg odchodzący o 5:10; *five-and-ten* w St.Zj. bazyry Woolwortha i na nim wzorowane, niegdyś sprzedające tylko towary po 5 i 10 c.

fivebar, s. ('-bar') myśl. Ang. przeszkoda mająca pięć poprzecznic jaką myśliwy musiał wziąć; przen. trudna przeszkoda.

Five Blessings, Chiny: pięć błogosławieństw (wu fu): a) długie życie, b) zasobność, c) spokój czyli zdrowie, d) miłość cnoty i e) lekka śmierć; F. Books of Moses, ob. *Pentateuch*; F. *Civilized Nations* pięć szczepów indiańskich które zachowały najdłuższą autonomię w Oklahomie: *Cherokee*, *Chickasaw*, *Choctaw*, *Creek* i *Seminole*, ob. F. *Nations*; F. *Classics*, święte księgi chińskie (I *Ching*, *Shu Ch.*, *Shih Ch.*, *Li Ch.*, *Ch'un Ch'iu*, zawierające rozpatrywanie Wen Wanga z w. XII przed Chr., historię, poezję, ceremoniał i myśli Konfuczego); ob. *Four Books*; F. *Codes*, hist. fr. pięć zbiorów ustaw wydanych za Napoleona między 1804 a 1810 obejmujących *Code Civil des Français* (ko'd siwi'l de' fran~se) ogłoszony 21 marca 1804 i *Code Napoléon* (ko'd napo~leã') 3 września 1807.

five-figure, adj. (fajw'figör) pięciocyfrowy, od 10,000 wzwyż.

fivefold, adj. ('-fold) pięciokrotny, pięćoraki, popiętny.

five-five-three, ob. **Five Power Treaty**.

Five-Mile Act, hist. ang. ustawa

zabraniająca nauczycielom, którzy nie złożyli przysięgi na religię państwową, przebywania w odległości pięciu mil od granic miasta; ustawa wydana przez Karola II w 1665 była w mocy aż do 1689 (*Toleration Act*).

Five Nations, ob. *Iroquois*; F. *Points* 1) w Nowym Jorku dzielnica znana dawniej jako ośrodek nędzy i zbrodni; 2) hist. kość. ob. *Arminianism*; f. *sacred wounds*, hist. kość. rany zadane Chrystusowi gwoździami i dzidami żołnierzy, KRK. dewocja połączona z medytacją i święto w czwarty piątek Wielkiego Postu.

Five-Power Treaty hist. układ Anglii, Francji, Japonii, Włoch i St.Zj. podpisany w Waszyngtonie 6 lutego 1922 ograniczający siły morskie Anglii, St.Zj. i Japonii w stosunku 5:5:3; unieważniony przez atak Japonii na Pearl Harbor 7 grudnia 1941 roku.

fivescore, s. ('-skor) sto.

five senses, (fajw' sen'sys) w starożytnej filozofii Arystotelesa pięć zmysłów: wzrok, słuch, powonienie, smak, dotyk; obecnie ob. *sense*, s.

fivesome, s. ('-sem) pięćka, grupa z pięciu osób lub rzeczy.

five-spot, s. ('-spat) w domino lub karty pięćka; 2) bot. różnielica (porcelanka) NEMOPHYLLA MACULATA, Benth., z rodziny *waterleaf family* HYDROPHYLLACEAE; Kalifornia.

Five-Year Plan (ros. piatiletka) plan socjalistycznego rządu Z.S.R.R. na roboty publiczne zaproponowane na przeciąg lat pięciu po raz pierwszy od 1-go października 1928 i od tej pory naśladowany w kilku krajach socjalistycznych i kapitalistycznych.

fix, s. (fiks) 1) pot. kłopot, in a f. między młotem a kowadłem; 2) mar. pozycja (okrętu) uzyskana z notowań stałych punktów na wybrzeżu lub z obserwacji ciał niebieskich; także jej wyznaczenie.

fix, vi. 1) ustalić się, być ustalonym na jednym miejscu; stać się stałym, nie płynnym i nie lotnym; 2) powziąć stałe postanowienie; 3) pld. St.Zj. przygotować się, zrobić przygotowania.

fix, vt. 1) ustalić, przytwierdzić, u-mocnić, przymocować, utkwieć (słup, dzide, wzrok); 2) oznaczyć co do czasu, miejsca, trwania, celu itp., postanowić; 3) umiejscowić, przypisać autorstwo, czyn, zasługę, winę, odpowiedzialność itp.; 4) wprowadzić w stan pogotowia, nastawić itp.; 5) nadać (czemuś) charakter stałości, tradycji, np. wyrażeniu prawo obywatelstwa; ustalić używanie lub stosowanie; 6) biol. ustalić pewne przymioty za pomocą doboru; 7) chem. ustalić, nadać lotnej substancji stałą konsystencję; 8) fot. ustalić przez usunięcie materiału światłoczułego; 9) kup. najać okręt lub zapewnić go ładunkiem; 10) met. posypać palowisko piaskiem, żwirem kruszczowym itp.; 11) mikr. preserwować biony organicznych przedmiotów do badania za pomocą alkoholu, itp.; 12) pot. ułożyć (włosy, fałdy itd.), na-

prawić (np. przerwany łańcuszek), ugodzić wynik zawodów, wyścigu itp. oszukane; 13) przest. a) przybić; b) przebić.

fixation, s. (-ej'szn) 1) umiejscowienie, ustalenie, utkwienie; 2) alch. skrzepienie, zgęszczenie, scalenie; 3) chem. zgęszczenie; 4) psych. a) utkwienie wzroku, f. pause chwila przez jaką wzrok był utkwiony na pewnym przedmiocie; b) utworzenie przyzwyczajenia lub skojarzenia; c) utrwalenie pożądanego, w szcz. picowego w niedojrzałym okresie jego rozwoju w kierunku osoby lub przedmiotu z następną niemożliwością zwrócenia go we właściwym kierunku, np. kompleks Edypowy.

f. abscess, med. ropień rozmyślnie zebrany w celu skupienia i zatrzymania bakterij zakażenia.

f. point, a) opt. punkt w zasięgu widzenia, w który utkwione jest spojrzenie obojga oczu w normalnym widzeniu; jest nim punkt bezpośredniego pobudzenia dołka środkowego każdego oka, FOVEA CENTRALIS; b) psych. punkt w którym utkwione jest spojrzenie w pewnej chwili.

fixative, adj. (fik'satyw) utrwalający.

fixative, s. coś co utrwała, ustala, np. w farbiarstwie wytrawa (dawniej z niem. bejca, bajca), w szcz. a) w perfumerii substancja wstrzymująca zbyt szybkie ulatnianie się woni; b) werniks, najczęściej rozpylany do utrwalenia rysunków kredkowych.

fixator, s. (fiksej'tör) przyrząd do umocowania lub do trzymania przedmiotu w danym miejscu i w danej pozycji.

fixature, s. (fik'seczör) fiksatur, pomada dawniej używana do usztywnienia włosów.

fixed, adj. (fikst) umieszczony, ustawiony, przymocowany; stąd: nieruchomy, załutwany; chem. ustalony, związany, ob. nitrogen fixation (wiązanie azotu); -ly, adv. (-li) na stałe, stale; looking f. wlepiwszy wzrok w (acc.); -ness (-nes) stałość.

f. oil, zool. i bot. olejek nietlotny. odr. olejków lotnych, volatile o. lub essential o.

f. signs, astrol. stałe znaki zodiaku: Byk, Lew, Niedźwiadek i Wodnik, tak zwane ze względu na swą sezonową stałość.

f. star, gwiazda niezmienna przez długi okres czasu, ob. variable star.

f. weight, lot. waga samolotu z urządzeniem maszynowym i wszelkimi przyborami i częściami nieużywającymi się w drodze tak jak np. zapas paliwa i jada.

fixer, s. (fik'ser) 1) fotogr. ustalacz, substancja chemiczna ustalająca zdjęcie lub odbitek; 2) monter, naprawiacz, np. roof f.; 3) St.Zj. a) asek. agent asekuracyjny pośredniczący w sprawie ugodzenia się o sumę odszkodowania po wypadku; b) adwokat lub agent godzący się z magistratem o zapłatę przejeźdnego cyrku itp. za prawa publicznych wy-

stępów; c) pośrednik starający się o zgodzenie grzywny itp. z policją lub inną władzą.

fixture, s. (fiks'czör) 1) umocowanie; 2) rzecz umieszczona na stałe stanowisko w pewnym zespole lub miejscu; 3) części na stałe przytwierdzone do głównego przedmiotu, w szcz. urządzenie świetlne, jak żyrandole, świeczniki, kandelabry itd. do światła elektrycznego, dawnej gazowej; 4) kup. pożyczka pieniężna z oznaczonym terminem zwrotu; 5) mech. podpórka do utrzymania części w miejscu podczas demontowania lub naprawy; 6) pr. urządzenie przybite, przysrubowane, na stałe przymocowane do domu lub do ziemi należy z reguły do nieruchomości, immovable f., lecz w rozmaitych wypadkach uważane jest jako ruchome, movable f., stosownie do zwyczajów miejscowych, ustaw krajowych itp.; 7) sport. data, pora i program sportowego przedsięwzięcia.

fizig, s. (fiz'gig) 1) natrętna i gadatliwa trzpiotka; 2) ogień sztuczny z wilgotnym prochem, gasnący z sykiem; 3) dawniejsza nazwa harpuna z zagiętymi kołkami, dziś częściej: fishgig.

fliz, fiz, s. (fiz') 1) syczący ogłos podobny do syku fermentującego napoju wydobywającego się z butelki ledwo nadpoczętej; 2) ożywienie, ruch, zabawa; 3) musujący napój.

fizzle, s. 1) syk, ożywienie; 2) zawód po dobrym początku, flako.

fizzle, vi. 1) zasyceć; 2) f. out, pot. zapłonąć z sykiem i zgasnąć jak np. wilgotny proch strzelniczy; stąd zawsze po dobrym zaczęciu.

fizzy, adj. (fy'zi) musujący.

fjeld, s. (fjild, norw.) geog. pustynna wyżyna skandynawska.

flabbergast, vt. (fla'bergest) gw. zadziwić; -ed (-yd) gw. zdumiony.

flabby, adj. (fle'bi) miękki, zwiotczały, ustępujący za dotykiem, łatwo dający się usunąć lub wstrząsnąć, jak np. wiotka skóra, obwisłe ciało; przen. słaby; -ly, adv. (-li) obwisłe; -ness, s. (-nes) zwiotczalność, obwisłość.

flabellate, adj. (fla'belejt) wachlarzowy.

flabellation, s. ('-szn) wachlowanie.

flabellum, s. (flabe'lom) pl. -lla (-a) 1) kość. wachlarz a) noszony przed Papieżem; b) przeznaczony do odpędzania much z nad naczyń na eucharystię; także rhipodion; 2) zool. a) wachlarzowaty narząd u nóg pewnych skorupiaków służący do czyszczenia skrzeli; b) przedni płatek listkowatej nogi liścionoga; c) F. rodzaj prostych madreporowych koralów.

flabrum, s. (flej'brom) pl. -a ('-bra) wachlarz.

flaccid, adj. (flek'syd) obwisły, miękki w dotyku, ustępujący łatwo pod najlżejszym naporem, wiotki, np. f. muscle zwiotczały mięsień.

flacherie, s. (flasz'ri; fr.) wet. pomór gąsienic, ob. wilt disease.

Flacian, adj. (flej'szn) hist. kość. związany z naukami jakie głosił

Mateusz Flacjusz (Wlacz, Vlasich) Illyricus (1520—1575), zwolennik Marcina Lutra a zagorzały wróg Melanctona, którego oskarżał o fałszowanie zapatrywań Lutra; Flacianizm, s. (-yzm) jego nauki; -ist, s. zwolennik flacjanizmu.

flacon, s. (flaką') flakon, flaszeczka.

flag, adj. (fleg) przest. obwisły, zwisający.

flag, s. 1) flaga, chorągiew, sztandar, godło państwowej przynależności pułku, stowarzyszenia itp.; 2) bot. a) kosaciec żółty common yellow flowered Iris IRIS PSEUDO-ACORUS, Linn.; b) dwa kosaciec niebieskie larger blue f. IRIS VERSICOLOR, Linn. i slender blue f. I. PROSMATICA, Pursh.; c) tatarak sweet f. ACORUS CALAMUS, Linn.; d) mieczyk corn f. GLADIOLUS, Linn.; e) palka szerokolistna cattail f. TYPHA LATIFOLIA, Linn.; f) trawa, blaszka; 3) mar. a) flaga komendanta grupy okrętów umieszczona na okręcie flagowym mieszczącym komendanta; b) okręt flagowy; c) czasem sam komendant; 4) min. a) łupliwy kamień na bruki; b) płaski kamień tego rodzaju, także flagstone; c) powierzchnia takiego bruku; 5) muz. chorągiewka na znaku nuty: jedna na nucie ćwiartkowej oznacza ósemkę, dwie — szesnastkę; 6) sport. w golfie kawałek płótna na kijku wskazuje dołek.

flag, vi. 1) zwisać jak np. wędząca roślina; 2) słabnąć jak duch obrony w upadającej twierdzy; 3) powiewać jak chorągiew w wietrze.

flag, vt. 1) ubrać chorągiewami; 2) sygnalizować, dawać znak, np. to f. a train zatrzymać pociąg kolejowy za pomocą powiewiania chorągiewką; podawać rozkazy itp. sygnałami za pomocą chorągiewek; 3) myśli. ważyć zwierza białymi i kolorowymi chorągiewkami; 4) wyczerpać siły, zainteresowanie itp.

Flag Day, 1) w St.Zj. rocznica przyjęcia flagi państwowej przez Kongres dnia 14 czerwca 1777, święto doroczne; 2) w Ang. f.d. dzień składek na cel dobroczynny (w St. Zj. ob. tag day); tak zwany w Ang. od małej flagi jaką otrzymuje każdy dawca.

flagellant, s. (fle'dzelent) biczownik, członek bractwa pokutników, którzy w zapale religijnym katowali się; po raz pierwszy wystąpili publicznie we Włoszech w 1260, a już następnego roku znaleźli współwyznawców w Polsce; mimo surowych zakazów kościelnych przetrwali do połowy w. XV; jeszcze obecnie istnieją w St.Zj. w Kolorado i w Nowym Meksyku, ob. Penitentes.

Flagellaria, s. pl. (fled'zelej'ria) bot. rodzaj zworotnikowych i podzworotnikowych roślin w rodzinie PONTEDERIACEAE.

Flagellata, s. pl. (-lej'te) 1) bot. ob. Flagellatae; 2) zool. a) = MASTIGOPHORA; b) w niektórych klasyfikacjach rząd w Mastigophora mający jedną do czterech wici na tylnym końcu.

Flagellatae, s. pl. bot. w niektórych klasyfikacjach plechorośli THALLO-

PHYTA, grupa obejmująca CHRY-SOMONADALES, CRYPTOMONADALES, EUGLENALES i blisko pokrewne wiciowce i glony; prawie identyczna z PHYTOMASTIGINA.

flagellate, adj. (fle'dzelej't) a) mający wici; b) przynależny od Flagellata albo do Flagellatae.

flagellate, s. wiciowy glon lub pierwotniak.

flagellate, vi. tworzyć wic lub wici (rzęsy-biczki); vt. biczować.

flagellation, s. (-ej'szn) biol. tworzenie wic (rzęsy-biczków); hist. kość. biczowanie, dyscyplina (pl.); med. pobijanie (poklepywanie) w masażu.

flagellator, s. (-ej'tör) biczownik.

flagellist, s. ob. **flagellant**.

flagellosis, s. (-o'zys) med. wet. patol. rośl. zakażenie wiciowate.

flagellula, s. (flad'zeliu'la) biol. wiciowa spora, zoospora.

flagellum, s. (-orn) pl. -llum i -lla, 1) biol. rzęsa-biczek, długa rzęsa komórki, służy jako narząd pływania wielu pierwotnikom, zoosporom, bakteriom itp.; także u innych zwierząt cieniułki i odległe części maciek; 2) hist. kl. bicz.

flageolet, s. (fle'zolet) 1) hist. muz. flecik do nauczania zwierząt melodyj; 2) flażolet, instrument dęty dziś przestarzały; 3) org. dwustopowy rejestr.

flageolet, s. bot. zielona fasola tyczkowa. fasola zwykła kidney bean PHASEOLUS VULGARIS, Linn.

flagfall, s. (fleg'foł) wysc. kon. spuszczenie chorągiewki jako sygnał rozpoczęcia wyścigu.

flag flower, bot. kosaciec.

flagger, s. (fla'gier) brukarz.

flagging, s. chodnik z gładkich kamieni; łupkowe kamienie zbiorowe.

flaggy, adj. (fle'gi) 1) sflaczały; 2) łupkowy, łupkowy np. bruk; 3) zarosły kosaćcami np. łąka.

flagitious, adj. (fled'zi'szös) 1) zbrodniczy; 2) skandaliczny, znamieny przerażającą zbrodniczością.

flag lieutenant, mar. zastępca komendanta flagowego; f. officer, komendant flagowy; w St.Zj. od r. 1857—1862 oficer rangą starszy od kapitana komenderujący szwadronem.

flag of truce, biała chorągiew, oznaczająca propozycję zawieszenia nieprzyjacielskich kroków na czas konferencji lub na czas doręczenia pewnych nie wrogich oświadczeń; także wysłaniec taką chorągiew okazujący i tym samym nienaruszalny.

flagon, s. (fleg'n) dzban zazwyczaj z uchem i z dziobem lub (rzadziej) z szyjką, często z przykrywą; jako miara: dwie kwarty; 2) bot. eur. kosaciec żółty, yellow iris IRIS PSEUDACORUS, Linn., ob. flag 2 a).

flag pole (f. pol') 1) szup na chorągiew; 2) inż. ob. range p.

fragrance, fragrancja, s. (fleg'rens, -i) 1) przest. rozpalenie; 2) jaskrawość.

flag rank, ranga oficera flagowego. **flagrant**, adj. (-rent) jaskrawy,

uderzający, skandaliczny, ogromny, ohydny; IN FLAGRANTI, pr. na gorącym uczynku.

flagship, s. (-szyp) mar. okręt flagowy wiozący komendanta floty lub szwadronu i oznaczony jego flagą.

flag-signal, vt. sygnalizować za pomocą chorągiewek.

flag smut (fleg'smot) cuchnąca śmierć pszenica TILLETIA TRITICI (tri'tisi, w Eur. -ci, we Wł. -cji) choroba pszenicy spowodowana przez grzyby głowniowe UROCYSTIS rzędu UREDINALES i pokrewne inne choroby zbóż wywołane przez podobne grzyby głowniowe.

flagstaff, s. szup flagowy.

flag station, kol. stacja kolejowa na której pociąg zatrzymuje się tylko wskutek sygnału.

flail, s. (flejł) 1) cep, cepy (pl.), drążek z przywiązany luźno białkiem zwanym swingle lub swiple; vt. bić cepem, młócić cepami.

f. joint, med. staw cepowaty, s. cepowy, wykazujący stan luźny i przesadną ruchomość.

flair, s. (fle'r) 1) przest. zapach, woń; 2) zapaszek, skłonność, instynktowne upodobanie np. do pewnego rodzaju kultury, literatury, budownictwa, sportu itp.

flair, vt. rozróżniać instynktownie jak gdyby węchem.

flaith, s. (fla') hist. irl. szlachcic mający grunt wolny od podatków; **flaithship**, s. (fla'sbip) hist. irl. posiadanie gruntu nieopłacającego dzierżawy, rodzaj stanu szlacheckiego.

flake, s. (fle'kedż) żwir z odpadków kamyków odrąbywanych przy wyrobie narzędzi kamiennych.

flake, s. 1) rusztowanie na zapasy żywności, platforma do suszenia ryb itp.; 2) gór. szopa; 3) mar. wisząca na okęcie podłoga dla robotników malujących lub uszczelniających boki okrętu; 4) płytka, płatek; 5) iskra; 6) pęknięcie w diamencie; f. vi 1) zwiśać; 2) huszczyć się, opadać płatkami lub jakoby płatkami; f. vt. 1) huszczyć w płatki; pokrywać płatkami, np. śnieg ziemię; znaczyć płatkami.

flaker, s. (-er) 1) archeol. kościenny przyrząd do ścinania płatków z kamienia w wyrobie narzędzi kamiennych; 2) maszyna nowoczesna do szarpania ryby, sody itd. w płatki; 3) kto lub co robi płatki.

flam, adj. (flem) nieprawdziwy, oszukańczy.

flam, s. 1) przest. kaprys; 2) kłamstwo, oszustwo; 3) nonsens, głupstwo; 4) powiew wiatru; 5) Ang. trzęsawisko.

flam, vt. ocyganić, oszukać.

Flamand, adj. (-mand', Ang. -ma~d) flamandzki, dotyczący mieszkańców Flandrii fr. i Belgii pln.; kuch. z warzywami, w szcz. brukselską i kapustą.

flambage, s. (fla~baż') med. użycie żegadła przez króciutką chwilę.

flambé, adj. (fla~bej') o chińskiej porcelanie, posypany nieregularnie szkliwem.

flambeau, s. (fla~bo') 1) pochodnia; 2) ozdobny świecznik; 3) pld. St.Zj. kociolet do gotowania cukru.

flamboyant, adj. (fla~boaja~) 1) ognisty, płomienny, w szcz. bud. w stylu fr. gotyku (1450—1550) naśladujący płomienie (krętymi łukami kamiennymi sięgającymi wzwyż); 2) wspaniały.

flame, adj. (flejm) płomienny.

flame, s. 1) płomień, thin f. p. języczkowy; f. arc lamp łukówka płomienna; f. of blow lamp płomień lampy do lutowania; 2) przen. ogień, zapal; 3) osoba ukończona, pana o której rękę młodzieniec stara się; 4) kolor płomienia.

flame, vi. 1) płonąć, palić się; 2) wybuchać, wybuchnąć np. gniewem; 3) świecić się, gorzeć czerwonym blaskiem; vt. 1) sygnalizować ogniem; 2) zapalać, pobudzać; 3) poddać pod wpływ ognia, żegać; 4) oświetlać, ożywiać płomieniem lub jakgdyby płomieniem.

f. cell, duża komórka kończąca przewody naczyń odczynu niektórych wrotków i płazińcowatych (ROTATORIA i PLATHELMINTES).

f.-cut, vt. (f'ket) ciąć (metal) płomieniem języczkowym.

flamen, s. (flej'mn, na kont. eur. fla'men) 1) hist. kl. w starożytnym Rzymie kapłan służący szczególnie bogowi; w najwyższej czci byli kapłani Jowisza, FLAMINES DIALLIS, kapłani Marsa, F. MARTIALIS, i k. Kwirynusa, F. QUIRINALIS, ob. Quirinus, bogów pierwotnej trójcy; dalej szli mniej poczesni kapłani Cerery, FLAMINES ARVALIUM, ob. Arval, k. kurii rzym. F. CURIÆ, i k. ubóstwionych cesarzów F. DIVORUM; 2) kapłan pogański wyższej kategorii w Brytanii.

flame nettle, ob. **Coleus**.

f. projector, (f. prodżek'tör) woj. miotacz płomieni.

flameproof, adj. (flejm'pru'f) 1) płomieniotrwały, niezapalny choć wystawiony na płomień; 2) tak zbudowany, że otaczające ściany wytrzymują bez uszczerbku od wybuchu gazu wewnątrz i że gazy otaczające ściany zewnątrz nie zapalają się od iskier, płomieni i wybuchów wydarzających się wewnątrz.

flame reaction, (f. ri~ek'szn) chem. znamienne zabarwienie jakiego niektóre pierwiastki lub ich związki udzielają płomieniowi dając tym samym swą próbę płomienną, flame test.

f. thrower, (f. żro'er) woj. miotacz ognia.

flamfaw, s. (flem'fau) świecidełko, gewgaw.

f. tube, rura płomienna.

flamineous, adj. (flami'ni-ös) dotyczący pogańskiego kapłana, ob. flamen.

flaming, adj. (flej'min~) 1) płomienny, płomienisty, gorejący, płonący, pożerający, trawiący, oświetlający; 2) jaskrawy, bijący barwami, świetlnie kolorowy, barwny; 3) wspaniały; 4) zapalony, namiętny, gorejący zapalącem, porywający.

Flamingant, s. (flamega~) członek stronnictwa wśród Flamandczyków dążącego do wykluczenia języka francuskiego z urzędowania w Belgii (dziś dwujęzyczny).

flamingo, s. (flamin'go) pl. -gos i -goes) zool. czerwonek, ptak wodny o bardzo długich nogach i szty, błoniastych stopach i kaczym dziobie nagle zgietym w dół; w pld. Eur. PHENICOPTERUS ROSEUS o upierzeniu różowym, w Amer. od pld. do pin. St.Zj. czerwonym; wys. do 120 cm., rodzina PHENICOPTERIDAE, podrząd PHENICOPTERI (= ODONTOGLOSSA); 2) syty kolor żółtawo-ciemno-czerwony.

Flaminian, adj. ('-jen) hist. kl. flaminusowy, dotyczący a) rzym. konsula Gajusa Flaminiusza (zm. 216 przed Chr.); b) budowli publicznych przezeń dokonanych; **F. Way** gościniec prowadzący z Rzymu na północ.

flaminica, s. (-mi'nika) żona kapłana, ob. **flamen**.

flammable, adj. zapalny, palny; ob. **inflammable**.

flammeous, adj. ('-mi-öz) koloru płomienia.

flamulation, s. zabarwienie jakby od nadpalenia.

flan, s. (fla~) pieczywko (pieróg) nadziewane serem ze słodkiej podpuszczki cielecej, owocami, kremem lub (najczęściej) kremikiem ze ściętego słodkiego mleka.

flanconade, -nnade, s. (flanko-nad') szer. skrzyżowanie pałaców zakończonych cięciem pod pachę jednego z przeciwników.

Flanders poppy, bot. kłkol.

flange, s. (flendz) 1) część rozprzestrzeniająca się jak kryza, np. żyła kruszcu; 2) mech. kołnierz, kryza, kłamra; **blank f.** przykrywa kołnierza (u rury), kołnierz ślepy, k. głuch, k. martwy; **f. coupling** sprzęgło kołnierzowe, s. obrzeżne; **exhaust f.** kołnierz przewodu wydechowego; **flyweed f.** tarcza koła rozpedowego; **inlet f.** auto. kołnierz przewodu ssawnego; **f. of a wheel** obrzeże obręczy koła; szeroka część u dołu szyny, u dołu i u góry słupa żelaznego itd. ob. **girder**, **H beam**, **I beam**, **rail**; 4) narzędzie do formowania kołnierza w hucie.

flange, vt. formować żelazny kołnierz; wytłaczać, krępować.

flanged, adj. (flandz) wygięty, krępowany; **f. coupling plate** sprzęgło krążkowe, połączenie kołnierzowe; **f. piece** nasadka rury.

flank, s. (flenk) 1) zool. bok zwierzęcia między żebrami a biodrem; u człowieka powierzchnia leżdzi, biodra i tył; pot. leżdzie; 2) pot. bok czegokolwiek, np. skłón góry, bok budynku; 3) mięso i skóra z tej części zwierzęcia; 4) fort. flank, bocznicza, skrzydło, ramię narożnika, część wału przytykająca jednym końcem do zasłony a drugim do czoła narożniczego (na rysunku, str. 211, linie BC i ED); 5) woj. bok, **flank**, **f. attack** atak flankowy, atak boczny, atak na flank; **f. fire** ogień flankowy.

flank, vi. woj. sąsiadować, opierać się o (acc.); vt. atakować z boku, zmusić przeciwnika do zmienienia flanku na front boczny.

flannel, s. (flenf) flanela, 1) a) miękka wełniana tkanina używana na ciepłą bieliznę spodnią; b) bawełniana tkanina podobna z wyglądu do flaneli, zwana także flannelette, **Canton flannel**, **outing f.**; 2) pl. a) flanelowa bielizna spodnia; b) sportowy strój wierzchni; c) taki strój jako odznaka członka załogi, klubu lub szkoły, np. **he won his f.** dopiął stopnia członka załogi.

flap, s. (flep) 1) przest. uderzenie, w szcz. otwartą dlonią; 2) coś szerokiego i wiotkiego co zwisa i obija się, np. zagiel, packa, brzeg (kapelusza), poła (surduta); 3) coś płaskiego, np. kromka chleba, warstwa łupku; 4) naleśnik; 5) anat. przest. nagłośnia EPIGLOTTIS; 6) chir. płatek mięsa odcięty częściowo od sąsiadujących tkanek; 7) pl. wet. choroba wargi u konia.

flap, vi. 1) uderzyć, klasnąć; 2) powiewać; 3) zwisać; 4) bić skrzydłami lub jakgdyby skrzydłami; 5) trzepotać bezskutecznie, przen. działać bez wyniku w gorączkowy sposób; **f. about**, gw. paplać bez sensu i celu; **f. vt.** 1) przest. uderzyć; 2) uderzyć powierzchnią, np. skrzydłem; 3) podrzuć na drugi bok, np. naleśnik; 4) trzepotać (skrzydłami) (dawniej: trzepotać), w szcz. powodować taki szaleść; 5) tracić zlekka nieuwważną osobę.

flapcake, s. naleśnik.

flapper, s. w trzecim dziesięcioleciu w. XX w gwarze towarzyskiej: młoda panna akcentująca swobodę zachowania się ku żywej konsternacji poprzedniego pokolenia; ob. **flirt**, s. 5).

flare, s. (fle'r) 1) migotliwe a jaskrawe światło, w szcz. używane do sygnalizowania z okrętu, z lotniska itp.; 2) nagły wybuch fanfar, gniewu, oburzenia itp.; 3) zasięg (oświetlenia i ogrzania od kominika, kądzenia z kazałnicy lub urny); 4) pokaz; 5) = **flair**, s. 2); 6) opt. światło pochodzące ze wzajemnego odbijania się między powierzchniami soczewek; **hand-f.** ręczny sygnał świetlny; **signal f.** bomba sygnałowa.

flare, vi. (fle'r) 1) przest. a) powiewać jak np. włosy, wstążki itp.; b) zwracać na siebie zbytnią uwagę innych; 2) płańc nierównym migotliwym płomieniem; 3) zajaśnieć od czasu do czasu jaskrawo; przen. dać się unieść od czasu do czasu żywшему uczuciu np. gniewu; 4) wystawać poza linię prostopadłą.

flare, vt. 1) poddać pod wpływ światła lub płomienia; 2) sygnalizować ogniem i płomieniem.

flash, adj. (fłasz) błyskotliwy, obliczony na pokaz, podrobiony.

flash, s. 1) błysk, blask, nagłe oświetlenie; 2) nagły objaw dowcipu i umysłu; 3) krótki przeciąg czasu, chwila; 4) pokaz, w szcz. w złym smaku; 5) peruka; 6) preparat do farbowania napojów; 7) krótka telegraficzna wiadomość; 8) krótki świetlny sygnał dany za pomocą pochodni; stąd także sygnał dany za

pomocą ruchu chorągiewki; 9) pot. sportowiec który dokazał przed chwilą niezwykłego wyczynu; 10) kinemat. krótki błysk na ekranie mający przypomnieć scenę wyjaśniającą główną akcję, toczącą się na scenie.

flash, vi. 1) zabłysnąć, zajaśnieć, wybuchnąć; 2) oprzytomnieć, przemówić nagle z siłą; 3) szkl. (o dętej bani szkła taflowego) rozwinąć się w płytę szklaną; 4) (o wodzie) wylać (jak rzeka na wiosnę), ponieść (jak przedmiot uniesiony prądem wody); **f. vt.** 1) zapalić do wybuchu; 2) odbić światło za pomocą zwierciadła; 3) sygnalizować światłem, to **f. a news**; 4) spalić drobną ilość materiału wybuchowego aby zbadać procent osadu; 5) bud. chronić dach od deszczu, ob. **flashing**, s. 3); 6) elek. zaprawiać węgiel do lampy elektrycznej za pomocą prądu elektrycznego; 7) szkl. aplikować kolory do szkła, często z on; **f. in the pan** spalić na panewce, przen. usiłować daremnie.

flashily, adv. 1) przest. efektownie, elegancko; 2) jaskrawo, w złym guście, krzycząco.

flashing, s. 1) spuszczenie wody; 2) pokrycie szkła warstwą kolorową; 3) bud. paski metalu np. miedzi lub galwanizowanego żelaza zgietę by pokrywały kąt między ścianą a powierzchnią dachu albo miejscę styku dwóch części dachu; **f. relay** przekładnik migowy.

flashlight, s. ('-lajt) 1) migotliwe światło używane czasem przez latarnie morskie; 2) światło latarni morskiej zjawiające się i znikające z obrotem dookoła osi; 3) ręczna latarka elektryczna; 4) fot. magnes.

flashlight, vt. fotografować z pomocą oświetlenia magnetycznego.

flash point, temperatura wybuchu oleju.

flashy, adj. 1) przest. efektowny, elegancki; 2) jaskrawy, ordynarny, prostacki; 3) błyskotliwy.

flask, s. (flask) 1) flaszka płaska o wąskiej szyjce, manierka na napoje itd., prochnowica na proch, szklana, metalowa, skórzana, czasem w plecionce z trawy, słomy itp.; z żelaza na rtęć (zwykle o zawartości 34½ kg. lub 75 do 76 funtów amer.); 2) druk. rama do pokrycia składki przy stereotypowaniu; 3) hutni. rama drewniana lub żelazna zawierająca piasek i tworząca formę odlewu; składa się z dwóch, trzech lub czterech części: wierzchu, **top** lub **cope**, dwóch lub trzech boków, **cheeks**, i spodu, **dray**; stąd **three-part f.**, **four-part f.**

flat, adj. (flet) 1) poziomy, płaski, gładki, bez wzniesień; 2) leżący na ziemi, rozciągnięty gładko, upadły, zniszczony, zrujnowany; 3) oparty całą długością o podporę prostopadłą, np. ścianę; leżący gładko, np. mapa na stole; 4) płaski w stosunku do innych wymiarów, np. do szerokości, długości np. linijka jest płaska i długa, moneta jest płaska i okrągła; 5) przen. a) niezmienny, nie wahający się, np. **a f. price**; a **f. refusal**; b) nudny;

bez smaku, niezajmujący; bez życia, np. a f. market; 6) meteor. nie wykazujący ani wzniesień ani obniżen, o mapie meteorologicznej bez zmian w ciśnieniu; 7) muz. moll; 8) szt. p. a) monotonne w barwie albo w światłach i cieniach; b) bez połysku.

flat, adv. 1) wprost, bez ogródek; 2) dokładnie, ani więcej ani mniej; 3) giel. bez procentu; 4) muz. poniżej tonu.

flat, s. 1) mieszkanie, kondygnacja; 2) część piętra z budynku stanowiąca kompletne mieszkanie; często zwana w bogatszych budynkach **apartment**; 3) budynek podzielony na takie mieszkania; 4) płaska przestrzeń, płaszczyzna; 5) mielizna, wybrzeże, położone nieco poniżej poziomu wody, naprzemiennie pokryte wodą lub suchę; 6) płaska powierzchnia czegokolwiek, np. płaz broni odr. ostrza; dłoń; cokolwiek płaskiego, w szcz. w St.Zj. kapelusze o szerokiej kresle; podstawa alegorycznego pojazdu w publicznym pokazie; 7) coś bezwartościowego co miało wartość, np. pęknięta dętka, także gw. nudziarz, głupiec, półgówek; 8) bud. płaska część budynku, odr. od stromych; 9) elek. płaskie miejsce na komutatorze wytarte przez używanie; 10) geom. przestrzeń Euklidowska, ob. **flat space**; 11) gór. płaska odnoga żyły kruszcowej; 12) kol. skrót zamiast **flat car**; 13) mar. a) łódź o płaskim dnie bez stępki; b) poziomy pokład; 14) mech. zębata poprzeczka w maszynie do gremplowania nad cylindrem; 15) met. walcowana sztaba metalowa o jednolitym przekroju równokątnym; 16) muz. a) moll, dźwięk o pół tonu niższy, niż wymieniony, np. A **flat**, a-moll, o pół tonu niższy a (na klawiszach sąsiadujący od lewej strony); b) bemoł znak na linii papieru nutowego; c) 17) pap. rozarty arkusz; 18) szt. p. przestrzeń malowidła bez połysku; 19) wyśc. kon. tor wyścigowy bez przeszkód.

flat, vi. 1) opaść, spłaszczyć się; 2) stać się nudnym, stracić polot; 3) muz. spaść z tonu.

flat, vt. 1) przest. zrównać z ziemią, zniszczyć doszczętnie; 2) spłaszczyć; 3) pozbawić (acc.) ducha, smaku, polotu; 4) obniżyć dźwięk o pół tonu; to f. out, pot. nie sprostać oczekiwaniom, zawieść nadzieje.

f. back, intr. a) oprawa bez zaokrąglenia grzbietu; b) książka tak oprawiona.

flatboat, s. ('-bot') płytka łódź o płaskim dnie używana na płytkich wodach do przewożenia dużych ładunków.

flatcap, s. ('-kep') płaska czapka noszona dawniej powszechnie w Anglii, najdłużej w Londynie, stąd z czasem pot. mieszkaniowiec Londynu.

flatcar, s. ('-kar') wagon kolejowy mający tylko płaską platformę.

flat chisel, dluto płaskie.

f. coil, cewka płaska.

f. cost, kup. koszt własny obejmujący cały wydatek na materiał i robociznę.

flatdom, s. ('-dym') płaskość.

flated, adj. (flejtyd) fon. wymawiany tylko wdechem lub wydechem.

flatfish, s. ('-fysz) pl. -fish lub fishes (fy'szis) 1) ryba kostnoszkieletowa w młodości pływająca jak każda inna, lecz w dojrzałym wieku spłaszczona i leżąca na szerokiej stronie, przy czym spód przyjmuje barwę białą, a mózg przesuwają się o tyle, że oczy, które za młodu były po prawej i po lewej, skierowane są z wierzchniej połowy w górę; w najnowszej klasyfikacji te ryby zwane są **HETEROSOMATA** i stanowią osobny rząd, obejmujący fladry, ob. **flounder**, s.; 2) rozmaite inne ryby mające okragły i sprasowany kształt, np. a) leszcz, **bream**; b) ryba okoniowata **sunfish** **EUPOMOTIS GIBBOSUS**; c) anioł morski, ob. **angel-fish** **SQUATINA**, ob. **Indian fish**.

flat foolscap, rozmiar papieru St. Zj. 13×16", Ang. 13½×17".

flat foot, med. płaska stopa, stopa w której sklepienie jest płaskie tak jak cała stopa.

flatfoot, s. ('-fut') med. płaskostóp, płaskonóżstwo, anormalność polegająca na tym, że sklepienie stopy jest poziome, ob. **splayfoot**.

flatfootedness, s, med. płaskonóżstwo.

flat grain, ('-grejn) słój równoległy lub prawie równoległy z powierzchni deski.

flathead, adj. ('-hed') 1) płaskogłowy; 2) znamieny płaskością głowy, w szcz. spowodowaną sztucznie, ob. **head-flattening**.

Flathead, s. 1) Indianin szczepów ptn.-amer. które utrzymywały obyczaj spłaszczenia głowy niemowlęcia, ob. **head-flattening**, jak szczep Czinnuków; 2) Indianin np. szczepu Salishanów nie praktykujący spłaszczenia głowy, lecz zwany F. przez owe szczepy, ponieważ one uważały jego naturalny kształt głowy za „płaski” w porównaniu z wydłużonym kształtem ich własnej (sztucznie spłaszczonej) głowy; 3) gw. głupiec.

flathead cat, zool. ryba sum błotny **mud cat** **OPLADELUS OLIVARIS**.

flathead, adj. ('-yd) płaskogłowy; f. adder a) ptn.-amer. ibieniec hog-nose snake; f. borer, zool. larwa śmierzdźla **BUPRESTIS**, ob. **Buprestidae**; toczący jablonie f.-h. **apple tree borer** **CHRYSOBOTHRIUS FEMORATA**; f. nail gwóźdź z płaską główką.

flat hoop, obręcz (pod suknie damskie w wieku XVIII) spłaszczona z obu boków.

f. iron, mech. płaskownik, żelazo płaskie.

flatiron, s. (fletajr'n) żelazko do prasowania; vt. prasować, ob. **iron**, vt.

flat keel, mar. stępka płaska pozioma, w Ang. **flate-plate k**.

flatland, s. 1) płaszczyzna, płaska przestrzeń; 2) przestrzeń dwurozmiarowa.

flat letter, amer. rozmiar papieru 10"×16".

flatling, adj. (flet'lin~) 1) szerm. zadany płazem; 2) ciążący, przynę-

biający.

flatly, adv. (fla'tli) 1) wprost, bez ogródek; 2) bez ducha, bez życia; 3) stanowczo, jasno, w sposób nie pozostawiający wątpliwości.

flatness, s. (flet'nes) 1) płaskość, poziomość; 2) med. stłumienie przy opukiwaniu.

flat packet, amer. rozmiar papieru 12"×19".

f. palm, bot. wsch.-ind. palma **HO-WEA BELMOREANA**, Becc.

f. pea, (f'pi) bot. lędzian leśny **LATHYRUS SYLVESTER**, Linn., pożyteczny jako groszek pastewny i na zielony nawóz.

f. peach, chińska brzoskwinia uprawiana w pld. St.Zj., ob. **peen-to**.

f.-plate keel, Ang. mar., ob. **flat keel**.

flat-plate printing, filatel. arkusz znaczków pocztowych drukowany na płaskiej prasie.

flat race, wyścig na płaskiej przestrzeni bez przeszkód.

flat-ring arj. tarczowy, = **dis-coidal**.

flat-ring armature, ob. **Gramme ring**.

flat rope, 1) powrót pleciony nie kręcony, ob. **sennit**; 2) ob. **wire rope**.

flat-slab construction, bud. budowa podłóg wzmocnionych nie wymagająca belek lub trawersów do przeniesienia ciężaru na kolumny.

flat space, przestrzeń Riemanna (prof. Bernard Riemann (ri'man) 1826—1886) w której każdy tensor krzywizny równy się zeru; = **Eucledian space**, **homaloidal space**, ob. **flat**, s. 10).

flatten, vi. 1) spłaszczyć, spłaszczyć się; 2) opaść na duchu; vt. 1) spłaszczyć, wyprostować poziomo; 2) obniżyć, przynębić; 3) pozbawić zainteresowania, żywiołowości, blasku, połysku; 4) = **skive**; 5) muz. obniżyć o pół tonu; f.-in mar. naprężyć (ciągi, szkoty); f. out 1) rozprześcić w pozycji poziomej; 2) chem. gotować (ziarniste mydło) w wodzie aż do gładkiej i przejrzystej konsystencji; 3) lot. doprowadzić samolot do pozycji równoległej z poziomem ziemi (po wzniesieniu się lub opadnięciu).

flattener, s. (flet'nör) kto lub co spłaszcza (metal, skórę, papier) i układa poziomo arkusze, płyty itp.

flattening oven, szkl. piec w którym przekrojone cylindry szklane chłodzą się i rozwierają się w płyty; f. stone, szkl. kamień używany w spłaszczającym piecu.

flatter, s. (flet'er) kto lub co spłaszcza.

flatter, vt. 1) pochlebiać (dat.), schlebiać (dat.); 2) budzić w kim nadmierne nadzieje; 3) portretować (acc.) zbyt pochlebnie; to f. oneself that pochlebiać sobie, że.

flatterer, s. (flet'erer) pochlebca (m).

flatteress, s.f. (-res) pochlebczyni (f).

flattering, adj. (-in~) 1) schlebający (dat.); 2) pochlebny dla (gen.).

flattery, s. ('-teri) a) pochlebstwo,

przychylna ocena; b) schlebienie często nieszczerze.

flatting, s. 1) spłaszczenie, w szcz. rozwijanie cylindra szkła w płaską szybę; 2) metoda malowania bez polysku; 3) metoda pozabawiania obrazu polysku za pomocą dotykania właściwym pędzlem w odpowiedni sposób; 4) metoda zachowania złożonych ram itp. bez polysku.

flat tire = **flat**, s. 7, pęknięta dętka.

flattish, adj. (fle'tysz) płaskawy, nieco płaski.

flatulence, s. ('-tiulens) med. wzdęcie, odma, bębница, wiatry (pl.).

flatulent, adj. (-ent) 1) med. wzdęty, wzdymający, tworzący gazy w kiszczach (o jadłe); 2) nadęty, bombastyczny, napuszony.

flatus, s. (flej'tez) pl. -us i -uses ('-ez, '-ezis) 1) dech, wietrzyk; 2) przest. uchodzące powietrze; 3) gaz wytworzony w kiszczach; 4) wzdęcie powietrzne; 5) wydech.

flatware, s. ('uer) płaska zastawa stołowa (noże, widelce, łyżki).

flatway, -ways, adv. ('-uej, '-uejs) płasko.

flatwork, w praniu bielizna dająca się maglować, np. obrusy, prześcieradła, ręczniki, a nie wymagająca ręcznego prasowania, jak np. koszule męskie, kołnierze.

flatworm, s. ('-uorm) zool. robak płazińcowaty z gromady PLATHELMINTES; w szcz. wypłaski PLANARIAE należące do wirków, TURBELLARIA.

flat wrack ('-(u)rek') bot. brunatnica pokrewna z morskoczym rockweed FUCUS PLATYCARPUS.

Flaubertian, adj. (flobert'jen) flobertowski, w stylu Gustawa Flauberta (flobert', 1821—1880), jednego z pierwszych pionierów realizmu w powieściopisarstwie fr. („Madame Bovary” madam' bowari').

flaunt, vi. trzepotać, dawniej trzepotać, jak chorągiew na wietrze; 2) zachowywać się ostentacyjnie lub głośno; vt. popisywać się swymi wadami.

flautist, s. (flo'tist) muz. flecista.

Flauto Magico, II, (il flau'to ma'dziko) włoski tytuł opery Mozarta (1756—1791) „Flet Zaczarowany” (1791).

flavalinine, s. (flew'a'linin) 1) chem. flawalina, zasada $C_{15}H_{11}N_2$ wywiedziona z aniliny i chinoliny; 2) farb, jej chlorowódor, dawniej w użyciu jako żółty barwnik.

flavanthrone, s. (flejwan'tron) farb. brunatno-żółty keton krystaliczny $C_{25}H_{12}N_2O_2$ w użyciu jako barwnik pod nazwą indanthrene yellow G (inden'grin, indigo i anthracene.).

flavedo, s. (flawi'do) żółtość, w szcz. bot. normalna żółtość roślin; zool. flawizm, żółtość zwierząt trzymanych w klatkach, np. kanarka domowego.

Flaveria, s. (flawi'ria) farb. rodzaj pld.-amer. roślin podzw. z rodziny (w Amer.) ostowatych CARDUA-

CEA dostarczających żółtego barwnika.

flavescence, s. (-we'sens) patol. rośl. żółknienie roślin spowodowane przez szkodniki, ob. chlorosis.

flavescent, adj. ('-sent) 1) żółkniejący; 2) żółtawy, wpadający w kolor żółty.

Flavia, s. (fla'wia) Flawia, żeńskie imię własne, dzień patronki 5 października.

Flavian, adj. Flawiuszowski, dotyczący rodu Flawiuszów (pochodzenia plebejskiego), który wydał Rzymowi trzech cesarzy (Wespejzjana, Tytusa i Domicjana); F. Amphitheater Koloseum w Rzymie.

flavic, adj. (flej'-, fla'-wik) 1) żółty; 2) dotyczący flawiny, ob. flavin(e).

flavid, adj. ('-wid) złoto-żółty.

flavin(e), s. (flej'wyn) chem. flawina, sztuczny żółty barwnik $C_{15}H_{12}N_2O$.

Flavius, s. (flej'wies, blondyn) Flawiusz, męskie imię Flawian, dzień patrona z Antiochii 21 lutego, z Konstantynopola 18 lutego.

flavo-, przedr. (flej'wo) 1) bot. żółto-; 2) chem. dotyczący serii zawitych żółtych związków soli kobaltowych.

Flavobacterium, s. (-bakti'riom) bakt. rodzaj bakterij z rodziny BACTERIACEAE, wydzielający barwnik od żółtego do pomarańczowego, znajdujący się w wodzie i w ziemi; niektóre rodzaje redukują azotan (nitrate) na azotyn (nitrite) w szcz. F. (czyli BACILLUS) DENITRIFICANS.

flavone, s. (flej'won) chem. bezbarwny krystaliczny związek $C_{15}H_{10}O_2$ znajdujący się jako pyłek na liściach itp. pierwiosnka; także jego pochodne.

flavopurpurin, s. (-pör'piurin) chem. złoto-żółty krystaliczny związek $C_{15}H_{10}O_3$ znajdujący się w handlowej alizarynie.

flavor, w Ang. flavour, s. (flej'wör) 1) zapach, aromat, woń; 2) smak; 3) (o winie) bukiet; 4) zaleta literacka lub artystyczna, charakter dzieła sztuki działający na sąd i krytykę podobnie jak zapach działa na zmysł powonienia lub smak na podniebienie w sposób nie dający się dokładnie określić słowami choć wyraźnie odczuwany w wewnętrznym zadowoleniu lub niezadowolaniu; 5) psychol. zespół smaku i zapachu jaki odczuwa się względem substancji działającej w ustach.

flavor, vi. mieć smak i zapach, of; smakować; vt. dodać smaku i zapachu, np. soli, korzeni itp. zapraw, zaprawiać.

flavoring, -our-, s. (-in~) 1) zaprawianie, przyprawianie; 2) zaprawa, przyprawa, esencja, korzenie.

flavorous, flavorsome, flavory, -our-, adj. smaczny, apetytny, apetyczny.

flaw, 1) przest. (Szekspir) kawałek, czerep; 2) błąd, skaza, wada, brak; 3) geol. fałda prawie prostopadła; 4) meteor. nagły a krótkotrwały wichur, czasem z deszczem

lub śniegiem; 5) przest. wybuch uczuć.

flaw, vi. (flo) uszkodzić się, pęknać, złamać się; vt. 1) rozbić, uszkodzić; 2) zniwiecyć przez ustąpienie i porzucenie.

flawed, adj. (flo'd) błędny, wadliwy.

flawflower, s. (-flau'er) bot. zawilec paschalny, pasque flower of Europe ANEMONE PULSATILLA, Linn.

flawy, adj. (flo'i) 1) szczerbaty, nadszczerbiony, pełen wad, wadliwy, pęknięty, uszkodzony, wystawiony na nagie wichry.

flax, adj. (fleks) lniany, ze lnu.

flax, s. 1) bot. len, LINUM, roślina z rodziny lninowatych. LINACEAE; len zwyczajny common flax LINUM USITATISSIMUM, Linn., w Polsce siewany od czasów Władysława Łokietka (1320—1333) pokrywa około 6% ornej ziemi; na kuli ziemskiej uprawiany od czasów niepamiętnych (egipskie mumie owiane w lniane pasy); dziś około miliona ton rocznie, z czego połowa w Z.S.R.R.; po bawelnie drugie miejsce wśród włókien; prócz włókna daje siemię lniane, ob. flaxseed, pożyteczne w wyrobie olejów i w lecznictwie oraz makuchy lniane dla bydła; 2) oczyszczone z paździerzy włókno lniane przygotowane do tkania; 3) rośliny podobne do lnu, np. lnica toadflax LINARIA VULGARIS (L.) Mill., z rodziny trędownikowatych; lnicznik false czyli white flax CAMELINA SATIVA, Crantz., z rodziny krzyżowych mustard rodziny CRUCIFERAE.

f. blue, adj. koloru niebieskiego, barwy kwiatu lnu; także flax-flowed blue.

f. brake, przyrząd do łamania i usuwania paździerzy z włókna lnu.

f. buncher, przyrząd dodatkowy do żniwiarki do cięcia i składania lnu w niezwiązane naręcza.

f. canker, patol. rośl. 1) choroba lnu spowodowana przez pasorzyta COLLECTOTRICHUM LINI.

f. comb, szczotka do czesania lnu, ob. hatchel, hackle.

f. dodder, kanianka, CUSCUTA EPILINUM napadająca specjalnie len uprawny; także f. drop.

flaxen, adj. (fle'ksn) 1) lniany, ze lnu; 2) lniany, dotyczący lnu, np. rynek lniany; 3) płowy.

flax family, bot. rodzina lninowatych LINACEAE.

flax-flower blue, ob. flax blue.

flax lily (f. li'li) bot. 1) len nowozelandzki New Zealand flax PHORMIUM TENAX, Linn.; 2) len australijski DIANELLA LAEVIS . . . z rodziny liliowatych LILIACEAE.

f. olive, bot. wawrzynek wilczeliko mezereum DAPHNE MEZEREUM z rodziny wawrzynkowatych THYMELAEACEAE.

f. plant, f. tree, len nowozelandzki, N.Z.

flaxpolled, adj. (fleks'poid) płowowłosy.

flax rust, patol. rośl. rdza lnu METAMPSORA LINI a) choroba lnu;

b) jej grzybek, szkodnik jednopieniny.

flaxseed, s. (fleks'si'd) 1) siemienie lniane, nasienie lnu, len; 2) zool. larwa muchy hesskiej.

flaxseed cake, roln. makuch lniany, ob. linseed cake.

flax-sick, adj. (fleks'sik) o gruncie: niezdatny do uprawy lnu z powodu nagromadzenia zgorzeli naczyniowej lnu, grzybka FUSARIUM LINI i podobnych.

flax straw, mierzwa lniana.

flax wilt, patol. rośl. zgorzel naczyniowa lnu, choroba lnu wywołana przez grzybek FUSARIUM LINI, ob. flax-sick.

flaxy, adj. (flek'si) 1) lniany; 2) płowy.

flay, vt. 1) ściąć skórę, zdejmować powierzchnię z ziemi; 2) zabierać mienie; 3) surowo ganić.

flayflint, s. (flej'flynt) skapiec, kuta (człowiek, któryby jeszcze próbował z krzemienia zdjąć skórę).

flea, s. (fli') zool. pchła, bezskrzydły owad ssący krew, dawniej zaliczany do dwuskrzydłych, DIPTERA, obecnie do rzędu SIPHOMAPTERA (= APHANIPTERA); skacze na odległość 600 razy dłuższą niż jej własne ciało; w Amer. liczna jest pchła psia, CTENOCEPHALUS CANIS i p. kocia, C. FELIS; w Eur. liczna jest pchła ludzka, PULEX IRITANS, rzadka w Amer.; 2) skrót zamiast f. beetle; 3) kolor czerwono-brązowy, ob. puce; a f. in the ear przysłowia lub wspomnienie co „koko ucha brzęczy ciągle jako naprzykrzona mucha”.

fleabane, s. (-bejn) zool. plesznik PULICARIA DYSENTERICA, Gaertn. z rodziny złożonych COMPOSITAE (w Amer. „ostowatych” CARDUACEAE); także f. mullet.

flea beetle, s. (f. bi'tl) zool. owad stonkowaty o zgrubiałych nóżkach, umięający w potrzebie skakać jak pchła; stonka puchochowa CHRYSOMELA PASTUOSA (wielkości dużej zazuli), s. kwiatowa CH. MENTRISTRI (dwa razy większa); oz. Chrysomelidae, złotki, dzielące się na trzy rodzaje ALTICA czyli HALTICA, PHYLOTRETTA i SYSTENA; z PHYLOTRETTA (pchełki) wymienić należy: pchełkę smużkową PH. NEMORUM, p. falistosmugą, PH. ONDULATA; p. czarną PH. ATRA i p. czarnonogą PH. NIGRIPES, z innych także pchłę tytoniową tobacco f.b. EPITRIX PARVULA i pchłę winogrodową grapevine f.b. ALTICA CHALYBEA.

f. bite (f. bajt) 1) ukaszenie pchłą lub czerwony znak wywołany jej ukłusem; 2) drobny ból, małe podrażnienie; 3) drobna ilość, drobnostka.

f.-bitten, adj. (f. bytn) 1) pokasany przez pchły; 2) (o koniu) znaczący licznymi małymi plamami bułanymi i gniadymi, nakrapiany.

f. bug, 1) = flea hooper; 2) = tobacco f. beetle, ob. flea beetle.

f. hopper, s. (f. ha'per) zool. skoczek sześciorek CICADULA SEXNOTATA z rodziny skoczkwatych leafhoppers CICADELLIDAE.

f. louse, s. (f. lauz) zool. miodówka jabłoniowa, m. gruszoza, PSYLLA MALI i P. PYRI z rodziny koliszkwatych PSYLLIDAE.

fleam, s. (flim') 1) chir. rodzaj bardzo ostrego lancetu do nacinania żył, nakłuwania dziąseł itp.; 2) mech. kął pochyłości krawędzi zęba piłki w stosunku do płaszczyzny płazu.

flea mint, ob. penny royal, s.

fleay, adj. (fli'i) napchlony, pełen pcheł, pchlisty.

flèche, s. (flesz; fr.) 1) fort. część basztu między gardłem (gorge) a oboma frontami (faces), ob. rycinę bastion; 2) kość. smukła wieża nad przecięciem nawy i transeptu kościoła lub katedry, zazwyczaj zawierająca sygnaturkę do TERSANCTUS, ob. Sanctus bell; 3) w backgamon punkt.

fleck, s. (flek) 1) plamka; 2) piega; 3) gw. szk. pchła.

fleck, vt. plamić, pstrzyć, cętkować, nakrapiać.

flexion, flexion, s. ('szn) 1) zgięcie; 2) zgięcie; 3) gram. inflexion; 4) psych., ob. flexion.

fled, adj. (fled) ceram. pęknięty wskutek nagłego ogrzania.

fled, cz. przeszły od flee.

flee, vi. (fli') uciec, uciekać, umykać, gw. zmykać, ratować się ucieczką, uchodzić śpiesznie; vt. omijać, unikać (gen.).

fleece, s. (fli's) 1) runo, skóra z wełną, okrycie wełniane zwierzęcia; f. wool wełna strzyżona z żywego zwierzęcia, dead w. z nieżywego; 2) coś miękkiego podobnego do wełny, np. włosy, śnieg; 3) jedwabista powłoka, np. kosmata podszywka rękawicy; ob. Golden Fleece.

fleece, vt. 1) strzyć wełnę; 2) okradać z mienia, przen. ślagać skórę, rabować do czysta; 3) okryć wełną lub jakby wełną.

fleece, adj. (-d) wełnisty, pokryty runem.

fleer, s. (fli'r) drwiąca mina; pl. -s, drwiny, kpiny.

fleer, vi. drwić, szydzić, kpić; vt. często kpić sobie (z kogo, z czego).

fleer, (fli'er) zbieg.

fleerer, s. ('-rer) kpiarz.

fleet, adj. (fli't) 1) szybki, chyży, rączy, chybk, śpieszny, bystry; 2) umykający, nietrwały, przejściowy. np. w jednym porcie; 3) grupa okrętów pod spólną komendą; 2) grupa okrętów zgromadzonych razem, np. w jednym porcie; 3) grupa okrętów zajętych tą samą robotą, np. połowem wielorybów; 4) Ang. grupa sieci rybactkich połączonych razem; 5) St. Zj. wódka ze setką haczyków; 6) grupa samolotów, autobusów itp. służących do jednego celu lub pod jednym zarządem.

(II) **fleet**, s. rzeczka, strumyk, dziś gw. z wyjątkiem hist. np. Fleet Street w Londynie lub F. dawne więzienie dla dłużników w Londynie; dawniej nad rzeczka, dziś zakryta.

fleet, vi. 1) przest. płynąć; 2) lecieć śpiesznie, mijać szybko, unosić się nad (abl.); 3) mar. zmieniać

pozycję; vt. 1) zabijać czas; 2) przelatywać pośpiesznie; 3) zmieniać pozycję (okrętu).

Fleet-Book evidence, hist. ang. akta niedopuszczalne jako dowód sądowy (tajne akta Fleet Prison, które do roku 1754 zawierały spis tajnych małżeństw ob. Fleet parson.

fleet - food, -ed (fli't fu'd, '-yd) szybkonogi.

fleetful, adj. ('fuł) fleetingly, adj. ('in~) = fleet, adj.

fleetingly, adv. szybko, szparko, chyżo, rączo, śpiesznie, bystro; 2) nietrwale, przemijająco, przelotnie.

fleetiness, s. (-nes) 1) chyżość, rączość, szybkość; 2) nietrwałość, przelatność.

fleet insurance, (f. inszu'rens) ubezpieczenie pokrywające grupę okrętów, samochodów lub samolotów jedną wspólną polisą.

Fleet parson, hist. ang. pastor z Fleet Prison lub w sąsiedztwie tego więzienia udzielający ślubu (zwanego Fleet marriage) bez zapowiedzi, bez świadków i bez zezwolenia rodziców.

Fleet Street, znana ulica w Londynie między Ludgate Circus a Strand'em centrum gazetarskie i drukarskie Londynu, stąd Fleet Street = prasa londyńska.

fleetwing, adj. ('-in~) szybko skrzydły.

Flem, Fleming, s. (flem, in~) Flaman (m), Flamandka (f), mieszkaniec Flandrii; Flamandowie mówią językiem flamandzkim wprowadzonym do literatury przez Henryka Conscience'a (kasja's, 1812-1883), i są przeważnie r. katolikami odr. pokrewnych Holendrów, protestantów.

Flemish, adj. (fle'misz) 1) flamandzki, germański język ptn. Belgii; 2) dotyczący stylu mebli XVII w. podobnych do ang. stylu Jakuba; s. 1) język flamandzki, ob. Flem; 2) rasa dużych jasnobrunatnych królików zwanych także belgijskimi; 3) rasa ciężkich koni belgijskich; F. eye, mar. oko flamandzkie; F. horse, mar. chodnica pikowa, gw. nokperta; F. school hist. szt. p. szkoła malarstwa obejmująca liczne grono malarzy flamandzkich i belgijskich od w. XV do XVII od Jana van Eyka (zm. 1440) do Rubensa (zm. 1640), van Dycka (zm. 1641) i Teniersa młodszego (zm. 1690).

flesh, s. (flesz) 1) mięso. w szcz. kręgowców bez skóry; co do budowy składające się z tkanek mięsniowych wraz z częścią tłuszczu i niektórych tkanek łącznych, chemicznie zaś głównie z białek i tłuszczów z udziałem substancji krystalicznych (kreatyny, ksantyn, hipoksantyn itd.) i fosforanów potasowych; 2) mięso, meat, mięso zwierząt i ptaków przeznaczone na spożycie ludzkie, poza drobiem i rybą; 3) ciało ludzkie odr. duszy; 4) ludzkość, ród ludzki, królestwo zwierzęce; 5) natura ludzka a) w pojęciu dobrym: uczucia, litość i miłosierdzie; b) w pojęciu krytycznym: pożądania cielesne; 6) flesh and blood, krew z krwi, kość z kości, ściśle pokre-

wierństwo, braterstwo ludzkie, **he is our brother and our flesh**, I Mojż. 7:27; 7) jadalna część owocu, orzecha, itp., miąższ; 8) skóra, cera; 9) kolor cielisty przeciętnej osoby rasy zwanej białą z wyjątkiem dłoni, końców palców i policzków, kolor rumiany, żółto-czerwony, zwany także **moonlight**, ob. **flesh pink**; 10) garb, wewnętrzna strona skóry; 11) teol. charakter pod wpływem zwierzęcych upodobań i namiętności; dusza nie poruszona przez wpływy duchowe; **after the f.** na sposób ludzki, światowy, Ew. św. Jana 8:15; **in the f.** a) za życia; b) cielesnie; c) zool. zabity ale nie odarty ze skóry i nie wypchany; **to be one f.** być ściśle połączonym w małżeństwie; stać się jednym ciałem z dwojga I Mojż. 2:24; **to gain f.** przytyć, **to loose f.** chudnąć, tracić ciała.

flesh, vi. przytyć, nabrać ciała; vt. 1) karmić mięsem dla zachęcenia na przyszłość, np. dać na pożarcie psu gończemu lub sokolowi pierwszej upolowanej zwierzyny; 2) podsycać krwiożerczość w psie lub sokole (zapachem, smakiem, widokiem krwi itp.); 3) użyć po raz pierwszy narzędzia wymagającego wprawy w krwawej praktyce; 4) nasycić się do przesady, spoczywać w przesycie; także nawykłszy do niego; 5) dokarmiać, karmić; 6) przybrać myśl w odpowiednie kształty; 7) oczyścić skórę z mięsa, błon, piłwek itp., vt. karmić (zdobyczą), **to f. the dogs was the closing act of the hunt**.

flesh-colored, adj. cielisty, koloru cielistego (osoby białej rasy).

flesh-devouring, **flesh eating**, ludożerczy.

flesher, s. (fle'szer) arch. i antrop. pierwotne narzędzie kościane lub kamienne do oskrobywania mięsa ze skóry, ob. **fleshing knife**.

flesh flea, ob. **chigoe**.

f. fly, (f. flaj) zool. mucha, mięsniczek **MUSCA CARNARIA**, siercownica **SARCOPHAGA CARNARIA** z nadrodziny **MUSCOIDEA**, składająca żyworodne larwy na świeżym mięsie, zwane także **meat fly**.

f. fork, pld. St.Zj. = **fleshhook**.

fleshful, adj. (f. fuł) tłusty, otyły.

flesh glove, rękawica do nacierania mięsa.

fleshhook, s. (flesz'huk) 1) hak do podnoszenia mięsa z kotła; ob. **flesh fork**; 2) hak do wieszania polci mięsa w jatkach.

flesh hoop, obręcz bębna na którą zakłada się wierzch bębna.

fleshiness, s. (fle'szines) mięsistość, otyłość, zażywność, med. cielistość.

fleshing, s. ('szĩ) rozprzestrzenienie części chudych i tłustych w ustroju zwierzęcia.

f. knife (f. najf) nóż do oskrobywania mięsa ze skóry zwierzęcia.

Oskrobacz

fleshings, s. pl. (fle'szin's) 1) trykoty cieliste; 2) garb, odpadki zeskrobane z wewnętrznej skóry zwierzęcej używane do robienia kleju.

fleshly, adj. (-ji) 1) cielesny, cielesisty, zmysłowy, skierowany ku przyjemnościom zmysłowym, nie uduchowiony; rozpustny, lubieżny; 2) złożony z ciała, przest. otyły; 3) łagodny, miękkiego usposobienia, łatwo ulegający wzruszeniu; 4) znamienity zmysłowością, ob. **fleshly school**.

fleshly school, nazwa jaką nadał R. W. Buchanan (1841—1901) swoim kolegom, współczesnym poetom angielskim (Rossetti, Swinburne, Morris itd.) w artykule ogłoszonym w „Contemporary Review” za październik 1871 zarzucając im nadmiar zmysłowości w ich poezjach.

flesh pink, normalny kolor dłoni, końców palców i policzków osoby rasy kaukaskiej, ob. **flesh**, s. 9).

f. pot, kocioł do gotowania mięsa, przen. zasobność.

f. side, (f. saj) wewnętrzna strona skóry bliższa ciała; przec. **grain side**; (o pasie napędowym) strona robocza.

f. worm, (f. uorm) zool. 1) każda gąsienica żywiąca się mięsem (świeżym lub gnijącym), w szcz. mięsni-czek, siercownica, ob. **f. fly**; 2) trychyna, ob. **trichine**.

fleshy, adj. (fle'szi) 1) mięsisty, otyły; 2) przyziemny, cielesny; 3) bot. soczysty, jak śliwka, pomidor, figa, kaktus.

fletch, vt. przybrać piórami, zaopatrzyć w pióra; **fletcher**, s. wytwórca strzał pierzastych.

Fletcherism, s. (fle'czeryzm; od amer. dra Horacego Fletchera, 1848—1919) zwyczaj jadań tylko wtedy, gdy się odczuwa głód; **Fletcherite**, s. (-ajt) zwolennik tego zwyczaju; **Fletcherize**, vi. (-ajz) trzymać się tego zwyczaju.

fleur-de-lis, (flōrd'li) kwiat kosacza w rysunku obranym przez Karola Pięknego (1322—1328) jako herb Francji; kwiat ten obrała jeszcze cesarzowa Teodora (527) jako ozdobę swej korony; stary herb Francji (1179) posiadał błękitną tarczę obypianą kwiatem kosacza; liczba ich ograniczono w r. 1364 do trzech („Ille Burbońskie”) Anglia miała je w herbie od 1340—1801.

Lilia Burbońska

fleuret, s. (flō'ret) kwiatek, kwiatuś.

fleuret, s. (flore't) floret, lekka szabelka szermierska.

flews, s. pl. (flu's) zool. fafle u tylnej części górnej wargi psa, obwisła część mordy ogara.

flex, s. (fleks) 1) zgięcie, zginięcie; 2) mat. punkt zagięcia.

flexed burial, (fleksd bō'rieł) arch. pochowanie zwłok w pozycji siedzącej z kolanami sięgającymi pod brodę.

flexibilitas cerea, (fleksibyl'ites si'ri-a, na kont. eur. fleksibyl'itas cerea, we Wł. cze'reja) med. giętkość ciała woskowa (w katalepsji).

flexibility, s. ('-liti) giętkość, zdolność dostosowywania się, np. giętkość płytki wielorybiej, promienia świetlnego, postanowienia, kursu

studjów itp.

flexible, adj. (flek'sybl) 1) giętki, dający się zginać i skrecać bez zalamania, gibki; 2) poddający się, ułękny, dający się dostosować; 3) gram. dający się odmieniać, podlegający odmianom, jak np. język polski; 4) zmienny, dający się dostosować do przewidywanej zmiany stosunków, np. budżet państwowy; 5) lot. (o sterowcu) miękki, ob. **airship**, s. 3).

f. cord, elek. sznur, plecionka, sznur warsztatowy.

f. currency, mon. zmienna waluta.

f. tariff, (f. taryf) St.Zj. taryfa celna dopuszczająca zmiany (do 50%) zarządzane przez Prezydenta, np. taryfa Fordney'a-McCumbera z 1922.

flexile, adj. (flek'sajl) giętki, gibki, postuliczny, zmienny, dający się formować; **flexility**, s. giętkość, ułękność, zdolność przyjmowania rozmaitych kształtów.

flexion, s. ('szn) 1) ob. **flection**; 2) fizjol. zgięcie kończyny w stawie przez jakie kąt między częściami kończyny zmniejsza się; także wysunięcie kończyny od biodra lub barki wprzód, przec. **extension**.

flexor, s. (flek'sor) anat. zginaacz, mięsień zginający; przec. **extensor**; **f. carpi radialis** (f. kar'pi rediej'lis, na kont. eur. **radialis**) z nadgarstka promieniowy czyli sprychowy; **f. carpi ulnaris** (olnej'ris, na kont. eur. **ulnaris**) z. n. łokciowy; **f. digitorum brevis** (didzito'rom bri'wis, na k. eur. **digito'rum bre'wis**) z. czterech mniejszych palców u nogi; **f. digitorum perforans**, z. palców głęboki; **f. digitorum perforatus**, z. palców powierzchniowy.

flexose, adj. = **flexuosus**.

flexuosity, s. (-o'sytl) krętość.

flexuous, adj. (flekszu'oz) 1) kręty, wyginany, zakręcony; 2) wyginający się, poddający się; 3) bot. zygzakowaty; 4) niestály, wahający się, falujący, migotliwy.

flexura, s. (flekszu'ra) zool. staw przedniej nogi konia zwany zazwyczaj kolanem, **knee**.

flexure, s. (flek'szōr) 1) zgięcie, ugięcie, odmianna; 2) astron. drobne zgięcie przyrzędu spowodowane jego własnym ciężarem; także poprawka otrzymanych wyników obserwacji, potrzebna z winy tego zgięcia; 3) geol. fałda, zwrot; 4) zool. ostatni staw skrzydła ptasiego.

Flibbertigibbet, s. (flibertidzy'bet) diabełek w „Królu Lizze”.

flicflac, s. (flik'flak) tup-tup, odgłos tańca.

flick, s. (flik) 1) lekkie uderzenie np. wierzchowca szpicrutą; także odgłos takiego uderzenia; 2) gw. ang. króliki i zające i ich futerko; 3) gw. austral. kinematograf.

flick, vi. wałęsać się; vt. uderzyć lekko np. wierzchowca szpicrutą; strzepnąć uderzeniem palca, np. popiół z cygara.

(1) **flicker**, s. (fli'ker) 1) migotanie gasnącego płomienia; 2) migotliwe światło; 3) przen. płomyczek, np. uczucia gniewu, radości, pogardy; 4)

psychol. tak szybki napływ sprzecznych uczuć, że trudno je ustalić.

(II) flicker, s. zool. rodzaj am. dzieciota COLAPTES AURATUS z czarnym półksiężcem na piersi i czerwonym karkiem.

flicker, vi. 1) trzepotać (dawniej trzepotać) skrzydłami; 2) migotać jak gasnący płomień; vt. powodować migotanie, wahanie, niepewność.

flickertail, s. (-tejl) zool. suseł ptn.-amer. CITELLUS RICHARDSONI.

Flickertail State, stan susłów, od licznych susłów pustynnych żartobliwy przydomek stanu North Dakota, ob. Sioux State.

flier, flyer, s. (flaj'er) 1) kto lub co lata jak ptak lub motyl itp., w szcz. a) lotnik, b) samolot; 2) kto lub co porusza się z ogromną chyżością; 3) zbieg; 4) brow. spławki (pl.), cząstki chmielu pływające w piwie; 5) druk. przyrząd do zabierania wydrukowanego egzemplarza, kartki; 6) zool. Austral. dorosły kangaru.

(I) flight, s. (flajt) 1) lot, latanie, szybkie przebycie przestrzeni przez powietrze jak np. skrzydlatego stworzenia, samolotu, sterowca itp.; 2) podobne do lotu przebycie przestrzeni, np. przez strzałę, kulę; wpływ np. czasu; 3) pl. lotki (ptaka); 4) ciąg, odlot, wylot, w szcz. ptaków wędrownych; 5) gesty lot kul; 6) stado, ptaństwo narodzone jednego sezonu; 7) rój owadów skrzydlatych; 8) sport. grupa współzawodników zebrana w celu eliminacji przed zawodami; 9) wzlot np. królowej pszczoły; wznieślenie się ponad powszednie poziomy; także przen. wyskok; 8) schody, kondygnacja schodów, szereg stopni, piętro; kaskada teras, seria upustów kanałowych; 9) lot. St.Zj. wojskowa grupa samolotów w trójkę lub w szóstkę; 10) łączn. a) oskrzydłona strzała; b) zasięg strzału; c) salwa strzału; 11) mar. a) = flyboat; b) nagłe wznieślenie się linii łodzi lub jej części; 12) met. substancja odparowana w topieniu okowiu; 13) rybol. przyrząd do uruchomienia przynęty.

(II) flight, s. ucieczka.

flight, vi. uciekać, umykać, wędrować; vt. zaopatrywać strzały w pióra.

flighter, s. (-er) brow. poziomy wachlarz obracający się nad powierzchnią brzozi w kadzi w celu przyspieszenia ochłodzenia.

flightily, adv. (-ili) w pośpiechu, w roztrzępaniu, w roztargnieniu.

flightiness, s. (-nes) roztargnienie.

flight song, zool. zew ptaka w locie, często inny niż gdy spoczywa na miejscu.

flightly, adj. (-i) 1) roztargniony, roztrzępany; 2) niezrównoważony, płochy, powierzchowny.

flimflam, 1) oszustwo przy wymianie pieniędzy; 2) głupstwo, drobiazg, kretactwo.

flimmer, vi. (flim'er) migać, migotać.

flimsy, adj. (flim'zi) wąty, słaby, tani, niewytrzymały, cienki, eteryczny; s. przedmiot z cienkiego ma-

teriału, w szcz. pl. (pot.) bielizna kobieca.

flinch, s. (flincz) 1) wycofanie się, zaprzestanie; 2) rodzaj gry w karty.

flinch, vi. wycofać się, umykać od niebezpieczeństwa, bólu; wystrzegać się, np. spotkania z nieprzyjacielem, to f. from a combat; to endure pain without flinching cierpieć bez wzdrygnięcia, bez syknięcia, bez mrugnienia okiem; vt. porzucić, zaprzestać, np. to f. the bottle przestać pić.

flinder, s. (flin'der) drzazga, trzaska, trzaseczka, ob. splinter.

Flinders' bar, (od Mateusza Flindersa 1774—1814) mar. blok żelazny lub wiązka sztab żelaznych umieszczonych obok kompasu okrętowego w celu przeciwdziałania wpływowi magnetyzmu ziemi na otaczające prostopadłe części żelazne; f. grass, bot. znakomita trawa pastewna australijska ANTHISTIRIA MEMBRANACEA, Flindersia, s. (flindorsia), bot. rodzaj pierzastolistnych drzew australijskich z rodziny MELIACEAE; flindosa, bot. buk australijski FLINDERSIA AUSTRALIS, także flindosy, flindosy beech.

fling, s. (fling) uderzenie, kopnięcie.

fling, vi. 1) rzucić się gwałtownym ruchem; skoczyć ku (dat.); 2) rzucać wyzwiskami, przezywać; vt. 1) rzucić, cisnąć, wierząć, miotać; 2) wrzucić nagle, np. do więzienia; 3) odrzucić (acc.), pozbyć się (gen.) np. to f. prejudices to the wind nagle pozbyć się przesądów; 4) wykonać z impetem nagle poruszenie, np. to f. back the head rzucić wstecz głowę; to f. forth his right fist pchnąć prawą pięścią przed siebie; 5) rozrzucić, rozsypać, np. thousands of stars are flinging their soft rays over the globe, tysiąc gwiazd rozsypuje łagodne światło na ziemię; 6) pobić przeciwnika, położyć na obie łopatki, także przen. np. w procesie.

flingdust, s. (-dest) przest. dziewczaka ulicznia.

flinging-tree, s. (-in'tri) bijak u cepa.

flingy, adj. (-i) impetyczny, nagiły i ostry, np. f. movements.

flinkite, s. (flin'kajt) min. flinkit (=synadelfit) arsenian wodny manganu w klasie saletrowców Mn As O₄ · 2Mn (OH)₂ lub 2 Mn As O₄ · 5 Mn O₂ · H₂O, c.wł. 3.87.

flint, adj. (flint) krzemienisty, krzemieniowy, krzemienisty, twardy jak krzemień.

flint, s. 1) min. krzemień, rodzaj kwarcu w rzedzie tlenków szklitych, w klasie tlenków, bardzo twardy i syjący iskrami za uderzeniem krzesiwa; 2) narzędzie pierwotnego człowieka; 3) przest. kawałek krzemienia do krzesania ognia, w szcz. w dawnej broni palnej; 4) rzecz niezwykle twarda, np. heart of f. kamienne serce; 5) przest. i gw. skąpiec, skinflint.

flint, vt. dostarczać krzemienia.

flint age, antropol. okres kamienisty; f. clay petrog. opoka kamienna, twarda opoka ogniotrwała; f. corn,

bot. kukurydza ZEA MAYS INDURATA o ziarnie okrytym bardzo twardą powłoką dookoła miękkiej i skrobiowej endospermy.

flint-dried, adj. ('-drajd) garb. (o skórach) suszony do stanu twardego jak krzemień.

flint glass, szkl. flintglas, szkło ciężkie i jasnoblyszczące zawierające obw. i o zdolności mocnego załamania promieni świetlnych, zwane także szkłem kryształowym, crystal glass.

flinthearted, adj. o kamiennym sercu.

flintiness, s. ('nes) kamienistość.

flintlock, s. woj. zamek u staroświeckiego pistoletu lub strzelby zawierający kawałek krzemienia, skalkę do zapalania naboju, w użyciu w początku w. XIX, gdy zastąpiła ją spłonka zapalająca percussion cap.

flintwood, s. ('-uud) bardzo twarde australijskie drewno, rozdrębu EUCALYPTUS PILULARIS.

flinty, adj. 1) ob. flint, adj. 2) muszlowaty.

flip, s. (flip) 1) koziołek; 2) napój słodzony np. jabłecznik z bitym jajkiem.

flip, vt. podrzucić monetę, naleśnik itp. tak by rzucony przedmiot w powietrzu obrócił się.

flip-flap, flip-flop, s. (flip'flap) 1) klap-klap, ciap-ciap, powtarzające się uderzenie czegoś długiego i wiszącego; odgłos takiego uderzenia; 2) przyrząd w parku zabawowym składający się z obracającego się w koło poziomego ramienia z dwoma wagonikami pasażerskimi na obu końcach.

flip glass, duży ozdobny puhar szklany ceniony w w. XVIII.

flippancy, s. (fli'pansi) płochość, lekkomyślność; zuchwalstwo.

flippant, adj. lekceważący sprawę poważną; odnoszący się bez szacunku do rzeczy powszechnie szanowanych; -ly, adv. (-li) lekkomyślnie; -ness (-s) przekora, krnąbrność.

flipper, s. (fli'per) 1) łapa szeroka, płaska kończyna przednia służąca do wiosłowania u fok, waleni, syren itp.; 2) żart. i gw. ramię; 3) naleśnik; 4) tartak. dźwignia pędzona małym motorkiem służąca do posuwania kłód.

flipperling, s. młodziutka foka.

flipperty-flopperty, adj. (fli'perti-fla'perti) szastający się, wywijający się tam i sam.

flippery, s. (fli'pöri) skład używanej odzieży.

flippity-flop, adv. (fli'piti flap') pot. z pieca na lew.

flirt, s. (flört) 1) przest. nagle uderzenie; 2) nagle poruszenie; 3) żarcik; 4) przest. osoba płocha i figlarna; 5) osoba uprawiająca flirt, flirtiarz (m), flirtiarka (f); Chodźko w 1847 podaje tłumaczenie tylko w rodzaju żeń.: zalotnica, umizgalska, kokietka; „Monitor Warszawski” (1770) pisze za „Zabawami przyjemnymi i pożytecznymi” (1770): „Nasze prababki były umizgalskie, a ich prawnuczki są kokietkami”; por.

amer. **flapper**, ob.; dziś wyraz f. używany jest tak jako m. jak jako f.

flirt, vi. 1) przest. zadrzeć nosa na znak pogardy; 2) pochylać się ku jednej stronie, zwracać się to w jedną to w drugą stronę; 3) umizgać się, flirtować, igrać miłością; 4) stąd: igrać pomysłem, ideą; 5) łuczn., ob. **start**, łuczn.; vt. 1) cisnąć nagłym ruchem, rzucić, wylać; 2) otwierać i zamykać szybko, np. *the lady flirts her fan, the peacock flirts his tail*.

flirtation, s. (flörtet'szn) 1) flirt, kokietowanie, igraszka miłosna, zalotanki („Halka”); 2) piąta figura kadryla; ob. **quadrille**.

flirtational, adj. (-el) flirtujący,

flirtatious, adj. (flörtet'szós) skłonny do flirtu; -ly, adv. (-li) zalotnie; -ness, s. (-nes) umizgalstwo.

flit, vi. (flyt) 1) przelecieć szybko z miejsca na miejsce; 2) poruszać się spieszenie, lecieć; 3) trzepotać skrzydłami (dawniej trzepotać); 4) gasnąć wśród świeżych wybuchów światła jak płomień; o czasie: przelecieć, uchodzić; 5) przest. zwolna nadzwyczaj od dawnego obyczaju; wahać się, zmieniać postanowienie.

flitch, s. (flicz) a) połów słoniny, dawniej także wotowiny solony i peklowany; b) połów zwierzęcy; 2) Ang. blok drewna z korą po jednej stronie lub po obu stronach; 3) część sztucznie złożonej belki lub trawersu składająca się z mniejszych bloków drewna, płyt metalu itp. silnie zespolonych; 5) zraz ryby plastugi, halibut, wędzony albo przydatny do uwdzenia.

flitch, vt. ciąć w kawałki lub w placki.

flitch beam, **flitched b.**, składany trawers, ob. **flitch**, s. 3).

Flite, Miss, postać z „Black House” (1853) Dickens (Karol Dickens „Boz” 1812–1870), ofiara powolnej służby sądów angielskich.

fliting, **flyting**, s. (flaj'tin~) miotanie wyzwisk, kłótnia, w szcz. w hist. literatury ang. wymiana obelżwych wierszy pomiędzy poetami zwłaszcza szkockimi w w. XVI; także wiersz tego rodzaju.

flitterbat, **flittermouse**, s. = bat, s. 1).

flitwite, s. (flit'wajt) hist. pr. ang. grzywna za bójkę.

flivver, s. (fliv'wer) gw. 1) mały samochód; 2) rzecz drobna i niedroga; 3) niepowodzenie; vi. 1) kierować małym samochodem; 2) być ofiarą niepowodzenia.

flixweed, s. (flik'su'id) bot. 1) stuliz właściwy *hedge mustard*, *SI-SYMBRIUM SOPHIA*, Linn.; 2) dwurząd murowy *sand rocket* *DIPLOTAXIS MURALIS*, D.C.

Flo, s. (flo) zdrobniałe imię żeńskie *Flora*, *Florence*.

float, s. (flo't) 1) przest. a) fala, zalew, powódź; płynięcie bez steru i zagła; 2) cokolwiek pływa na powierzchni wody lub innej cieczy bez motoru lub innej siły napędowej, np. a) tratwa, pławia (ob. *buoy*), łódź pływająca, platforma na odszkodzenie, oparcie promu itp. na kotwicy lub

bez kotwicy; pływak, pusta metalowa kula na powierzchni cieczy w zbiorniku itp., kawałek kości słońowej na powierzchni rtęci w barometrze itd.; 3) St. Zj. a) zgłoszenie zamiaru zajęcia traktu ziemi wystawionego przez rząd na osiedlenie; b) wyborca nie głoszący zwyczajnie na tę samą partię; 4) bank, suma czeków znajdująca się w korespondencji między bankami w toku spieniężenia; 5) bot. pecherz niektórych glonów, np. rodzaj morskocyny *FUCUS*, zawierający gazy w szcz. dwutlenek węgla utrzymujący roślinę na powierzchni wody; 6) leśn. trawy związane razem; 7) lot. hermetycznie zamknięta komora dołączona do samolotu w celu utrzymania go na wodzie w razie wypadku; 8) mech. a) łopatką koła młynskiego; b) pilnik; c) drobna niedokładność w poziomie osi albo wału maszyn wirujących; 9) mur. blok do polerowania marmuru; 10) ostróg. płytkie pływające naczynie na ostrzygi, by trzymać je na wodzie w celu przybrania ciała; 11) a) rów irygacyjny; b) bardzo cienka nawozowa maczka fosfatowa; c) bronza czyli włókna z ciężkich dyl (obciążonych czasem kamieniami) do skrudlenia roli; 12) plastrow. gładzik, zacierka, deszczulka z rączką; 13) ryboł. spław u niewodu, spławek u wędk; 14) stalenie. przyrząd do dostarczania obfitego strumienia wody do zalania rozpalonej powierzchni dużych przedmiotów rozżarzonej stali, np. kowadło lub odlew; 15) teatr. pl. kinkiety; 16) tk. przejście nitki wątki nad osnowa lub nitki osnowy nad wątkiem bez przetkania; także nitka tak poprowadzona albo miejsce w tkaninie, gdzie wątek i osnowa nie są należycie przetkane; 17) wystawa. w paradyzie publicznej wóz albo platforma pod figurą alegoryczną w łańcuchu współzawodniczących okazów; 18) zoot. u niektórych zwierząt morskich worek pławny lub podobnie lekki narząd zawierający powietrze albo inny gaz pozwalający wznieść się wzwyż; ob. *Janthina* i *pneumatocyst*.

float, vi. 1) płynąć, być na powierzchni wody lub innej substancji (na kotwicy lub bez kotwicy); 2) poruszać się po wodzie bez pomocy motoru, zagli itd., bujać w zawieszeniu w powietrzu; 3) zmieniać często np. pozycję, urządzenie domowe, zatrudnienie, zapatrywania polityczne; przen. wahać się lub robić wrażenie wahania się; 4) używać płaskiej łodzi do łowów; 5) kup. być emitowanym, być puszczonym na rynek; 6) sport. biec zlekka z chwyścią mierzna; 7) tk. przeprowadzić nitkę bez przetkania, ob. **float**, s. 16); vt. 1) zalać; 2) puścić na wodę; 3) kup. emitować, puścić emisję papieru wartościowego na targ; 4) mech. zalutować końce puszki cynowej, często z up; 5) ostróg. tuczyć ostrzygi przez podanie im wody świeższej, niż do jakiej były przywykłe, ob. **float**, s. 10); 6) plastrow. wyrównywać gładzikiem czyli zacierką, ob. **float**, s. 12); to f. **cotton**, kup. wysłać ładunek bawełny do zakładu prasowania a stamtąd do miejsca przeznaczenia za łączną opłatą z góry ustaloną.

floatboard, s. (f'bord) łopatką koła młynskiego.

float copper, miedź w kruszcu pozostająca w postaci drobniutkiego proszku jako zawiesina na wodzie.

float-cut file, grubo cięty pilnik pojedynczy do miękkich metalów i drewna.

float, s. (flo'ter) 1) a) kto lub co płynie w cieczy lub na cieczy; b) osoba pracująca na tratwie; c) osoba zajmująca się emisją papierów wartościowych; 2) ob. **drift bottle**; 3) osoba zmieniająca często zatrudnienie, miejsce zamieszkania; 4) osoba przyjmująca niestałą posadę; 5) błąd, pomyłka w zachowaniu się, faux pas (fopa'; fr.) 6) bot. = **float**, s. 5); 7) brow. pl. spławki, drobne cząsteczki pływające w piwie; 8) golf. piłka golfowa nie zanurzająca się w wodzie; 9) górn. kruszec pozostający czasowo w wodzie jako zawiesina; 10) kup. ang. papier wartościowy nie imienny, lecz wystawiony na okaziciela, nie kotowany ale dopuszczalny jako depozyt zastawny; 11) roln. ob. **irrigator**; 12) St. Zj. a) wyborca głoszący ziemiennie, nie trzymający się partii; b) wyborca sprzedający swój głos; c) osoba głosząca nieprawdę; 13) ubezpiec. ob. f. **policy**.

floating, adj. ('-in~) 1) pływający z wodą, pływający w cieczy, spławiony; 2) niestały, zmienny, np. f. **debt**, f. **population**; 3) przenoszący się, ruchomy, np. f. **capital**; 4) anat. nieprzytwierdzony (do mostka), o żebrach fałszywych **COSTÆ SPU-RIÆ**; 5) med. odbity, ruchomy, o nerce, wątrobie; nerka ruchoma **REN MOBILIS**; n. wędrująca **R. MIGRANT**; wątroba ruchoma **HE-PAR MOBILE**.

f. **anchor**, mar. kotwica pływająca, pot. dryfkotwa, ob. **sea a.**

f. **arum**, bot. obrazek **golden club** **ORONTIUM AQUATICUM**, Linn.

f. **bridge**, 1) most na pontonach lub na łodziach; 2) prom napędzany łańcuchami zakotwiczonymi na bokach rzeki i przechodzącymi po kołach; 3) platforma doku promowego; 4) woj. rodzaj podwójnego mostu; górny wystaje poza dolnym i może poruszać się za pomocą krążków; służy do przewożenia wojska przez wąskie fasy forteczne przy ataku na zewnętrzne budowle forteczne.

f. **cartilage**, med. chrząstka poruszająca się swobodnie w stawie kości, której często przeszkadza.

f. **collimator**, (f. kolimej'tör) astron. teleskop silnie przytwierdzony do tarczy pływającej we rtęci.

f. **dam**, 1) tama na kotwicy; 2) kieszon używany jako wrota suchego doku.

f. **debt**, dług państwowy ustawicznie się zmieniający, niezabezpieczony, np. pieniądże obiegowe, krótkotrwałe pożyczki.

f. **dock**, mar. ob. (II) **dock**, s. 4).

f. **grass**, bot. a) manna jadalna, **floating fescue** **GLYCERIA FLUITANS**, R. Br., b) wycyznicie kolanowaty, **floating foxtail** czyli **marsh foxtail** **ALOPECURUS GENICULATUS**, Linn.

W połowie stycznia b.r. zmarł w Chicago jeden z najwybitniejszych wychodźczej w Stanach Zjednoczonych, a wraz z całą Polską stratę swego zasłużonego Prezesa Komisji Prasowej

MIECZYŚŁAWA HAIMAN

członka-korespondenta Polskiej Akademii Umiejętności w Instytucie Naukowym w Ameryce, kawalera orderu Polonia Restituta, pierwszego kustosa Muzeum Polskiego Zjednoczenia Rzymsko Katolickiego.

Zmarły był pierwszym i do tej pory jedynym członkiem honorowym Polskiego Syndykatu Dziennikarzy, odznaczony srebrnym wawrzynem literackim Polskiej Akademii Literatury, nagrodą literacką Związku Polaków Zagranicą, krzyżem zasługi Sokolstwa Polskiego w Stanach Zjednoczonych, krzyżem Legii Honorowej Związku Narodowego Polskiego, złotym krzyżem zasługi Zjednoczenia Polsko Rzymsko-Katolickiego, krzyżem zasługi Stowarzyszenia Weteranów Armii Polskiej w Ameryce; i jak nie było przed nim żadnego Polaka na Wychodźstwie tak wszechstronnie uznanego z czią wyrażoną tymi odznaczeniami, tak i nie było w Polsce człowieka skromniejszego nadeń. O odznaczenia te nie starał się, a znośił je z cierpliwością, bez cienia chępliwości, bez śladu wyniosłości. Pracował bezustannie i stał się jednym z tych niewielu Polaków w Ameryce, co pozostawili po sobie ślady swej gorliwej pracy, jakie Go przeżyją na długie lata. Jemu zawdzięcza Wychodźstwo indygenat zdobyty ze źródeł historycznych i zebrany w takie skarby informacji jak jego „Polacy w Walce o Niepodległość Ameryki”, „Poland and the American Revolutionary War”, (1932), „Ślady Polskie w Ameryce”, (1938), „Polish Past in America”, „Historia Udziału Polaków w Amerykańskiej Wojnie Domowej”, (1928), „Kościuszko in the American Revolution”, (1943), szereg cennych prac o Pułaskim i wiele innych. Jemu zawdzięcza też Wychodźstwo założenie Polskiego Towarzystwa Historycznego w Ameryce i wychowanie licznych współpracowników, których prace ogłaszał w „Annals of the Polish Roman-Catholic Union Archives and Museum”. Szkolę, jaką przechodzili ci współpracownicy, charakteryzuje przykład, jaki dał im autor „Polish Pioneers of Virginia and Kentucky”, broszurki zawierającej 54 strony druku z powołaniem się na 86 źródeł.

Ostatnie kilka miesięcy życia poświęcił Zmarły studiom nad historią Zjednoczenia z okazji 75-ej rocznicy istnienia tego stowarzyszenia. Mimo niedomagań zdrowotnych oddał się tej pracy z żelaznym uporem i doprowadził ją z ostatkiem wysiłków do ukończenia 600 stron.

Jak wszystkie obowiązki, jakie przyjmował na siebie, z całą gotowością wykonywał swe funkcje Prezesa naszej Komisji Prasowej, nie tylko czynny w kierunku prasowych komunikatów, ale także chętnie gotów udzielać rad z bogatych swych doświadczeń jako bibliotekarz. Jemu zawdzięczać należy wybór doskonałego papieru na druk Słownika, mimo że warunki finansowe Wydawnictwa mogłyby kusić wydawców do wybrania tańszego papieru. Na tym punkcie był nieugięty, ponieważ wiedział z doświadczenia bibliotekarskiego jakie spustoszenia wynikają z wyboru papieru nie obliczonego na długie trwanie książki, przeznaczonych — jak słownik — na długie lata służby. Jemu także zawdzięczamy światłą inicjatywę w podwyższeniu ceny pierwszego tomu na \$20, koniecznego w celu częściowego pokrycia deficytu, a możliwego do wykonania wobec bardzo małej ilości pozostałych na sprzedaż egzemplarzy.

Za życia Mieczysław Haiman otoczony był powszechnym szacunkiem i u wszystkich, którzy mieli szczęście zetknąć się z tym wzorem pracowitości i skromności, pozostanie na wieki żywa CZEŚĆ JEGO PAMIĘCI.